

**Decefferit**, accusacione pendente.

**Extinquitur**, qz non nisi vt ab ea remoueat interdicatur: sed ex quo motu no est de remotus est. qd hic dicitur si tutela morte tutoris finiat: idem est si quocunqz alio modo finita tutela sit. vt. ff. eo. l. pe. §. pe.

**Si quis tutor**, si tutor lantat ne pupillo per iudicem decernatur alimen- ta in possessionem bonorum misso r dato curatore vt suspec- tus remouetur hoc dicit. **Arre- tinus**.

**Si quis tutor**, decernantur scz p iudicem. ac.

**Ut in possessionem**, sed r multa indici poterit. vt. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. si arbi. ff. eo. l. pueribz. §. si.

**Eius**, als est tutoris in ter tu als non est: sed tamen sub auditur. vt. ff. eo. l. impuberi bus. sed alij dicunt eius. f. pu- pilli vt ita administratio tuto- ri auferatur.

**Admittatur**, causa custodie no vt ex eis alatur: sed vt cau- tum sit pupillo si male gessit tutor: sed de suo: vt. ff. vbi pu. edu. debe. l. si. in fi.

**Sed si quis presens**. Tutor presens qui per men- dacium denegat alimenta pu- pillo posse decerni remittitur ad prefectum puniendus. Idem in eo qui per pecuniam tute- lam acquisiuit. Et idem in li- berto qui male administrat. hoc dicit **Arretinus**.

**Si quis presens**, f. tutor. **Decerni**, puta si negat alimenta posse decerni. i. vari: r qd sequitur si hoc per men- dacium r. sit de responsione.

**Mendacium**, quid si non dicat per mendacium: immo verum dicat. num- quid de suo alere tenetur: r. non. ut. ff. vbi pu. edu. de. l. iij. §. fi.

**Remittendum**, sed non remouendum. vt. ff. eo. l. tutor. §. tu.

**Placuit**, hoc ideo: qz maior pena imponetur qz remouio: vt. ff. de offi. pre. vt. l. i. §. item solent.

**Remittitur**, f. puniendus extra ordinem. ut. ff. de tutel. l. in eos. Et no. hic arg. contra eos doctores qui pecunia data sibi acquirunt scholares. ut. ff. de offi. pre. vt. l. i. §. ite solent. r in aut. vt ea que dicuntur insinuata. §. i. coll. v.

**Remittitur**, ob hoc etiam vt ingratus accusari potest: vt. C. de lib. r eorum liber. liberti. r facit. C. eo. l. i. r. iij. alle. ff. eo. libertus.

**Novissime**. Qui fraudulenter tutelam gerit lz satisfacionem de indemni- tate offerat tamen vt suspectus remouetur. Item mali mores r non paupertas sola faciunt tutorem suspectum. b. d. **Arret.**

**Novissime**, i. in vltima parte huius titu. sic. ff. de institu. l. novissime. naz r ibi in vltima parte tractatus sui vlpianus ponit novissime.

**Crassandi**, i. animadi: ad delinquendum sic. ff. de penis. l. capitaliu. §. crassa- tores. inde crasso: crassaris. i. tutor ad malum.

**Prestat**, facit. ff. eo. l. suspectus. r. l. qz satisfacio. r faciunt in ar. ad qd nem- talem si emi librum: r anteqz solvam pecu reperiam alienu vel vitiosum q non tencar soluere precium: qz expedit potius non soluere qz cautionem b reddendo in causam euictionis vel vitij recipere: quibus consonat. ff. de compen. l. iij. als iij. **Preterea** lex dicit q non debet quis se committere fragilitati cautionis. ff. ad treb. l. cogi. §. idem querit. r. C. in qui. cau. in integ. re. l. fi. r. C. qn vnicuiqz lice- at. l. iij. als. i.

**Suspectus**, na tutor suspectu si facultates pue lz fraudulenta vel callida coner- satio in rebus pupillaribz comedat. i. probat. heres vo solis facultatibz pnis su- spectus hatur creditoribus: vt hic r. ff. de pui. credi. l. si creditores.

**Remouendus non est**, immo videt q sic. vt. C. de tu. r cu. q satisfada. l. iij. q est huic contra solu. ibi non repellit propter paupertatem. sed qz non satisfabat: hic aut non satisfedit. possit tamen iste se excusare qd dic vt diu. §. ti. i. in. §. sed r pro- pter paupertatem. Est tamen huic curator adiungendz. vt. §. de cur. §. interdū r. C. eo. pietatis. r. C. b peri. tu. l. j.

**Explicit liber primus.**  
**Incipit secundus.**

**De rerum diuisione**. Et quo dictum est de personis sequitur de rebus vt pro- mist. §. de iure na. gen. r a. §. fi. b quibus dicit vsqz ad ti. de ob. r in hoc medio dicitur qualiter acquiruntur res iure naturali. vt. §. singulorum vsqz ad ti. de vltima. Item qualiter iure ciui. vt ab inde in antea. Item qualiter iure singulari vt vsqz ad titu. de testa. Item qualiter per vniuersitatem: vt ex testa- mento vel intestato vel simili modo: vt a titu. de testa. vsqz ad titu. de obligationibus.

**Superiore**. Iste titulus diuiditur principaliter in duas partes.

**Primo** continuat istum librum ad precedentem. **Secundo** incipit tra- ctatum. **Secunda** ibi: **Modo** videamus. **Ite** ista scda subdividitur principaliter in duas partes. nam **Primo** ponit de rebus communibus iure naturali de publicis: r de his que sunt vniuersitatis: r de his que tu- nullius bonis sunt. **Et** omnia ista per exempla clarificat. **Secun- do** ponit qualiter res acquirantur de iuregen- riam r efficiantur pri- uatorum. **Secunda** ibi **Singulorum** autem. **Et** illa secunda subdivi- datur loco suo. **Redeo** ad primam que subdivi- uiditur in quattuor par- tes. nam **Primo** po- nit exempla de vniuer- sibus. **Secundo** de pu- blicis. **Tertio** de his qz ff vniuersitatis. **Quar- to** de his que nullius sunt. **Secunda** ibi: **Stu- mia**. **Tertia** ibi: **vniuer- sitatis**. **Quarta** ibi: **null- lius autem**. **Et** quelibet istarum postea subdivi- uidetur. **Et** qz pncipuz huius tituli ponit conti- nuacionem: r distincio- nes id no sumat. **Arre- tu**

toris propositum maliuolum non mutat. **Sz** diutius crassandi in re familiari facultate prestat. **Et** **Su- spectu**. n. cu putam q moribus ta- lis est vt suspectus sit. enim vo tu- tor vel curator quanuis pauper sit fidelis tamen r diligens remouen- dus non est quasi suspectus.

**Explicit liber primus.**

**Incipit secundus.**

**De rerum diuisione.**

**Superiore** libro de iure p- sonarum exposuimus. **Modo** videamus de rebus que in nostro patri- monio vel extra patrimonio no- strum habentur. **Quedam** enim naturali iure communia sunt om- nium: quedam publica: quedam vni- uersitatis: quedam nullius: pleraqz singulor. que ex varijs causis cui- qz acquiruntur sicut ex subiectis ap- parebit. **Et** quidem naturali iu- re coia sunt omnium bec: aer. aqua. pfluens: r mare: r per hoc littora maris. **Nemo** igit ad littus maris

**Ad extra**, f. aptitudine. qz non snt apte vt sint i patrimonio. vt snt res sacre vel religiose. vt. §. co. §. nullus. interdū tamē dicit res snt i patri- monio: vt si ab hostibus capte sint vt. ff. de reli. l. cu loca.

**Abentur**, talis diuisio hic sumitur. rez. n. alie sunt in patrimonio: alie extra que vt insufficiens. nam quedam snt nec in patrimonio nec ex vt seruitutes. vt. ff. de vsufruc. le. l. i. cōtra. sed rñ. dicit hic pueris loq sim- pliciter. nam quedam pro docendis pueris dicitur que als non diceren- tur. vt. ff. de ac. r obli. l. obligationum in fi. qd non est vcrisimile q pro- pter pueros male loqitur. vnde no placet. **Alij** dicūt hic de corporalibus rebus loqui qd est falsum qd colligitur ex continuacione huius ti. ad qua- tuor sequentes. **Nos** dicimus seruitutes esse in bonis cum earuz noie aga- mus r recipiamus. vt. ff. de acquir. re. do. rem. et. l. statuas. qd au- tem in. d. l. dicit cas esse in bonis vel extra dicit ideo qz per se non censentur: vt est possessio tigni in domo politi qz non intelligitur tignū dum da- rat domz per se. vt. ff. de vsuca. et. q.

**Quedam**, hic fit alia diuisio.

**Communia** sunt. non tamen agitur comuni di. fm **Pla.**

**Omnia**, f. vsu non proprietate: vt dicit. §. eo. §. r qdem.

**Quedam publica**, i. qn populica. f. omniu populorū. vt. §. titu. i. §. consequens. r. §. eo. §. flumina. als dicit publicū qd est hui' populi vel illi- us tñ. vt campz marti. vt. C. de sacrosan. ecclie. l. fi. r hoc dicit magis vniuersitas.

**Vniuersitatis**, vt. §. eo. §. vniuersitatis.

**Nullius**, vt. §. eodem nullius.

**Que ex varijs**, f. qz snt singulorū nec. n. ad superiora referē.

**Ex subiectis**, §. eo. §. singulorū vsqz ad fi. tituli.

**Et quidem**. **Hec** qz scribitur hic snt communia omnium r ideo ad lit- tus maris accedi potest dūmodo abstineat a villis r locis ibi positis. hoc dicit. r diuidi in quattuor partes. **Primo** ponit dictum. **Secundo** ex di- cto infert. **Tertio** illationem restringit. **Quarto** rationē restrictionis as- signat. **Secunda** ibi nemo. **Tertia** ibi. dū tamen. **Quarta** ibi: quia non snt. **Arretin**.

**Naturali iur**, i. iuregē. qd ē naturali rōne inductū vt. ff. de iusti. r iur- oēs. §. qd qd. b quo hic loqf. vt. §. eo. §. singulorū. r in fine hui' §. nam iur' naturali primeuo ē alia esset cōmunia.

**Communia**, no tñ agit cō di. fm **Pla.** nisi postqz facta fuerit occupatiū r qd dicit oium. f. vsu non proprietate vt predict.

**Profluens**, i. b celo cadēs.

**Et mar**, sic. ff. de iniurijs. l. iniuriarū. §. si qz prohibeat.

**Et per hoc**, idē per consequens cū sit accessio maris. argumen. §. eo. §. si tamen. **Sed**, ff. contra ne quid in loco pub. littora. vbi dicit litto- ra esse populi romani. sed illud est verum quo ad iurisdictionem. vere

tamen sunt communia ut hic: sic. C. S. quadri. prescrip. l. bene a zenone. se-  
cus in ripa fluminis que non est publica licet flumen sit publicum. vt. j.  
eo. §. riparum ibi. sed proprietatis. et potest esse ratio. quia inundatio fluminis  
raro venit: et ideo esse potest utilitas in proprietate ripae que ad mare assidue  
inundat. unde per paruula momenta esset utilitas non ergo proprietatis  
queritur. vt. C. S. do. q3  
lib. l. h. §. fi.

**A**llis. ab alio ibi  
positis et habet duas si-  
gnificationes: dicitur enim  
campana vel insula que  
dam in qua non habi-  
tabatur: sed vel retia po-  
nuntur vel propter aquam  
ibi confugitur vel fru-  
ctus reponuntur. ut h.  
et. ff. de usufruc. arbori-  
bus in prin. si ibi ha-  
bitarentur esset predium  
vrbani. vt. j. de ser. §.  
prediorum. Item dicitur  
villa congregatio ho-  
minum.

**E**t monumentis. quod  
sit monumentum habe-  
tur. ff. de religiosis. l. ij.  
§. monumentum.

**E**dificijs. s. l. i. §.

**I**urisdictionum. i. co-  
munia de iure gentium  
sicut et mare: imo eorum  
qui ibi edificauerunt. vt  
ff. eo. in tantum.

**S**icut et mare. h. co-  
muna quod est. j. stat. est  
autem et.

**Flumina.** Flumi-  
na et portus sunt publi-  
ca. Et litus maris dicitur  
quatenus plus exten-  
di potest. h. d. et. et.

**Flumina autem omnia. s.**  
pprieta. vt padus et rbe-  
num. qd. m. n. sunt priuata. vt fossata in agris posita que quibus currit quibus  
non vt. ff. de flu. et ne qd in flu. l. i. et in. l. ij. et ff. eo. nemo.

**O**mnia. nec qui fuit primo longo tempore piscatus alium super-  
uenientem repellere potest. ut. ff. de usuc. l. h. nisi forte. rrr. an. vt. ff. de di-  
uer. et tempo. prescrip. si quis. vel fm. jo. intelligo hanc legem si quisquam  
quando erat in possessione piscandi.

**C**omune. i. in omni omnibus patet: non autem est eorum. imo publicum.

**E**t autem litus. vt. ff. de verb. sig. l. litus.

**H**ibernus. i. hibernalis. q. d. quantumcumque mare aliquo tempore plus ex-  
tendit in hyeme vel estate tantum est litus eius.

**R**iparum. hic continetur quod est. j. eo. §. litorum.

**R**iparum quoque. Et si riparum publicum est: proprietatis quoque illorum est  
quorum predijs adheret. h. d. are.

**R**iparum. i. fluminis.

**G**entium. i. de iure gen. vel. i. oib. gentib. hec publice patent.

**R**iparum. i. riparum.

**I**llorum. i. hominum quorum et.

**A**dherent. sed quod si via publica est in medio iter fluminis et agrum: rideo  
idem quod hic. vt. ff. de acqui. re. do. l. maris.

**I**n eisdem. i. ripis.

**R**iparum. Sed quod si piscator vult ligare dicitur vult incidere: vt dicitur pre-  
ferend. vt. §. de his que sunt sui vel alieni iuris in fi. ibi nec ququam et. C. S.  
iudicis nemo. et ff. sol. ma. etiam. §. licet. Sed contra credo vt. ff. de usu. et  
hab. l. h. et de usufruc. si cui. §. item nemo est.

**L**itorum. Usus litorum est publicus de iure gentium sed proprietatis eo-  
rum nullus est sicut ipsius maris. h. d. are.

**L**itorum. s. maris vt seqt.

**P**ublicus. §. co. §. et quidam ibi et hoc re. contra. sol. dicit. Pla. omnia  
communis esse publica. et contra. s. rone quorundam vsu. vt ecce tam ma-  
re et flumina et litora: et ripe in vsu osium animantium sunt et in bibendo et  
ablucendo et commorando et similia que erigit natura: sed ius piscandi quod  
in his est solum competit hominibus et retia sicandi et quedam similia.  
Porcus tamen dicit esse publicus non eorum. sed jo. dicit nulla com-  
munis esse publica. vel contra. ea. n. demum sunt omnia que sunt in vsu  
omnium animantium occupantibus conceduntur. vt lapilli et gemen et lit-  
tora maris. vt. j. eodem. §. item lapilli. et ff. eo. item lapilli. sed publica si-  
solum non conceduntur occupanti: immo interdicitur proponuntur: ne  
quid in eis fiat. ff. ne quid in lo. publi. et de flu. et de alijs si. preterea quo-  
potest esse quod ait py. cum in diuisione. §. posita velut due spes opposite po-

nunt omnia et publica. §. co. in prin. et quod dicit hic publicus. i. rone. vt publicus quo-  
ad vsu: eorum quo ad proprietatem.

**P**ure gentium. i. de iure gentium.

**S**icut retia. hysteron proteron. i. ordo pueri vt. ff. eo. ti. riparum.

**L**itorum. i. litorum.

**P**aris. s. est.

**N**ullus. s. hominis singularis.  
omnium autem sunt. et sic differ-  
runt ab illo. §. nullus. j. statum  
posito.

**V**niuersitatis. Ea que  
mere vniuersitatis sunt singu-  
los non concernit. h. d. are.

**V**niuersitatis. que est publice  
quod dicitur. i. vnus populi.  
vt. C. de sacro sa. ec. l. si. in pn.  
Sed accipitur. §. §. flumina  
na loquitur ibi de illo quod est pu-  
blici omnium populi.

**I**n ciuitatibus. et ciuitatis  
sunt.

**T**heatra: a theorando. i. in  
spiciendo ut in harena veron.

**S**tadia stadium est octava  
pars miliaris quod Hercules cur-  
rebat vno abelitu vt legitur in hy-  
storis.

**S**imilia. que sunt ad dele-  
ctationem populi: vt late vie et  
picture in palatio.

**E**t si qua. alio si que neces-  
sitas causa facta: vt curia comu-  
nis: palatium nauigium et sunt su-  
pradicta vniuersitatis domi-  
nio et vsu. Sed placent. dicit  
vniuersitatis. Alia  
sunt que vniuersitatis. Alia  
sunt que vniuersitatis non vniuersitatis  
ciuitatis: et serui. vt. ff. de in ius  
vo. sed si hac. §. qui manumit-  
titur. et de ver. sig. l. inter publi-  
cam. et de contraben. emp. l. h.  
cellus. §. i.

**N**ullus autem. Ista pars vt  
quod ad. §. singulorum diuiditur

ueritatis autem sunt non singulorum ve-  
luti que in ciuitatibus sunt vt thea-  
tra stadia et similia. et si quod alia sunt  
communis ciuitatis. **N**ullus  
autem sunt res sacre et religiose et san-  
cte quod enim diuini iuris est id nullus  
in bonis est. **S**acre res sunt que  
rite pontifices deo consecrate sunt  
veluti edes sacre et dona que rite ad  
ministerium dei dedicata sunt: que  
etiam per nostram constitutionem  
alienari et obligari prohibuimus ex-  
cepta causa redemptionis capti-  
uorum. **S**i quis autem auctoritate sua  
quasi sacrum sibi constituerit: sacrum  
non est: sed prophanum. **L**ocus au-  
tem in quo res sacre sunt edificate  
etiam disrupto edificio locus sacer  
manet adhuc: vt papinianus scripsit.  
**R**eligiosum autem locus vnus  
quisque sua voluntate facit dum mor-  
tuum in locum suum. **I**n com-  
munem autem locum purum inuito  
socio inferre non licet. **I**n commu-  
ne vero sepulchrum etiam iuris ceteris  
licet inferre. **I**tem si alienus vsu  
fructus est: proprietarium placet nisi  
consentiente usufructuario locus re-

in quattuor partes. **P**rimo ponit que sunt in nullis bonis. **S**ecundo ponit ex-  
plum de rebus sacris. **T**ertio de religiosis. **Q**uarto de sanctis reb. **S**ecunda ibi:  
**S**acra sunt. **T**ertia ibi. **R**eligiosum. **Q**uarta ibi: sancte quoque. et qualibet partes  
sumabo per se. **E**t hec pars pars. h. d. are. **E**a que sunt diuini iuris in nullis bonis  
sunt. h. d. aretin.

**N**ullus. s. hominis vel hominum nec potest esse. sed sunt in bonis dei hominum censura  
sine dispone. et sic non ob. quod possit dici de coibus et publicis rebus vniuersitatis  
que videtur nullus esse quod esse possit et sunt hominum h. non hominis singularis. **I**tem con-  
tra. j. e. §. ferre. **S**ol. vt ibi.

**S**acres. Res sacre. sunt que rite pontifices deo dedicate sunt seu ad diuini  
nisi ministerii deputat: que non potest nisi per captiuitatem hominum alienari. **A**re.

**P**ontifices: papas et episcopos h. n. quid imperator dicitur potest: vt quod sic. vt. ff. eo.  
l. sacra. §. i. vbi dicitur. i. potestatem dedicandi dat. na olim imperatores erant sacer-  
dotes ut in casu dicit. **E**t dic dicitur alij. i. episcopo per mittendo sine requisitione.  
vel concedit. l. requisit.

**E**des sacre. hic locus dicitur sacer. vt hic. et sanctus. vt. C. de sacrosan. ec. l. l.  
item religiosus. vt in auc. religiose dom. **M** et dona. vt thuribula et  
cruces et calices. **Q**ue est. s. dona. si autem referas ad edes sacras. nam ille  
nullo modo potest alienari. vt in auc. §. ali. et emp. §. et qui cognouit colla. ix.

**C**onstitutionem. vt. C. de sacrosan. ec. l. sancimus.

**E**xcepta. nam hominum alie quibus reb. proponende sunt. vt. C. de sac. san. ec.  
l. sanam in fi. **I**tem pp debitu si quod h. ec. l. ia. vt in aut. de ali. et ep. §. hic et  
sup. ipsi. col. ix. **I**tem pp alimeta pauper vt. rj. q. ij. auz h. ec. l. ia. accur.

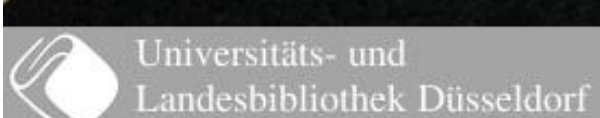
**P**rophanum. i. non sacrum.

**M**anet. desinit tamen esse sacer si ab hostibus capiat. vt. j. de in iur. stipu. §. i.  
et ff. de reli. et loca. §. sacramentari. item loc. esse religiosus desinit quod ea remo-  
uentur que talem esse redderent. vt. ff. e. sacra. §. illud. et de reli. l. antepe. in fi.

**R**eligiosum. Sepeliendo mortuum in locum suum esse religiosum facit. **I**tem so-  
cio immo socio locum religiosum facere non potest: sepulchrum quoque sic: proprietarij aut in-  
uito usufructuario non potest. **E**t si pcedit alicui mortuum inferre: loc. esse religio-  
sus est si dum postea peniteat. h. d. are. **E**t unusquisque. aliud in sacro. vt. §.  
e. §. sacre. **M**ortuum. s. totum vel saltem caput cuius imaginem cognosci-  
mus. vt. ff. de reli. l. cum in diuersis. quod si particulariter caput est in diuersis. locus  
non. illud esse religiosum vbi est maior pars. ar. j. de vul. sub. §. et si et disparib. si autem  
equaliter neuter fm. jo. **I**nnuitus hoc fauore religionis iam facte. als  
contra. vt. §. prior. §. et ff. e. diu. sabin.

**I**nterferre. non licet extraneos  
nam ipse socij recte ibi sepeliri potest et sine consensu ceterorum maxime cum non est ali-  
locus quo sepeliret: vt. ff. de reli. et sump. fu. l. si plures.

**I**tem. usufructu. s. loci puri. ar. l. ff. de usu. et habi. l. h. **P**roprietarij.



nisi consentiat fructuarius: uel nisi testatorem qui usufructum legauit uel sepe lire heres: ut. ff. de reli. l. ii. §. si usufru.

**a** **C**onsentite. qd si primo consensit post penituit cu de illatione. respd. sufficit semel uoluisse: ut. ff. de aqua plu. arce. l. in diem. 2. j. in proxi. §.

**C** Sancte quoq; res. Res sancte sunt porte 7 muri ciuitatu quasi pena le- gali firmate. Itē leges pena- les pprie uocantur sanctiones .b. d. Areti.

**b** **C**uri. s. ciuitatis roma- ne. qd de ciuitate alia uel ce- stro. m. nec ibi qd facere lice- re sine auctoritate presidis: ut .ff. e. sacra. §. muros. uel forte vniuersitati non priuato: ut .C. de operi. pub. l. oēs.

**c** **S**actos. i. firmos a sancio sancis. nō calee uel lapidibus. sed. l. firmari ut sequitur.

**d** **D**eliquunt. s. trāscendēdo nel rūpendo sicut fecit Remus frater romuli. ut bic. 7. ff. e. l. si. vñ lucanus. Fraterno pmi maduere sanguine muri.

**e** **C**ōstitutur. ut. C. de lega. 7 con. l. non dubium.

**f** **S**anctiones. i. stricta signi- ficatione. qñq; ponit largius p qlibet imperiali lege: ut. C. de nouo. C. fa. ibi colligentes 60 72. qñq; largissime pro col- lectione totius iur. ciuili: ut i. premio. ff. in pn.

**C** Singulorum. Ita ē se- cūda ps pncipalis huius tituli q diuiditur in quinq; ptes pnci- pales. Primo ponit qñq; acq- runt nobis res q in nulli<sup>o</sup> bo- nis sunt. Seco qualiter acqui- runt ea q sunt alteri<sup>o</sup> ex facto nostro ex permissione uel fabri- catione. Tertio qñ usufructu- arius uel bone fidei possessor facit fructus suos 7 quid conti- neatur appellatione fructuuz. Quarto ponit vñ casum ex ceptiuū a pma parte. v3 q ea que sunt in nullius bonis non tñ in totū efficiunt occupantis Quinto qñ per traditione uel non in personam certam uel in certā dñiū transferatur. Se- cūda ibi: si q in. §. cū ex alie- na materia. Tertia ibi: si quis a non domino. Quarta ibi: i. §. thesauros. Quinta ibi: i. §. per traditionē. 7. b. d. Iste. §. in sūma. Res nostre sūt aut iure naturali aut iure ciuili. et a uetustiori inchoandum est. areti.

**g** **D**iximus. sed ubi. m. §. de iure natu. §. i. ibi q uero naturali. uel. §. de iure natura. §. sed naturalia uel melius. §. eo. §. 7 qdem.

**h** **C**ure. ut vsucapione arrogatione successione deportatione monachatione de quibus incipit dicere. j. de vsucapio.

**i** **C**etustiore. sic. ff. de iure i. mu. l. semper.

**k** **C**atura. i. deus.

**l** **P**rodidit. i. statim cū pcreauit deus gentes statim fuit ius gentium.

**C**ere iurur. Fere bestie uolucres pisces sūt occupantis siue quis ceperit in suo fundo siue in alieno: sed domin<sup>o</sup> fundi pōt ingredientem prohibere ubi au- tem animal captū fugerit: statim reuertit ad pumū statū. b. d. areti.

**m** **F**ere. q; a uetustiore incipiendū. ergo 72.

**n** **C**elo. i. acre.

**o** **S**imul atq; .i. statim post 72. sed nūq; res sacre pcedunt occupanti: ut. §. e. nullus. m. res dē esse i nulli<sup>o</sup> bonis. vi. uel. vii. modis. Natura ut bic. Sacto: ut. j. §. pe. Itē tpe. ut. ff. d. acq. re. do. l. mīnq;. §. thesauros. 7 in his trib<sup>o</sup> locuz habet bec regula: nisi q in thesauro d eqtate dimidiū dño soli restituit: ut. j. e. §. thesauros. Item censura: ut. §. e. §. nullius. item in casa ut in hereditate iacē te que uicē dñi representat: ut. j. de stip. ser. in prin. Item culpa dominis: ut si cūciant seruū cōpōntem: ut. C. de lat. lib. l. i. §. scimus. 7 etiā bic. Itē iuris na- turalis pstitutione ut liber hō: ut. ff. de dō. ob. inter stipulātem. §. sacra.

**p** **A**ec interest. quo ad acqrendum.

**q** **P**lane. uenādi. alio si cā reqrendi fugitiuum meū: ut. C. de ser. fu. l. ii. uel landis colligēde cā: ut. ff. de glā. leg. l. i. uel ut recipiā pecuniā quam ibi abson-

ligiosum non facere. In alienū lo- cū cōsentite<sup>o</sup> dño licet inferre: 7 13 postea ratum non habuerit q̄ illa tus ē mortu<sup>o</sup> tamē sine cōsensu ei<sup>o</sup> locus religiosus sit. **C** Sācte quo q; res ueluti muri<sup>o</sup> 7 porte ciuitatis quodāmo diuini iuris sūt: 7 iō nul- lius in bonis sūt. **C** Iō autē muros sanctos dicimus q; pena capitis constituta sit in eos qui aliquid in muros sanctos deliquerūt. iō 7 le- gum eas partes quib<sup>o</sup> penā consti- tuimus aduersus eos qui cōtra le- gem fecerint sanctiones<sup>o</sup> uocam<sup>o</sup>. **C** Singulorum autē hoīuz multis modis res sunt. quarūda; n. rerū dñiū nāciscimur iure naturali: 7 si- cut dixim<sup>o</sup> appellatur ius gentiuz: quarūda; uo iure<sup>o</sup> ciuili. **C** Como- di<sup>o</sup> est itaq; a uetustiore iure inci- pere. palā est aut uetustius esse ius naturale qd cū ipso genere huma- no rez natura<sup>o</sup> pdidit. **C** Ciuita- āt iura ceperūt eē cū ciuitates cōdi- 7 magistrat<sup>o</sup> creati 7 leges scribi ce- perunt. **C** Fere<sup>o</sup> igitur bestie uolu- cres pisces 7 oīa aīalia que in mari celo<sup>o</sup> terra nascuntur: simul atq; si ab aliquo capta fuerint iure gētiuz statim illius esse incipiunt. qd enim ante nullius ē id naturali rōne oc- cupāti pceditur. **C** Nec interest<sup>o</sup> fe- ras bestias 7 uolucres uel i suo fū- do q; q; capiat an in aliēo. **C** PLa- ne qui alienū fūdū ingredit<sup>o</sup> uenan- di<sup>o</sup> aut aucupādi gratia pōt a dño si id puidit. phibere ne igrediat<sup>o</sup>. **C** Quicquid<sup>o</sup> āt eo; ceperis eouf- q; tuū eē intelligitur donec tua cu- stodia coerceat. **C** Cū uo tuā eua- ferit custodiam 7 in libertate; natu- ralem se receperit tuuz eē definit 7

di. ut. ff. ad erbi. thesaurus. uel si vindemias quā emi tollere me nō dītoe prohibeat: ut. ff. de actio. emp. qui pendentem.

**r** **I**ngrediat. qd si post phibitōem qd ceperit. respd. nō facit suum: ut .C. de rei vendi. si fundū. 7. l. certum. 7 fa. j. e. §. plane.

**s** **Q**uicqd. libertatē. i. laxitatem: ut statim sequitur: ut. ff. de acq. re. do. naturale.

rursus occupāti sit. **C** Naturales autem libertatem recipere itelligit cum u<sup>o</sup> oculos tuos effugerit: uel ita sit in conspectu tuo ut difficilis sit eius persecutio. **C** Illud<sup>o</sup> q̄sitū est an si fera bestia ita uulnerata sit ut capi<sup>o</sup> possit statim tua esse intelli- gat: 7 qbusdā placuit statiz eē tuaz 7 eouf; tuā uideri donec eaz pfe- queris. q; si desieris persequi: desi- nere esse tuā 7 rursus fieri occupan- tis. Alij putauerunt nō aliter tuam esse q̄ si ceperis. sed<sup>o</sup> posteriorem sententiam nos confirmamus: q; multa accidere<sup>o</sup> solent ut eaz nō ca- pias<sup>o</sup>. **C** Apium<sup>o</sup> quoq; fera<sup>o</sup> na- tura est. Itaq; que in arbore tua cō- federint ante q̄ a te in alueo<sup>o</sup> inclu- dātur non magis tue intelliguntur esse q̄ uolucres que in arbore tua nidū fecerūt. ideoq; si alius eas in- cluserit is earum dominus<sup>o</sup> erit.

**C** Fauos quoq; si quos effecerint eximere quilibet pōt. **C** Plane in tegra re<sup>o</sup> si prouideris igredite<sup>o</sup> fū- dū tuū poteris eū iure phibere ne igrediat. **C** Examē<sup>o</sup> quoq; qd ex alueo tuo euolauerit eouf; itelli- git eē tuū donec in p̄spectu tuo est: nec difficilis persecutio ei<sup>o</sup> est: alio- quin occupantis sit. **C** Pauonuz quoq; et colūbaz fera<sup>o</sup> natura ē nec ad rez<sup>o</sup> p̄inet q; ex p̄suetudine ad uolare et reuolare solēt. Itā 7 apes idem faciūt quaz<sup>o</sup> p̄stat fera<sup>o</sup> eē na- turā. **C** Ceruos<sup>o</sup> q; qd ita mā- suetos hñt ut i siluā ire et redit<sup>o</sup> so- leāt: q̄rū et ipso; fera<sup>o</sup> esse nām ne- mo negat. **C** In his āt animalib<sup>o</sup> q; ex cōsuetudine abire et redire so- lent talis<sup>o</sup> regula comprobata est ut eouf; tua eē intelligant: donec

**t** **N**aturale difficilis. i. impossibilis sic. ff. p so- cio. l. de illo. e. §. ff. d. hū qui uoc. uel effu. l. ii.

**u** **P**ersecutio. sic. ff. d. ac. re. do. l. iii. §. ncrua.

**C** Illud questum. Licet fera siluestris ab aliquo uulneret. ita ut uerisimiliter possit ca- pi tñ nō efficit uulnerā- tis nisi eam ceperit. hoc dicit Aretius.

**C** Illud. sic. ff. de acq. re. do. naturale. §. illd.

**C** Capi. p̄siderata na- tura hoīs 7 aīalī dñi- na possibilitate. sed nec oīo facultatē p̄sidero.

**C** Sed posteriorem: sic. ff. e. l. d. acq. re. do. in. l. laqueum.

**C** Accidere. l. n. pba- tur. vñ. i. cū uulnera- tū nō tñ sequit<sup>o</sup> ut capi- nō possit: ut. C. de pba. l. neq; natales.

**C** Capias. no. q̄ ispi- citur qd euenire pōt sic .ff. loca. si qd domū. §. idē q̄rit si sūptus. 7. ff. ad tre. lucius. §. pe. 7 ad l. sal. l. in p̄tate. §. ma- gis. 7. ff. ex qui. ca. ma- sed 7 si per p̄torē. §. si fe- rie. 7. ff. de ser. rus. pze. q cella. §. ii. 7 d. d. ifec- qui bda. §. inter. ar. tñ contra. ff. de pecul. l. eo tempore. i. reipd.

**C** Apium quoq;. Apes que in nulli<sup>o</sup> do- nis sunt occupanti con- cedunt: 7 eaz fructus si- cut 7 aues in aliena ar- bore capiuntur. vñ tñ a principio igredi p̄bi- re pōt: 7 examē earum tuuz est donec difficilis nō est p̄secutio. Areti.

**C** Apium. concor. ff. de acq. re. do. l. natu- rale. §. apium.

**C** Fera. i. non mansueta.

**d** **F**era. i. non mansueta.

**e** **A**lueo. uas est ubi apes manent: quandoq; pro loco vnde flumē cur- rit ponitur: ut. j. eo. §. insula.

**f** **I**nduserit. qd bul. facere noluit in bis 7 similibus vicēs magis timco scādālū populi q̄ futurū iudiciū: ut. ff. de acq. re. do. l. in laqueū.

**g** **D**ominus erit. nec furti tenet: ut. ff. de fur. si apes.

**h** **I**ntegra re. i. ante q̄ intret.

**i** **P**reuidetis. quid si fuerit igressus an poterit retinere eum: ut det qd acceperit cum hō quilibet possit prohibere ne qd intret fundum suū. re- spd. cū dominus factus sit per occupationē nō v̄ quare desinat esse do- minus. arg. huins. §. qui tñ p̄uidētī consuluit.

**k** **E**xamen. i. vniuersitas apū als pro approbatione ponit. als pro iu- dicio: ut. C. de aduo. diucr. iu. l. neminē. 7 forte seruatur aliud d̄ consue- tudine in hoc. §. 7 in superioribus duobus.

**C** Pauonum quoq;. Animalia que naturaliter sunt fera: sed per accidens mansueta: tā diu sunt nostra q̄ diu retinent consuetudinem euz di 7 redeundi. b. d. Areti.

**l** **F**era. i. non proxius domestica uel mansueta.

**m** **N**ec ad rem. i. non obstat bis que diximus.

**n** **Q**uarum. i. apium.

**o** **C**eruos. quorum. s. seruorum in genere.

**p** **P**forum. s. singulorum in specie.

**q** **T**alis regula. bic no. tria genera animalium mansueta: ut galline in quibus habet locum bec regula: ut ubicunq; sint domini esse in-

releguntur: vt. j. priori. §. item fera proflus et in his habet locum alia regula quia occupanti conceduntur: vt. s. eo. §. fere. et. §. apium. et. §. cramen. Item fera naturaliter et accidentaliter mansueti et in his obtinet hoc presens regula. et facit ad hoc. ff. eo. l. naturale. p. totum vsq; ad. §. si. a. Desierint. exteriora indicat animi secreta interiora. et facit. ff. de edili. edic. si tamen. §. ii.

**Gallinarum quo**

**G**allie et anseres tui sunt et si prospectu tui effugerit et qui eas accipit animo lucrandi furtum committit. b. d. Areti.

**G**allinarum. s. omnium: vt statim inuuit ut singulorum in specie.

**F**eras. vt feras nos anseres. scilicet domesticas.

**G**alline. s. domesticas.

**T**urbati. ut per vulpem vel miluum.

**Q**ui lucrandi. s. vt beat penas vel oua als. n. no. p. mittit furtum nisi lucrandi animo iterueniat vt. ff. de fur. l. i. §. h. sed nisi quid dolus sit in vno ouo. rñ. sic. §. de dolo si agit in re minori duobus aureis: vt. ff. de dolo. si olcu. §. h. et. l. se. §. 3. q. re no. agit de dolo cum agitur furti ut b. rñ. furtum sit plerumq; et ideo frequetius puniendū vt b. rñ. Jo. et. ff. de penis aut scilicet. §. h. et. no. ex hoc §. q. quibet actio et pro vno nūmo dat: vt. ff. de dano infec. si p. p. rariis in si. l. rñ. et. ff. de d. iungē. cū emā. l. i. §. illud. sed fallit in casibus ecce enim comodo tibi seruū: et tu cur alas: no. repetis a me expensas modicas: vt. ff. de d. in rebus. §. possunt. et. ff. de impen. in re. do. fac. l. omnino et excepta actioe doli vt dictum est. Item exape quod est. ff. de dam. infec. ex damnis in principio.

**Item ea.** Etiam si hominem liberum et hostibus ceperimus de iure gentium noster sit: qui si exierit potestatem nostram recuperat antiquā libertatem. b. d. Areti.

**Et hostibus.** vt quibus populus ro. bellū indixit vel ipsi popu. ro. vt. ff. de cap. hostes. et. ff. de ver. sig. hostes. et. l. quos nos hostes.

**Si euaserit.** et animo et corpore. ff. de cap. l. nihil in principio.

**Recipiunt iure postlimini:** vt. s. qui. mo. ius pa. po. fo. §. si ab hostibus. Areti.

**Item lapilli.** Lapilli et alia que in litore maris inueniunt. Item na si et animalibus nostris nostra sunt. b. d. Areti.

**Lapilli.** s. preciosi. et que sit inter eos lapillos et gemmas vsia et margaritas dic ut. ff. de aur. et arg. leg. l. i. et. l. si non sint. §. si.

**Inueniuntur.** qui tamen no sunt alicuius als cōtra. et. j. eo. §. fina.

**Naturali.** id est gentium: vt. s. eo. §. singulorum.

**Inuentoris.** ita demum si occupat siue apprehendat. no als §. 3. nam in superiori. §. et in aliis precedentibus de his que per occupationes queruntur tractatur. vnde quod idem prosequitur hoc vicinitas scripture inuuit: vt. ff. de testamen. l. beredes. §. sed et si notam. et. ff. de l. i. si seruus plurium. §. si. et aduerbium similitudinis quod est in pri. §. apte dat intelligere aliud eē in thesauro: cuius tractatus est valde ab hoc separatus: vt. j. eo. §. thesauros. et ideo videnti et inuenienti non capienti queritur.

**Item ea.** nunc mutat stilium et materiam et dicit de his que acquiruntur per accessionem discretam. et in sequenti. §. Preterea. dicit de accessione concreta.

**Et animalibus.** feminini generis siue rationalibus vt ex agellis: ut §. de in. per. §. serui. siue irrationalibus. vt. ff. de rei uendi. l. si frumentum. §. idem scribit.

**Domino tuo.** vel quasi bona fide possideas animal irrationale: vt ff. de acq. re. do. l. b. de fidei. §. si. et no ita i. ratiabili: vt. j. eo. §. i. pecudū

et est rō ut ibi.

**Preterea quod per alluiones.** Per alluionē fluminis. i. p. incrementū latēs res nobis acgrunt no aut p viz ipius terrā euellētis nisi radices arbores emiserit. are.

**Incrementum.** i. augmentū.

**Eodem scilicet gentium.**

**Adiecit.** ponēdo in p. tui prediū.

**Intelligi.** l. tota die ibi figas itui tum et hoc pp ibecillitatem naturalis visus qui tā subtilia ppendere no pōt: vt in cucurbita p. que cito crecit que tamen percipi no pōt quātum crecit quoquo momento tēporis. §. quodam genere agrorum cessat ius alluionis: ut in agris militibus assignatis a principe. qui limitati dicūt. vt. ff. e. l. in agris. que sit rō diuersitatis dic ut in ea. l. in si.

**Appellauerit.** als appulerit. i. apposuerit vt subijcit. puta crustam terre forte vineate. et in arborate.

**Longiori.** i. longo. s. tāto vt faciant radices: vt sequitur nel etiam ipsa terra apposita unitates alteri terre fecerit cui apponit: vt. ff. de dā. infec. l. hoc amplius. §. ita demum.

**Sed quō scitur quādo hec unitio vel immistio erit facta.** rñ. per rusticos qui talia sciūt: vt in auē. de no. alie. aut p. mu. §. qd aut dictū est. col. ii.

**Acquisite.** vt. l. tamē reuen. p. rari dno dat §. 3. vt. ff. de rei uendi. si frumentum. §. de arbore. sed nos contra. sed in factū ad est mationem dā: ut. ff. de rei uendi. l. in rem. §. item. sed rei uendi. non datur: ut. ff. de dā. infec. hoc amplius. §. alphenus.

**Insula.** Insula nata in mari efficitur occupantis secus si in flumine: sed est coruz qui hnt predia vicina pro modo latitudinis fundi si est i medio. alias illius cuius predio est vicinior. Si so er diuisione fluminis vnus fundus

minis d tuo predio aliq; ptem extraxerit et vicio pdio appulerit palam eā tuā permanē: plane si longior tpe fundo vicini tui bescrit arboresq; quas secus traxerit in eum fundum radices egerint: ex eo tēpore videntur vicini fundo acquisite esse. **Insula** que in mari nata est qd raro accidit occupātis sit. nullius enim eē creditur. **At insula in flumine** nata qd frequenter accidit siquidem mediam partes flumis teneat cōis ē: coruz q ab utra qz pte flumis ppe ripā predia possident. s. pro modo latitudinis cuiusq; fundi: q latitudo prope ripas sit. **Et si alteri parti proximior sit:** eorū ē tñ q ab ea pte ppe ripā predia possident. **Et si aliqua pte diuisus flumē sit deide infra unitum agrū alicui** in formā isule redegerit: eiusdem pmaneat is ager cui fuerat. **Et si naturali aluco in uniuersus dretecto ad aliā pte fluere ceperit:** prior qdes alue coruz ē q ppe ripā eius pdia possidet p modo. s. latitudinis cuiusq; agri: q latitudo ppe ripā ē. **Non aut alue ei iuris esse incipit:** cui et ipsū flumen id est publicū. **Et si post aliqd tēp ad priorē alucū reuersū fuerit flumē rursus nouus alucū eorū esse incipit** qui prope ripā eius predia possidet. **Alia sane causa ē si cuius**

includatur remanet antiqui domini. b. d. areti.

**Insula.** dicit locus vndiq; circūdatus aqua: ut hic et. ff. e. l. adeo. §. insula. et. l. insula. als quandoq; pro domo in mari posita que in salo id est in salso posita est s. m. Hydorum. Item quandoq; pro qualibet domo: vt. ff. de eo quod cer. lo. da. opor. l. ii. §. si quis insulam. Item no. diligenter. vi. respon. vsq; ad. §. alia sane et cetera.

**Creditur antea.** accur.

**In flumine.** i. in medio fluminis. ac.

**Et frequenter.** sed op. nā ad ea que frequetius accidit potius iura adaptantur: ut. C. de leg. et. leg. con. l. nā ad ea. rñ. qz illud uerbū potius solutionē inducit. nam bene infertur potius ergo ad alia.

**Mediā partē.** s. qd poterit scilicet accepta corda et pūcto posito i medio inf utru qz agrū: et tūc si est punctū ex vna parte tñ alii cedat. als s. m. q punctū extendit: ut colligit. ff. eodem inter eos. et. l. se. et his patet q pro diuiso possident in insula et habent dñum circūdantes flumen: ut. ff. eo. pro regione.

**Latitudinis.** existens ab vna parte cū plures sint et vna parte et vnus fundus latior est q fundus alterius et in hoc tñ frontem agri considero: vt. ff. eo. insula in principio.

**Parte.** s. superiori.

**Infra.** i. inferiori parte.

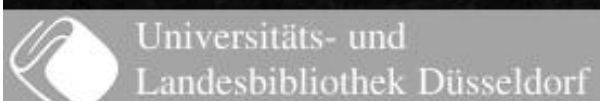
**Unitū.** i. flumen coadunatū: et hic sit punctum. vel vic vnitū agrū et. et tūc puncta ibi. infra et.

**Quod si naturali.** Alucū nouus efficitur publicus sicut ipm flumen ē vetus vero dominis fundorū propinquo: conceditur. Item de nouo aluco: si flumen in antiquum redeat. Item inundatio fluminis non mutat dominium fundi. b. d. Aretius.

**Alucū.** a quo nūc vltimo recessit flumen.

**Incipit.** quantū ad strictā rōem. nam de equitate ex obtinet. i. non obtinet: vt. ff. eo. l. adeo. §. insula in si. Et no. hic q flumina vicē iudicū tenēt et dat et auferunt dominia: vt hic. et. ff. e. ergo. §. alluio.

**Alia sane.** specū. i. faciem fundi: sed contra. ff. de flu. et ne quid in flu. pub. l. i. §. si fossa in si. §. Sol. ibi totū occupauit. hic partem. vel hic eodem impetu recessit quo venit: ibi non: sed vna coopertū tenuit.



**A** Manere. fuit ergo dñs etiã tñc tps qñ aqua inundabat. sed ð. ff. qui. mo. vsuf. amit. l. si ager. So. ibi improprie dicit amitti. f. quãtũ ad cõmodũ fruendi. vel sic inundauit propter imperũ aquarum: ut ibi faceret alueum ut probatur predicto ti. l. qd tamẽ. §. agri. et hec vera sunt quantum ad proprietatem. sed possessio indubitanter tẽpore inundationis amutetur: ut. ff. de acquirẽ. pos. l. iiii. §. labeo. et l. qui vnuerſas. §. ij. et l. p̃sponius. i. rñ. tamen aqua recedẽte etiã possessio restituitur: ut. ff. de in. actu. qz pri. l. i. §. sed et si quis.

**C**um ex aliena. Specificans aliquem speciem ex materia aliena efficitur dominus eius: si ipsa species ad pristinam materiam non possit reduci. hoc dicit. Et hec est secunda pars principalis a. §. singulorum vsqz in finem tituli vbi res alteri efficitur nostra facta nostro per terminationẽ vel specificationem vel similia. Et diuiditur in quinqz partes. Pr̃mo ponit thema. Secundo qñem. Tertio per eẽplã declarat. Quarto ponit responsionem. Quinto per eẽplã responsionem declarat. Secũda ibi: queri solet Tertã ibi: ut ecce. Quarta ibi: et post multã. Quinta ibi: ut ecce vas. Arẽ.

**F**acta. facta autẽ intelligitur etiã cepta lz nõ perfecta: ut. ff. de au. et ar. leg. l. et si nõ fuit. §. quid ergo.

**E**l aliquo. i. bona fide: ut ff. ad exhi. de eo. §. si quis ex. et suo noĩe: ut. ff. de acq. re. do. adeo. §. cũ qz in pn. et l. qd qd §. vbi. Item et tertũ. f. qd non possit redire ad priorẽ materiã fm 3o. ut in fi. §. huius. Quid si duo specificauerunt vnũ bona fi. alius mala fi. rñ. cõmunis est domini et specificantis bona fi. non autẽ mala fi. vt. ff. qui ad li. proclama. nõ li. si duo ayo. eodem modo quero et soluo ea que sequuntur.

Quid si ex diuersorum materijs speciem fecit in vna habuit bonam fidem et in alia malã fidem. Quid si in materia vnus partim bonã partim malã fidem habuerit. Item si partim suo nomine partim noĩe domini specificantis.

**N**aturali. i. iure gentium.

**F**ecerit. i. dixerit quo ad spicas: ut. ff. e. adeo. §. cũ qz in fi. sic. §. de libe. §. i.

**H**ulium. i. nectar siue stalladium.

**Collirium. i. vnguentum ad oculos.**

**Et post sabinianorum. i. sabinũ et suorum fautorum qui dixerunt species cedere dño materie. Sed proculus cũ suis sequacibus e contra ut specificanti tantũ cedat: ut. ff. eo. l. adeo. §. cum quis.**

**Placuit. f. nobis.**

**Media. que nec vni in totũ nec alteri concordat uel discordat. sed distinguit vt sequitur: et nõ. medium seruandum. sic. §. qui ma. non pos. §. pe. arg. contra. ff. de neg. gest. l. nensenus in fi.**

**Fecerit. si et alia duo interueniunt que in prin. huius. §. diximus.**

**Vel spicas. et ita apparet qd frumentum cedit specificanti. sed p̃tra. ff. e. adeo. §. cum quis in fi. §. Sol. hec posuit gratia eẽplã pro pueris fm. P. quedã enim gratia docendi dicuntur que als non dicerentur: ut. ff. de ac. et ob. l. obligã nõ substantia. §. fi. uel dic secundo fm 23o. illam per istam corrigi. Item dic fm 23o. ad hec omnia eẽplã in quibus iam dicitur speciem specificanti cedere est contra regulã que dicit: qd ex re mea est: uel nascitur meum est: vt. ff. ad exhi. de eo. §. si quis in fi. et ff. de rei uendi. solum. §. meum. Sol. illa regulã lo cum habet in quinqz casibus. f. vbi dominus specificauit. Item vbi alius ei mã dato. Item vbi sine mandato. sed ratum habet. Item vbi alius mala fide: et suo nomine. item si bona fide: sed res potest ad priorẽ materiã reduci quorum nullus est hic. Item vbi hec vera sunt et specificanti cedant. contra est regulã que dicit neminem cum alterius iactura fieri locupletiorẽ: vt. ff. de condi. ide. na. narara. Rñ. lz hãt sua spẽs quo ad dñum tamen actione in factum tenetur ad estimationem: vt. ff. de rei uendi. l. in rem. §. item si quacunqz. et ff. de dona. in ter vi. et uxorem. l. si mulier. §. i. et l. seq.**

**Quod si parum. Si quis ex materia partim sua et partim aliena specie fecerit aliquam efficitur in totum dominus eius. hoc dicit Aretius.**

**Ex aliena. f. materia.**

**Et alieno. f. vino.**

**Et aliena. f. lana hic incipit dicere de accessioe qd fit hñana nã opãte. qd sim. sed si possit reduci ad priorẽ materiã fit cõis habita rõne materiã et non cedat specificanti: ut. ff. e. l. qd qd. §. fi. in fi. idem forte erit et quãdo mala fide fecit: lz reduci si possit: ut. ff. ad exhi. l. de eo. §. si qz.**

**Si tamen aliena. Aliena purpura interta uestimento meo cedit uestimento: ille autẽ qui dominus fuit habet actionẽ contra furem. hoc dicit Aretius.**

**Purpurã. ut manica uel gyronẽ. si autẽ ipsi filii: puta i tela. tñc alia ratione est dñs factus purpure. i. iure specificationis: ut. §. pror. §. precedenti. hic. autẽ. §. aliqd vult adijcere supradictis. f. de acquisitione iure accessionis: ne ergo nihil operef ad iungit hoc qd nunc dicit: ut. ff. de lega. i. l. si quando in prin.**

**Preciosior. nõ. p̃ciosius accedere vitori sic. ff. de p̃rabẽ. emp. si in emp. cõtra. ff. de ed. edic. l. iustissime. sed ibi spãle in hoĩe. sed cõtra. j. de fideiuf. §. fideiuf. res. Sol. ut ibi. Itẽ loquitur hic. §. quãdo dicta purpura gratia ordinãdi uestimentis: fuit apposita. sin autẽ cõtra ut uestimẽtũ seruiret purpure: ut forte eam serua ter tñc cedit uestimẽtũ purpure: ut in duabus legibus cõtrariis: ut. ff. de usuca. l. rez mixtura. §. quid ergo. et ff. de aur. et ar. le. et si nõ sint §. perueniamus. si autẽ**

**neutrum causa alterius apponatur: tunc neutrum alteri cedit et vtrunqz possidet: vt. ff. de usuca. l. rerũ mixtura. §. quid ergo.**

**Surrupuit. scz si surripuit. als istis actionibus famosus non tenetur. Et conditionem. f. furtiuam uel sine causa: ut. ff. de condi. sine causa per totum.**

**Sine ipse. f. fur. nam forte erat sutor.**

**Extincte. quantum ad dominium qd perdidit dominus eius et ideo q̃tum ad cum extinctum est qd diu est interta. et purpura extincta non potest uendicari. sed agi potest ad exhi. scilicet ut exhibeat: ut post uendicetur: ut. ff. ad exhi. l. gẽma. et ff. de rei uendi. l. actionem.**

**Possessoribus. ueluti predombus. et a mala fide poss. ut iste fuit: ut hic et j. de actio. §. sic itaqz. et ff. usufr. quẽad. ca. l. fi. in fi.**

**Si duorum. Si materie eiusdem generis uel diuersi confundantur et uoluntate dominorum efficiuntur communes inter eos: et idem si casu fuissent confuse. alias secus. hoc dicit. Et diuiditur principaliter in duas partes. Pr̃mo quando uoluntate dominorum. Secundo quando casu sunt confuse. Secunda ibi. sed si fortuito. Item prima subdividitur. Pr̃mo quando eiusdem generis materie confunduntur. Secundo quando diuersi generis. Secunda ibi. sed si diuerse. hoc dicit. Aretius.**

**Si duorum. acquiritur dñum non solum specificatione: ut. §. e. §. cum ex aliena. et §. qd si. sed accessione: ut. §. e. §. si tamen. sed etiã confusione: ut hic. item immixtione: ut. j. pror. §. qd si frumentum.**

**Dominorum. bene dicit dominorum uoluntate. nam si vnus dominus fecit inde speciem. i. mullum uel uas ex argento meo et tuo et tua e iure specificationis non communis: ut. §. eo. §. cum ex aliena. et ff. de rei uendi. l. si frumentum. §. i.**

**Confuse. i. simul fuse.**

**Electrum. genus est uasis uel speciei metalli. ut hic et ff. de au. et ar. lega. pediculis. §. neratius.**

**Idem iuris. ut sit commune ut subiicit.**

**Placuit. scilz ut sit eõe nisi separari possit ueluti ex cre meo: uel plũ**



casu si bona fide habeo exceptionem non actionem fm Jo. vt. s. p. r. i. §. 1. ff. de p. di. inde. si in area. 2. ff. de excep. do. Paulus sed. B. etiam actionem dabit sed ibi ipso gestu negotium fuit hereditarium quod necesse habuit facere: vñ habuit actionem: et est pro eo. ff. de peti. heredi. l. hereditas. §. i. 7. ff. si pars here. pe. l. si. 7. C. de rei vendi. l. ij. 7. l. domum. Sed Jo. contra vt dictum est. 2. fa

cit et pro eo. ff. de rei ven. sūpt<sup>9</sup> 7. ff. de actio. emp. idēqz. 7. ff. de peti. he. l. plane. si qo mala fide tunc nec excipiēdo nec agendo cum seruo vt hic. nam neminem mihi volui obligaf ut. ff. communi di. l. hoc iudici um fm Joan. sed. B. etiā hic dabit neg. ges. actiones. ut. ff. de neg. ge. si pupilli. §. sed 7. si quis. sed ibi noīe alieno gerebat. Item 7. pro eo. C. de rei vē. l. ij. sed ibi loquitur qñ ex aliena materia 7. in alieno impēdi vt ibi plene no. Si qo in reficien do aut bona fide. 7. tunc neces sarias 7. viles per doli excep. voluntarias per abractionem seruamus: nisi dominus vellet tantum dare quantum possit habere his ablatiis 7. corrosiis. vt. ff. de rei ven. l. in fundo. si qo mala fide impendat: necesse sarias per officium iudicis cum tm̄ possideo. utiles per abra sionem consuero: voluntarias nullo modo vt. C. de rei ven di. domum. hinc est quod dicit bul. hic qd expensas repetā quā doqz per a. idest per actionem. vt. ff. de neg. ge. l. si pupilli. §. 5. 7. si quis. Itē per. e. i. per ex ceptionem vt hic. Item 7. per. do. i. per officii iudi. vt per. l. C. de rei ven. l. domū. vt mo do dicim<sup>9</sup>: 7. hec in rei vēdi. lo cum habent. In peti. qo here ditariis bde fidei. pos. suat oēs at ma. si. pos. necessarias: 7. vñ les per officii iudi. alia per ex ceptionem doli re existente me liori in qua facte sunt. volunta rias qo abradit. ut. ff. de peti. here. plane.

**S. Sincus.** Insetum uel plantatum est illi cui est solū ubi inserit si ibi radi ces egerit. Idem si in duob<sup>9</sup> solis: qz est ebe. h. d. Aren.

**S. Si tici.** cōmutatur. sed videt non cōmutari cum primo dño rei ven. detur vtilis: ut. ff. de rei ven. si frumentum. §. de arboze. que est contra. Solu. licz ibi dicat variis 7. varia damus non tamen nos damus. uel damus de estunatione sed non de planta vt diximus. §. eo. §. plane si longiore tempore.

**S. Radices.** omnes vt differat a sequenti.

**S. Dicimus.** immo videtur eius in cuius fundum originem dicit: vt. ff. ar. fur. ce. si plures. §. si. so. hec corrigat illam. vel dic ibi poterat viuere arbor: ex fun do primo. hic non. uel efficitur tici pro parte. f. vt hic: non in totum ut ibi.

**S. Ratio.** facit. ff. eo. l. adeo. in fi. 7. l. h. 7. l. qua ratione.

**S. Quaratione.** Quicquid in alieno fundo seminatur solo cedit: seminans autem bona fide potest se exceptione tueri vt reddantur ei impense. hoc dicit Are tinus.

**S. Solo cedunt.** vt. §. p. r. i. §. 1.

**S. Diximus.** §. e. §. certe. sed quid si aliquis ex semine meo in alieno fundo seminavit contra quem agam. Rñ. contra seminantem non quia non possidet nec dolo fecit quominus possideret. Item nec contra possidentem. quia eius fa cto nil actum est. sed tamen dic cum teneri ad instar signi inuenci qui te netur etiam si positum ab alio habeat vel teneat vt diximus. §. eo. §. cum in suo per. l. ff. de his qui deie. vel effu. l. si qo. §. positum. 7. eadem questio fit in plantatis 7. eodem modo soluitur cum sit ratio similis. vt. ff. man. Luci us in fi. i. respon.

**S. Conscit.** i. plantauit uel seminavit.

**S. Littere quoqz.** Scriptura etiam aurea cedit charte uel membrane: scribēs autem bona fide non tenentur eas reddere nisi refectis expensis 7. ualore scriptu rariū. hoc dicit. pmo Sed tabula cedit picture. Sed si domin<sup>9</sup> possidet picturaz: tunc pictor tenetur precium tabule soluere. hoc dicit. c. ij. §. sequenti. Quauis scriptura sit pulchra 7. preciosa tm̄ non tm̄ membranis 7. sic chartis pecudinis sed etiam chartis 7. sic bombicinis. cedunt. hoc dicit. Are.

**S. Chartis.** ut de bombice que de pisce ueniunt.

**S. Membranis.** que de membris animalium eripiuntur.

**S. Si solo.** vt. §. eo. §. cum in suo.

**S. Carmen.** mercurie.

cuius alienā plantā solo suo posue rit ipsius erit: et ex diuerso si ticius suaz plantam in meuij solo posue rit meuij plāta erit: si mō vtroqz ca su radices egerit. Ante autēz qz ra dices egerit ei<sup>9</sup> permanet cuius 7. fuerat. adeo aut ex eo tpe quo radi ces egerit plāta pprietas eius cō mutatur: ut si vicini arbor ita terrā ticij presserit: vt in eius fundū radi ces egerit: Ticij effici arborem di cim<sup>9</sup>. Ratio. n. nō pmittit vt alte rius arbor esse intelligatur qz eius cuius in fūdūz radices egerit: 7. iō ppe pfiniū arbor: posita si in vicini fundū radices egerit cōmunis sit.

**Qua rōne aut plante que terre coalescūt:** solo cedūt: eadem rōne frumenta quoqz q̄ sata sunt solo ce dere intelligunt. Ceterū si cur is q in alieno loco edificauerit si ab eo dñs petat edificii: defendi pōt per exceptionē doli mali fm ea que di ximus: ita eiusdē exceptiōis auxilio tutus esse pōt is qui in alienus fūdū sua impensa bona fide conseuit.

**Ute quoqz lz auree sint perinde chartis mēbranisue cedunt ac si so lo cedere solent ea que in edifican tur aut iserūtur. idqz si chartis mē branisue tuis carmen<sup>9</sup> vñ historiaz<sup>9</sup> vel orationem<sup>9</sup> Ticius scripserit:**

**Historiam.** veteris 7. noui testamenti. idem dicam in fabula vel ro māzo vel quolibet libro profayco. **Orationem.** ad deum vel ad populū vel ad principem. **Corporis.** i. libri. **Non ticius.** s. scriptor. bone fidei.

huius corporis nō ticius<sup>9</sup> 7. tu dñs esse videris. Sed si a ticio petas<sup>9</sup> tu os liberof tuasue mēbranas eē: nec impensas scripture soluere para tus sis poterit se ticius defendere p exceptionē doli mali: utiqz si eaz chartaz mēbranisue possessionē bona fide nactus est. **Si quis in aliena tabula pixerit<sup>9</sup> quidā putant tabulā picture cedere: alijs videt picturam qualiscunqz sit tabule ce dere. sz nobis videtur meli<sup>9</sup> esse ta bulam picture cedere. Adiculum est. n. picturā appellus<sup>9</sup> vñ parasij in accessionem vilissime tabule cede re. vnde si a domino tabule imagi nē possidēte is q pinxit eam<sup>9</sup> petat nec soluat precium tabule: poterit p exceptiones doli mali submoueri.**

**At si is qui pinxit eaz possideat cōsequēs est ut vtilis actio dño ta bule aduersus euz detur: quo casu si non soluat impensas picture po terit per exceptionem doli mali re pelli: utiqz si bōa fide possessor fue rit ille qui picturā imposuerit<sup>9</sup>. Il lud. n. palam est q. siue is qui pin xit surripuit<sup>9</sup> tabulam siue alius<sup>9</sup> cō petit dño tabularum<sup>9</sup> furti actio.**

**Si quis a non domino quē do minum esse crediderit bona fide fundū emerit: vñ ex donatiōe alia**

**Petas.** directa i rē

**Si bona.** si autē ma la laborē donasse vt. ut §. eo. §. certe. sed nūqđ actiones scriptoz hz red dito libro: p. sic: si bōaz fidez habuit actionē di co. l. in factū. vt. ff. de rei vē. l. in rē. §. itē si quecū qz. si malā fidez habuit nō habz ac. qz nec exce ptiōnes hz vt hic. Sz cū bodie preciosior sit scri ptura qz charta nunqđ mutatur: Itē rident q dam ut Azo. qz sic. nos qz non. ar. C. de test. si cim<sup>9</sup>. 7. C. de appellatio nibus. p. cipim<sup>9</sup> in fi.

**Si quis pinxit si ne bōa.** si. siue mala si. fm. p. nos qz. qz bō na si. vt. j. e. §. i. ubi vti qz 7. cetera.

**Tabulas.** quid si in marmore: rñ. cōtra. ser uari forte. ar. in qz. j. de testa. §. penul.

**Cedere.** vt. ff. de rei vē. l. in rē. §. sed id qđ i charta. contra. So. hec corrigat illā. uel distin gue an preciosior sit illa scriptura qz tabula fm .p. qz ait locuz habet qđ hic dicit si pictus est ho mo non vrsus bono co lore non attramento.

**Appellis.** ppria no mina pictorum.

**Eam petat.** s. dire cta rei ven. ut. ff. de acq. re. do. l. qua ratione. §. sed non vt littere fm Azo.

**At vtilis actio.** in rem non directa. qz desinit dñs esse: 7. sic est mirabi le qz non dominus a domino vendicat sic contingit als in publi. in qbus dam casibus. ut no. j. de ac. §. alie.

**Imposuerit.** hoc mirabile contingit hic qz conditio possidentis est de terior qz petentis: als contra. vt. j. de interdi. §. commodum. sic 7. als .ff. de nor. si quis a multis 7. ff. si ex nor. causa a. l. i. in fi. 7. l. ij. 7. ff. de peti. heredi. cum idem. Sed ad hoc rñ. quia causa norali esse pote rit qz secundo agens non probabit. Item in peti. here. si bona iura ha buit in vincendo: hec eadem habuit in defendendo: 7. sic non est eorum conditio veterior. Item cum hic habeat actionem pictor si non posside at multo magis exceptionem debet habere soluto precio. vt. ff. de sup ficientibus. l. i. §. qđ autem 7. ff. de regu. iur. l. cui domus. Sed nūquid domino quondam tabule idem conceditur si possideat. si precium pictu re soluat? Respon. qz sic cum sibi actio detur. Ego contra vt sit diffe rentia aliqua inter dominum 7. pictorem. Item quis preferitur si ambo contra extraneum possidentem agant: rñ. is qui directā habet actionē. i. pictor fm Joan. Sed nunquid si tabula fuerit abrafa remanet picto ris: respon. sic. vt. ff. de rei vendi. in rem. §. 7. qđ semel. Sed quare alio in picturis qz in scripturis? Respon. quia pictura preciosior est qz scriptu ra fm Joan.

**Surripuit.** anteqz pingeret.

**Illius.** post picturam.

**Tabularum.** 7. subaudi. nam 7. pictori contra extraneum furem da tur fm. Azo. vel melius vt mihi videtur. hic loquitur quando fuit sur reptā anteqz esset picta. sed etiam contra dominum tabula sibi surripien tem possit dari furti actio facto furto tabula iam picta: vt. j. de ob. que ex velic. naf. §. aliquando.

**Si quis a non domino.** Bona fide possessor facit fruct<sup>9</sup> suos nec eos consumptos cogitur restituere: sec<sup>9</sup> si fuerit malefidei. hoc dicit. Are tinus.

**Bona fide.** que in initio exigitur. s. vt credat sibi dantem habere ins distrahendi. vt. ff. de vsur. quis sit. §. h. Nec obstat qđ est. ff. de acqui. re rum. do. l. in bonefidei. §. in contrarium. quia ibi opponendo loquit non ponendo.

**A** iusta. cum multe sint cause siue tituli acquirendi: ut in ff. colligitur in varijs titulis sub titulis de vsu. vsq; ad ti. de re iudi. idem tamen et si non habeat: ut arg. ff. si. reg. l. iiii. §. sed autem.

**B** Naturali. idest iure gentium de quo loquitur hic titulus. cui naturalis insita ratio est.

**C** Fructus. s. industriales. aliud in naturalibus: ut ff. de usu. l. fru. et. **N**o obstat. ff. de ac. qui. re. do. l. bonafidei i. prin. q. n. ibi dicit oēs exponit siue factio possessoris siue alterius percepti industriales tamen ut ff. de usu. qui scit. §. pterea. **S** naturalibus fructibus consumptis cui teneat possessor. nō nō tenetur possessor rei uendicande qā nō possidet: nec uolo dicitur possidet re p dicitur sine cā teneat qm locupletior ē ar. ff. si cer. pe. si et me.

**D** Pro cultura. ut segetes.

**E** Cura. ut lac et pilus et lana.

**F** Non potest. nec ad precium: ut ff. de offi. iudi. §. si vero. et ff. reg. l. iiii. §. h. an. si tamen extant non rei uendicande: quia percipientis sunt. sed offi. iud. tenetur reddere: ut C. de rei uendicande. c. xii. §. bda. fi.

**G** Non idem. ut faciat fructus suos.

**H** Cogitur. distigue tamen quia si habet timentale si. pos. de psumptis condi. sine causa: de extantibus rei uendicanti one: de percipiendis ppter ti. excusatur: ut C. de rei u. si fundū. nisi in. iiii. casibus. ff. q. in frau. ere. l. ait pretor. §. per hāc. et ff. qd me. cau. sed et part. et C. de agri. et cē. quē admodū. idē in quarto. ut C. de fi. in. et iure asse. si. l. i. si non habet ti. b. psumptis p dicitur sine cā: b. extantibus rei u. ut C. b. p dicitur. et l. i. pe. et C. b. rei u. si fundū. de percipiendis offi. iud. ut ff. de rei u. si nauis. §. fi.

**I** s uero ad quem. Fructuarius non facit fructus suos: nisi sint a solo separati uel a se uel per alium alterius nomine. Et ideo non recolletur nō transmittit ad heredes suos. et idem in colono. b. d. Areti.

**K** s uero ad quem. ipse. alio enim percipiente non sunt sui. sed si bone si. poss. fuerit etiam si eos alius percipiat: ut ff. de usu. qui scit. §. pterea. uel aliter si ipse percipit non etiam heres eius. nec enim ad heredem transmittit.

**L** Perceptis. ut si in horreo repositi sunt facit suos fructuarius. sed bone si. poss. statim ut a solo separati sunt: ut ff. qui. mo. usufru. amit. l. si usufructuarius. Et et alia differentia: quia fructuarius facit suos naturales fructus: bone fidei uero posses. non: ut ff. de usu. l. i. usufructu legat. et de usu. l. fructus.

**M** Domino. sed per quam act. R. per rei uen. cum dominus sit us. cō. et hac lege.

**N** De colono. qui nūmis colit. nam omnes fructus facit suos ut usufruc. sed differunt: quia colonus talis facit fructus suos ut a solo discreti sunt: ut ff. de fur. l. si apes. §. si. secus in usufruc. ut hic dicitur: uel di. cas. de partiaris. ut ff. de loca. et con. cum in plures. §. mensē fm azo. Item dicit se re propter aliud: quia colonus transmittit ad heredes: ut ff. loca. §. si. sed fructuarius non ut hic.

**O** In pecudum. Genus lac pilus et lana sunt in fructu pecudum. partus uero ancille non dicitur in fructu: et ideo non pertinet ad fructuarium ancille: debet tamen usufructuarius de fetibus summittere in locum demortuorum. et similiter arbores et uites in locum demortuorum. hoc dicit cum. §. sequenti. Areti.

**P** Fetu. q. d. ita fetu sicut et.

**Q** Dilus bonis. uel etiam capturum ad borram sellarum.

**R** Et succuli. i. parui fues.

**S** Naturali. i. gentium de quo loquitur. §. co. §. singulorum.

**T** Partus. pertinet ad plenā proprietatem nisi etiam et in partu sit us usufruc. legatus: ut ff. de usu. uetus.

**U** Absurdum est. sic. ff. de usuris. in pecudū.

**V** In fructu. s. ut ipse sit fructus. sed tamē in eo relinquatur.

**W** Natura. i. deus. sic. §. de iure natu. in princ. unde dicitur apud Quidium Pronaq; cū spectent animalia cetera terram: Os homini sublimē dedit ce. q; uidere iussit: et erectos a d sydera tollere uult. sic. ff. b. edi. edic. l. iustissime et ff. de fur. qui uas. §. et furtiuus. et ff. de peti. bere. l. ancillarum.

**X** Sed si gregis. greges enim merus decem omnium uel quoz pecorum simul et congregatum consistit: ut ff. de abi. geis. l. oues. et facit. ff. de usu. cap. l. reruz mixture. §. tertiu.

**Y** Et fetu. aliunde. n. nō sū mittit fm quosdā uel forte sū mitteret etiā aliunde. ar. ff. de usu. qd ergo. §. sed qd dicitur in fi.

**Z** Summittere. que summissio nō fit si in singulis capitibus sit usufru. ut ff. c. qd ergo. §. sed qd dicitur.

**AA** Thesaurus. Thesaurus uel in suo uel in religioso: uel in sacro loco inuentus efficitur inuentoris. in alieno uo casualiter inuentus solum pro dimidia efficitur dñs inuē tor: et domini soli pro alia dimidia. b. d. Areti.

**BB** Thesaurus. est autē thesaurus pecunia ab ignotis uo minis uerustiori tempore abscondita: ut C. b. thesauris. l. i. lib. xii. in principio. uel de posito pecunie cuius memoria non extat: ut ff. de acqui. rerum uo. l. nunq. §. thesaurus. Quandoq; improprie dicitur: ut ff. de acqui. pos. l. per egre. in princ. et ff. ad erbidē. l. thesaurus.

**CC** loco. abs solo.

**DD** In suo iure directo uel uti li: ut si uel feudatarius uel em phiteoricarius uel similis lz pla. aliud dixerit in his. Quid

fructuarii summittit: ut et iuliano uisum est: et in uinearuz dimortua uel arborū locum als debet sustinere. recte enim colere d; et quasi bonus paterfamilias uti debet.

**EE** Thesaurus quos quis in loco suo inuenerit diuus adrianus naturalis equitate secutus ei concessit qui eos inuenerit: idemq; statuit si quis in sacro aut religioso loco fortuito casu inuenerit: aut si quis in alio loco non data ad hoc opera: sed fortuito casu inuenerit dimidium domino soli concessit: et dimidium inuentori. Et cōueniēter si quis in cesaris loco inuenerit: dimidium inuē toris et dimidium eē cesaris statuit. cui conueniens est: ut si quis in fiscali loco uel publico uel ciuitatis inuenerit: dimidium ipsius esse debet dimidius fiscali. uel ciuitatis.

**FF** Per traditionem quoq; iure naturali res nobis acquiruntur. nihil enim tam conueniens est naturali equitate qm uoluntatem domini uolentis re sua in alium trāsserre ratam haberi. et ideo cuiuscūq; generis corporalis res tradi possit et a dño tradita alienat. Itaq; stipendiaria quoq; et tributaria p dia

si mercenariū dū laborat in alieno uel creditor in pignore inuenit thesaurū. Rñ. dimidiū eius est in cuius fundo inueniunt. et ita dimidiū sibi acquirunt. ff. de acq. re. uo. l. si quis. §. qd si creditor.

**GG** Religioso. ut ff. de iu. sis. l. iiii. §. pe. ptra. Sol. hec corrigi. fm. B. uel hic fm naturalem rationem ut patet ibi fm ciuilem rationem que preualet. sic et in usu. contingit fm Jo.

**HH** Fortuito casu. et est casus inopinatus rei euentus ex diuersis causis proueniens ob aliud et aliud inceptis.

**II** Non data opera. als totū redditur dño. in suo loco tamē potest operā dare. nō in magica arte als cesset fiscali: ut C. de thesau. l. vnica. Accur.

**KK** Domino. sed per quā act. n. per rei uendi. cū dñs sit. uel condi. et bac. l. i.

**LL** In cesaris. nomē. s. patrimoniale. Accur.

**MM** Fiscali. non tamen publice deputato.

**NN** Et publico. i. publice deputato.

**OO** Fiscali. sed si fiscali parte in suppresserit cum altero tm reddit: ut ff. de iure sis. l. iiii. §. finali.

**PP** Ciuitatis que loco priuatorum sunt: ut ff. de uerb. signi. si cum qui.

**QQ** Per traditionem. Omnis res per traditionem facta a domino et causa habili potest alteri acquiri etiam si sint predia stipendiaria et tributaria. hoc dicit Aretius.

**RR** Per traditionem quoq; non solum inuentione: ut §. §. proxi.

**SS** Naturali. idest gentium: ut ff. §. proxi.

**TT** Acquiruntur. causa precedente uera uel putatiua a s non: ut ff. co. l. nunq. et ff. boc. §. ibi. Sed quidem et.

**UU** Abil. n. immo deo seruire. sed hypbolice loquitur sic. ff. de pac. l. i. in prin. et ff. de actio. emp. l. et emp. in prin. et C. de trans. non minorem.

**VV** Libertatem. dum tamen legitimam. nam cui bonis interdictum est non alienat: ut ff. de con. fur. l. i. in principio.

**XX** Quiscūq; idest siue mobilis siue soli.

**YY** Corporalis. incorporeales enim tradi non possunt: ut ff. de acqui. re. uo. ser. uis. §. incorporeales.

**ZZ** A dño. hoc quādoq; fallit et eius contrarium inuenitur ueruz: ut ff. q. alie. licet uel non. sed hoc non est regulare ut hic. et ff. co. traditio.

**AAA** Alienatur. idest dominium transferitur.

**BBB** Stipendiaria. s. que militibus pro stipendiis dant: ut ff. de rei uen. Item si uerberatum. §. i. et de euic. l. lucius. et de acqui. re. uo. in agris.

**CCC** Tributaria. que tributa romē redduntur.



- a Alienantur, per traditionem.
- b In provinciis, q. d. talia predia non sunt in italia.
- c Inter que, s. provincialia.
- d Constitutione; ut. C. de usuc. transfor. l. vnica.
- e Differentia est. s. quatuor ad vsu translationem; ut. C. de vsuc. transfor. l. vni ca. sed quantum ad tributa est differentia; ut. C. de episco. et cler. de his.

f Sed siquidem, uere nulla est differentia. sed si r. z.

g Tradantur, scilicet stipendia predia tributa.

h Transferuntur, s. puincia lia predia sicut italica, et est ue rum in oibus nisi scriptura ne cessaria sit fm io. ut. C. de sus. fragio. l. vnica. s. q. si predia, item sunt uera si accipiens in ducatur in uacuas possessides fm quosda; ut. C. de pba. cuz res. fo. s. ut. ff. de fu. do. si fu dum. et de acqui. re. do. homo liber. s. q. qd sufficit enim du ci in possessione nō uacuum qd autem in. d. l. de pba. dicit demonstratue qd si euenerit non causatiue dicitur.

**Uendite uero.** Domi nium rei uendite non transit i emptore etia si res tradatur; nisi precium sit solutum ul ali ter satisfactū; aut habita sit fi des de precio. h. d. Saly.

i Uero res, que loco pigno ris a uenditore teneri possunt ut. ff. de act. emp. iulianus. s. offerri.

k Dignore, qd sic intelligo si placeat uenditori aliud qua precium accipere, als non; ut. ff. si cer. pe. l. ii. s. i.

l Dato, poterit ergo uendi care uenditor rem si nō fuerit d p̄cio satisfactum; ut. ff. d tri bu. l. procuratoris. s. s. si dedit mercē; nisi emptor precii tūc offerat; ut. ff. mā. diligēt. s. i. i. h. et ff. de p̄cia. l. ea que.

m Ex lege. xii. tabu. que est ius ciuile. ut. ff. de iusti. et iur. l. ius ciuile. s. hoc igitur ius non solum gentium.

n Iure naturali. sic dictum est quod ratione naturali in ductum fuit; ut. s. de iure natura. s. quod uero. et. s. sed naturalia.

o Quid dicit, et tradidit.

p Emptoris, quid si dedit die ad soluēdū. rñ. nō facta solutione uendicat fm fo. ut. C. de pactis inter emp. et uen. l. commissorie. p̄t tñ tradici. qz aliud ē sim pliciter diem solutioni statuere, aliud pactū. l. commissorie ponere. Item quid si simpliciter tradat. R. videt sequi fidem nisi p̄tra probetur; vi quia forte dicebat emptor presentem habere pecuniam; ut arg. ff. de pig. act. l. iiii. et arg. contra. ff. de tribu. procuratoris. s. sed si dedi.

q Emptoris, nisi in casibus; ut. ff. de iur. fil. l. si procurator. s. si. et ff. de re iu di. a diuo. s. sed si emptor.

r Nihil, qd enim quis per alium facit ipse facere uidet; ut. ff. de vi et vi ar. l. i. s. de iussu. et j. de iniur. s. non solum. et ff. de iniur. item apud. s. fecisse.

s Permissa, uel ab ipso domino, uel ab alio domini uoluntate.

t Libera, secus in generali procur. qui non habet liberam; ut. ff. de procura toribus. l. procurator. cui. et l. procurator totorū. sed. q. distinet inter procura torem totorum bonorum; ut ibi. et vniuersorum ut hic.

**Interdum.** Ex uenditione rei qua prius comodauerat transfertur domi nium in comodatarium sine noua traditione. h. d. Areti.

u Interdum, nuda. s. a traditione. sic. C. de pac. l. traditionibus. item in aliis casibus dñium sine traditione datur qui possunt bis legib⁹ notari; ut. ff. d acq. pos. l. i. s. si iusseris. et. s. ideo qz. et l. qd meo. s. si uenditorem. et l. quarundam. item. C. de ac. pos. minus. et. C. de do. l. i. et l. quisquis. item si uolens tibi trade re uoluntatem noie tuo me constituam possidere uel conducam a te. ut. ff. de acq. poss. q. meo et de rei uendi. quedam mulier.

v Quam esse, si res presens est; ut. ff. de rei uen. eius rei. et l. bec si res. uel hic i uera uenditione; ibi in ficta; ut. ff. pro emp. l. ii. item hoc est uerum si precium sit solutum uel satisfactum. ut. s. co. s. uendite.

**Item si quis mercēs.** Per traditionem clauium uidet traditum domi

eodem modo alienantur. Uocan tur autem stipendiaria et tributaria predia que in provinciis sunt iter que necnon et italica predia ex no stra constitutione nulla est differen tia. Sed siquidem ex causa dona tidis aut dotis aut qualibet alia ex causa tradantur sine dubio trans feruntur. Uendite uero res et tradite non aliter emptori acqui runtur qz si is uenditori precium soluerit uel alio modo ei satisfecerit: ueluti ex promissione aut pigno re dato: qd quidem cauetur ex lege. xii. tabu. tamen recte dicitur et iure gentium. l. iure naturali id effi ci. Sed si is qui uendidit fides em ptoris secutus fuerit: dicendum est statim re emptoris fieri. Nihil autem interest utrum ipse dominus tradat alicui res an uoluntate eius alius cui eius rei possessio permis sa sit. qua ratione sicut libera vni uersorum negociorum administra tio pmissa fuerit a domino itqz ex his negociis rem uendiderit et tra diderit facit eam accipiens. In terdum autem sine traditione nuda uoluntas domini sufficit ad re transferendam: ueluti si rem quaz tibi aliquis comodauerit aut loca uerit: aut apud te deposuerit: po stea uendiderit tibi aut donauerit aut dotis nomine dederit: quan uis enim ex ea causa tibi non tradi derit eam eo tamen ipso qz pati tur tuaz esse: statim tibi acquiritur proprietate perinde ac si eo nomi

niam mercium uenditarum. h. d. Areti.  
 y Positas. i. repositas.  
 z Transfert proprietatem et possessionem. et qd dixi de proprietate uerum est si dominus est tradens a se causam usucapiendi si bec fiat corā horreo: et hoc propter presentem uisionē rei: ut. ff. de contrahen. emp. clauibus et

ne tradita tibi fuisset. **U**te si quis merces in horreo suo positas uen diderit simul atqz clauem horrei sui tradiderit emptori: transfert p rietatem mercium ad emptorem. **U**oc amplius interdum et in in certam personam collata uolun tas domini transfert proprietates rei: ut ecce pretores et consules qui missilia iactant in uulgus ignorant qd eorum quisqz sit excepturus: et tamen quia uolunt qd quisqz eo rum exceperit eius esse: statim euz dominus efficiunt. qua ratione ue rius esse uidetur: ut si rem pro de relicto a domino habitaz occupa uerit quis statim cum dominus ef fici. pro derelicto autem habetur qd dominus ea mente abiecerit: ut id in numero rerum suarum ee nolit ideo qz statim dominus eius rei ee desijt. **U**tra sane causa est earū rerum que in tempestate maris le uade nauis causa eijciuntur: be enī dominorum permanent: qz palaz est eas non eo animo cijci quo qs eas habere nolit. sed quo magis cum ipsa nauis maris periculum ef fugiat: qua de causa si quis eas res fluctibus expulsa uel etiaz in ipso mari nactus lucradi animo abstulerit furtuz committit. nec longe uidentur discedere ab his que de re da currere nō intelligētibus domi nis cadunt.

**De reb⁹ corporib⁹ et incorpali b⁹.**  
**Q**uedam preterea res corpora les sunt: et quedam incorpo

g Fluctibus. i. undis.  
 h Furtum. ff. de fur. l. falsus. s. si iactum. contra. Sol. distingue ani mum proijcientis qd patet si libru apertum proijciam fz io. ut ex hac. l. et illa colligitur. et ar. ff. de dā. infec. si finita. s. si quis metu. item quid dī fiat hoc furtum ab illo. ff. de incen. ru. nau. R. hoc locum habet quādo nō in ipso naufragio aliqd quis furatur: ibi in ipso naufragio; ut. ff. de l. cen. ru. nau. l. i. in fi. et l. ii. et l. iii. et ff. pro derelic. l. i. et l. ii. et l. iii.

i Longe. nam in aliquo distat. quia hoc sciente illud ignorante domi no fit; ut. ff. de acquir. poss. l. interdum.

k De reda. i. de curru ducto ab equis.

l Non intelligentibus. i. non uidentibus.

**De rebus corpo.** Quia rerum quedam sunt publice quedam sunt nul lius et quedam singulorum. sequebatur de tertia diuisione uidere que ita se habet qz rerum quedam sunt incorporalia de qua diuisione tractatu rus innotauit istam rubricam. Porcus.

**Quedam preterea res.** Totus iste titulus diuiditur in quinqz p tes. Primo ponit vnam diuisionem rerum. Secundo diffinit res corporales et per exempla demonstrat. Quarto respondet cuidam tacite obiectioni. Quinto predicta extendit. Secunda ibi: corporales sūt. Ter tia ibi. incorporales. Quarta ibi. nec ad rem. Quinta ibi. eorum nume ro. Et hoc dicit in summa. Corporalia tangi possunt de sui natura. incor poralia uero non: lz in eis continentur corporalia: siue sint seruitutes re ales: siue personales. hoc dicit totus titulus. Areti.

m Quedam preterea. idest propter predictam diuisionem. s. titulo p mo in principio. est et alia: quia quedam cōmunia quedam publica. que dam uniuersitatis. quedam nullius quedam corporales. et quedam incorporales ut hic subiicit.

n Corporales. sic. ff. de re. vi. s. quedam.

de acquir. poss. l. i. s. si iusseris. et sunt bec l. ar. ut si uendam equū que tradam per frenum uel capistrum: ut dominiū transeat. Accur.

a Hoc. s. est hic qz. s. in alio casu: qz. s. sem per in personam certā: h in certam.

b In incertā. ar. p̄tra j. dele. s. tutor.

**Hoc amplius.** Missilia et alia habita p derelicto sunt occu p̄tis. h. d. areti.

c Missilia. sic dicta. qz in populū emittantur siue proijciant. ut illuc currēt multitudie pos sent pretores uel consu les pertrāsire ut i coro natōe dñi pape uidi: ut ff. pro dereli. l. si id qd. et in aut. de salub. col. ili. s. hoc itaqz ibi argē tum dō et.

d Uolunt uere uel legis interpretatione: ut i aut. de nup. s. et mul to potius. col. iiii. et. C. de infanti. l. fi. et. C. d la ti. lib. tol. l. i. s. lz scim⁹

e Desijt. si abicit ul habere desijt rem imo bilem: alioquin posses sionem perdere potest non dominiū: ut. ff. de acquir. pos. si quis. i. s. differentia. et ff. pro de relicto. l. i. et l. ii.

**Utra sane.** Proie cta in mari tpe tempe statis uel cadentia d na ui alicui: nō sunt occu p̄tis. h. d. areti.

f Alia cā. als. s. proij ciendi. et ideo aliud ius statuetur.

Text in the right margin, partially cut off, containing further legal commentary and references.

Quaedam incorporeales, qd de hac diuisione nos iurisdulti egem? Rñ. q: multa in corporalibus locum habent que non seruantur in incorporealis. incorporealia. n. non traduntur: non vsucapiuntur regulariter. vt. ff. de acq. re. do. l. seruis. §. corporales. et de vsucapi. l. vsucapionem. non venditur. vt. ff. de rei ven. l. vendicatio. ac non transferunt penit. vt. ff. pro so. l. ij. et. iij. si possident: vt. ff. de ac. pos. l. iij. in princi.

Si natura. naz. scus si propter difficultatem: ut res in profundum maris. et. ff. de rei ven. l. vendicatio. ac non transferunt penit. vt. ff. pro so. l. ij. et. iij. si possident: vt. ff. de ac. pos. l. iij. in princi.

Innumerabiles. i. non habiles ad numerandum.

Incorporeales. que in iure. i. sub hoc predictabili ius continent in qrum definitionibus pro nif hec dictio ius in predicato quali sunt oia in ra. s. incorporealia. vt. ff. de rei. vi. l. i. §. quedam.

Hereditatis. vt. ff. de ver. sig. l. nihil.

Ususfructus. §. de vsu fruct. in prin.

Et obligatio. §. de obli. in prin.

Quoquo modo. l. siue et contractu ut qua si: vel maleficio vel qua si. vt. ff. de obli. §. fina.

Ad rem. Rñ. ta que obiccionis. q. d. quo hereditas est incorporealis cum in ea sint res corporales.

Et fundo. l. quo vsu fructum hemus.

Pluribus. ppter seruitutem que per actionem vel obligationem debetur. vt. ff. de ac. §. iij. et propter actionis cessationem. vt. ff. man. l. si curator. §. si. et de rei ven. l. si homines. §. vsqz adeo.

Nam. pro se d.

Ius hereditatis. i. ipsa hereditas et sic intransitive hec tria legunt.

Fructus. i. vsusfructus.

Obligatio. i. obligatio ipsa.

Eodem numero. idest inter corporalia.

Jura. i. seruitutes.

Etocant. de quibus. §. ti. pri. dicitur statim. De quibusdam querit: had nos non pertineant vt de aere fumo et de statu animalis: Rñ. hz phi losophos hec esse corporalia. Item quid de angelis bonis et malis et anima hominis: rñ. hec incorporealia esse.

De seruitutibus rusti. predi. Dicitur est. §. de reb. incorporealis. i. ge nere: sequitur videre in specie: et ideo a seruitutibus initium facit que sunt incorporeales. vt. §. ti. i. in fi. arcti.

Rusticorum prediorum. Totus iste titulus diuiditur in quinque partes. Primo ponit de seruitutibus rusticorum prediorum. Secundo de seruitutibus urbanorum prediorum. Tertio redit ad seruitutes rusticorum. Quarto ponit quare appellantur seruitutes prediorum. Quinto ponit qualiter dicte seruitutes Constituantur.

Secunda ibi. in. §. prediorum. Tertia ibi. in. §. rusticorum. Quarta ibi. Ideo aut. Quinta ibi. §. si quis velit. Et. b. d. in summa. Qui habet seruitutem itineris potest ipse solus ire non aut iumentum vel vehiculum ducere: scus si habeat seruitutem actus. Et seruitus vie continet in se iter et actum. Et aque ducende seruitus continet vt possint aque per fundum vicinum duci. b. d. are.

Rusticorum. sic et. ff. co. l. i.

Jura. i. seruitutes. Et no. hic tria genera seruitutum quedam a persona persone debentur de quibus dicitur. §. de iure perso. quedam ab vna re alteri rei de quibus dicitur in hoc titu. quedam a re persone: vt vsu fructus et habitatio. vt. §. ti. i. et. iij. Potest et quartum dici vt a persona rei debeatur. vt. ff. de condi. et demonstra. ticio. §. ticio. et de ali. et ci. le. l. seruos.

Ius cundi. solus vt per hoc discrepet a sequenti.

Ambulandi. s. cum. alio.

Iumentum. s. separatum a se vel armenta separata a se. sed super equo ire potest: ut. ff. de serui. rusti. predi. qui sella in prin. et. l. iter. qua doqz iter non est seruitus. ut si vsufructuario datur a domino alterius

predij. vt. ff. si ser. ven. l. ij. §. ii. Tertio grosse dicitur quelibet via per quam iur.

Iumentum. vel subter vel ante se. et idem si in vehiculo

Actum non habet. per consequentiam.

Iter habet. quo ad commodum non quo ad seruitutem. Sunt enim due seruitutes et diuerse. vt. ff. si ser. ven. loci. §. i. et. ff. de adimen. le. l. i.

Co. q. s. itinere contento sub actu.

Cia cundi. hec verba expo ne vt. eo. §. i. Accur.

Continet. sed que est vsia fm hoc inter actum et viam? rñ. qui hz viam potest trahere trabem et lapides et rectas ferre basiam: que non permittitur habenti actum. vt. ff. de ser. ru sti. predi. l. qui sella. §. i. Item certa via latitudo est. viij. pedum in directum: in angulis. xvi. nisi maiorem vel minores placuerit facere. constituentibus qd non est in actu. vt. ff. de serui. rusti. predio. l. vie et. l. certe. §. latitudo. et. l. via constitui.

Alque ducende. sine inuete sine inueniende. vt. ff. e. l. labeo.

Prediorum. Seruitutes que edificijs debentur licet in villa constitute: dicuntur seruitutes urbanorum prediorum hoc dicit areti.

In villa. non enim locus sed materia facit urbanum predium: qd dicit vt. ff. de ver. sig. l. urbana predia.

Vicinus. idest domus vicini. Areti.

Stillicidius. qd stillat et interdum directo cadit: interdum non propter ventum forte sed flumen directo cadit et maxime per vociam. i. cannale. vt. ff. de serui. vrba. predi. seruitutes. §. stillicidius. acc.

Non recipiat. hoc scilicet si recipere est ius non seruitutis: immo potius libertatis. et hanc negatiuam referas ad omnia exempla proxime dicta. vel dic sicut recipere talia est seruitus. ita eod tra si desinit recipere est mihi quondam recipienti seruitus et onus et sicut in prescribenda seruitute indigebam aliquo facto: sic econtra in prescribenda sua libertate indiget facto. s. vt foramina obturet vel similia faciat: que non sunt necessaria in prescripione libertatis contra rusticam seruitutem: et id tñ in affirmatiua ler dicit de eis. s. ius cundi agendi et. vt. ff. de serui. vrba predio. l. v. et. §. co. cir ca. prin.

Tollat. qd potest prodesse mihi ad lumina resurgenda. unde dicitur in lib. regum. Refulsit sol in dyptos aureos: et resplenderunt montes ab eis. ff. eo. si arborem. §. interdum. vel dic qd tollat vt sit seruitus ut modo in alijs dicitur Accuruius.

Inter rusticorum. In seruitutibus rustici predij computantur hic descri pte et ois sup: adicte dicuntur seruitutes prediorum: qz sine predijs esse non possint b. d. cu. §. sequenti. areti.

Haustum. s. ius hauriendi aquam necessariam agro meo vel laborantibus in eodem ex fonte vicini.

Pecoris. s. constituti ad stercorandum agrum meum et sic bibent vel pascunt in tuo vicio agro: et sic sunt reales seruitutes. Sed ptra. ff. de ali. et. ci. le. l. mela. §. si. R. ibi personales dicunt. qz cu persona durat. et arg. ff. de ser. rusti. pre. pecoris. uel si habeant predium cui supradicta expediant non erit seruitus s. magis aliud ius. scz. patrimonius vel conuentionis: vt. ff. de seruitu. vt pomu. ac.

Coquede. necesse ad domunculam in agro meo faciendam propter fructus recipiendos. Idem dicas de barena fodienda.

Nec quisquam. s. ut seruitus sit obligatio tñ esse potest vt. ff. de enic. fudi. §. i. et. ff. fami. herci. heredes. §. sed contra si promissor vie et.

Si quis uelit. Per oem contractum et etia per ultimam uoluntatem potest seruitus constitui. b. d. areti.

Ius. i. aliquam seruitutem de superioribus.

Pactionibus. id est pactionibus. similis expositio est. ff. de acqre. pos. l. si rem in fi. uel pactionibus. i. contractibus alijs: ut uenditione et donacione: et qd subicit.

Stipulationibus. i. obligationibus uerborum tñ.

Edes suas. quibus seruitutibus non impositis cuilibet usqz ad celum liberum est edificare. ut. ff. quod ui aut clam. l. fina. §. penulti. et de seruitu. l. finali. Accuruius.

Ducere. his deficientibus cuilibet res sua libera est: et poterit alium pbi bere uolentem ingredi in suum agrum. §. de re. diui. §. fere. et. §. plane.

**U**usufructus. Uusu est. s. de seruitutibus realibus sequatur videre de personali-  
bus rebus. Quarto quo si-  
niat. Secunda ibi. usufructus.  
Tertia ibi. constituit. Quarta  
ibi finit. r. b. d. in summa. Qua-  
litas non potest esse sine subiecto  
r ad remotionem subiecti sequit  
remotio qualitatibus seu acci-  
dentibus. b. d. areti.

**U**usufructus. Tota. iste ti. dividitur in quatuor partes. Primo ponit  
diffinitionem usufructus. Secundo qualiter constituitur. Tertio super qui  
bus rebus. Quarto quo si-  
niat. Secunda ibi. usufructus.  
Tertia ibi. constituit. Quarta  
ibi finit. r. b. d. in summa. Qua-  
litas non potest esse sine subiecto  
r ad remotionem subiecti sequit  
remotio qualitatibus seu acci-  
dentibus. b. d. areti.

**U**usufructus. s. ff. co. l. i.  
Est ius. i. seruitus. p hoc  
patet q non loq de ipsis fru-  
ctibus fundi q sunt corporales im-  
mo de iure utendi. vt. s. de re.  
corpo. r incorpo. s. i. si qz per  
hoc uerbun. f. qd expono ius  
i. seruitus remouet uasallus  
supplician? r q als uile dnuuz  
bz. Item hoc ius e etiã psona-  
le r cu pda extinguit ut. j. e. s.  
finit. Itẽ est forma qda a pro-  
prietate sepata cu apud unum  
possit esse pprietas. apud aliu  
usufr. ut. ff. de acq. pos. l. pmi-  
sceri. Ius aut qd dñs fundi  
habet in fructib? pprietatis est  
cu cã. i. cu proprietate. ut. ff. de  
excep. rei iu. si cu argẽ. s. pe.  
Alienis. nã sua res nemi-  
ni seruitutẽ dõ ut. ff. de serui.  
ut. pre. l. iura cõ. r. ff. si usu-  
fru. pe. l. uti fru. in prin. Itẽz  
q subijct reb? dic. f. quibus  
libet nisi usu sumatur. ut. j.  
co. s. pstituitur r. ff. si cer. pe.  
l. i. in. fi.

**U**endi. ad dñam credi-  
toris q uti nõ dõ pignof ut. j.  
d ob. qer delict. nal. s. furtu.

**U**endi. ad dñam nudũ  
usus in quo tñ uti r non frui  
permittitur. ut. j. i. i. in prin.

**U**salua rerũ substantia. i. pre-  
stita cautide uel satisfadione de seruanda substantia rei fm quosdã r sic dicitur cau-  
tionem eẽ de substantia usufru. ar. pro eis. C. eo. l. i. r. ff. de usufr. l. vtori. Nos  
contra. diximus. n. qz cautio non est de substantia usufr. nam r si in ea usufru-  
ctus est plus dico. qz in casib? nullo modo prestat. vt. ff. ut le. seu fideicõ. no. ca.  
l. i. s. si ad fidei. r. C. de bo. qz lib. l. fi. r. ff. usufr. quenad. ca. l. usufr. s. illud. et  
s. plane. dic ergo salua rerũ sba. i. ne pereat rerũ sba. q. d. tam diu durat usu-  
fructus qdiu durat substantia r hoc statim probat ibi. est aut r. r. si uerba sunt  
dõ diffinitione: sed si cautio. g. Est aut. f. usufructus.

**U**us. i. seruitus uel forma corpori inherens.  
i. Quo sublato. i. corpe pẽpto. vt domo destructa: uel fundo casmate pempto  
uel iumento mortuo in quo usufructus habet vt. ff. p. so. l. verum. s. pe.

**U**sum. i. ius. utendi fruendi. accur.  
Uusufructus. Usufructus potest constitui tã inter uiuos q in vltima uolũ-  
tate r ne pprietas perpetuo sit inutilis cernit modis finit. b. d. areti.

**U**usufructus. s. oppono aũ separationẽ non est usufructus: sed nec post sepa-  
rationẽ recipit separationẽ. Rñ. usufruct? i. q postea dicit usufru.

**U**udu. sic. C. de mult. q ser. p. l. i. s. si qz. sic r. C. cõ. de ma. l. i.  
Ueducto. no. ueducto. si. n. vni simpliciter fũdũ. alij usufructũ legauerit  
ambo concurrunt in usufruc. vt. ff. de usufruc. ac. Idẽ neratius. s. non solũ. r de  
usufru. ea. rerum q usu consu. l. si tibi.

**U**legare. Item alijs modis. vt. ff. co. ti. usufruct? plurib? autẽ daf cã indu-  
ct in possessionẽ fructuari? r proprietarius patitur eũ vti frui vt co. ti. l. iij. l. p-  
cipio.

**U**actionib?. vt. s. ti. i. vitim? s. fi.  
Ue tñ abscedente. i. sc̃pato existente. r erit pro qdne illa qz liber homo nõ po-  
terit locare operas suas in perpetuũ ne libertas sit inutilis: qd fũd. concessit. ar.  
ff. de condi. r demõ. ticio. s. ticio. r de lib. bo. cõ. l. i. sed Jo. contra cã possit p  
substitutũ fruire. vt. C. de epi. r de. quifqz. r. l. ad similitudinẽ. cã hoc non agat  
vt per se tñ operet. ut. C. de cadu. tol. l. vnica. s. ne aut. r. ff. de duob? reis. l. ne  
mo est. uel etiam possit interesse prestare vt. ff. de re iu. si qz ab alio. s. fi.

**U**certis modis. vt. j. co. s. finitur.  
Uconstituitur. Usufructus proprie constituitur in oibus reb? q usu non cõ-  
sumitur. In his autẽ q usu consumitur improprie constituit. si tñ rclinqt r sit  
pecunia dñum ei? in legatariũ tra nferet si caueat de solu. mdo tãtund. m. r in  
alijs reb? soluere estimationẽ. b. d. aretin?.

**U**in fundo. etiam sterili. ut. ff. co. l. statue. s. i.

**U**aturali. quia non potest esse salua substantia qd esse debet vt. s. eo  
in principio.

**U**amili. quo transit in dominium legatarij unde sibi seruire non potest  
vt. ff. si usufru. pet. l. uti frui in prin.

**U**estimenta. ff. co. l. sed si quid. s. r vestimentorum. contra. so. ibi lo-  
qur de qbusdã uestimẽ-  
tis que perpetuo dura-  
bãt. hic de spalibus.

**U**ermutatione. nã  
que bodie est mea cras  
erit tua. sic extinguitur  
quo ad dominium meũ  
qd õsumt. sic. s. d. re. di.  
s. si tamen. Item si cã  
alia misceatur extingui-  
tur. vt. ff. de solu. si alie-  
ni. Accur.

**U**ed utilitatis cã. se-  
natus. cuius nomẽ nõ  
habemus.

**U**atisfat. sed non  
ne bec satisfadatio uel illa  
qua satisfat legatarius  
uel usufructuarius se  
usufructuarius boni vi-  
ri potest remitti a testa-  
tore. R. non vt. ff. ut in  
pos. leg. l. si pecunie. r. C.  
de usufru. l. i. r. C. vt le.  
no. l. penultima. Illa au-  
tem satisfadatio quã pre-  
stat heres de legato sol-  
uendo bene potest re-  
mitti. vt. ff. ut le. no. ca.  
l. l. r. l. fi. Et est ratio.  
qz bec satisfadatio cõtem-  
platione heredis inter-  
ponitur. Illa autem de  
legato prestando gra-  
tia testatoris vt sua vo-  
luntas adimpleatur: vt  
C. ut le. no. ca. l. iij. Mõ  
est ergo mirum si illud  
qd sua gratia introdu-  
ctum est testator pot re-

mittere: aliõ autem non: vt. C. de pac. si quis in conscribendo. r. ff. de pac.  
l. pactu. r de ope. lib. l. cerdonẽ r ad. l. fal. quod de bono. s. fi.

**U**apite. bis enim duobus modis tñ amittitur usufructus vt. ff. de  
usufru. ca. re. q usu consu. l. in stipulatione. r. l. quoniam.

**U**atisfatur. a legatario.

**U**estimate. l. co. tempore qñ datur legatario. sic. ff. de usufru. ca. re. q  
usu consu. l. si tibi.

**U**oterat. f. cum substantia in his non saluet: r dñum mutetur vt  
s. dictum est.

**U**cautionẽ. improprie. nã satisfadare dõ. vt. C. de ser. sig. l. sancimus.  
r. ff. de usufru. ca. re. que usu. con. l. tribus in fi. que cautio loco propu-  
tis est apud heredem.

**U**finitur. Usufructus finit modis b̃ descriptis. b. d. areti.

**U**horre. f. naturali. Sed contra. ff. de noua. si usufru. Sol. non con-  
tradicit. ibi enim anteqẽ essem usufructuarius delegaui. unde ex eius per-  
sona cui delegaui finitur: quia in eius persona incipit. si autem postea de-  
legassem semper ex mea persona finitur. vt. ff. de peri. r com. rei vcl. l. ne-  
cessario. s. fi.

**U**apitis. s. de ca. di. s. i. r. iij. r. iij.

**U**arime. q mortis ciuiles sũt vt. ff. pro so. verũ. s. societas. non autẽ  
minima capi. di. vt. j. de acq. per arro. in principio.

**U**er modũ. f. vt bonus paterfa. uel melius per modũ r tps. i. p mo-  
deratum tps. f. r. annoz inter presentes. r. iter absentes vt. C. de usufru.  
corruptionem. sed rclictũ ciuitati durat. c. an. vt. ff. e. an usufruct? Actio  
sõ competens pro usufru. non ipso iure tollitur cum tempus non sit mo-  
dus tollende ob. sed per exceptionem dicto tempore tollitur licz i alijs mo-  
dis q fruendi ipso iure etiam actio tollatur ut. ff. de act. r ob. obligationẽ  
fere. s. placet.

**U**onstitutio. C. de usufru. corruptionem.

**U**tem finitur. cedendo. ut. j. ti. i. in fi. primi casus. contra. Sol. hic  
dicit de iure utendi qd cedi non potest: immo tunc ad proprietatem redit vt  
hic. r. ff. de iure do. si usufru. ibi. õ ipsa fructuũ perceptione. arg. ff. de pe-  
r com. rei. nen. l. necessario. s. fi. accur.

**U**quisierit. f. finitur usufru.

**U**ue. res. f. talis acquisitio.

**U**onsumpte fuerit. f. in totũ. ut. ff. co. si cui. q Rec arce.  
sic. ff. qui. mo. usu. amit. l. rpen. s. pe. arg. contra. ff. de pig. ac. l. domo.

Fragmentary text from the right margin, including references to other parts of the work and legal commentary.

¶ Cuius. tot. no. tot. si. n. pro parte non redit ad proprietatem. et. ff. q. mo. vsu. a lege excepta. Item si sunt duo constructuarij vno perdente alteri accretit. vt. ff. de usufructu acce. l. i. §. pen. accur.

¶ De usu & habitatione. Supra tractatum est de vna seruitute personali videlicet de usufructu: hic sequitur de alijs. are.

¶ Idem. Totus

¶ Habet iustus in tres partes diuiditur. Primo ponit de usu. Secundo de seruitute habitationis. Tertio facit quoddam preambulum transiens ad alias materias. Secunda ibi. sed si cui. Tertia ibi. Nec de finitibus. et hoc dicit in summa. Eisdem modis constituitur et finitur vsus finit et usufructus. Et regulariter qui habet vsuam non potest in fundo morari si est molestus domino et laboratoribus in eo. Item non potest vsuam vendere vltimo care. b. d. Aretin.

¶ Constituitur. s. in testa mento: inf. viuos vt. §. ti. l. §. i.

¶ Solet. nisi qd vsus pro parte constitui non potest. vt. ff. e. l. vsus ps. sicut aliud in usufructu: vt. ff. de usufruct. l. vsu fructus et ab initio. Et est ratio diuidu est quod non est in alijs seruitutibus vt. ff. ad. l. sal. l. i. §. si usufructus. nec obstat si duobus vsus constituitur qd concursu partes sunt quia occasione idest necessitate magis ratione contingit. vt. ff. de riuis. l. labeo. ac.

¶ Modis. quos. §. ti. l. §. finit habuim.

¶ Minus iuris. sed l. casibus equales sunt fructuarij: et usufruarij ut in usu pecunie. ut. ff. de usufruct. ea. re. l. bec senatus. §. si. Item de fundo de quo tantum seruus tollit quantum soli sibi sufficit. ut. ff. eo. fundi. Item in silua remota ex qua uterque ligna uendere poterit. ut. ff. eo. viu.

¶ Feno. i. herba.

¶ Stramentis. i. de melega: genus est bladi.

¶ Quotidianus. qd si hodie vsus qd mibi sufficit constituitur et cras ab alio in alio fundo constituitur: R. loc. erit electioni vel gratificationi in toto vel in parte. arg. §. de leg. §. si generaliter. et. ff. de reli. l. si. Accur.

¶ Utat. nuqd in vino vel frumento et oleo? R. qdam nullo modo. alij contra quorum sententia est verior. ut. ff. eo. penult. §. preter. Item qs colit agrum: nisi proprietarij si vult alij usufruarij. ut. ff. eo. si domus? usus. et. ff. de usufruct. l. hacten.

¶ Impedimento. afs. i. si alia de causa inueniat dominum et eius familia poterit prohibere. ut. ff. e. l. si habitatio. §. si.

¶ Alij. qd dicat nisi proprietario.

¶ Cum. i. quans.

¶ Dec. oia. §. ti. i. §. finit. contra. solu. ut ibi sic. ff. loca. l. locare. contra sol. ibi in predialibus seruitutibus? loq. hic in personalibus.

¶ Itemis qui. Habens vsu domus potest in ea habitare cum marito vel uxore et familia et hospitem recipere. sed tale ius non potest alteri cedi. b. d. Aretin.

¶ Pte. is. ut ipse tñ. ut. ff. e. l. ij. §. i. contra. sol. ibi ponit solu pro solu modo ut. ff. de vulga. substi. l. q. liberis in prin.

¶ Cum marito. presenti et futuro. ut. ff. eo. l. ceteru. §. mulieri. et generaliter omnes recipiet quos et masculu dummodo honeste. ut. ff. e. l. i. no. oia. et. l. non aliter.

¶ Item is ad quem. Qui habet vsu serui ipse tñ uti potest. Et idem in iumento: sed si pecoris vsu habet solu vteq. ad impinguandum. b. d. Aretin.

¶ Ipse tñ. non autem locare potest: si tamen aliquid conducat facien dam in eo poterit vti opera usufruarij serui. Item ipse eidem seruo suo opera poterit locare. acquirunt autem ex re non ex opera usufruarij. ut. ff.

eo. plen. §. si. et. l. sequenti.

¶ Et in iumento. facit. ff. e. l. plen. §. sed si bonu et. §. equitij.

¶ Sed et si. neq. lacte nisi modico vt. ff. eo. plen. §. sed si pecoris. alijs autem nullo modo fm. P. Joan contra. dicit enim omnibus his ad suu vsu et suorum posse vti: vt in fundo dixim.

¶ Vo nullo modo ius transferre ei cessat. Idem. s. iuris et iumento. S. et si pecoris uel ouiu usus legatus sit neq. lacte neq. agnis neq. lana utetur usufruarij: quia ea in fructu sunt. Plane ad stercorendu agru pecoribus uti potest. S. si cui habitatio legata sine aliquo modo constituta sit neq. usus videt neq. usufructus sed quasi proprium aliq. ius: quia habitatio habentibus propter reru utilitate fm marceli sententiam nostra decisione pro mulgata permittimus non solum in ea degere: sed et alijs locare. Nec de seruitutibus et usufructu et usu et habitatio dixisse sufficiat. de hereditatibus aut et obligationibus suis locis proponemus. Exposuimus summam quibus modis iure gentium res nobis acquiruntur. modo uideamus quibus modis legitimo et civili iure acquiruntur.

¶ De usucapionibus et longi temporis prescriptionibus.

¶ Are civili constitutu fuerat ut qui bona fide ab eo qd dominus non erat cum crediderit cum dñm esse re emerit: uel ex donatione alia uel iusta causa acceperit: is eam rem si mobilis erat anno ubiq. uno: si immobilis biennio tñ in italico solo usucapiebatur: ne reru dominia in incerto essent. et cum hoc placit-

na fides et iustus titulus et spatium temporis. Secunda qd licet predicta interueniant non tamen procedit usucapio propter naturam vel vicium rei. Tertio rediens ad primam regulam ponit qualiter in re aliena mobili possessio tradens debet habere bonam fidem. Quarto qd in rebus immobilibus non vicio possessis male fides auctoris non nocet successori. Quinto ponit casu in quo res furtiua potest usucapi. Sexto an res fisci possit usucapi. Septimo qualis debeat esse res ut titulus. Octavo an possessio auctoris prodest successori. Nono quanto tempore res aliena alienata a fisco uel donata ab imperatore usucapiatur. Secunda ibi. sed aliquando. Tertia ibi: Sed tñ. Quarta ibi. qd autem. Quinta ibi: aliq. Sexta ibi. res fisci. Septima ibi. nouissime. Octava ibi: diutina. Nona ibi. edicto. Item prima sub diuidit. nam primo ponit ias antiquu. Secundo corrigi. Secunda ibi. et cum hoc. Et. b. d. Hodie res mobilis triennio cum titulo et bona fide usucapit: res immobilis. x. annis inter presentes et inter absentes viginti annis ubiq. locoru. b. d. Aretin.

¶ Iure civili. i. l. xij. tabu. uel romanoru per excellentiam. ut. §. de iure na. §. sed ius. et. Accursius.

¶ Quibona. qd presumitur si a domino credat se emere ut. ff. de contraben. empt. l. q. a quolibet. ul. qd putat uendentem habere ius uedendi. ut. ff. de uer. sig. bone fidei emptor. que bona fides presumit semper ut. ff. de proba. acruis. Et dicitur autem bona fides in uenditione duobus temporibus scilicet tempore contractus et tempore traditionis. In alijs autem contractibus tempus traditionis sufficit nec nocet posterior scientia. secus in pe. be. ut. ff. pro solu. l. penult. et pro emptore. l. .ii. et. C. de usuca. transfor. §. sed tñmo. et. ff. de peti. here. sed et si. §. qd si ab initio.

¶ Non erat. si enim erat dominus: et accipiens sit dominus per traditionem: unde non usucapit ut. ff. eo. seq. §. lana. et de capti. l. in bello. §. si qs seruu et. §. de re. vi. §. per traditionem.

¶ Alia. cum sint multe cause siue tituli ut. ff. de publi. l. i. §. sed cur. usq. ad. l. cum qui.

¶ In italico. i. in italiam: non ergo etiam in prouinciali. ut. C. de usu. transfor. l. una.

¶ De rerum dominia. hec est ratio quare vsuca. sit inducta et alia. s. ut aliquis sit iustum finis. ut. ff. pro soc. l. si. accur.

¶ In fructu. sic. §. de re. diui §. in pecudum.

¶ Sed si cui habitatio. Habitatio est ius distinctum ab usufructu: et vsu et ioco cam locare potest. hoc dicit. Aretin.

¶ Habitatio. siue dicatur habitatio siue usufructus habitationis idem est vt. C. eo. cu antiquitas.

¶ Aliquo. s. inter viuos partionibus: et stipulationibus sic. §. de ser. §. fin. et de usufructu. §. i.

¶ Alius. qd locat. vt. C. e. cu antiquitas. §. vsuari non: vt §. eo. circa prin. accur.

¶ Neq. usufructu. qd hic non finitur nisi morte vt. ff. eo. si habitatio circa prin. sed usufructus multis modis dicit vt. §. de usufruct. §. finit.

¶ Decisione. vt. C. eo. cum antigitas. hic excusat se quare de here. et ob. non dicit cum videtur hoc dicere debet vt. §. de re. cor. §. i.

¶ Proponemus. s. j. de here. insti. vsq. ad. ti. de oblig. et crinde vsq. ad. ti. de aut.

¶ Exposuimus. hec continua tio refertur. §. de re. diui. §. singulorum.

¶ Et. pro id est.

¶ De viucapio. Scilicet mobili vt ps. j. eo. in prin. et. C. q. si ob. l. d. tep. pter. l. ij. §. i. ff. eo usucapio large sumit per totam titu. et maxime in. l. are.

¶ Are auti. Totus iste titulus diuiditur in noues partes. Nam ponit primo qd ad usucapionem requiritur bo-

na fides et iustus titulus et spatium temporis. Secunda qd licet predicta interueniant non tamen procedit usucapio propter naturam vel vicium rei. Tertio rediens ad primam regulam ponit qualiter in re aliena mobili possessio tradens debet habere bonam fidem. Quarto qd in rebus immobilibus non vicio possessis male fides auctoris non nocet successori. Quinto ponit casu in quo res furtiua potest usucapi. Sexto an res fisci possit usucapi. Septimo qualis debeat esse res ut titulus. Octavo an possessio auctoris prodest successori. Nono quanto tempore res aliena alienata a fisco uel donata ab imperatore usucapiatur. Secunda ibi. sed aliquando. Tertia ibi: Sed tñ. Quarta ibi. qd autem. Quinta ibi: aliq. Sexta ibi. res fisci. Septima ibi. nouissime. Octava ibi: diutina. Nona ibi. edicto. Item prima sub diuidit. nam primo ponit ias antiquu. Secundo corrigi. Secunda ibi. et cum hoc. Et. b. d. Hodie res mobilis triennio cum titulo et bona fide usucapit: res immobilis. x. annis inter presentes et inter absentes viginti annis ubiq. locoru. b. d. Aretin.

¶ Iure civili. i. l. xij. tabu. uel romanoru per excellentiam. ut. §. de iure na. §. sed ius. et. Accursius.

¶ Quibona. qd presumitur si a domino credat se emere ut. ff. de contraben. empt. l. q. a quolibet. ul. qd putat uendentem habere ius uedendi. ut. ff. de uer. sig. bone fidei emptor. que bona fides presumit semper ut. ff. de proba. acruis. Et dicitur autem bona fides in uenditione duobus temporibus scilicet tempore contractus et tempore traditionis. In alijs autem contractibus tempus traditionis sufficit nec nocet posterior scientia. secus in pe. be. ut. ff. pro solu. l. penult. et pro emptore. l. .ii. et. C. de usuca. transfor. §. sed tñmo. et. ff. de peti. here. sed et si. §. qd si ab initio.

¶ Non erat. si enim erat dominus: et accipiens sit dominus per traditionem: unde non usucapit ut. ff. eo. seq. §. lana. et de capti. l. in bello. §. si qs seruu et. §. de re. vi. §. per traditionem.

¶ Alia. cum sint multe cause siue tituli ut. ff. de publi. l. i. §. sed cur. usq. ad. l. cum qui.

¶ In italico. i. in italiam: non ergo etiam in prouinciali. ut. C. de usu. transfor. l. una.

¶ De rerum dominia. hec est ratio quare vsuca. sit inducta et alia. s. ut aliquis sit iustum finis. ut. ff. pro soc. l. si. accur.

¶ Et cum hoc placit

erat. f. cum istud placebat.

a **D**urantibus. i. iuriconsultis.

b **A**d inqrendas. vel amittendas. accur.

c **P**refata tempora. f. anni vel biennij.

d **R**efedit. f. in animo.

e **M**aturus. i. mature. ac.

f **D**efraudentur quod iura nolunt. vt. C. de usufruc. corruptionem. 7 de prescript. xxx. an. l. fin.

g **C**erto loco. idest solo itali co: ut olim. s. e.

b **C**onstitutiones. C. de usu. transf. l. i.

i **Q**ua. f. constitutione. ac.

l **Q**uidem mobiles. 7 se mouentes: ut. ff. de uerbo. signi. mouentium.

l **P**er triennium. que tempora ta prescripti. q. vsucap. continua sunt: ut. ff. e. nu. q. s. i. 7 in usucapione sufficit tenuisse xltimum diem. In p. scriptione uero queritur de momento ad momentum: ut. ff. e. l. in usuca. 7. ff. de ac. 7. obl. l. in omnibus. Et est rō quia usucapio fauorabilis est: prescriptio uero odiosa: vt. C. de edi. diu. adria. tol. l. fi. in fi. et. ff. de lib. 7. post. l. cu. qdam.

m **D**est quandoq; longum tempus aliter ponitur: ut. ff. s. dam. insec. si finita. s. non autem. item aliud in personali bus act. vt. C. q. non ob. lon. temp. prescrip. neq; 7 de pti. pecu. l. ii.

n **P**resentes. f. in eadez pro uincia uerentes sed absentes i alia: ut. C. de prescrip. long. temp. l. fi.

o **U**sucapiantur. proprie p mobilibus accipitur impro prie pro immobilibus quantū ad hunc ti. sic. ff. de offi. pro. con. l. ii.

p **N**on solum. ex differen tia enim locorum 7. vt. C. de temp. in integ. resti. superuacua. accur.

q **D**ominium rerū. ex hac littera uoluit dicere. ff. q. prescrip. x. uel. xx. an. dominiū queratur. pro eo. ff. eo. l. cum q in fin. l. respō. B. p. tradidit. arg. ff. de iureiur. si duo. s. i. 7. C. de prescrip. xxx. an. si qe emp. in prin. 7 est arg. p. B. ff. de pig. act. l. i. s. cu. p. dicit. 7. C. de pig. l. usucapio. 7 qd hic dicit in his modis referas fm. B. ad usucap. tātū per quam fm omnes dominiū querit: ut. C. de pactis. l. traditionibus. uel qd dicit dominiū ponitur proprie quantū ad usucap. improprie uero quantū ad prescrip. hoc est p effectu dominiū scilicet ut possiden tes habeamus exceptidem: nō possedentes habeamus actidem: vt. ff. de acq. re. do. rem in bonis: ut. C. de prescrip. xxx. anno. si quis emp. in prin. 7 est ratio q re vsucapide magis dominiū queratur quia mobiliū rerū uilis est possessio: vt de acq. poss. si rem.

r **I**nsta causa. uel quasi ut dicimus. j. e. s. error.

**Sed aliquando.** idemo liber res sacra uel religiosa 7 seruus fugitiuus nō potest usucapi. b. d. aren.

s **A**llo tempore. etiam. xl. an. ut. C. de prescrip. lō. temp. l. fi.

t **S**acram. nisi desinant esse sacre uel religiose qd fieri potest: vt. ff. de reli. l. cum loca.

u **E**t seruum fugitiuū. q facit furtū sui ipsius: vt. C. de ser. fugi. l. i. Sed nisi qd. xxx. an. fugitiuus usucapiat. Respō. nō cū possessio retineat: ut. ff. de acq. poss. l. i. per seruu. 7. l. rem que in fin. ergo nō currit vsucapio possidenti: ut. C. s. prescrip. xxx. an. uel. xl. an. l. male. nisi ex tūc quādo bene ab illo incipiet posside ri uel steterit diu qa ex tūc desinit possideri: ut. ff. de acq. poss. l. i. i. s. si seruus. et. l. per eū. s. per seruum.

**Furtiue quoq; res.** Res furtiua uel vi expulsiua possessa nō potest usu capi uel prescribi etiam per bone fidei possidorem 7 empiozem. Et uident rem alterius scienter cōmittit furtum. b. d. aren.

r **U**i expulsiua. nō cōpulsua: ut. C. q. metus causa. l. si vi uel metu.

7 **N**ec si predicto. scilicet triennij uel. x. uel. xl. an. sed. xxx. uel. xl. an. possit: vt C. de prescrip. xxx. uel. xl. an. l. omnes. 7. l. acuti. 7 de an. exep. l. i. s. ad hoc.

3 **P**ossit. nisi purgato uicio: ut. j. e. s. aliquando.

a **F**urtiuarū. similis rō qz lex uult: ut. s. qui māu. nō poss. in prin. unde illud nō uolo: ac iubeo sit pro rōne uoluntas. Et 7 alia ratio quia res uiciose sunt

ut. j. e. s. nouiss. me.

b **U**i possessorū. scilicet si expulsi 7 possidet nec sufficit expulsi: ut. ff. e. segtur. s. si tamen vi.

c **Q**uod aut pertinet. scilicet tantū.

d **N**am his. scilicet possessoribus uolentis 7 furtibus.

e **E**tia rōne. no. q. p. uel. act. generalis rō speciali sic. s. de nupt. s. af. finitatis. 7. s. locū. ar. gumen. contra. ff. de eden. quedam.

f **S** nec ullus: ut. C. q. metus causa. l. si vi uel metu. cōtra. sol. hic de ui expulsiua: ubi s. cōpulsua que uoluntate licz coactam habet in se ut. ff. qd me. causa si mulier. s. pecul.

g **A**nde in rebus. qd in rebus mobilibus ali enis sit furtum cōtracta do: ut. j. de ob. q. et del. naf. s. i. 7 ex eo sit furti. ua. 7 sic non usucapit: ut. s. pror. mo. unde se quitur q iure meo 7.

h **D**ebet. sed uide tur q culpa auctoris si comit. f. i. nō sequatur accipientem: ut. ff. de hi. uer. 7 temp. presc. l. au. ticiū. 7. ff. de excep. do. li. l. apud. s. si cas legis ma. Re: p. s. si uicū est rei comitaf rē ut b: si p sone comitatur in uni uersū succedēte: ut. C. s. acq. poss. l. uicia. 7. C. cōdi. s. uicū. l. fi. si in rē singularē succedat nō comitaf: ut. ff. de excep. do. li. l. apud. s. s. aucto ris. 7. C. s. p. 7 cō. rei uen. l. dōlū. nisi qū ue tur accessione tpo eius ut. ff. s. acq. poss. l. pōp. s. si. s. hodie uicū pio ne noz singlarī succes sori p auz. male fidei.

**Sed tamen id.**

**H**eres alienando rem alienam inuentam in hereditate nō committit furtum 7 in ea pcedit uis capio. Idem in fructuario ancille alienate partū ipsius que ad se spectare p. ab. b. d. aren.

i **S**i heres. sic. ff. eo. potest. 7. l. seq.

k **A**ccipit. an ipse heres usucapit titulo p h. de. m. nō. ut. ff. s. diuer. 7 tēp. p. l. cū heres. Alii s. i. uellet ex sua persona p. uenire pos. ut. C. de pres. lōg. temp. l. i. qd saluz est. qū ergo locū hz usuc. p herede cum nec i suis heredibus locum habeat: ut. ff. p herede. l. ii. s. filium. Respon. qū defunctus retinebat aliquam rem credens suam non usucapiebat: qz desi ciebat ti. 7 heres est extraneus.

l **D**oris. pro filia uel alia. nā 7 hic iustus est ti. vt. ff. pro uote. l. i.

m **H**erem. nō cōmittit. 7 ita usucapitur. sed nōne fuit in iure erratū. vt. s. de re. di. i. pecudiū: ergo usucapio nō procedit: ut. ff. e. nunq. in pna. 7. l. si fur. s. i. Respō. hic errauit tradēs: ubi accipiens ut ex illis. ll. colligif uel nō prodest sed nō nocet.

n **F**urtū. n. sed pbo q sine affectu furtū cōmittitur. nā l interdicto unde ui incidit sine affectu qd simile ē furto. ergo 7 furtū sit sine affectu: ut. C. unde vi cū qrebaf. ubi. 7 generalī. 7 ubi cū talis 7. m. in interdicto est affe ctus. l. nō cōtra personā certam: sed hic suam esse credebat.

o **N**ō cōmittitur sic. j. de ob. que ex deli. naf. s. placuit.

p **A**lias. ut si iusto errore credā me herede cum non sim: ut. ff. eo. pōt. item si credam mihi legatū cū sit adēptum: ut. j. de ac. s. si quis agens. sic. ff. p. le. l. i. i. in fi. als ubi qz quis putat rem suam. accur.

**Quod autem.** Malefidei possessor transiit in bonefidei possesso rem rē nō vi possessa: cū utucapiendi conditione. item in rebus totū nō cō mittitur furtum: sed illi q possidet cū titulo 7 bona fidei principalibus con stitutionibus subuenitur. b. d. aren.

q **A**d eas res. p. uicūq; de usucapione rerum mobilium dictum est: nunc procedit ius inobilium.

r **C**acantis. locus inierdum plenus ut qui possidetur: interdum semi plenus ut ille in quo aliquis est causa legatoim rei seruade causa: ut. ff. de acqui. poss. l. i. i. s. fi. 7 de act. emp. l. i. s. i. interdum vacu? 7 hoc tri bus modis ut hic: sic. ff. de acqui. poss. l. si id quod.

Propter absentiam. s. hoc vs falus q. ppter absentiam amittatur poss...

Aut negligentiam. s. tiam ut respuat rei pos. q. b. fa. ile fit. ut. ff. d. acqren. pos. si q. vi. s. i. r. s. differentia.

Sine successore idem. s. si cum successore dū modo nō fuerit apprehensa: ut. ff. d. acq. pos. cū heredes.

Longa. s. r. uel. rr. an. sed hic. s. duabus rōnibus est hodie correctus. nā presumit hodie talis possessio uolenta: ut. C. unde vi. cōquerere. ergo nō habet locū hec prescriptio. ut. s. e. s. furtiue. item alia rōne q. bona fides desideratur ab utraq. parte. al. s. r. r. an. tāti prescriptio currit: ut in autē. ut spō. lar. s. rur. sus.

Acceptit. uere r. non furtiue. Abolita. i. perēpta inde abolitio. i. accusa. tionis perēptio.

Locus. i. pris. s. s. fū. dus tornis dicit. ut. ff. de s. bo. si a. l. locus.

Furti. r. est simile: ut. ff. e. l. querit. Sed cōtra. s. de fur. si quis v. ro. ri. s. si furturarie. r. l. si cerre. so. ibi nō loci sed terre qua extimēbat furtus scibat: r. q. b. subicit r. cor. r. sic cōstrue. r. p. sp. p. n. cō. ne. cui eorum. qui soli res poss. lon. r. r. sunt he principales cōsti. vt. C. de prescri. l. d. tēpo. per totum ti. accur.

Aliquando. s. r. tina r. vi possessa possunt vsucapi vitio purgato. h. d. Aretius.

Usucapi. duabus rationibus stare nō pōt q. b. hic dicitur. Prima q. dicit esse vitiosa. vnde nō erit mirabile q. b. videt uelle inducere cōtra id q. dicit. s. e. s. furtiue. r. sic. dicitur uel vi possessa. s. quiddā. Secunda. quia dominus nō vsucapit cum sua sit nec alius ab eo accipiens cum trāseat dominium: ut. ff. e. sequitur. s. lana. sed r. vsucapi potest. i. vsucapibilis est ut si ab aliquo nō domino alienatur nō cōmittente furtus eius vsucapiat emptor.

Domini uel quasi vt tutoris uel creditoris si alienā rem debitor obligauit: vt. ff. e. sequitur. s. si pupilli. r. pro soluto. l. si aliud si suam: vt. ff. e. sequitur. s. si rē. occur.

Reuersa. uel quasi: vt. ff. de fur. quis. r. ita q. nō possit ab eo auelli: vt. ff. e. sequitur. s. v. accur.

Res fisci. Res fisci vsucapi nō possunt. ante tñ q. fisco denunciata fuerunt vsucapiuntur. h. d. Aretius.

Res fisci. i. imperij. nō pōt. s. triēnio mobilis uel. r. uel. rr. an. imobilis: idem in patrimoniali pncipio: ut. C. ne rei domi. uel tēplo. l. i. Itē est in re. ciuitatis: ut. C. de sa. l. n. ec. l. si. p. r. e. s. i. b. t. n. d. i. c. t. e. res spacio. r. an. excepta re mobili ecclesiastica nō sacra que triēnio vsucapit: ut. C. de prescri. r. r. an. cō. r. in autē. de ec. ti. s. p. tēporalib. col. it. r. ti. hec cōstitutio inouat cōstitutioes. col. viii. Itē exceptis publicis q. sunt in vsu publico deputata: ut. ff. de via pu. l. viā. Itē res pupilli nō vsucapitur: ut. ff. de acq. re. do. bone fidei. s. si. nec interest. Itē res filii a patre alienata nisi. r. r. an. a tpe quo est sui iuris: ut. C. de an. er. l. i. in fi. r. in autē. de nup. s. si sō expectet. Itē res uata presi. cōtra. l. i. iul. re. ut. ff. ad. l. iul. re. q. cōtra legē. Itē fund. dotalis: ut. ff. de sim. do. l. si fundū.

Denunciatio. ab aliquo cū varie sint cāe q. bus ad fisci denunciatio si cri solet: ut. ff. de iure fil. l. i. in pñ.

Traditā. s. ab eo q. acceperat possidēdem bonū bonorum.

Bonus. s. alienus mortuus sine herede cui successit fiscus nō idē in ciuitate: vt. C. de bo. va. l. i. r. l. uacātia. l. i. r.

Usucapere. s. triēnio uel. r. uel. rr. an. cū habeat ti. si autē ti. nō habet r. nult ex tēpore dilatiois sibi cōputare tēpus habet quattuor annos: vt. ff. de iur. fil. l. i. s. diuus. r. de iur. r. tēpo. pre. l. inter. s. i. Sed si ex tēpore ex quo ceperit ad fiscum peruenire. r. an. habet ut. ff. de iure fil. l. i. s. prescri. ptio. accur. florē.

Novissime. Res vitio sa nō pōt vsucapi uel prescribi. Itē iniustus error facti vsucapionem non parat. h. d. Aretius.

Novissime. i. in vltimis: vt breuif. dicit sic. s. de suspec. tuto. s. nouissime. c.

Titium. uel quasi: vt. s. p. xi. s. r. s. sed aliquando. s. ut autem vitia: vt q. furtiua uel ui po. cōtra: ut. s. co. s. furtiue. Nunquid precaria possessio est vitiosa. r. nō: ut. C. de prescri. l. d. temp. l. i. Nunquid clā de stina. Reipō. nō dicit res clā destina aliqua. l. sed possessio q. dam tamen dicit omnia supra dicta esse vitia reruz: vt. ff. de acqren. pos. pompo. s. cū quis.

Error. de errore facti loq. tur idē magis in errore iuris: vt. ff. e. l. nūq. sed hic error facti q. nō p. dicit: vt. ff. p. emptore q. uulgo. r. ff. p. lega. l. pro legato. r. ff. p. sol. l. i. r. ff. p. suo hominem. in q. b. casibus dicit q. dam locū habere ti. p. suo r. tñ in his r. in aliis q. a lege specialiter iueniunt: ut s. i. u. do. l. p. culus fm. azo. Mos idē fm. Jo. in oibus. r. de his gra. tia crepti posuit lex r. ti. empti. uel simili vsucapit nō p. suo tantū: ut tamen in emptiōe iustiore errorem exigam: ut. ff. pro emp. l. i. r. i. in pñ. Itē

quid si nō errat: sed scit? R. si. nō pōt sibi cām possidēdis mutare: vt. ff. de acq. i. l. i. s. illud. r. ff. e. nō solum. r. s. q. vulgo.

Quintus possessio. Possessio defuncti cōtinuat in heredē etiā malefidei. malefides uero defuncti nocet heredi. Itē tēpus venditoris cōiungitur cū tēpore emptoris. hoc dicit Aretius.

Quintus. s. r. an. inter presentes uel. rr. an. inter absentes uel triēniū: ut. ff. q. r. q. s. cū fidei. s. aristo. r. s. e. in pñ. huius ti. r. C. e. u. d. i. u. t. i. n. a.

Et heredi. heres iure ciuili. bo. poss. iure pretorio: vt. j. de bo. pos. s. quos autem. accur. sus.

Cōtinuat. nisi ipi heredi tradita sit possessio: ut. ff. e. eius abs. heres.

Sciat. ff. de acq. re. do. l. quesitū. ii. r. cōtra sol. ibi heres sciebat rē esse eius qui causam a testatore habet: vt legatari q. b. nocet: at h. alterius sciebat q. b. nō nocet ad vsucapionem.

Quod nostra cōstitutio: vt. C. de vsucap. trā. l. i. similiter nō solum in prescriptio. accur. sus.

Inter uēditore quoz. tpa. s. vt cōtinuent: sed in b. differet: q. in titulo singulari: vt r. q. s. emptorē r. uenditorē bonā fidē hēre oportet: ut. ff. p. emp. l. ii. s. si eā rē: als. p. tra. secus in vti ti. vt b. r. est rō q. si heres n. adisset hereditas completeret: vt. ff. e. nunq. s. uacū. r. q. est eadē psona: ut in autē. de iureiur. a mor. pre. cōdor. cū hoc. s. ff. pro emp. l. ii. s. emptori. r. s. si defunct. r. fit hec cōiunctio ad lucrū r. ad uānū: ut. ff. quē. d. ser. amit. l. si alia. s. tps.

Edicto. Sines a fisco rē alienā vt fisci statū est securus: s. datur domino regressus cōtra fiscum quadriēnio. Itē in rebus habitis ab iperatore uel ab aug. sta. h. d. Edicto. i. precepto generali als. pretorum dicitur edicta: vt q. b. me. cau. l. si mulier. r. similes.

Fisco. vt a procuratore ipialū rerū. nā s. p. f. imonalib. of. j. e. in fi.

**a** **A**ctiones sed que respō. p̄di. ex hac. l. fm. Jo. sed. p̄. in rem dabat hic nō domino contra dominum.  
**b** **N**ostra constitutio. C. de quadri. pre. bene a zenone.  
**c** **A**n nostra. i. priuata nostra substantia. sed. s. de fiscali dist. vt. C. de quadri. pre. bene a zenone. accursius.

**d** **D**e donationibus. Ista mbrica p̄ntia p̄ Imperatorē.

**e** **S**t aliud. Totus iste titulus diuiditur in quinqz partes. Primo ponit cōtinuationes cū distinctione bimembri. Secundo de donatione cā mortis. Tertio de donatione inter uiuos. Quarto de donatione propter nuptias. Quinto de vna alia acquisitione de iure civili que est coniecta. Secunda ibi: in. s. mortis causa. Tertia in. s. alie aut. Quarta ibi: in. s. est et aliud. Quinta ibi in. s. erat olim. Et. b. d. Donationis duplex ē gen<sup>o</sup>. i. causa mortis. et inter uiuos. et cā mortis ē q̄ sit p̄p̄ mortis suspitio. Et trib<sup>o</sup> modis h̄ postis reuocatur et legē naturaz legator<sup>o</sup>: q̄ donās cōmodū uult magis ex cepto eo cē in donatario q̄ in herede. b. d. Areti.

**f** **R**egitidō. i. de iure civili nā p̄ stipulationē tñi dēbetur. i. dōnatio q̄ stipulatio ē h̄ iur̄ civilis. s. hodie nudo fit pacto: ut. C. eo. si q̄ ar. s. h. i. j. d. ac. s. de p̄stituta. Vel dicē cā esse de iure civili approbatione nō inuentione: sed iure civili: ut. s. de re. di. s. per traditionem.

**g** **E**t nō mortis. sed large h̄ duo mēbra accipiūf et in textu nihil deest et ppe ponit genera naz multe species sub q̄libz p̄tinent. et h̄ approbo. uel accepe stricte p̄ duab<sup>o</sup> sp̄ibus donationū. i. simplicis inter uiuos et simplicis cā mortis. et adde alias donationes ut legatum: ut. j. de lega. in princ. Item donationes propter nup. ut. j. e. s. est et aliud. Item et quod est. j. s. fi.

**h** **M**ortis. i. instāns. ut. ff. e. l. ii. r. iii. r. iiii. r. v. r. vi. r. l. sigdem. ubi timēda ē cū eius dies incertus sit: ut. ff. e. senatus. s. mortis r. de cō. r. demō. l. i.

**i** **S**iquid humanitas. i. si moria: ut. ff. de uerbo. sign. in vulgari. s. fi. r. v̄ hoc exprimi. al̄s nō est mortis cā donatio: ut. ff. eo. s. e. r. s. s. fi.

**k** **S**upuirisset. i. cōualuisset. et ita tribus modis reuocatur ut hic subicitur. et ff. si cer. pe. non omnis.

**l** **P**enituisse q̄ uolūtas est ambulatoria: ut. ff. de adimē. leg. l. iii. in fi. et ga donatio est ob cām. i. si moriar et sic possum penitere: ut. ff. e. senatus. s. i. in fi. r. ff. de condi. causa da. l. iii. s. i.

**m** **A**d exemplum legator<sup>o</sup>. q̄rum ad vim et p̄tatem q̄ sicut legata morte cōfirmanē ita donatōes cā mortis reuocari non possunt.

**n** **P**er oia. subaudi fere. ut statim dicit. nam in multis differunt. accur.

**o** **D**onationis. scilicet simplicis et inter uiuos al̄s nulla esset huiusmodi distictio cum omne legatum sit donatio: ut patet ex diffinitione eius: ut. ff. de le. ii. l. legatum. Accursius.

**p** **N**on dabetur. i. donatio cā mortis. nam cum donatione inter uiuos habebat insignia ut sit liberalitas cum legato: ut morte cōfirmetur: et ut detrahatur falcidia: ut. C. ad leg. fal. l. fi.

**q** **R**etrabebant. subaudi et alij ad aliā.

**r** **F**ere legatus. dicit fere: q̄ i q̄busdā discrepat a legatis. ecce si. n. donas i an nos singulos donatio vna est sed legata plura: ut. ff. de dona. cā mortis senat<sup>o</sup>. s. fi. Item legatum ab herede semp traditur donatio uel ab hoc uel ab alio ut p̄ ex diffinitione. j. de lega. in prin. Item in donatione obligatur donans in legato nō. Item si testis accuso perdo legatū non donationē si tñi accuso ut falsum argu. ff. de bis qui. ut indig. post legatū. s. qui mortis. Item aliter distinguitur i legatis fm̄ quosdā: ut. ff. de dona. causa mortis sicut mor. r. de leg. ii. ut de hereditibus. Item filius. donat sed non legat: ut. ff. eo. tñ bis. j. qui. nō est p̄. facere testa. in principio. Item in legato tria tēpora cōsiderant: ut sit capax legatarius ut. j. de here. qua. r. differē. s. in extraneis. in dona. nō ut. ff. de dona. cā mortis. l. in mortis. Item q̄ pro legato datur interdētū quorum legatorum nō pro donatione. quod dicit ut in sūma. C. quorū lega. l. i.

**s** **C**onstitutio. i. coram quinqz testibus scriptura internentiē: uel non: ut. C. eo. l. fi. accursius.

**t** **E**t in summa. id est ut breuiter de hac donatione expediamus: ut. ff. eo. l. i.

cōpetē actiōes. Nostra at diuina cōstō quā nup. pmulgauimus: et de bis quā nra. vl. venerabilis auguste domo aliqd accepit: hec statuit q̄ in fiscalib<sup>o</sup> alienatiōib<sup>o</sup> p̄fate zenoniane p̄stitutionis p̄tinentur.

**e** **D**e donationibus. Et et aliud gen<sup>o</sup> acquisitionis

**d** **D**onatio. Donationum autē duo sunt genera: mortis cā: et non mortis causa. **M**ortis cā donatio est que propter mortis sit suspitionem cum quis ita donat ut si qd<sup>o</sup> humanitus ei contigisset haberet is qui acceperit: sin aut supuirisset q<sup>o</sup> donauit reciperet: vel si cū donatiōis penituisse aut p̄or dēf serit is cui donatū sit. **D**e mortis cā donatiōes ad h̄ exēplū legatorū redacte sunt per oia. naz cū p̄u dētū ambigū fuerat utri<sup>o</sup> donationis an legati instar eam obtinere oporteret: et utriusqz cāe quedā habebat insignia et alij ad aliud genus eam retrabebant: a nobis cōstitutū est ut p̄ oia fere legatis connumerentur: et sic procedat quē ad modū nostra cōstitutio eā formauit. **E**t i sūma mortis cā donatio est cū magis se quis uel<sup>o</sup> habeat q̄ cum cui donatur: magisqz

primo responso. accursius.

**e** **A**lit. i. ueller.

**t** **H**abere. i. si superuixerit: ut. ff. e. si senatuscon. s. l.

**u** **S**ic et apud. i. sicut et recitat poeta Homer. q̄ Thelemachus uictis uerbis exprobat donauit.

cum cui donauit q̄ heredem suum sic et apud Homerum: Thelemachus donat Pirrho. **A**lie autē donatiōes sūt que sine vlla mortis cogitatioe fiunt: quas inter uiuos appellam<sup>o</sup>: que oīno nō cōparantur legatis: que si fuerint perfectę: temere reuocari nō possunt.

**P**erficiuntur autē euz donator suam uolūtate scriptis aut sine scriptis manifestauerit et ad exemplum uēditionis nostra p̄stitutio eas etiam in se habere necessitates traditionis uoluit: ut etiā si nō tradantur habeant plenissimū et p̄fectum robur et traditiōis necessitas incumbat dōtatori. **E**t cū retro principū dispositiōes insinuari eas actis iteruenientibus uolebant: si maiores ducentorū fuerāt solidorum: cōstitutio nostra eā q̄titatez vsqz ad quingētos solidos apliuit: quā stare ē sine insinuatione statuit: et quasdā donatiōes iuenit q̄ penitus insinuationes fieri minime desiderat: s̄ in se plenissimā h̄nt firmitate. **E**t alia insup multa ad ueriorē exitū donationū iueniē q̄ oia ex nostris p̄stitutionibus q̄s super his exposuim<sup>o</sup> colligēda sunt.

**S**ciendū est tamē q̄ si plenif-

**A**lie autem. Do natio inter uiuos non equiparatur legato que solo consensu hodie est perfecta: indigetqz insinuatione si excedat quingentos solidos: fallit in aliquib<sup>o</sup> casibus. Et si fuerit perfecta ex aliquibus causis poterit reuocari. b. d. Areti.

**A**lie. nunc. p̄sequitur aliud genus.

**D**onationes. uictum est de donationibus causa mortis nunc de donatione simplicis id est inter uiuos dicit. Accursius.

**T**emere. ideo dicit temere: quia quandoqz reuocantur: ut. j. eo. sciendū. accur.

**V**oluntatem. etiam nudo pacto: ut. C. eo. si quis argē. s. fi.

**M**anifestauerit. scilicet per uerba futuri tēporis. ut dabo uel donabo ad instar stipulationis: ut. ff. de uerbor oblig. l. v. s. stipulatio uel presentis temporis. ut do uel dono cū nudo pacto fiat. et pactum etiam fiat per uerba presentis temporis. ut. C. eodes si quis au. s. fina. r. ff. de pact. l. tale pactum.

**V**enditionis. et hoc

uero dicitur. **V**enditorem precise teneri ad rem tradendam. sic. ff. de uerbo. obliga. ubi autem non apparet in fin. Joan. contra scilicet et interesse uando liberetur: ut. ff. de actio. empti. l. i. et similitudo que hic fit est in hoc: ut sicut necessitas imponitur uenditori ad aliquid sic et donanti licet a principio nullus cogebatur. al̄s tenebatur: ut. C. de actionibus et obligationibus. l. sicut. sed nūquid donator de euz tenetur. **R**si. si incepta a traditione non: ut. ff. e. l. aristo. in fi. si a pactione sic: ut. C. de iure dotium. l. i. accur.

**C**onstitutio nostra. ut. C. e. l. si quis ar. s. fi.

**E**tiam si non tradantur. i. si tradere noluit donator.

**N**ecessitas. per conditionem ex lege que stricti iuris est ut. ff. eo. cū qui r. C. e. si quis ar. s. fi.

**D**ispositiones. i. eorum qui ante nos fuerunt: et nostra etiam prima ut. C. eo. sancimus in fi.

**C**onstitutio. ut. C. eo. l. pe. in fine.

**I**nsinuatione. i. scriptura facta in presentia publicarum personarum et in actis ubi superfluum est testes adhiberi cum publica monumenta sufficiant: ut. C. eo. l. data. et in l. donationibus.

**I**nuentē. i. nostra constitutio ut si detur in redemptione captiuorum uel a magistratu militum doneatur militibus: uel in refectione dom<sup>o</sup> doneatur alicui: ut. C. eo. l. penultima. Idem et si donec Imperator: uel ei doneatur: ut in autem. de non alie. s. simul colla. ii. et in autem. ut non hāt pi. s. fin. col. v. Idem in donatione propter nup. ut in autem. ut sp̄. lar. colla. ix. in principio. Idem in remissione vsurarum futuri temporis: ut. ff. eo. modestinus.

**M**inime licet quingentorum solidorum summā excedat. accur.

**A**liter. al̄s alia ueluti ne plures donationes diuersis temporibus facte coaceruetur. ut. C. eo. sancimus. s. si quis autem. Item ut bi q̄ pecuniam recipient in redemptione captiuorum turent se ibi bona fide exp̄dere. Item ut sacramento domini domus questio dirimatur: ut. eo. l. pe. nul. in fine.

**S**ciendum. per nostram constitutionem: ut. C. de reuo. do. l. fi.

**E**t cāis q̄qz. i. ut si atrocēs iniurias in euz effundat: uel impias manus ierat uel graue dānum in bonis uel uite periculum intulit uel si legi dicte in donando non paruerit: ut. C. de reuo. do. l. fin. Sed donatio liberto facta solo obsequio non prestito reuocatur. aliud in libertate:

vt. C. de reuoca. do. l. i. et de libe. cau. l. solo. et est argu. pro domino: vt bis causis possit reuocare feudū. sic in auc. vt li. dece. §. banc autem. col. vi. et ff. de libe. agno. l. alimēta.

**E**st autem aliud genus. Donatio ante nuptias olim ante matrimonium fiebat: hodie potest fieri cōstante matrimonio: et etiam augeri. vt dos: et ideo donatio propter nuptias vocatur vt nomen conueniat rebus. hoc dicit. aretius.

**I**ntroductū: vt. C. de do. ante nup. p. totū.

**H**abebat. et hodie huiusmodi fiat donatio prius nam et postea fieri potest vt. l. eo. §. si pater.

**I**nsecutum. et de iure et de facto.

**S**ed pater. sic. l. q. nō est permis. fac. testa. §. cecus.

**C**um augeri. i. cum hoc non esset. ac.

**T**ale. puta quia augetur dos et ante se.

**P**ermisit. s. diuus iustinus: vt. C. de dō. ante nup. l. pe.

**E**t sequētia. alias conuenientia. sic. C. de epi. et de l. decernim. et de offi. p̄f. vrbis. l. i. l. si. et de ven. ciui. l. de f̄ores. argumen. contra de cōstit. pe. l. ij. §. pe. et ff. de admō. le. l. iij. §. cōditio.

**C**onstituimus. C. de dona. ante nup. l. si.

**E**xequitur. si de nouo fiat donatio vel dos post matrimonium uel vetus augatur est equalitas. vt. C. de donatio. ante nup. l. si. §. si igit.

**D**otes. si autē matrimonium poterat esse inequalitas: vt. C. de pac. conuen. l. ex morte. sed hodie equalitas est ante et post in constituendo. et in pactis lucri: vt quantum dat vxor in dotem: tantum det in donatione propter nuptias maritus. et sicut si sit dominus dotis sic illa donationis propter nuptias. usufructum tamen habeat maritus ne accidat matrimonij oneribus dotem non ferat. nam equitas suggerit qd dos debeat esse ibi ubi sunt onera matrimonij: vt. ff. de iure dotium. l. dotis fructus. et l. plerūq. §. serui. cum tantūdem reddatur vxori. et qua donatione consulitur mulieri soluto matrimonio si res dotales non existant et quia non potuit alienare maritus et ea consentiente. vt. l. titu. p̄ori. in principio. l. als iuri hypothecae possit renūciare. vt. C. ad velleia. l. etiam. et l. iubemus. et in anten. siue a me. et sicut dos vxori: sic et talis donatio iure redditur viro soluto matrimonio. cum sit equalitas. vt in anten. de equalitate do. §. i. colla. vij. Est et sponsalicia largitas quando sponsus sponse per verba de futuro vel cōtra donet pure non respectu dotis que similiter conditionem matrimonij habet: vt. C. de dona. ante nup. cū veterū. et l. si a sponso.

**S**ed et cōtracto. hodie hoc corrigi in auc. de equali. do. col. vij.

**E**rat olim. hodie si vnus ex dominis manumiserit seruum communē seruus efficitur liber et socius conseruatur indēnis: dato sibi precio partis sue. b. d. areti.

**E**xemplo. sic. C. de pba. l. exemplo.

**N**ostram constitutionem. vt. C. de ser. cōmu. manu. l. i. §. ne autē.

**C**uius fauore. s. libertatis.

**C**ōmunes. s. libertates per legem salcidiam non minuuntur. item vbi non valet testamentum: libertates non reuocantur. ff. de inoffici.

testamen. pap. §. sed an et libertates. et §. finali. item. et ff. de fideicō. li. l. genera liter. §. si quis seruo.

**D**iffiniuit. C. de cōmu. ser. ma. l. i. §. ne autē. et §. si autem socius.

**A**ccipiente. vel eo deposito. C. de cōmu. ser. manu. l. i. §. ne autē. et §. si autem socius. accur. Et no. qd compellitur vendere qd est speciale cōtra regulā: vt. C. de contraben. emp. in titū. et C. de iur. deli. l. nec emere. quod plene no. in auc. de fidei. §. penū. colla. i.

**Q**uibus alienare licet. Dicitur est supra de alienatione facta per vsucapionem vel per donationem: nunc dicit per quos alienatio possit fieri et per quos non. are.

**Q**uibus alienare licet. Subaudi licet non sunt domini. ut in littera declaratur. accursius.

**A**ccidit aliquando. Totus iste titulus dicitur in tres partes. Primo quando dominus non potest alienare res suas. Secundo e contra quando non dominus alienat. Tertio redit ad primum casum. Secunda ibi. Contra autem. Tertia ibi. Nunc autem admonendi: uel diuide subtilius sic. Primo quando prohibetur alienatio propter rem que est inalienabilis. Secundo quando permittitur et pactione vel propter publicam utilitatem. Tertio quādo prohibetur ratione persone in quam fit alienatio. quia pupillus est. et hoc dicit principaliter. Aparitus non potest alienare vel obligare predium dotale etiam consentiente muliere non solum in italia: sed et in prouincia. hoc dicit. Aretius.

**A**ccidit aliquando. sic continua. supra dictum ē quomodo quis efficitur dominus iure gen. uel cūsi: hic tractare intendit de quadam specialitate que contingit contra eos qui dominia rerum acquirunt. generale est: ut qui dominus est et possit alienare. et qui dominus non est alienare non possit. Sic et in specialibus casibus contingit contrarium.

**C**ontra dotale. s. inestimatum: vt. C. de rei vro. actio. l. i. §. et cum lex. alias si estimatum valet. vt. C. de iur. do. l. quotiens. et l. si inter virū. et de fun. do. l. i.

**P**rediu. dic dotale vel quasi: vt. ff. de fun. do. l. iij. et iij. quid si res mobilis est: respondeo potest alienari si maritus est solucendo: vt. C. de ser. pig. da. ma. l. i.

**I**nuita. ergo ea uolente poterat vt inuit. qd corrigi statim.

**P**rohibet. nisi prouocet ad diuisionē fundi dotalis. vt. C. de fun. dot. l. si. Et nisi ex necessitate. vt. C. de li. cā. l. i. item nisi cum vniuersitate: vt. C. de fūdo dota. l. i. Item nisi vertatur ad utilitatem mulieris. vt. ff. de iure dotium. l. finali.

**A**lienare. hoc large accipias siue dominium siue ius alij constituat: vt. C. de rebus alie. non alie. l. fina. et in auc. de nō alie. §. alienationis. col. ij. et ff. de fun. do. l. i. inl. accur.

**I**psius. s. de iur. gen. vt per traditionem. et ciuili. s. approbatione s̄m Joan. Alij dicunt de iure ciuili. s. fictione nō iure gē. vt. C. de iur. do. in rebus. l. qd ibi dicitur de iure naturali vxorē dñam cē. verū ē primum iure quo dicitur. quicquid calcauerit pes tuus et. nō naturali. i. iure gentiū.

**C**orrigēs. in duobus capitulis et in alijs nō.

**D**eduximus. vt. C. de rei vro. ac. §. et cū lex.

**L**ex. s. iulia.

**I**talice. id est italice prohibebat alienationē. et hoc erat primum eius vitium.

**I**nuita. sed ea uolente cōcedebat. et hoc erat scdm vitium.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz

**Q**uibus alienare licet vel non.

**A**ccidit aliquando ut qd domini rei sit alienare non possit: Ecōtra qui dominus rei nō sit alienare rei potestatem habeat. Nam dotale prediu maritus inuita muliere per legem iuliam prohibetur alienare: quāuis ipsi sit dotis cā ei datum: qd nos legem iuliam corrigētes in meliorem statū deduxim. cū enī lex iulia in solis tñmo reb' locū habebat que italice fuerat: et alienatiōes ibi bēbat q inuita mulier fiebat: hypothecas autē eaz



**A** solite, similiter prohibebat.

**B** Atiqs. f. vitio.

**C** Interdicta. qd si fiat: n. vendicat maritus constante matrimonio contra scri-  
ptum veniens cu fuerit contra legē: vt. ff. de agri. r. cē. quē admodum. r. de rei ven-  
di. l. dote. sed dissolutio co mulier reperit; vt. C. de iure do. l. in rebus.

**D** Neqz. spale vt suo fauori  
non possit renunciare. quia etiā  
reipu. interest. vt. ff. solu. ma-  
trimo. l. i. sic. ff. de pac. do. l. d  
die.

**E** In perniciem. i. destructio-  
nem.

**F** Conuertatur. similia sunt  
vbi et dñs non alienat: vt. ff.  
ad. l. iul. ma. l. fin. r. C. d. her.  
r. ma. manicheos. §. pe. r. C. d.  
pre. curia. l. h. lib. r. r. j. co. §. nunc  
admonendi.

**G** Contra autē. Credi-  
tor licet non sit dñs potest tñ pi-  
gnus alienare ex pacto vel sine  
pacto suta forma legis. b. d.  
Aretinus.

**H** Contra. i. contrario.

**I** Alienare. idem in iudice  
vt. ff. si ex nor. cā. aga. l. ij. r. j.  
de offi. iudi. in h. idem in sumi-  
ne: vt. ff. de acqui. re. do. ergo  
§. alluio. Idē i imperatore r  
augusto: ut. §. de vsuca. §. vlt.  
idem in prelati ecclesiarum.  
vt in auc. hoc ius potestatem.  
idem in tutoribus q domino-  
rum locum obtinent: vt. ff. de  
furno. interdum. §. qui tutelā.  
idem in procuratore qui habet  
liberam administrationem: vt  
§. de re. diui. §. nihil autem.  
idem in seruis habentibus libe-  
ram peculij administrationem:  
vt. ff. de pig. ac. si conuenit.  
§. h. r. l. sequen.

**K** Non soluant. f. tempore cō-  
stituto.

**L** Impedirentur. vbi non  
esset pactio de pignore venden-  
do.

**M** Temere. i. nimis cito: ut. §.  
de vsuca. in prin.

**N** Constitutione. C. d. iure do. l. h. §. i. r. ff.

**O** Certus. ut si actum sit de vendendo iusta p-  
uentione uendere possit. sed si ni-  
hil sit dictum de hoc nunciabit sem el. r. tunc lapsio b enio uendet: ut. C. de iu-  
do. impe. l. fin. §. i. r. ij. Si aut dictum fuit ut non vedaq ter nunciabit. r. tunc uē-  
det: ut. ff. de pig. o. act. si conuenit.

**P** Tenore. f. constitutionis.

**Q** Nunc autem admonendi. Pupillus suaz pecuniaz sine tutoris aucto-  
ritate nō facit accipientis r ideo nummi extantes possunt uendicari: psumpti  
condici uel petere exhiberi. b. d.

**R** Nulla. neqz rōne pprictatis. neqz ratione possessōis que aīo retinet hz corpora-  
le sine tutorē pdere possit. ut. ff. de acq. re. do. l. pupillus. r. de acqui. pos. l. posses-  
sionem. quid in adulto: Rñ. si nō hz curatore pōt alienare que seruando seruari  
nō possunt. si hz curatore similis est prodigo: ut. C. de in ier. re. mi. l. si curatore.

**S** Possit. sic. §. de aucto. tu. in prin. r. de sol. q si forte in fine. r. l. pupillo. r.  
ff. si cer. pe. l. nō omnes. §. h.

**T** Dederit. i. tradiderit. cuz dare sit accipientis facere: ut. j. de ac. §. sic itaqz. si  
poneres. pprie nō haberet locū qd sequit. Ideoqz uedicare.

**V** Obligationē. f. psonalē ex mutuo.

**X** Pecuniā. bona est rō. ut. j. qui. mo. re cō. ob. in prin.

**Y** Facit. qd est necesse. q: dicit mutui: q: de meo sit tuū. ut. ff. si cer. pe. l. ij.

**Z** Bona fide. credēdo cū maiorē: ut. ff. pro emptore. l. ij. §. si a pupillo. uel et er-  
ras in iure. hz sit arg. cōtra. ut. C. pro emptore. l. ij. §. si a pupillo.

**A** Consumpti. qd sit expēdēdo. uel cū alijs imiscēdo: ut. §. de usufru. §. consti-  
tuit. r. ff. de solu. l. si alieni.

**B** Cōdici. f. cōditiōne certi ex mutuo recōdiciato p cōsumptionē: ut. ff. si cer. pe.  
si a furioso. r. l. se. Itē stipulatione recōdiciat: ut. C. si cer. pe. l. quis. item vsuca  
pione: ut. ff. de iure do. peulus. r. no. j. qui. mo. re cō. obli. in punci.

**C** Ad exhibēdū. q: tenet qui dolo fecit quominus possit exhibere: ut. C. ad ex-  
hibē. l. ad erbi. r. sic iuraf in iurē ex co qd interest pupilli citius pecuniā redditā cē:  
ut. ff. de in iurā. l. in actionibus. r. l. nūmis.

**D** At e contrario. Si debitor soluat pupillo cū tutoris r iudicis auctoritate  
habet plenissimam auctoritatem. Si vero soluat sine iudice r sine tutore libera

tur ope exceptionis si pecunia est salua vel pupillus factus fuit locuple-  
tior. aliter qo solues non liberat vilo mō. Item pupillus sine aucto. tu-  
toris non potest creditori soluere debitā pecuniā. b. d. areti.

**B** Recte. vt res fiat accipientis nō vt debitor liberetur r hoc sequit.

**C** Dari. ex quacūqz causa.

eo qui accepit bona fide consum-  
pti sunt r dicit possunt: si mala fide  
ad exhibendum de his agi potest.

**A**t e contrario oēs res pupillo  
r pupille sine tutoris auctoritate re-  
cte dari possunt. Ideoqz si debitor  
pupillo soluat necessaria est debito-  
ri tutoris auctoritas: alioquin non  
liberabitur: sed hoc etiā euidēt  
sima ratione statutus est in constitu-  
tione quā ad cesarienses aduoca-  
tos ex suggestione viri tribuniani  
emūētissimi questoris sacri palacij  
nostri pmulgauim: qua disposi-  
tum est ita licere tutori vel curatori  
debitorem pupillare soluere vt p-  
us iudicialis sentētia nisi omni dā  
no celebrata hoc pmittat: quo sub-  
secuto si r iudex pronunciauerit r  
debitor soluerit sequat huiusmo-  
di solutionē plenissima securitas.

**S**inautes aliter qz disposuim  
solutio facta fuerit: pecuniaz autēz  
saluam habeat pupill: vt ex ea lo-  
cupletior sit: r adhuc eandē pecu-  
nie summas petat: per exceptionē  
doli mali poterit submoueri. q: si  
aut male cōsūpserit aut furto ami-  
serit: nihil pderit doli mali  
exceptio: s; nihilominus condemna-  
bitur q: temere sine tutoris aucto-  
ritate r non sm nostram disposi-  
tionem soluerit. **S**ed ex diuer-  
so pupilli vel pupille sine auctori-

**D** Liberabitur. f. debi-  
tor pupilli. Sed contra  
ff. de solu. si stipulatus  
fuerit. rñ. ibi pupill' erat  
adictus nec quicquam  
sibi debebatur cum ad  
solutionem tñ ponat:  
vt eo. titu. de sol. q si sti-  
pulatus. r. l. qui res. §.  
at vbi.

**E** Cōstitutione. vt. C.  
de admini. tuto. l. sanc-  
imus.

**F** Debitorē. ex mu-  
tuo vel simili causa non  
ex pensione vel redditu  
vt. C. de adm. tu. l. san-  
cimus. r. l. cōstitutōes.

**G** Sententia. f. iudicio  
cutoria quā preceptum  
vulgariter appellamus  
vt si dicat decerno vel  
precepto tibi soluere vel  
deponere: vt. ff. de mi-  
no. l. aut pctor. §. quid  
tamen.

**H** Sine oī. vel sportu-  
larum vel pcciorum ta-  
bellis. Sed nunquid de  
bitor pro sua parte sol-  
uet? Rñ. non: vt. C. de  
fructi. r. l. ut. c. p. l. fin. r  
facit sic. C. de epi. aud.  
taz dementis. in fi. r in  
auct. de san. episcopis  
§. sportularum.

**I** Permittat. No. q  
tutor et iudex necessarij  
sunt sm. **S**ed hz nos  
solus iudex sit: vt. ff.  
de mino. aut pctor. §.  
quid tamē. r. l. q si mi-  
nor. in fin. accur.

**K** Securitas. vt nec re-  
stitutio veniat. secus in pccio alienato cum decreto: q: emptio ex volun-  
tate solutio de necessitate sit. vt. C. de minor. aut pctor. §. quid tamen. r  
l. qd si minor. in fi. r. C. de pccio. mi. sigdē. accur.

**L** Sin autem solutio. ut soli pupillo vel adulto curatorem habenti sine  
eo. vnde ipso iure non liberatur. ut. j. ibi nihil pderit r.

**M** Occupetior. qd est si nō est factus pauperior: ut. ff. de soluti. in pu-  
pillo. accur.

**N** Petat. r sic est de preda sollicitus unde nō audiet: ut. C. pro empto.  
l. cū qui. accur.

**O** Nihil. apparet ergo qd ipso iure nō est liberatus. si aut cū aucto: itate  
tutoris ipso iure liberatē. sed tūc restitueretur minor pccita pecunia. ut  
C. si. aduer. fo. l. i.

**P** Cōdēnabitur. f. ipō minore petēte uel alio suo nomie. nō extraneo.  
ut. ff. de solu. l. filius.

**Q** Soluerit. circa hanc diffisam materiā d stinguē cum debitor pupil-  
lo soluit. aut consequitur plenam aut pleniorē aut plenissimā securitatē  
si soluat pupillo sine tutoris auctoritate: r pupillus habeat saluam pecu-  
niam: uel ex ea locupletior est: liberatur non ipso iure: sed exceptione: ni-  
si esset adultus sine curatore: ut hic. r. ff. de sol. l. in pupillo. si aut soluat  
tutore auctore ipso iure liberatur. pbt tamē in integrū restitui si nō habeat  
rem saluam. vt. C. si aduersus fo. l. i. nisi in quattuor casibus. ut. C. de  
admi. tuto. sancimus. r. l. cōstitutōne. qd eni legitime factum est et eū-  
tu retractari non debet: ut. C. ad sena. consul. trebel. sancim'. plenissima  
est si iudex interueniat cum tutore uel sine eo ut. r. ff. de mino. aut pctor.  
§. quid tamē. r de hac materia ibi plene nota.

**R** Sed ex diuerso. nō possunt. distingue aut id qd erat soluendum non  
poterat alienari sine decreto: quo casu decretum interponendum est in  
soluendo: ut. ff. de rebus credit. magis. §. si pupillus. alias non tenet. r  
potest uendicari quod solum est nisi consumpserit creditor: ut hic. r. ff.  
si cer. peta. non omnes. §. finali. aut poterat: quo casu solus sufficit tutor  
uel curator uel adultus non habens curatorem nec restituitur cum non  
sint decepti si sine tutore soluerit non liberatur nec dominium transit

nisi p obsumptione: ut h. r. ff. si cer. pe. no omnis. §. si. r. hoc quado debi- tum erat civile r naturale. Si autem naturale tñi per restitutionem pote rit repetere si legitime soluit: alias suo iure condicet: ut. ff. de condi. inde. interdum.

**Per quas personas nobis ius acquiri.** Est modus in rebus sunt cer ni deniqz fines. Quos

ultra citraqz nequit con sistere rectum. Nam lz multis modis res nobis acquirantur: ut a. §. illo singularum. de re. di. vsqz nunc traditum est: tamen certi sunt homi nes per quos acquiritur vt sunt. vi. l. per nos: p filios: per seruos no stros: per alienos in qui bus vsufra. habemus: per alios quos bona fi de possidemus: per libe rum hominem: quem bona fide possidemus. vij. l. in quo nudu vsuz habemus. est octauus quando ut liber homo idest procurator de qui bus bic. ii. di. differt autem a quodaz alio: ut j. per quas perso. no. acqui. ob. ga ibi de obli ga. acquiritur. bic de re bus tractatur. Adde qz etiam sunt alij qui acq rit alijs ut religiosi suo monasterio. ut extra de sta. mona. c. cuz ad mo nasterium. circa princi pium. r beneficiari suis bñficijs: vt. C. d. episco. r de. auten. licentiam. Aretinus.

**Acquiritur. To nus** iste titulus di miditur in tres partes principales. Primo ponit per quos nobis acquiratur. Secundo illud sequit in executione r in specie. Tertio facit pream bulum transitus ad alios titulos r materias. Secunda ibi. igitur liberi. Tertia ibi batenus. Item secunda principaliter subdividitur. nam prio ponit de acquisitione facta per liberos: r per quos r quid acquiratur. Se cundo quando per seruos nostros r quid acquiritur Tertio de adquisitio ne per liberam personam an possit acquiri r quid. Secunda ibi. item no bis. Tertia ibi. ex his itaqz. Et hoc dicit. Acquiritur nobis non solum per nosmetipsos sed etiam per personas hic descriptas. hoc dicit. Aretinus.

**a** C. i. habetis. ut. j. e. §. i. r. §. item nobis.  
**b** C. Item vsufruc. vt. j. e. §. de his. Quid si nudu vsu: rñ. ex re nostra acquiri: no aut ex opera. ff. de vsu r babi. per seruum. r. j. per quas per so. no. ob. acqui. §. per eñ quoqz. accur.  
**c** C. Bona fide. vt. j. e. §. idē placet. que bona fides in possidente non pos sesso requiritur: ut. ff. de acqui. pos. cum heredes. §. si. r. ff. de stipu. ser. l. si seru? ex testamento. r de acqui. re. do. homo liber. in prin. r erigitur bo na fides in principio possessionis: r continua in libero homine quo ad ali quid acquirendum per eum non in vsuca. quia non vsucapit: vt. ff. de ac qui. re. do. l. qui bona fide. §. i. r. C. de prescrip. lon. tem. que pro liber. l. sola. sed in seruo sufficit quo ad vsuca. r quo ad fructus in initio bonam fidē habere: vt. ff. de vsuca. qui scit. §. vltimo. r. C. de vsucap. transfor. l. vna. §. hoc tantūmodo.  
**d** C. Igitur. Olim quicquid acquirerebant filijs familias acquirerebant pa tri pleno iure exceptis castrensibus vel quasi. hodie vero profecticia quo ad plenum ius aduētia quo ad vsufructum nudum. hoc dicit. Aretinus.  
**e** C. Olim. antiquitatem primā recitat.  
**f** C. Castrensibus. idem est in quasi castrensi etiam iure veteri: vt. ff. d. col la. bo. l. i. §. nec castrensē. non solum iure nouo: ut. C. de bo. q. lib. cū opoz tet. §. exceptis. r. §. eodem obseruando. est autem castrensē quod filijs fa milias a quolibet in castris acquirit. non acquiruntur ajs. ut. ff. de ca stren. pecu. l. si forte. r. l. castrensē. quasi castrensē est qd magistri libera lium artum: medici: clerici: r aduocati de publico acquirunt. vt. C. de in officioso testamento. l. finali. r. C. de episcopis r cleri. sacrosancte. r. l. cum lege.

tate tutoris nō possunt soluere: qz id qd soluunt alicui non fit accipien tis: cum scilicet nullus rei aliena tio eis sine tutoris auctoritate con cessa est.

**Per quas personas nobis ius acquiritur.**

**A**cquiritur vobis nō solū per uosmetipsos: s; etiam per eos quos i potestate habetis. Itē per eos seruos i quibus vsufructū ha betis. Itē p homies liberos: r per seruos alienos quos bōa fide pos sidetis: de quib? singulis diligēt? dispiciam? C. Igit? liberi vñ vtri usqz sexus i ptate hētis oliz? quidē quicqd ad eos puenerat: ex ceptis videlicet castrensibus? peculi is hoc parētibus suis acqrebant si ne vlla distinctōe: r hoc ita parētuz fiebat vt eēt eis licētia qd per vnuz vel vnā acqrituz est: alij? filio uel extrāco donare: vel vēdere: vel q cūqz modo voluerāt applicaf: qd nobis ibumanū vsū est: r genera li cōstitutioe? emissa r liberis peper cim? r patribus honorē debitū re seruauimus. sancituz etenim a no bis est: ut si quid ex re? patris ei fi-

lio obuēiat: hoc fm antiquā obser uationē totū parenti acquirat. que enī inuidia est: vt qd ex patris occa sione profectum est: hoc ad eum reuertit? Qd at ex alia cā sibi filius fami. acqrituit huius vsufructuz? patri quidem acquirat: dominium autē apud eum remaneat: ne qd ei suis laboribus vel prospera? fortu na accefferit: hoc in alium? perueni ens luctuosum ei pcedat? C. Hoc quoqz? a nobis dispositum ē? r i ea specie? vbi parēs emācipādo libe ruz suū ex reb? que acquisitionē? ef fugiunt: sibi tertiam partem retine re si voluerit: licētia ex anteriori bus constitutionibus? habebat qua si pro precio quodāmodo emāci pationis: r inhumanū quidez acci debat vt filius rerum suarū ex hac emancipatione dñio pro parte ter tia defraudetur: r qd honoris ei ex emācipatiōe addituz ē: quia sui iu ris effect? est: hoc p rez diminutio nē decrescat? ideoqz statuimus vt parēs p tertia pte dñij quā retinere poterat dimidiā? non dñij reruz: s; vsufr. retineat. Ita etenī res itacte apud filiu? remanebūt: vt r pater

**g** C. Distinctione. aduēcij vel pfecticij proprietatis uel vsufra.  
**b** C. Alij. l. fratri quod grauius esse videtur: vt. C. de bonis q. libe. l. cum opoz tet. §. primo.  
**i** C. Constitutione. vt. C. de bo. q. lib. cum oportet.  
**k** C. Er re. large pone. i. propter rē vt fructus ex rebus patris vel occasione pa tris quocunqz modo quesiti: ut ff. de incen. rui. nau. l. i. §. ij. r ff. de vsur. l. i. fideicommissi. §. cum pollidius. r de vulg. sub. sed r si plures. §. in arroga to. r de castren. pe. si forte. r. l. si castrensē. nisi r aliunde fili us sit habiturus per se. ut. ff. de iure do. l. v. §. si pater. r sic ponitur ex re. ff. de acqui. bere. aditio. in fin. argumen. contra ff. de pecu. eo tpe. i. si. arg. silr cōtra. ff. de acti. emp. Julian? §. si quid seruo.

**l** C. Inuidia est. l. filio qui acq sinit.  
**m** C. Reverti. q. d. nulla.  
**n** C. vsufructū. quem habet in aduēticij. nisi remiserit: vt C. de bo. q. libe. cum oportet. §. si naut res. uel nisi ab aliquo sibi detur aliquid vel relinqui tur hoc pacto vt ad patrem nō pertineat vsufructus vt i antē. vt li. ma. r auic. in prin. colla. viij. vel nisi succedat filius una cum patre. in hereditate fratris vel sororis: vt in auc. de here. que ab intesta. §. si vero. colla. ij. vel nisi seruus donetur filio familias eo pacto vt manumit tatur statim: ut. C. d. bo. q. lib. l. vl. ad fin. uel nisi quando pa ter noluit consentire filio ad eum ti hereditatem aliquam: ut. C. de bo. q. lib. l. si. in fi. §. i. r. ij. vel nisi parēte minus legitime ouertete bona filijs applicen tur: ut in auc. ut nulli iu. §. qz rō quidam. col. ij. Itē qñ pater contraxit incestas nuptias: ut in anc. de ince. nup. §. i. col. iij.  
**o** C. Prospera. quid dicimus in dubio vñ peruenit? Rñdent quidam ex bonis patris presumit habuisse sicut si vxor habet psumit ex bonis mariti: vt. C. de dona. inter vi. r vro. l. etiā. r. ff. de dona. inter vi. r vro. l. quintus. Nos contra r distingue. an filius sit diligens uel diues? r pater inops uel ecōtra. ut ex bonis diligentis ajs diuitis quesitū singamus. vt. C. arb. tu. si defunct? r. ff. de here. vendi. venditor ex hereditate ibi. P. r. r. ff. ad. l. fal. si here? institutus. in princ.  
**p** C. Procedat. collige peculiū aliud castrensē. aliud quasi castrensē. aliud rusti canum sine paganum. qd diuiditur inter profecticium r aduēticium. ut. C. de inoffi. testa. l. si. in princ. in quibus oibus dñ bac. l. quid iuris sit. r. C. de bo. q. lib. l. cum oportet.  
**q** C. Hoc quoqz. Emācipans olim filium lucrabat tertiam partem honorū aduēticiorum a filio. hodie vero solam medietatem vsufructus pro pmo ha bet. hoc dicit. aretinus.  
**r** C. Hoc quoqz. ut parētibus honorē fuemus: r filijs parcamus.  
**s** C. Dispositum est. C. de bo. q. lib. cū opoztet. §. cū aut.  
**t** C. Specie. i. casu. accur.  
**u** C. Ubi. i. in quo. accur.  
**v** C. Acquisitionē effugiunt. i. patri non acquirantur quantum ad proprietatē. sed fm que tempora locum habeat qd hic dicitur. fm antiqua non: quia sola ca strensila r quasi non acquirerebantur de quibus nihil detinebat pater: vt. C. d. bo. q. libe. cum oportet. §. i. fm moderna vero non: qz nō erat ad huc statutum i ad uenticijs vt nō acquirant patri tempore huius legis atique que recitat bic. Rñ. quattuor iura hic successiue considerari. Antiquissimuz quo sola castrensia uel quasi non acquiruntur: vt. §. i. Antiquuz: vt tempore Constantini quo res ma terne r ex materna linea delate non acquiruntur patri statutum est vt. C. d. bo. mater. l. i. r. ij. r. iij. Tertium qd hic recitatur. vt pater emancipando filium et de his maternis tertiam teneat pro premio. Quartum quo cauetur ut omnia aduētia acquirantur filijs quantum ad proprietatem. patri quantum ad vsu fructum ex quo corrigitur illud qd iure antiquo cautum erat: ut bic. r. §. i. r. C. de bo. q. lib. cū oportet. accur.  
**x** C. Constitutionibus. i. Cōstātinū ante Justinianū: vt recitatur. C. de bo. q. lib. l. cū oportet. §. penul.  
**y** C. Decrescat. argumentū cōtra. §. de le. pa. nu. per totum. r. C. de cadu. tollē. §. pro secūdo. accur.  
**z** C. Dimidiā. quā semp retiet nisi expse remittat: ut. C. d. bo. q. lib. cū o3. accur.



**a** Pro tertia .i. loco tertia qua habebat olim in bonis maternis ratione prope-  
tatis: habet hodie dimidiam usufructus in oibus aduenticijs: vt. C. de bo. q. li-  
be. oportet. accur.

**c** Item uobis Seruus acquirat dno etiam ignorant. hereditas vero sine  
iussu dno adiri non potest. b. d. areti.

**b** Si stipulatur. et ita obliga-  
tionem dno querit: vt. J. per q. s.  
perfo. no. acqui. circa principi-  
um. accur.

**e** Er qualibet. vt per occupa-  
tionem vel specificationem uel i-  
uentionem: vt. J. de re. di. s.  
fere. et. s. cum quis. et. s. t. b. fau-  
ros.

**d** In iuris. sic. ff. de acquirere.  
re. do. et in iuris. sic. ff. de ver-  
bo. ob. seruus uetante. argu-  
citra. ff. de dona. b. iure. s. no  
potest.

**e** Si uis. i. ad suaz utilitatem  
sed ad domini utilitatem potest:  
vt. J. de stipu. seruo. s. sed cum  
factum. que est contra. immo  
etiam a suaz utilitatem q. s.  
vt si dominus seruo legatum  
relinquat: vt. C. de neces. ser. q.  
dam. s. illo. Respondeo. illud  
s. equitate non rone dicit: quia  
in alimeta erat relictu: vt. C. s.  
leg. l. seruus. et. ff. de alimen. et  
tib. l. l. seruus. at. s. aut non te-  
net heres nisi uelit.

**f** Sed si seruus. no. in heredi-  
tate ad eunda seruo tria esse ne-  
cessaria: iussus vt hic: et q. pre-  
cedat: vt. ff. de acqui. her. si q. s.  
mibi. s. iustam. et serui volun-  
tas: vt. C. de her. insti. cum p.  
ponas. et i. rebel. resti. seruo fa-  
cienda solius domini sufficit vo-  
luntas. At in bonorum posses-  
sione seruo delata seruam con-  
sentire et dnm uelle siue ante si-  
ue post oportet: vt. ff. ad rebel.  
seruo inuito. et rem ra. habe. l.  
penul. in legato non est op. ius-  
sione cum emolumentum tm  
contineat: vt. ff. manda. si be-  
reditatem.

**g** Adicit. l. seruus.

**b** Perinde. quandoq. non  
perinde: vt si filio meo substi-  
tua eos quos hdes mibi fecer. na uocant ex substitutione qui p se no q per seruos  
heredes sunt: vt. ff. de vul. et pupil. sub. qui liberis. s. bec. uba. item alibi: vt. ff. s.  
leg. i. cum filio. s. ipsi do. et. s. deo. accur.

**i** Acquiratur. siue seruo tm uel siue dno tm: vt. ff. de dona. causa mor. l. fin.  
et de adi. lega. l. seruo.

**k** Non solum. adepti. s. iuste fm quosdam. uel aliter qd dic vt diximus. s. de  
his qui sunt sui uel alieni iuris. s. i.

**l** Videmini: et ignorantes: ut. ff. de acqui. pos. l. iij. s. salus.

**m** Usucapio. in rebus peculiaribus statim in dnicijs postq. dno scit: ut. ff. pro so-  
cio. l. iij. et de usucapio. l. labeo.

**n** Possessio. i. pscriptio q est effectus loge possessionis. ut. ff. de usuca. l. iij.

**e** De his autem Seruus in quo habemus usufructum acqrit nobis ex dua-  
bus causis: uidelicet ex re nostra et operib. suis. Et alijs do causis acquirat dno  
proprietatis. b. d. areti.

**o** Tantummodo. ut. ff. de do. causa mor. l. ultima. et de adimendis lega. l.  
seruo.

**p** Usufructum. de eo in quo usum tantummodo habemus dic q. ex operibus  
tm non acquirat. quia opera serui in fructu sunt: ut. ff. de usu et babi. per seruos.  
Accursius.

**q** Er re. erpone. ut. s. eo. s. i.

**r** Proprietatis. nisi cōtemplatione fructuarij sit institutus uel aliud sibi da-  
tum fuerit. qno casu ex re eius. s. fructuarij sic sibi questum esse uidetur: ut. ff. s.  
usufruc. lega. sed et si qd. no tm fructuarij iussus sufficit ad aduendam heredita-  
tem: ut. ff. de acqui. her. l. aditio. s. preterea.

**s** Quid. idest aliquid.

**e** Idem placet Liber homo et seruus alienus bona fide possessus acquirat  
possessori ex re ipsius et operibus suis. Et alijs uero causis liber homo acquirat  
sibi et seruus dno suo: et no tm per pdictos acquiratur nobis dnum sed etiaz pos-  
sessio. b. d. aretinus.

**t** Placet. s. quo ad acquisitionem ut statim sequitur. na in alio differt: ut. J.

ampliore suma fruetur pro tertia  
dimidia ponturus. **E**tez vobis  
acquirat: qd serui vestri ex traditio-  
ne nanciscuntur: siue quid stipulen-  
tur ex donatione vi ex legato: siue  
ex qualibet alia causa acqrit. hoc  
enim vobis ignoratibus et inuitis  
obuenit: ipse eniz seruus qui in po-  
testate alterius est nihil suuz habe-  
re potest. **S**z si seruus heres in-  
stitutus sit: non als nisi vestro ius-  
su hereditate adire potest: et si vo-  
bis iubentibus adierit vobis here-  
ditas acquiratur perinde ac si vos  
ipsi heredes instituti essetis: et con-  
uenienter scilicet vobis legatu per  
eos acquiratur. **N**o solu aut p-  
prietas per eos quos in potestate  
habetis vobis acquiratur sed etiaz  
possessio. cuiuscumq. eni rei possessi-  
onem adepti fuerint: id vos possi-  
dere videmini. vnde et etiaz p eos  
usufructu vel longi tempis possessio  
vobis accidit. **D**e his autem ser-  
uis in quib. tantummodo usufru-  
us habetis ita placet: vt quequid ex  
re vestra vel ex operibus suis acq-  
rent vobis id adiiciatur: qd vo ex-  
tra eas causas persecuti sunt: id ad  
dominum proprietatis pertineat.  
**I**taq. si is seruus heres institutus  
sit: legatumue quid ei aut donatus  
fuerit non usufructuario: s. domi-  
no proprietatis acquiratur. **D**e  
placet et de eo q a vobis bona fide  
possidet: siue is liber sit siue alienus  
seruus. **N**o eniz placuit de usufru-

eo. s. sed bonafidei.

**v** Is liber. hic dic quod diximus. s. co. in prin.

**r** Causas. veluti fuerit heres institutus vel legatus fuerit ei aliquid uel  
donatum. accur.

**f** Si liber est. preter possessionem que sibi. scilz libero possessio queri non  
potest cum ipse ab alio  
possidatur: vt. ff. ad. l.  
iul. de adul. sic cueniet.  
**I**tem preter usufructio-  
nem que sibi non queri-  
tur sine possessione: vt  
ff. de acquir. rerum  
domi. homo liber. s. qe  
quid. et de usuca. l. sine.  
**S**ed in hereditate per li-  
berum hominem mibi  
querenda. vi. sunt neces-  
saria quorum si quid s  
fuerit non queritur scz  
vt mei contemplatione  
instituantur. **E**tez vt sci-  
at conditionem suam in-  
stitutus. **I**tem q iussu  
meo adeat. **I**tem q vo-  
lens adeat. **I**tem q ve-  
lit mibi querere. **I**tem  
q bona fide possideat.  
**B**ene dico oportet vt  
sciat conditionem suaz.  
nam ignarus sine condi-  
tionis nulli acquirat. sibi  
enim non: vt. ff. de ac-  
quir. heredita. qui pu-  
tar. s. qui bona fide. et. l.  
vi. s. i. et quia se obliga-  
re non uoluit. **I**tem pos-  
sessori non. si non inter-  
uenit iussus: vt. ff. de ac-  
quir. heredi. si quis  
mibi bo. s. iustam. **I**de-  
et si interuenit: vt. ff. de  
acquir. heredi. l. vi.  
s. celsus. et. s. i. nam et  
seruili necessitate credi-  
tur hoc scisse: vt. ff. de  
nego. gest. l. at qui. s. si  
libero. quare non potest  
acquirere: vt. ff. de be-  
re. l. i. homo liber. in  
prin. **S**i scius condi-  
tionem suam uolens q  
rere mibi querit sibi sed  
restituit mibi possessionem sine causa: cuius intuitu fuit in-  
stitutus: aut non uolens querere possessori: cuius intuitu fuit institutus  
iussu eius ad eundem querit. sed sine eius contemplatione nihil fit: vt. ff. de  
acquir. re. do. l. liber homo. in prin. **I**tem potest dici q ignarus que-  
rit sibi: ut. ff. de acquir. her. l. qui aliena. in fi. et. s. cum autem.

**3** Dominus fit. sic. C. de pac. l. traditionibus.

**a** Quia scit. vnde non usufructu cum malam fidei habeat: vt. s. de usu  
cap. in prin.

**b** Non habetis. sic. ff. de acq. pos. l. i. s. per eum. sic. ff. qui satisfacere co-  
gan. l. sciendum. s. ij.

**c** Possidetis. s. ciuilitate sed naturaliter: vt. ff. de acqui. pos. l. natu-  
raliter. vnde utile interdictum vnde vi sibi datur: vt. ff. de vi et vi arma-  
ta. l. iij. s. vnde vi.

**d** In vtriusq. no. de tribus vtriusq. dici. uel melius dic vtriusq. s. q  
fructuarij et bo. si. possessoris.

**e** Proie. vt. s. eo. s. de his. et. s. ide placet.

**e** Ex his itaq. Per extraneam personam nihil potest nobis acqui-  
ri: per procuratorem uero acquiratur nobis possessio et dominium et usuca-  
pio. b. d. usq. ad finem. areti.

**f** Apparet. scilz argumento a contrario sensu sumpto. nam si tm per  
dictos homines acquiratur. ergo non per alios: vt. ff. de officio eius cui  
manda. est. l. i. in principio. et. s. de tute. in prin. accur.

**g** Acquiri. fallit in tutore et curatore et similibus personis: vt dicitur  
J. de inut. stipu. s. si quis alij.

**b** Possessionem. C. de acqui. pos. l. i. et. ff. de acq. pos. possessio quoq.  
s. et si possessio.

**i** Constitutionem. que est. C. per quas personas nobis acquiratur. l. i.  
Accursius.

**k** Per banc. itaq. et per procuratorem. namq. sola possessio cum

res inanimata sit mihi no querit. Na per traditione res mihi queritur...

Prescriptionem. nobis sciendibus. vt. C. de acq. pos. l. i.

Factenus. admo. nuiff. s. de rez diui. s. singulorum.

Agantur. p nos t alios. ut in ti. isto.

Legatorum. rii. faci te obiecti que fieri pos set de singularibus acq stionib legator.

Referemus. vt. j. s leg. per totum. r. j. de sin gulis rebus per fideico. relic. per totum. acc.

Si sui hdes. f. de iu re civili. ut. j. de heredi. insti. vsq ad ti. de bono rum possel.

Honoru. f. de iure preto. r. j. de bo. pos. p totum titulum.

Arrogaueritis. j. de acqui. per arroga. p totum. acc.

Sucriit. j. eo. de eo cui lib. ca bona adij. p totum.

Ex testamento. de quibus vsq ad tertium librum dicit.

De testamentis. Ista rubrica r sequen tes continuantur per L peratorem. ut. s. titu. i. s. h. dic ut ibi.

Testamentum.

Totus iste titulus dividitur principaliter in tres partes. Nam pri mo ponit ipsam deriva tionem siue etymolo giam testamenti. Secu do de testamentis in scri ptis tam de iure veteri q de iure nouo. Tertio de testamento nuncupa tino. Secunda ibi. sed ut nihil. Tertia ibi. sed hec quidem. Item secu da pars principalis sub dividitur. Nam primo recitat ius antiquum: et multiplici ordinatione testatorum: et eorum nomina cu eorum correctione. Secundo s sigillatione facienda per testes. Tertio qui testes possunt ad biberi r qui repellantur in testamento. Quarto q non refert in qua ma teria testamentum scribatur. Quinto ponit unum casum q de uno testa mento possunt fieri plures scripture. Secunda ibi. possunt autem. Ter tia ibi. testes autem. Quarta ibi. nihil autem. Quinta ibi. sed ut unum. Item hec principaliter subdividitur in nouem partes. Primo ponit etymologiam uocabuli. Secundo recitat duo genera testamentorum que olim seruabantur. Tertio recitat tertium genus testamentorum quod etiam iure civili fuit introductum. Quarto ponit duo genera tes tamentorum in desuetudinem abiisse. Quinto ponit qualiter tertium genus partim desijt per desuetudinem. Sexto qualiter postea fiebant testamenta de iure pretorio. Septimo qualiter in confectione testamen torum ius civile r pretorium conuinctum est: et etiam constitutiones imperiales. Octauo magis declarat quid est de iure civili et quid de iu re pretorio: et quid de iure constitutionum in formatione testamenti. Nono qualiter per constitutiones imperiales additum est q testator scribat nomen heredis. Secunda ibi. sed ut. Tertia ibi. accessit. Quar ta ibi. sed illa. Quinta ibi. quod uero. Sexta ibi. postea uero. Sep tima ibi. sed cum paulatim. Octaua ibi. ut r hoc. Nona ibi. s. bis oib.

nuz si dominus fuerit qui tradidit. vel usucapionem aut logi teporis prescriptiones si dominus non sit.

Factenus tantisp admonuisse sufficit queadmodu singule res vobis acquirantur. Na r legatorus ius r quo ipo iure singule res vobis acquiratur. Item fideicommissorum ubi singule res vobis relin quantur oportunius inferiori loco referemus. Videamus itaqz nuc quibus modis per uniuersita tem res vobis acquiruntur. Si sui ergo hedes facti sitis: siue cuius bonorum possessione petieritis: vel si quez arrogaueritis: vel cuius bona libertatum conseruandarum causa vobis adicta fuerint: et res omnes ad vos transeunt: ac prius de hereditatibus dispiciamus quarum duplex conditio est: na vl ex testamento: vel ab intestato ad vos ptinet. Et prius est ut de his dispiciamus que ex testamento uo bis obuenuit. qua in re necessariuz est initium de ordinandis testame tis exponere.

De testamentis ordinandis.

Testamentum ex eo appellat: q testatio mentis sit. Sed ut nihil antiquitatis penitus ignoretur sciendum est olim solu quide duo genera testamentorum in usu fuisse: quorum altero in pace r ocio uteba tur qd calatis coitijs appellabant: altero cum in prelium exituri eent qd procinctuz dicebatur. Accessit demum tertium genus testame torum qd dicebatur per es r libra scilicet quia per emancipationem idest imaginariam quandam uen ditionem agebatur quinqz testi bus r libupende ciuibus romanis puberibus presentibus: r eo qui fa milie emptor dicebatur. Sz illa q

Et. b. d. in summa. Testu dicitur testatio mentis: r antiquitas erant plura ge nera testamentoru. vnu qd in pace: aliud qd in bello: aliud qd per es r libram: aliud de iure pretorio: q recesserunt ab usu. h. d. are.

Testamentum. appellatur. ponit etymologia: vt dicit lapis quasi ledens pedem. r argumentum quasi argute inuentum. r in hoc codicillus potest dici testamentum. Diffinitur autem sic. Testamentum est volunta tis nostre iusta sententia de eo quod quis post mortem suam fieri uoluit: vt. ff. cod. l. i. r est addendum cum institutione he redis vt. j. de lega. s. ante he redes. quia sine heredis institu tione nullum dicitur testamen tum: vt. ff. de iure co. l. finali. r infra de fideicom. in principio.

dem priora duo genera testamen torum ex veteribus temporib: in desuetudinez abierunt. Ad ve ro per es r libra fiebat: licz diuti us permansit: attamen partim r hoc i usu esse desijt. Sed predicta quidem nomina testamentorum ad ius civile ferebantur. Postea vo ex edicto pretoris forma alia faciendorum testamentorum introdu cta est. Iure enim honorario nul la emancipatio desiderabatur: sed septem testiu signa sufficiebat: cuz iure civili signa testium non erant necessaria. Sed cu paulatim taz ex usu hominum q ex constitutio nuz emedationibus: cepit in vna consonantiam ius civile r pretori um iungi: constitutum est: vt vno eodemqz tepore qd ius civile quo dammodo exigerat septem testi bus adhibitis r subscriptione testi um: qd ex constitutionibus in uentum est: r ex edicto pretoris si gnacula testamentis imponeren tur. Ut r hoc ius tripartitu ee vi deatur: vt testes quidem r eorum presentia vno contextu testameti celebrandi gratia a iure civili descē dat. Subscriptiones autez testato ris r testiu ex sacraruz constitutio num obseruatione adhibeantur: si gnacula autem r testiu numerus ex edicto pretoris. Sz bis omni bus a nostra constitutioe propter te stamentorum sinceritatez vt nulla fraus adhibeatur: hoc additus est: vt per manum testatoris vel testiu nomen heredis exprimatur: vt r omnia fm illius constitutionis te norem procedant. Possunt autem omnes testes: r vno an nulo signare testamentuz. Quid enim si septem annuli una sculptu ra fuerint fm q Papiniano vi

Secd. vt. C. de cadu. tol. s. cum triplici. argumentum co tra. j. eo. titu. s. in pro non scri ptis.

Quod calatis. i. bonis ini tijs: vel bonis conuentibus. ca los enim bonum iterypretatur. comite sunt conuentus vel a calo qd est uoco: quia uocatio personarum fiebat: vnde calen de uicte sunt.

Exituri. de domibus. Procinctum. eo forte q succincte fiebat. r in his duob testamentis heres erat: vt. j. e. s. sed neqz.

Accessit. sicut de iure civili. accur.

Per es. propriu nomen te stamenti.

Uenditionem. sic. s. quibz modis ius pa. po. sol. s. prete rea.

Et libripede. idest estimato re: qui lib: ipendebat vel estima bat familiam vno nummo: de inde emptor manumittebat to tam familiam cum omnibz bo nis. accur.

Romanis. i. liberis homi nibus: vt. s. de li. s. fi.

Puberibus. s. qui. mo. tu te. fi. in prin.

Familie. i. hereditatis: vt ff. de ver. signi. pronunciatio. s. familie.

Emptor. qui erat loco here dis: vt. j. eo. s. sed neqz.

Libram. f. adequatam. f. estimatam rem. r dicitur libra hereditas. quia sicut libra diui ditur in. rj. vncias. vnde dicitur adequata libra. i. hereditas estimata.

Partim. quia numerus te stium remansit. accur.

Ad ius. f. qz ius ciu. inuenit. accur.

Postea. f. de media iuris prudentia.

Honorario. i. pretorio: vt. s. de iure naturali. s. pretoria.

Signa. i. sigilla. acc. f. Quodam d. qz coputato libripede r emptore. vij. crant. g. Et subscriptione. ut subscribat se test d affuisse: r cui sit: vt. ff. e. l. pe.

Constitutio. vt. C. de testi. hac pultissima. acc.

Contra. i. nullo actu interposito: nisi necessario nature: vt. ff. de heredes. in fi. r. C. e. cu antiquitas.

Testatoris. si potest: vt. C. e. iubemus.

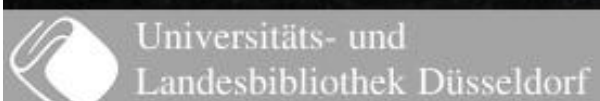
Testiu. si no pot testato: scribere. sed bodie idistincte p alium scribere potest nomen heredis: vt in aut. vt sp. lar. s. qz so. col. viij.

Tenorem. est aut tenor: si post scribere faciat: als dicit cora testibus r scribe tur per alium vel per aliquos de cis als no valeat. imo falsi pena tabellio tene tur: ut. C. e. iubemus.

Possunt autem. Omnes testes possunt vno annulo proprio vel alieno si gnare. h. d. aretinus.

Annulo. f. habente caracteres. qui signatorius dicitur: r sic est in eo sigil lum: non aut alio signo: vt. ff. eo. ad testiu. s. signu. r de verbo. signi. l. signato rius. s. signare.

Testamentum. vel et lintum. f. quo iuolutu est testamentum: ut. ff. eo. ad



testium. §. si.

**Uisum.** hac rōne r cum tribus uel paucioribus uel pluribus potest signare testm̄. argum̄. j. manda. §. is q̄ requirit. Alij dicunt tm̄ cū. vij. uel uno debere signari.

**Testes autes.** In testamento potest esse testis quilibet qui potest heres insti- tuti exceptis hic enumeratis. b. d. areti.

**Factio.** passue accipe hie ut bona sit exceptio hec sed neqz rē. alias ē accipitur actiue. ut. j. de here. qua. r. uiffē. §. te- stamenti.

**Mulier.** in alijs autē cas- bus oibus recipitur preterq̄ in testamento: ut. ff. co. qui testa- mēto. §. mulier. rō ē: ut. C. de si- deicom. l. fina. ut ē timor falsi- tatis. Quid de bernastrodito? rñ. si preualet in masculino se- xu recipitur: ut. ff. de statu ho- q̄ritur. r. de testamen. l. repetū- darum. §. i.

**Impubes.** quid de eo qd̄ uidit i pupillari etate: rñ. alias idest preterq̄ in testamento pos- set testificari sicut r seruus: ut. ff. de verbo. signi. l. notionē. §. instrumētorum. r. C. de be- reti. r maniche. qm̄ in fine. sed hic non. qz faciunt ad substanti- am testamenti: ut hic of.

**Furiosus.** nisi habeat uolu- tate interualla: ut. ff. co. qui te- stō. §. nec furiosus.

**Mutus.** qui nihil loqui uel audire potest: ut. j. qui testamē- ta facere possunt. §. surdus.

**Interdictum.** uel a lege ut q̄a commisit in le. iu. maie. ut. ff. ad. l. iuli. maie. l. fina. uel a iudice. ut. ff. co. is qui in fine p̄- mo rñ.

**Intestabiles.** ut de crimi- ne famoso dānatus uel mulie- bria passus: ut. ff. co. is cui. §. si. r. l. cū lege. §. de testi. ob car- men. in prin.

**Sed cum aliquis.**

Seruus cōi opinide reputatus liber potest in testamento esse te- stis. aretinus.

**Sed cū liberalitate.** f. puta- tina. r sic ualet plus qd̄ ē i opi- nione q̄ qd̄ ē in ueritate. sic. ff. de lega. i. l. iij. §. sed si qua. r. ff. de offi. preto. barbarius. argu- men. contra. j. de lega. §. si q̄- rem suam.

**Signare.** quidā hoc intel- ligunt generaliter uex: ut siue ostendant testm̄ i scriptis cōdi- tū siue nūcupatiuum debeat ei credi: lz desierint testes eē siue nō r sic habet consuetudo. ut. C. de edī. uini adri. tol. l. si. r. C. de dona. l. in donationibz. r arbi. tu. l. si. nos cōtra. f. in nūcupati- uo de iure. r qd̄ hic dicit in testō cōdito in scriptis loquitur. in nūcupatiuo. n. si pro- ferant nō debēt credi sine testibus: cū in eis cōsistat tm̄ substantia testamēti. ipz tm̄ ualet lz probatio deficiat: ut. ff. de testa. tu. l. duo. Quid si seruus factus ē uel in famis uelut recognoscere sigillū suū: rñ. si admittit: ut. ff. de carbo. edī. carbonia- num. §. cause.

**Ob sensu.** no. errozē pdesse. ut. ff. de sup. le. l. iij. in. fin. r. C. de lat. li. tol. §. h̄ qz. r. ff. de offi. pre. barbarius.

**Pater necnon.** potest in vno r eodē testō esse testis pater cū filijs r fra- tribz in testō extranei. b. d. are.

**Alieno.** aliud si in suo. ut. j. priori. §. r. ff. de testibus testis. acc.

**Sed si filiussa.** missionē. i. remissionē. aliud si ante. ut. ff. co. qui testamēti. §. per cōtrarium.

**In ea re.** idē r in alijs: ut. C. de testi. l. iij. sed quis ē domesticus? rñ. colonus r ascripticius. uel similes: ut. C. de his qui ad ec. cōsu. l. si. §. sane si seruus. r. C. de quest. l. pridē. Itē vroz marito. r cōtra: ut. §. de vfu r ba. §. itē is. Item ser- uientes siue dapiferi: ut. ff. de pe. l. respiciēdū. §. furta.

**Sed neqz heres.** In testō non pōt esse testis heres scriptus in eo: nec p̄- nec filius in p̄ate: nec frater i eiusdē p̄is p̄ate. b. d. are.

**Pater.** no. qz bis tribus modis dicitur qz cōtingere me p̄ p̄atem.

**Adhiberi.** qz corū negociū ē. cum ēt lucrum r dampnū ad eos p̄neat: ut. ff.

sum est: sed r alieno quoqz annu- lo licet signare testm̄. **Testes au- tem** adhiberi possunt hi cum qui- bus testamenti factio est. Sed neqz mulier neqz impubes neqz ser- uus neqz furiosus neqz mutus neqz surdus: neqz is cui bonis iterdi- ctū est: neqz hi quos leges iubent iprobo r instabiles qz esse possunt in numez testiuz adhiberi. **Sed** cū aliquis ex testibus testamēti qui dē faciendi tpe liber estimabatur: postea autem seruus apparuit: taz diuus Hadrian⁹ catonio uero q̄ postea diuus Seuerus r Antoni- nus rescripserunt subuenire se ex sua liberalitate testō: ut sic habeat firmū actū ut oportebat factū esse: cum eo tpe quo testamēti signare- tur oium consensu hic testis libe- rorū loco fuerat: nec quisquā esset qui ei questionem status mouisset.

**Pater** necnon is qui in p̄ate eius est. Itē duo fratres qui in ciu- dē patris p̄ate sunt: utiqz testes in vnuz testamētum fieri possunt: qz nihil nocet ex vna domo plures te- stes aliēo negociō adhiberi. in te- stibus aut nō debet esse is qui in po- testate testatoris est. **Sz** si filiussa. de castrensi peculio post missio- nē faciat testamēti nec pater eius recte adhibet testis: nec is qui i po- testate eiusdē patris est. reprobati- eni est in ea re domesticū testimo- niū. **Sed** neqz heres scriptus neqz is qui in p̄ate eius est: neqz pater eius qui in p̄ate habz cum: neqz fratres qui in eiusdē p̄is po- testate sūt testes adhiberi possūt: quia hoc totū negociū qd̄ agit te- stamēti ordinandi gratia creditur bodie iter testatorē r heredē agi. lz eni totuz ius tale conturbatum.

q̄n appel. sit. l. i. §. in propria. r se corū qz rē.

**Agi.** caute ponit agi. r nō dicit geri cū sit generalissimum: ut. ff. de uerbo. signi. l. labeo in prin. r. l. uerba.

**Conturbatū.** nā olim heres duobus primis generibus testamento- rum poterat esse testis. In tertio vō ille qui erat loco heredis non poterat esse testis. r sic erat tur- batio iurum. r ad eius similitudinez uerus he- res hodie testis non erit ut sequitur.

fuerat: r veteres quidē familie em- ptorē: r eos q p potestate ei adūati fuerant: a testamētarijs testimoni- is repellēbāt. heredi r bis qui per potestate ei fuerant concedebant te- stimonia in testamento prestare: lz hi qui id per mittebant hoc iure mi- nime abuti debere eos suadebant. Attamen nos eandē obseruationē corrigentes: r qd̄ ab illis suafuz est in legis necessitatez transferentes: ad imitationē pristine familie em- ptoris merito: nec heredi qui ima- gine vetustissime familie emptoris obtinet: neqz alijs personis que ei ut dictum est coniuncte sunt licen- tiay concedimus sibi quodāmodo testimōia p̄stare. Ideoqz nec eius- modi veteres p̄stitutiones nō codi- ci inferi p̄missim⁹.

**Legatarijs.** Legatarijs r fideicommissarijs quia nō iure r successores sūt r alijs personis eis coniunctis testimoniū eis non denegamus: immo in quadaz nra constitutione r hoc specialiter eis cōcessim⁹: r multo magis bis qui in eoz potestate sūt: uel qui eos ha- bent in potestate huiusmodi licen- tiā damus. **Nihil** autē interest testamentuz in tabulis aut in char- tis membranis: uel in alia mate- ria fiat. sed r vnuz testamētū pluri- bus codicibus conficere quis pōt: s̄m obtinentem tamen obseruati- onē omnibus factis: qd̄ interdum etiā necessariū est: ueluti si quis na- uigaturus r secū ferre r domi relin- quere iudicioz suoz p̄testationem uelit: uel p̄pter alias innumerabiles causas q̄ humanis necessitatibz im- minēt. **Sz** hec quidez de testa- m̄ in scriptis p̄ficiunt sufficiunt. Si quis aut sine scriptis uoluerit ordi- nare testm̄ iure ciuili septē testibz

autē r fideicommissarijs quia nō iure r successores sūt r alijs personis eis coniunctis testimoniū eis non denegamus: immo in quadaz nra constitutione r hoc specialiter eis cōcessim⁹: r multo magis bis qui in eoz potestate sūt: uel qui eos ha- bent in potestate huiusmodi licen- tiā damus.

**Nihil** autē interest testamentuz in tabulis aut in char- tis membranis: uel in alia mate- ria fiat. sed r vnuz testamētū pluri- bus codicibus conficere quis pōt: s̄m obtinentem tamen obseruati- onē omnibus factis: qd̄ interdum etiā necessariū est: ueluti si quis na- uigaturus r secū ferre r domi relin- quere iudicioz suoz p̄testationem uelit: uel p̄pter alias innumerabiles causas q̄ humanis necessitatibz im- minēt.

**Sz** hec quidez de testa- m̄ in scriptis p̄ficiunt sufficiunt. Si quis aut sine scriptis uoluerit ordi- nare testm̄ iure ciuili septē testibz

me voluntatis. que debet dominari si legitima ē: ut. C. de leg. l. cum que- sto. in fine. r erit bonum argumen. §. dictum. Sed contra argu. ē. C. de testi. qm̄ in fi. Sed rñ deo finis illius legis non referē ad totam qd̄ erat vi- ctum. distingue tm̄: an lucrum redeat ad eum sociū: r tunc non admittat: als sic: ut. ff. quādo appel. sit. l. i. §. in propria.

**Alibi autes.** Testamēti pōt i quibz materia scribi: r pōt ēt i pluribz codicillis scribi. b. d. areti.

**In echartis.** sic assignant cōtra. argu. §. de re. vi. §. litore.

**Et vnum.** sic. ff. e. l. vnum.

**Interdū.** i. ut pluribz fiat codicibus.

**Imminēt.** sic in auc. de consan. r vte. fra. §. sic igitur. colla. vi. Sed nūquid ex his exemplis probatur: rñ. nō sine autentico: ut in auc. ut sp̄- lar. §. de hoc insuper. colla. viij. r. C. de fi. instrumen. quicqz. r. ff. de bo- possessiōe s̄m tabulas. l. iij. §. si tam diu. s̄m hec ambo sunt principalia. Accursum.

**Sed hec quidem.** Testm̄ sit ēt sine scriptis dclarata nolūtate testis corā septē testibus rogatis. b. d. areti.

**Sed hec quidem.** si quis. vij. testibus. quandoqz nullus uocatur ut si miles moriatur in bello: ut no. C. de mi. testa. l. milites. quandoqz vn⁹ ut imperator: ut. C. eo. omnium. quandoqz duo inter filios: ut. C. co- dem. hac consultiſſima. §. ex imperfecto. Uel si in tentorio faciat testamē-

esse testis. r sic erat tur- batio iurum. r ad eius similitudinez uerus he- res hodie testis non erit ut sequitur.

**Heredi.** qui erat ex primis duobus generi- bus testamētorū.

**Abuti.** sic. C. de ca; tol. §. i primo. r. ff. si fa- furtum fecisse dicatur. l. fina. r. §. q manu. nō possunt. §. i.

**Legatarijs.** Le- gatarijs r fideicommissarijs singularis pōt esse testis in testamento in quo ē legatus. hoc dicit aretinus.

**Legatarijs.** discre- pant hi iure ueteri a fi- deicommissarijs: ut. j. de fideicō. here. §. p̄terea. s̄z hodie nō: ut. j. de le. §. sed nō vsqz.

**Non iure.** sed rei r q̄ ne onere: ut. ff. man. si hereditatē. acc.

**Constitutione.** gre- ca. Uel dic de illa que ē. ff. co. qui testamento. in prin. que ē iustitia. ni per approbationem: ut. C. de uete. iure enu- de. l. i. §. merito. prima ueror. ac.

**Potestate.** item ta- bellioni. ut. ff. co. domi- tius. accur.

**Damus.** C. de testi. omnibus contra. So. hic agitur de iuribus te- stamenti inter heredem r alium agentem cōtra testamentum. als cōiū- ctus coniuncto non feret r minus legatarius alij r s̄m hoc falso hic sumi- tur Argumen. q̄ soci- us in causa socij admit- titur in testimonium. ut dic hoc speciale ut cōiū- ctus pro coniuncto ad- mittatur. quasi in re sua fauore testamenti r ul- ti-

me voluntatis. que debet dominari si legitima ē: ut. C. de leg. l. cum que- sto. in fine. r erit bonum argumen. §. dictum. Sed contra argu. ē. C. de testi. qm̄ in fi. Sed rñ deo finis illius legis non referē ad totam qd̄ erat vi- ctum. distingue tm̄: an lucrum redeat ad eum sociū: r tunc non admittat: als sic: ut. ff. quādo appel. sit. l. i. §. in propria.

**Alibi autes.** Testamēti pōt i quibz materia scribi: r pōt ēt i pluribz codicillis scribi. b. d. areti.

**In echartis.** sic assignant cōtra. argu. §. de re. vi. §. litore.

**Et vnum.** sic. ff. e. l. vnum.

**Interdū.** i. ut pluribz fiat codicibus.

**Imminēt.** sic in auc. de consan. r vte. fra. §. sic igitur. colla. vi. Sed nūquid ex his exemplis probatur: rñ. nō sine autentico: ut in auc. ut sp̄- lar. §. de hoc insuper. colla. viij. r. C. de fi. instrumen. quicqz. r. ff. de bo- possessiōe s̄m tabulas. l. iij. §. si tam diu. s̄m hec ambo sunt principalia. Accursum.

**Sed hec quidem.** Testm̄ sit ēt sine scriptis dclarata nolūtate testis corā septē testibus rogatis. b. d. areti.

**Sed hec quidem.** si quis. vij. testibus. quandoqz nullus uocatur ut si miles moriatur in bello: ut no. C. de mi. testa. l. milites. quandoqz vn⁹ ut imperator: ut. C. eo. omnium. quandoqz duo inter filios: ut. C. co- dem. hac consultiſſima. §. ex imperfecto. Uel si in tentorio faciat testamē-

miles: vt. ff. de mili. testa. lucius. qñq3 tres vel quatuor vel pauciores vt. C. eo. si nō speciali. qñdoq3. v. ut i testō rusticū: vt. C. e. l. si. si. fin. ut. qñq3. vij. vt. generaliter: vt. hic. r. C. e. bac. cōsultissima. qñq3. vij. vt. C. qui testa. fac. pñt hac pñtissima.

**A**dhībītis. i. rogātis vt. intersint et sint attentī: vt. ff. eo. heredes. §. pe. et in aut. de testi. §. et l3 in fi. §. col. vij.

**C**oram. i. palaz no minando heredes: ut. ff. e. l. heredes.

**M**anūcipatā. a. s. no nificata. inde dicitur nūcupatiuum testm.

**De militari testō.** Est aut miles q iurauit a signis nō recedere. vt ff. ex q. cau. maio. l. pe. et scriptus est in matricula vbi et alij milites scripti sūt: vt. ff. e. l. penul. per totū. sunt et alia. v. necessaria: ut q3 sit miles vt. vicimus. ff. qui. cau. ma. l. si. et in aut. de māda. p. in. §. si. colla. iij. Item miles dicitur a malo quod sustinet p alij: v. a mille: q3 d nūmero mille hominum dicitur: vt. ff. eo. l. i. §. miles.

**Supradicta.** Totus iste titulus diuiditur principaliter f duas partes. Primo ponit de militibus testibus in tentorio eorum vel in peculio castrensi. Secundo de testamento in quasi castrensi. secunda ibi: sciendū. Itē prima subdividitur. nā primo ponit continuationem per modum remotionis siue exceptionis cum positione noui statuti. Secundo quali ter privilegium concessum militibus q possūt testari quomodo volūt intelligatur. Tertio q enaz miles minus et generaliter defectiuus potest testari. Quarto qualiter post missionem testatur. Quinto q militano stans ipius militis dummodo interueniat noua volūtas non viciat testm factum. Secunda ibi: plane. Tertia ibi. quinnimo. Quarta ibi: sed baccenus. Quinta ibi. sed r quis. Et. b. d. Miles in expeditione potest facere testm iure militari quomodo vult. extra expeditionem nō habet privilegiū nisi q filiusfamilias etiam potest testari. b. d. Aretinus.

**Supradicta.** que consistit in quatuor. vbi ē in scriptis testm conditū vel in sola nūcupatione heredis coram. vij. testibus: vt. §. ti. i. §. sed cum paulatim. r. §. si. r. ff. de heredi. insti. l. i. §. qui neq3.

**Imperitiam.** C. de iure deliberan. l. finali. in principio. r. C. de iur. r. faci. igno. l. i.

**Solēnitatē.** f. circa sigilla et subscriptiones.

**Introducit.** sed tunc demum cum in milina sunt habent privilegij vt. C. eo. l. pe. et hoc subijcit.

**Miles autem.** Miles testando extra expeditionē debet testari fm ius cōmune: r l3 filiusfamilias sit testari in pot. b. d. are.

**Autem. pro sed.**

**Adiuuans.** r ita no. q cessante cā cessat r effectus. r pot. hic sumi ar. sic. C. de epi. r de. l. generaliter. q cessante clerico ab ecclesia cessat pbedēda naturaliter. sed ar. contra. ff. de postu. l. i. §. scēti: q3 calpurnia dedit cām edicto. vnde cessante causa cessare d3 edictum. qd ē verum. sed hoc vltimum generale ē de cā impulsua. dictum primum de finali sine qua res esse non pot.

**Esti filij.** l3 bi als prohibeant: ut. §. ti. i. in prin.

**Cōi.** f. quātum ad solēnitatem: non quo ad hoc ut def. qrela. contra

testm eius sicut in alio veterano qui sui iuris ē. C. de testa. l. si. §. in bis. r. ff. de l. offi. testa. l. pap. §. si quis in militia. r hoc ē verum qñ ē domi reuerfus sicut. §. p. r. vicimus. als sicut miles alius vñt speciali iure: sic r iste. argu. ff. eo. ex milita. r. §. i. r. l. testamento eorum. §. si.

**Paganorum.** a pagos qd ē villa dicitur. q. d. non militum.

**Plane.** r remittat solēnitatis in re agenda: nō tñ remittitur qgrua probatio rei gestē: r l3 l3 privilegiet aliquod factū: intelligit tñ in quantum de facto legitime appareat: r cōstet. b. d. aret.

**Rescriptit.** ut. ff. e. diuus.

**Is ergo.** hoibus. saltem duobus: vt. ff. e. lucius. r. ff. d. testi. l. vbi. r hoc qñ ē in tentorio. si aut in consuetu belli nullo etiam teste vocato: vt. C. eo. milites. si aut ē domi iure cōi: ut. §. eo. §. illis.

**Ceterū.** sermonibus. forte cā demōstrādi vt magis discipulo: uel ludi cā. vt. ff. de ac. r obli. l. obligationum substantia. §. si. vel affectionis: ut. ff. d. condi. l. i. tere.

**Ullorū.** sic. §. ad. l. fal. circa prin. sic. C. de rescanden. ven. l. ratas.

**Quinnimo.** Miles l3 sit mutus vel surdus: tamen testatur. b. d. are. l.

**Quinnimo.** h3 pū legium circa solēnitatē quinnimo r circa substantiam testamēti: ut q als testari non possit: hic tñ potest: vt. ff. eo. l. i. iij.

**Et mutus.** siue natura siue cāu vt sit privilegium aliq3 vt. C. qui testa. fa. pos. l. vñt. r. r hoc iure militari ut. ff. e. l. iure militari.

**Sed baccenus.** Miles post missionem vel extra castra existens vt iure cōi facere testamentum. sed si fecerit testm in castris iure militari durat etiaz post missionem si mortur infra annū: l3 post annū ceterū conditio militandis. b. d. aret.

**Sed baccenus.** quidam dicunt hic nō esse. §. r asserunt q omne privilegium quod habet miles perdit: cum redit de militia. sed nos dicimus. §. hic cē r distinguimus inter privilegium qd habet ut testetur qui als testari non possit: ut filiusfamilias.

**Mutus:** ut illud duret post reuersionē: ut. §. pri. §. r. §. sed testari. r. ff. eo. l. i. iij. in prin. Alia vero privilegia que habet in testando finantur: ut hic. r. §. eod. §. illis autem.

**Hoc illis.** f. militibus ut reliqua privilegia. f. de numero testum babeat in testando: r sic non refertur ad pri.

**Post missionem.** honestā. f. finito tpe militie: uel causaria si añ tempus ex necessitate recessit. si aut ignominiosa ē missio desinit statim valere: ut. ff. e. testa. menta eorum. r. C. eo. ex testō. sed si miles de capitali crīe damnatus fuerit. si quidem de cōi ut homicidio r simili: non poterit ammodo testari: ut. ff. de uete. suc. l. i. in fi. si aut militari: ut q3 alienauit arma uel similia que numerantur. ff. de re mili. l. iij. r. iij. r idē etiam de fide rupta nō potest testari: ut. ff. e. l. ex militari. als poterit in castrensi tñ. si ei hoc in finia permissum fuerit. als non: vt. ff. de iniusto rup. testa. si quis q. hereditato. §. sed r si quis capite. et d. lega. iij. l. si q3 in prin. §. miles.

**Valere.** q3 cōditio retrotrahit: vt. ff. de peri. r cō. rei ven. l. necessario. §. i. r q po. in pig. ba. l. vlti. r fact. qd dicit. ff. eo. l. qd constitutum.

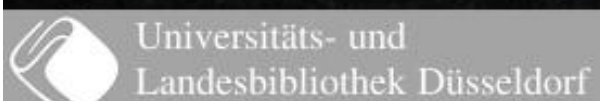
**Sed r quis.** Testm factum añ militiam sine solēnitatē valet si post militiam apparet de militis voluntate. r idem si miles post testamētum fuerit capite minus. b. d. aretius.

**Resignauerit.** i. sigilla aperuit r remouit.

**Adiect.** vt. ff. de iur. e. codi. cōficiuntur. §. si miles.

**Er noua.** no. q ab initio nō valet ex postfacto tñ conualefcit.

**Deniq3.** idem causis manentibus valet qd resignauit postea. vel die statim nunc de nouo facere potest: sic vetus non rescinditur. et fm hoc dic noua vo-



luntate. f. tacita. aliud in pagano: vt. j. qui. mo. testa. infir. §. alio. acc.

**C** Sciendum filiusfamilias in quasi castrensi potest facere testamentum finius commune. h. d. aretinus.

**a** Reges. f. digestorū: vt. ff. de colla. bo. l. i. §. nec castrense.

**b** Constitutiones. vt. C. de assesso. l. velit. 7. C. de aduo. diuer. iudic. l. fori et alie plures. acc.

**c** Quibusdā. vt cōsulibus 7 prefectis legionū 7 presidib⁹ p uinciarum. qui sunt filijfamī. vt. C. de inoffi. test. l. fi.

**d** Constitutio. sic. C. de inof fi. testa. l. fi.

**e** Tantummodo. f. castrensi vel q̄si. nā in aduēticio nō pōt lz habeat proprietatē: vt. C. de bo. q̄ lib. l. fi. §. filiusfamilias.

**f** Ad. nisi sit miles in castris vt. §. eo. in pn. Item tale testa mentum non expugnat per q̄ relam inofficiosi: ut. C. de in offi. testa. l. fi.

**g** Quibus non est permittus facere testm. Dicitur ē. §. q̄liter testamenta fiant: seq̄ videre d̄ psonis que testari possunt 7 q̄ non: quamuis fuerit ordo pre posterus: q̄ si queram⁹ an va leat testm: prius videndum est an psona testantis potuerit te stari vt. l. si queramus. ff. de te sta. aretinus.

**N**on tamen. Ne titm⁹ diuiditur in septē partes. quia enumerant septem grad⁹ psonarum. Et primo ponit de filiofamilias. Secūdo d̄ impu bere. Tertio de furioso. Quar to de pdigo. Quinto ponit de furdo 7 muto. Sexto de ceco. Septimo de capto ab hostib⁹. secūda ibi: preterea. terna ibi: item furiosi. quarta ibi: item p digus. quinta ibi: item furdus 7 mutus. sexta ibi: cecus. septi ma ibi: ei⁹ qui. Et. h. d. in sum ma. Qui alieno iuri subiectus ē nō pōt facere testm et p̄re cō sentiente nisi de castrensi pecu lio vel quasi de quo testari po test siue sit miles siue veteran⁹ etiaz patre muto hoc. dicit. are tinus.

**g** Nō tñ. videbatur quēlibet seruāntē supradicta posse testa ri. sed contrarium est in. iij. casibus qui in ti. isto pro parte dicunt. 7 hoc ē qd̄ dicit non tñ 7. 7. no. j. e. §. fi.

**h** Statim. i. in p̄mis. uel sta tim. i. coipso.

**i** Permiserint. sed cā mor tis filius donare pōt p̄se con sentiēte: vt. ff. de dona. cā mor tis. l. tam bis in fi. 7 rō diuersi tat⁹: q̄ testm ex libero non alie no arbitrio d̄ pcedere: ut. ff. de here. insti. l. illa institutio

**k** Nihilomāgis. i. non ideo magis: 7 habet in se negatiuam sicut nihilomin⁹ affirmatiuam.

**l** His. f. castrensi. vel q̄si castrensi peculium h̄ntibus: vt. §. ti. pri. §. i.

**m** Constitutionibus. extrauagantibus.

**n** Quod ius. f. q̄ posset testari in castrensiibus.

**o** Augusti. quorum dicta nō habemus.

**p** Subscriptionē. cuius uerba non habemus.

**q** Ueteranis. f. filijffa. de quibus hic loquitur.

**r** Ad parētes. nam liberi defuncti militis 7 fratres patrē excludēbant. C. com. de suce. l. fin. bodie soli liberi militis: ut in auf. de here. que ab intest. defc. §. si igitur defunctus colla. ix.

**s** Iure cōi. nō hereditario: sed tāq̄ occupātū peculū p̄fecticiū uel aduēticiū: vt. ff. de castre. pec. l. ij. bodie uidet iure hereditario: ut in auf. de heredi. que ab intesta. §. si igitur defunctus colla. ix.

**t** Commune. sic. §. per quas perso. no. acqui. §. i.

**u** Iure. f. antiquo. sic. §. per quas perso. no. acqui. §. i.

si ex voluntate noua militis ualet. nec uidetur capitis diminutione ir ritum fieri. **C** Sciendū tamen est qd̄ ad exemplum castrensis peculij tam anteriores leges q̄ principa les constitutiones quibusdā q̄ si castrensi dederunt peculia: ex q̄ rum quibusdā permittum erat etiam in potestate degentibus testa ri: qd̄ nostra constitutio latius ex tēdes permittit omnibus in his tan tummodo testari peculij quidez. sed merito iure cōi: cuius cōstitu tōis tenore p̄specto licētia est nihil eoz qd̄ ad p̄fatū ius p̄tinet ignorare.

**C** Quib⁹ nō ē p̄missū facere testm.

**N**on tamen omnibus licet fa cere testamentū. statim⁹ eniz bl qui alieno iuri subiecti sunt testa menti ius faciendi nō habēt: adeo quidē ut quāuis parentes eis p̄mi serint nihilomāgis iure testari pos sunt: exceptis his quos āte enume rauimus 7 precipue militibus qui in potestate parentum sunt: quib⁹ de eo qd̄ in castris acquisierunt per missum est ex cōstitutionibus p̄n cipum testamentum facere: qd̄ qui dem ius ab initio tñ militatibus datum est: tam ex auctoritate diui Augusti q̄ Nerue: nemon opti mi ip̄eratoris Traiani. Postea vō subscriptōe diui Hadriani eti am dimissis a militia. idest vetera nis concessum est. Itaqz si qd̄ez fecerint d̄ castrensi peculio testamē tum: pertinebit hoc ad eum quem heredem relinquerunt. Si vō in testati decesserint: nullis liberis vel fratribus superstibus: ad paren tes eorum iure communi pertine bit. Ex hoc intelligere possumus: qd̄ in castris acquisierit miles qui i potestate patris est: neqz idipsum patres adimere posse: neqz patris creditores id vendere vel aliter in quietare: neqz patre mortuo cum fratribus cōmune esse: sed scilicet

**C** Peculia. uidelicet aduēticia 7 p̄fecticia. nāz castrensiā uel q̄si ē iure veteri nō acq̄rebant patri: vt. ff. de col. bo. l. i. §. nec castrense.

**C** Nostris. 7 aliene 7 n̄e sūt: vt. C. d̄ bo. ma. 7. C. de bo. q̄ li. p̄ totum.

**C** Inutile. q̄ qd̄ ab initio nō ualet ex tractu t̄pis nō zualēcit. arg. §. ti. i. circa pn. arg. contra. C. de nap. 7 si contra. so. ibi nō ualuit m̄imoni um ex primo: s̄z ex nouo post matrimonium.

**C** Decefferit. idem de seruo testate si fideicom. sit relictum ualet si du rat uolūtas: vt. ff. d̄ le. iij. l. i. §. i.

**C** Preterea testamētus. Impubes nō pōt facere testm: nec ē fa riosus: nec s̄m recūale scit: lz officia pubes uel sane mētis. h. d. are.

**C** Impubes. sed ex quo tengerunt de vltio die. iij. v. vij. āni satis est fauore testamenti: ut ff. co. q̄ ctate. idē in vfu ca. vt. ff. d̄ vfuca. l. i. usu capionibus. secus in pre scriptōibus odiosis: vt ff. de ac. 7 ob. l. i. oibus. Itē secus ubi est fauore eius qui uult progare. ut in cōtractibus a mi nore factis: vt. ff. de mi no. l. iij. §. minorē.

**C** Furiosus. i. discretio vt. ff. de re iudi. cū prior. §. non aut. q̄iqz ponit pro sn̄a ubi rei iudica te standū ē. vt. C. de re iudi. l. i. q̄iqz pro instan tia cause tricimij: vt. C. de iudi. properandū per totū. q̄iqz p̄ actione ut iudiciū sumi. her. v̄ cōi diuidūdo: vt. j. de offi. iudi. §. si sanu. beris. 7 §. finali.

**C** Furiosus. hac ratōe idem in mentecapio di co: vt ar. ff. de ver. ob. s̄ ticio in fi.

**C** Testati. vt. C. co. fu riosum in pn.

**C** Negociū. vt vfuca p̄ionē inchoatā: vt. ff. d̄ vfuca. iusto. §. cum. v̄ l possessionē quesitam: ut ff. de acq. pos. si is q̄ aio sic. ff. de pecu. l. q̄ tube ronis in pn.

**C** Item prodigus. Nō ualet testm prodigi factum post interdictū sed prius factum sic. b. d. aretinus.

**C** Prodigus. prodig us ē qui neqz sinez. ne qz modū habet in expensis: ut. C. de cura. fu. l. i.

**C** Interdicta. si dicas a iudice planū ē si dicas a lege: ut qz in crimen. l. iul. maie. commisit multo minus testat: sed tūc p̄ factum rumpitur: vt. C. ad. l. iul. maie. l. fi.

**C** Ratū. qd̄ si fiat interdictio cū tñ nō sit pdigus: Rñ. forte non ualet i terdictū. ar. ff. de tu. 7 cu. da. ab his. l. scie. sed cōtrariū uerū ē: cum sit fa cta cōtra ius litigatoris tñ nō cōtra ius legis: vt. ff. que sen. sine ap. re. l. i. in pn. 7. §. i. 7. C. q̄n̄ prouo. nō ē ne. l. ij.

**C** Item surdus 7 mutus. Mutus 7 surdus possunt certis casibus condere testm: sed non semp. h. d. primo. Et uicium superueniens post testamentū p̄fectū non nocet. h. d. aretinus.

**C** Non semp. sed q̄iqz pōt fm̄ distinctionem sequentem.

**C** Utiqz. sic. j. de iuri. stipu. §. mutum.

**C** Eruditi. i. in moribus.

**C** Ammittunt. 7 marime impij aduocati.

**C** Cōstitutio. vt. C. qui testa. fa. poss. discretis.

**C** Certis. ut mutus 7 surdus casu: uel mutus tñ siue natura: siue

cū si scribere nonit sua manu scribat testm: si autē p alium scribere velit impetret hoc a principe: vt. ff. eo. si mutus. Itē si surdus tñ casu est vel etiā natura testē si vult si pōt loq articulare: vt. C. e. discretis. si at natu ra est surdus: et mutus non pōt nisi sit miles: vt. S. i. i. quimmo.

**Sed si quis. sic. S. eo. §. pterea. et §. furiosi.**

**Secus autē.** Ce cus cū solēnitatē cōi nō pōt facef testm: s; pñādo quālibet solēnitatē spe cialiter in hoc assigna tam. b. d. aretinus.

**Secus. naturalr vt casu orbatus utroq; lu mine. secus si vno tñ: vt. C. d. exca. tu. l. fraf.**

**Observatione. f. vt corā. vij. testibus et ta bellide vt alio loco eius si nō iueniat tabellio di lucidus voluntatē suam declarat: et in heredita tibus et in legatis et oīa in scriptura referant: ut C. eo. hac p̄sultissima.**

**Parris mei. sic. S. de dona. §. est et aliud.**

**Eius qui. Capt? apud hostes testm fa cere potest. s; prius fecit si ibi moriatur ex. l. cor nelia valet: si redeat ex postliminio. b. d. areti.**

**Hostes. f. vt capt? vel obles: vt. ff. eo. ob sideo.**

**Valer. qz serui sunt vt qst. vt. S. d. iure per. §. serui. et ff. de li. bo. ex bi. l. i.**

**Fuerat. ante capti nitatem.**

**Postliminij. quod fingit euz semp in ciuita te fuisse: vt. S. q. mo. ius pa. po. sol. §. si ab hosti bus: nō autē. l. come. ita fingit: et qd dicit. C. de cap. l. i. et l. captū. ipro prie ponit lex cor. p iur re postliminij. ac.**

**Er lege cor. q fingit eū pma hora captiuita tis morauum. et sic liberuz: vt. ff. e. l. cornelia. aliud eēt si nulla esset fictio vt seruo pene facto: vt. j. q. mo. testa. l. fir. §. nō tñ. Alio nota. xij. cē p sonas q testari nō pnt. Filius. vt. ff. e. si fili? Itē seruus: vt. S. e. in pn. itē pubes. item furiosus. item mentecapt? itē prodigus. item mut? itē ce cus. vt. S. e. pterea. et j. item furiosi. et §. itē prodig? §. itē surd? et §. ce tus. Itē dānat? ad mortē naturalē vel ciuile: vt. ff. e. l. ei? q. §. i. vsq; si fi. Itē obles: vt. ff. e. obles. Itē de crimine famoso dānat? vt. ff. e. is cui §. fi. et l. cū ler. Itē de statu suo dubitātes: vt. ff. e. d. statu. et l. qui i dñi. Itē mōachus: vt in aut. d. mona. §. id quoq; col. i. §. illud. sed hodie fm quosdā corrigi: vt in aut. de san. epi. §. si q mulier coll. ir. Itē is cui iter dicit bonis a lege: vt. C. d. hf. et mani. l. māicheos. et ad. l. iul. ma. l. vl.**

**De exheredatione liberorum.**

**Non tamen.** Totus iste ti. diuidit pncipalr in tres pres. Primo ponit qd iuris erat de iure antiquo circa exheredationē liberorum et qua forma exheredant. Secdo qualiter hodie exheredari debeant. Tertio aliqua dubia circa p̄dicta subinfert. Secda ibi: sed hec quidē. Tertia ibi: sed in expeditione. Itē prima subdiuiditur. nā pmo ponit quādā cōtinua tionē ad p̄cedētia. Secdo ponit qualr exheredatidē fieri de iure anti quo sufficiebat de liberis natis et in potestate et primū locū siue gradū ob tinēbus. Tertio de liberis nascituris vel de natis non obtinēbus pri mū gradū. Quarto de emancipatis. Quinto de liberis ciuibus tñ et de eoz exheredatione. Secda ibi: sed qui filiū. Tertia ibi: posthumi. Quar ta ibi: emancipatos. Quinta ibi: adoptiui. Et. b. d. in summa. Fili? vs in uitus institui vel noiatz exheredari. alias aut p̄terit? dicit testm ipō iur nullū. Filij vero familias vel alij vltioris gradus masculi per virilē serū descendentes p̄teriti non rūpebant testm: sed habebāt ius accrescēdi et poterāt inter ceteros exheredari. b. d. areti.

**Non tñ.** Itē dicit observatio. S. de testa. or. solēnis sit: nō tñ et. Vel sic. S. de ea observatio que est circa fidem et probationem satis dictum est. nunc de ea que circa pietatem dicendum: et licz ea observatio que

circa fidem est: satis diligens sit: non tñ. et.

**Supra. f. in ti. de testa. or. l. filiū. et militē: vt. ff. d. li. et post. filiuffa. in p̄tate. sec? emancipato iure ciuili: s; idē d iure p̄torio: vt. j. c. emancipatos. n. p̄terierit. l. nec institucdo nec exheredando: vt. j. de here. q abunte. §. nec eadē. nec ipō iure valet: vt. C. de libe. p̄ter. l. marimū.**

exheres esto: non adiecto proprio noie. f. si al? fili? n̄ exte?. **Post humi quoq; liberi vel heredes in situ? debent vel exheredari: et i eo par oīum p̄ditio ē. qd et i filio post humo et in quolibet ex ceteris libe ris: siue feminini sex? siue masculi n? in p̄terito valet qdez testm s; postea agnatione? posthumi siue posthume rumpitur: et ea p̄one to tū infirmat. Itē si mulier ex qua posthum? aut posthuma speraba tur abortū? fecerit nihil ipedimēto est scriptis heredib? ad hereditatē adēndā. Itē si feminini qdē sexus p̄one? noiatim vel iter ceteros ex heredari solebāt: dū tñ si inter? cete ros exheredent aliqd eis legēf ne uideant p̄terite esse per obliuionē. Masculos vō posthumos. i. filios et deinceps placuit non aliter recte exheredari nisi noiatz exheredent hoc. f. modo: qdūq; mihi genit? si lius fuerit exheres esto. **Post humorum? at loco? sunt hi qui in sui heredis loco succedēdo qñ agna scēdo? sūt parētib? sui heredes: vt ecce si qd filiū suū et ex eo nepo tem neptēue in potestate habet: qz filius gradu p̄cedit: is solus iura sui heredis habz qz uis nepos quo qz et neptis ex eo in eadē potestate sunt. Sed si filius eius viuo eo mo riat: aut qualibz alia rōne creat de potestate eius: icipit nepos neptis ue in eius locū succedere: et eodem modo iura suorum heredum quasi****

cum debeant exheredari nominatim vt hic dicitur.

**Posthumi.** Etiam posthumi debent institui vel exheredari: als nato post humo rumpit testm: sed valet prius. Et femina posthuma oliz inter ceteros po terat exheredari cū legato: masculus vō posthum? noiatim. b. d. areti.

**Institui.** ista institutione ex p̄nti matrimonio nascitur et ex futuro instituti vt dentur: vt. ff. de li. et posth. l. placet et l. idq; qd in exheredatione posthumoz: an oēs siue hi qui sunt in vtero tñ: an alij q nasciturū et p̄nti m̄imonio vel futu ro intelliguntur exheredari? Rñ. non: cū masculi debeant nominatim exheredari: vt j. e. §. masculos in eo. f. qd sequit: qd in filio et.

**Omniū.** f. posthumozū ex se nasciturozū et ex filiis suis: s; in iam natis nō sit par cōdino: vt. S. e. §. sed non ita.

**Masculini.** siue ex masculo: siue ex femina.

**Agnatione.** i. natiuitate. sic. j. qui. mo. testa. in fir. §. i.

**Rumpitur.** si vō exheredabat de iofficio agebat: vt. j. de inof. testa. §. posthu mi. hodie vō exheredari nō pnt: vt. j. de inof. testa. l. si quis. §. legis.

**Infirmatur.** hic adde qd est. ff. de testa. mul. l. si filius.

**Abortum.** qd est pro nō nato: vt. ff. de. d. si. l. q. mortui. et. C. d. post. hf. l. i.

**Personę.** f. posthume. nam iam natis feminis nō erat necesse legari: vt. C. de lib. p̄ter. l. marimū in fi. et. S. e. sed si non fuerant.

**Inter ceteros.** hodie per cōstōnem oēs noiatz: vt. j. §. nfa. sed nouissimo iu re nō: cū nō sint ingrati: vt in aut. ut cū de ap. cog. §. aliud coll. viij.

**Posthumorum.** Nepos ex filio moriēte patre viuo auo succedit in locū eius: ideo vel institui vel exheredari d̄ne aliter p̄teritus rūpat ani testm: q mo dus est introductus a lege velleiana. b. d. areti.

**Posthumozū.** sic. ff. de inof. rup. testa. posthumozū.

**Loco.** nō tñ de posthumi sunt: vt. j. eo. hoc. §. in fi.

**Heredis.** j. de here. qua. et vis. §. sui.

**Agnascēdo.** subitus vel postea nascēdo sicut posthum? verus. non. n. na scit cum natus sit: vt. S. de adop. §. i. vel dic agnascēdo. i. incipiēdo esse agna ti quo ad effectū succedēdi. **Parētib?.** f. masculis. nam testm femine

**Ideo.** f. inuitr testabitur.

**Menio.** ff. de inof. rup. te. filio. §. si cōtra. sol. l. i. filio? vi uit. hic nō. vel hic iure stricto: ibi equo.

**Non p̄terit.** aliō si p̄stitit s; postea rūpat: et iteruz mori. ut in posthumo: vt. ff. d. inof. rup. te. posthum? in pn. et. j. e. §. posthumi: ibi qd et.

**Si ita.** nō ex vna pte po nit filios tñ. et alia filias et oēs ex masculis vel feminis descē dentes.

**Infirmabat.** cōtra. j. e. §. sed feminini. sol. vt ibi.

**Portione.** f. dimidiā eius qd ab intestato habetur essent vt. C. d. lib. p̄ter. marimū circa mediu. ibi cū. n. p̄tra tab. et.

**Sed nec.** hec est scda d̄tia inter p̄dictas personas.

**Ceteros.** f. hoc mō vnum de filiis meis exheredo. vel vno instituto sic dico: reliquos ex heredo. nam nisi diceret cete ros exheredo licz dicat filium meuz exheredo cū plures hēat nemo exheredat? videt. vt. ff. de li. et posth. l. i. j.

**Extet.** item alijs modis vt oēs liberi sint exheredati: et sic vnus tñ: vt. ff. de libe. et post hu. ticus in prin. Itē si dixerit alia verba qdūq; dūmodo cer ta: vt. ff. si cer. pe. l. certū. et ff. de inof. rup. testa. l. posthu mi. §. noiatz. et ff. de li. et post hu. l. i. et ii. §. fec? si dicat ticiū filii meuz instituo: ceteros libe ros exheredo. vel seū c̄ncū in stituo. liberos at exheredo: et h nō dicit oēs vt nō contradicat prin. gl. nā dico: exheredare fi lium inter ceteros: qz mixtio sit cū ceteris in remotioribus gra dibus cōstitutis. vñ non valet



nō rumpitur per. l. velle. vt. ff. de libe. & post. gallus. s. nūc de lege. ubi nā & si ita  
ēba sunt rē. sed per querelam irritatur: vt. C. de inoffi. testa. l. iij. & j. e. s. maf.  
a **C** Accesse. causatue. s. ne rumpatur testamentū: vt sequitur nō precise: vt. C.  
de adop. l. pe. s. que in filio.

b **C** Auo. scūs si post: vt. ff. de iniusto rup. testa. si quis filio. & in hoc differt a  
vero postumo. Item differt  
ab ascēdentibus: vt. ff. de inof.  
testa. pater filium.

c **C** Adq. velleia. nomē ē cu-  
iūsdā noue legis: sed ius galli  
aqlij antiquus est. & loquit̄ de ue-  
ro postumo: vt statz dicit: vt  
ff. d. li. & po. l. gall. s. si qd filij

d **C** Sil. s. in veris postumis  
talis erat modus: vt si me mor-  
tuo nascetur mihi filius ista d-  
cē mēses: vt. ff. d. li. & post. gal-  
l. i. rñ. s. i. ii. & iii. & iij. sic er-  
go & hic per le. velle. si su? bñs  
esse desiderit se viuo. vt. ff. de li.  
& post. gallus. s. vidēdus. & in  
hoc hō locū. l. vcl. sic etiaz ē pa-  
ritas ab intestato: vt. j. de be-  
re. que ab inte. s. cū aut.

**C** Emancipatos. De in-  
re p̄torio filij emancipati dōent  
bñdes institui vel exheredari:  
masculi nolant: scie vero q̄li-  
tercūq. alias datur eis bonoz  
possessio cōtra tabulas. hoc vi-  
cit aretinus.

e **C** Iure. civili. sic. j. de bere.  
que ab inte. s. emancipati.

f **C** Necessē est. nam nihilomi-  
nus tenet testm̄. aliud in eo qui  
est in p̄tate: vt. s. e. in prin.

g **C** Feminini. licz in suis effect-  
v̄tia inter masculos & feminas  
iure civili: vt. s. e. s. i.

h **C** Heredes. supple & qz de  
suerunt esse heredes sui. als nō  
esset bona rō: cum filij necesse  
habēt patres instituire: licz nō  
sint sui heredes. filius autem  
emancipatus per ca. di. definit  
agnatus esse & remanet cogna-  
tus qui non cognoscit a iure ci-  
uili: vt. j. d. bere. q̄ ab ite. d. s.  
emancipati. & s. de leg. agna-  
tu. s. si. & ff. de bo. pos. sed cū  
patronus. s. i.

i **C** Exheredari. s. rite. alias at  
exheredato daf̄ tab. vt. ff. de  
bo. pos. s. tab. l. non putauit in  
s. non queus. Itē et instituto  
daf̄ s. i. b. si alius cōmittat eis  
ediciū: vt. ff. d. p̄ta. ta. l. iij. s.  
plane. & ff. de le. p̄. penta. & de  
bo. pos. cōtra tab. l. ii. duo.

**C** Adoptiu. Filij adopti-  
tus adoptione durante habe-  
tur pro extraneo quo ad patres  
naturalem. & hz idēz ius qd hz  
filius legitimus & naturalis  
quo ad patrem adoptiuum: sed emancipatus a patre adoptiuo est extraneo quo  
ad eū: & habet pro emancipato: quo ad patre naturalem. b. d. areti.

k **C** Habentur. quo ad adoptiuum patrem.

**C** Instituenti. ab adoptiuo patre.

m **C** Civili. qd. s. ius civile quo vocantur sui adoptiu ad hereditatem alio iure  
civili. s. per emancipationē sublatum ē: qd eē p̄t: vt. s. de le. agna. tu. s. si.

n **C** Atinet. qd vocat emancipatos: vt. s. pri. s. & ē rō: qz definit esse filij: sed na-  
turales non possunt definire esse filij per emancipationem: vt. j. de bere. que ab  
intesta. s. minus. aut.

o **C** Extraneorum. ff. de cōtra tabu. l. i. s. & sui iuris.

p **C** Patre. ff. de cōtra tabu. emancipatis. s. pe. in fi.

**C** Sed hec quidem. Circa institutionē & exheredationē liberorū nō ē hodie  
v̄tia in effectū: nec inter masculos & feminas & ceteros descendentes postumos:  
uel iam natos suos uel emancipatos. b. d. areti.

q **C** Sed hec. s. supradicta a prin. ti. vsqz ad. s. emancipatos.

r **C** Cictustas. i. media iuris prudētia vt statim sequitur.

s **C** Introducbar. i. differentiam sexus & gradus & modi exheredationis: vt  
s. eodem. s. i. & s. postumi. & s. d. femininū. non autem dicit de his que po-

agnatione nanciscamf. Ne ergo eo  
modo rūpatur ei? testm̄: sicut ipm  
filij vel beredes instituere vel no-  
minatiz exheredare debet testator  
ne non iure faciat testm̄: ita et ne-  
potez neptēue ex filio necesse est ei  
vl' herede instituere vel exhereda-  
re: ne forte eo viuo: filio mortuo  
succedendo i locū ei? nepos neptis  
ue quā agnatione rūpat testamen-  
tus: idqz lege iulia velleia prouisus  
est: in qua similit̄ exheredationis mo-  
dus ad similitudinē postumoz  
demonstratur. **C** Emancipatos li-  
beros iure civili neqz beredes isti-  
tuere neqz exheredare necesse est:  
quia nō sunt sui beredes. Sed pre-  
tor oēs tam femininū sexus qz ma-  
sculini: si beredes nō instituant ex-  
heredari iubet: virilis sexus noiatiz:  
feminini vō inter ceteros. qz si ne-  
qz beredes instituantur: neqz ita ut  
diximus exheredant: permittit eis  
pretor contra tabulas testamēti bo-  
noz possessionē. **C** Adoptiuu libe-  
ri qz diu sunt in p̄tate p̄tis adoptiu  
eiusdē iuris habētur cuius sunt iu-  
stis nuptijs acq̄iti. Itaqz beredes  
instituenti vel exheredandi sunt fm  
ea que de naturalibus exposuimus  
Emancipati vō a patre adoptiuo  
neqz iure civili neqz eo iure qd ad  
edictū pretoris attinet iter liberos  
p̄nuerant. q̄ rōne accidit vt ex di-  
uerso quod ad nālē parētē attinet  
quā diu quidē sint i adoptiuā fami-  
lia extraneoz numero habeantur:  
vt eos neqz beredes instituere neqz  
exheredare necesse sit. Cum vero  
emancipati fuerint ab adoptiuo pa-  
tre: tūc incipiūt i ea cā eē in q̄ futuri  
essent si a naturali p̄te emancipati  
fuisent. **C** S; bec qdēz vetustas  
introducebat. Itā vō constitutio  
iter masculos & feminas in hoc in-  
re nihil interesse existimans: quia  
vtraqz persona i hominū procrea-

stea vsqz modo dicta sunt a. s. illo emancipatos.  
t **C** Constitutio. C. de li. pre. vel exbere. l. maximū.  
u **C** In hoc. alias. n. multe differentie sunt: vt. ff. de sta. bo. i multis.  
r **C** Interesse. vt. in aut. qui. mo. na. effi. sui iuris. s. non autem.  
y **C** Quia. puma rano. 3 **C** Officio. i. sili officio. vna enī indiget

tiōe similiter nature officio? fungi-  
tur: & lege antiqua. xij. tabularum  
omnes similiter ad successionē ab  
intestato vocabant: qd & pretores  
postea secuti esse vidētur: & ideo  
simplex ac simile ius & in filijs & in  
filiabus & in ceteris descendētib?  
per virilem sexum personis non  
solū iam natis: sed etiam postbu-  
mis introduxit: vt oēs siue sui siue  
emancipati sint: vel beredes nomi-  
natim instituantur vel noiatiz ex-  
heredentur: & eundem habeant effe-  
ctum circa testamētū parētū suo-  
ruz infirmandū & hereditatē aufe-  
rendā: que filij sui vel emancipati  
habēt: siue iaz nati sunt siue aduc  
in vtero constituti postea nati sint.  
Circa adoptiuos autē filios certaz  
induximus diuisionē que in nostra  
constitutione quā super adoptiuis  
tulimus p̄tinet. **C** Sed si in expe-  
ditione occupatus miles testamen-  
tum faciat & liberos suos iā natos  
vel postumos noiatim nō exher-  
dauit si silētio p̄terierit non igno-  
rans an habeat liberos: silentium  
eius pro exheredatione noiatim fa-  
cta valere constitutionib? p̄ncipū  
cautus ē. **C** Mater vel auus ma-  
ternus necesse nō habet liberos su-  
os aut beredes instituere: aut ex-  
heredare: s; possūt eos omittē silēto:  
nā silētiū matris: aut auī materni:  
& ceterorū per matres ascendētūz  
tantū facit quantū exheredatio pa-  
tris: neqz enī matri filiu filiamue  
neqz auo materno nepotē neptem  
ue ex filia si eam eūue heredem nō  
instituat exheredare necesse est: siue  
de iure civili queram? siue de edi-  
cto pretoris: quo pretor preteritis  
liberis cōtra tabulas bonorū pos-  
sessionez permittit: s; aliud eis ad  
miniculum seruat qd paulo post  
vobis manifestum fiet.

**C De heredibus instituentis.**

mi vt si filij hē ret ceteribz ut. C. de testa. mili. l. qui iure militari.

k **C** Facta. idqz q̄rela inofficiosa te. agit: sed hoc cūz miles est paterfa. nā  
tūc non potest habere locum castre. pe. si enim esset filiuū. nō haberet lo-  
cum querela vt. C. de inoffi. te. l. si.

**C** Mater. p̄teritio materna: vel per maternam lineam ascenden-  
tium habetur p̄teritio. b. d. aretinus.

l **C** Mater. eadem intelligo in silentio liberorū ad maternam lineaz:  
vt. ff. d. inoffi. testa. l. cum filij.

m **C** De iure. qz nō hz eos in p̄tate: vt. j. de bere. qua. & dif. s. ceteri.

n **C** Edicto. quo emancipati vocantur: vt. s. e. s. emancipatos. qz eos non  
potest emancipare. vnde contra tabu. locū non habet: vt bic & de cōtra ta-  
bu. illud. s. ad testamenta.

o **C** Eis. s. descendētibus per lineam femininam. datur tñ & alijs & bis  
maxime: ut. C. d. inof. testa. l. filiam.

p **C** Paulo. vt. j. de inoffi. testa. per totū.

**C** De deficius institue. Continuat̄ h̄ mō: vidim? s. de ordinatide te-  
stamentozum in ti. de testa. ordi. Verū qz cā efficiēs fuit necessaria: id eo  
postea posuit de personis testantium: ut i tua. de testamen. militis. & c.

altera ad p̄tationem  
sobolis: & bec est prima  
ratio legis. ru. tabu.

a **C** Antiqua. argumē-  
tatur ex iure ātquo. sic  
s. qui ma. possūt. s. pe.  
& bec est secūda ratio.

b **C** Videtur. s. dādo si-  
lio bo. pos. p̄ta. tab. in  
totū: lz nō p̄t vicef nul-  
lum: ut & suus: vt. C. de  
li. p̄te. l. marimū ibi. & si  
p̄teritus rē. & bec est ter-  
tia ratio.

c **C** Simpler. ad diffe-  
renz antique distincio-  
nis: ut. s. e. s. i. ac.

d **C** Per virilez: qd de  
descēdētib? p̄ femininū  
sexū. rñ. admittunt: sed  
cum diminutione tertie  
partis: vt. j. de bered. q̄  
ab intesta. s. diui. & c.  
de colla. l. illam.

e **C** Habeat. quo ad cō-  
modum diuerso tñ iure  
nam sius p̄teritus &  
dicit nullū & s. tab. hz si  
vult dicere nullū q̄ p̄te-  
ritus ē: s; emancipat? tñ  
hz p̄ta. tab: ut. C. de li.  
p̄te. marimū. s. si am?

itaqz rē. & ff. d. li. p̄te. is  
qui. si autē exheredent  
habēt querelam oēs: vt  
ff. d. p̄ta. tab. l. nō puta-  
uit. s. nō queus. & d. in  
offi. testa. l. papi.

f **C** Postea. qui ex-  
heredari non p̄t vt dux-  
mus. s. e. s. postumi.

g **C** Constitutio. vt. C.  
de adop. l. cū in adop-  
tis & recitat. s. d. adop.  
s. sed hōie.

**C** Sed si in expedi-  
tione. p̄teritio mili-  
tis in expedite testan-  
tis si scit se hēe liberos  
pro exheredatione habe-  
tur. b. d. aretinus.

b **C** Occupat. qd si nō  
est in expedite: rñ. ius  
cōe obt. nec: vt. s. de te-  
sta. mili. s. illis.

i **C** Ignorās. si. n. igno-  
rat non valet testm̄: vt  
C. de test. mi. l. sicut cer-  
ti iuris. nisi fuerit? ani-

mi vt si filij hē ret ceteribz ut. C. de testa. mili. l. qui iure militari.

k **C** Facta. idqz q̄rela inofficiosa te. agit: sed hoc cūz miles est paterfa. nā  
tūc non potest habere locum castre. pe. si enim esset filiuū. nō haberet lo-  
cum querela vt. C. de inoffi. te. l. si.

**C** Mater. p̄teritio materna: vel per maternam lineam ascenden-  
tium habetur p̄teritio. b. d. aretinus.

l **C** Mater. eadem intelligo in silentio liberorū ad maternam lineaz:  
vt. ff. d. inoffi. testa. l. cum filij.

m **C** De iure. qz nō hz eos in p̄tate: vt. j. de bere. qua. & dif. s. ceteri.

n **C** Edicto. quo emancipati vocantur: vt. s. e. s. emancipatos. qz eos non  
potest emancipare. vnde contra tabu. locū non habet: vt bic & de cōtra ta-  
bu. illud. s. ad testamenta.

o **C** Eis. s. descendētibus per lineam femininam. datur tñ & alijs & bis  
maxime: ut. C. d. inof. testa. l. filiam.

p **C** Paulo. vt. j. de inoffi. testa. per totū.

**C** De deficius institue. Continuat̄ h̄ mō: vidim? s. de ordinatide te-  
stamentozum in ti. de testa. ordi. Verū qz cā efficiēs fuit necessaria: id eo  
postea posuit de personis testantium: ut i tua. de testamen. militis. & c.

qui testari non possunt in fl. quibus licet facere testā vel non. Verū quia in testamentis heredes instituuntur: videndū est ergo de hoc si. arctinus.

**Instituendis.** i. qui pnt institui: vt. j. co. v. q. ad. §. si plures. 2. §. si. Itē qualiter debeāt institui: vt. j. c. §. si plures.

**Heredes.** Totus iste titulus diuiditur in septem partes. Primo ponit regulam ge-

neralem q non solaz liben sed et fuit: et non tñ ppij sed etiā alieni pos sunt heredes institui. Secundo declarat qua liter proprius potest isti tui: q dicit ppius ser uus. Tertio quis dica tur alienus et quo pōt i stitui. Quarto q nō tñ unus sed et plures pos sunt hēdes institui. Qui to ponit diuisione por tionis hereditatis et de effectu ipsius. Sexto de institutione sub cōditio ne. Septio q etiā heres ignotus testatori potest heres institui. Secūda ibi. ppius aut. Tertia ibi. alien. Quarta ibi. et unū homines. Quinta ibi. hereditas plerunq. Sexta ibi. Heres et pu re. Septia ibi. hi quos. vel diuidas vt diuidit hic glo. rubri. Et hoc i tendit. Liber homo vel seruus proprius vel ali enus pōt heres institui sine mēde hereditatis et ille intelligit ppius in quo quis habet nu da; proprietatem. h. d. hoc principiū cū. §. i. arctinus.

**Heredes instituere.** q. d. dños intus i bdis suis facere. n. q. h. f. i. do minus. j. de here. qua. 2. dif. §. si. Item ideo dicit intus: qz ita subiunrat heres in dominium rerum defuncti: ac si eadē persona esset: vt in auc. de turei. a. mo. p. f. §. i. col. v. 2. ff. q. ex cau. ma. l. cū miles.

**Permissum.** i. a iure.

**Proprios.** i. seruos.

**Alienos.** sic. ff. c. nō minus.

**Institutione:** vt. C. de ne. ser. her. insti. l. cū quidā.

**Eos.** i. proprios seruos.

**Per inouationem.** q. d. non idurimus hoc de nouo sed apud anti quos hoc idem dixerat Antilicinus vt subiicit: sed contra. §. ex qui. cau. ma. pos. §. idem iuris ibi. Noua hūanitatē et. so. iste Iustinianus non inuenit: sed rōnem reddit. Cum non est uerisimile et. ut ibi. uel aliter ac tilicino placuit et paulo. sed in legis necessitatem non indurēt. vt. §. de testa. §. neqz heres. Iustinianus uero in legis necessitatem indurit: vt ex ipsa instōne et liber esse uideatur. Itē nunq. d. corrigitur qd als dicit. f. q. pure institutus et sub conditione liber. qz expectatur conditionis euentus: ut. ff. e. l. seruus. §. i. 2. l. quotiens. §. si. 2. l. qui filio. §. i. rñdeo nō: quia istud locū habet qd hic dicitur qz libertas nec data expresse: nec fuit retar data. at ibi expresse fuit retardata.

**Proprietatē.** ut iste liber et heres necessarius sit: ut. §. e. i. rñ. sed tñ usufructu perinde utetur ac si esset seruus ad huc: vt. C. cōia de ma. l. i. §. si autē ppietarius.

**Etiam.** Seruus accusatus de crimine adulterij commissi cū do mina sua nō pōt ante sententiam manumitti nec ab ea heres institui. hoc dicit. arcti.

**Constitutione.** i. greca quā nō habemus.

**Cuius.** i. constitutionis.

**Dec sunt.** uerba. f. q. sequitur.

**Maculatum.** i. accusatum. nam alias ē in litera accusatum ubi de uerbo ad uerbum sunt ista que hic dicuntur: ut. ff. e. bis uerbis. §. inter dum. si milis expositio dicitur in li. sapientie de ioseph. maculauerāt me impij. et alibi in diuina scriptura mendaces ostendit qui maculauerunt eum. i. accusauerunt eū.

**Manumissum.** i. uideri. ut subiicit. et dic manumissum simplr non institutū. ex hoc infert qd sequit. f. q. nec cū institutione fieri solet liber. vt subiicit quare sequitur et.

**Postulata.** i. accusata et eodē adulterio cū seruo proprio commis so pro quo grauius puniuntur: ut. C. s. muli. q. ser. pro se imf. l. i. in prin. Quid si cum extraneo commisit adulterium: rñ. nec tunc manu mittit usqz ad. lx. dies. ut. C. de adul. l. iij. 2. ff. de adul. l. si postulauerit.

§. i. ubet. Item quid si adulterium talis commisit non tamen accusatur ad huc: rñ. bene potest manumittere: sed in crimine lese maiestatis est speciale vt post cō missum tale crimen non possit manumittere vel testari: vt. C. ad. l. iul. ma. l. fi. 2. ff. de do. l. post contractum. 2. l. donationes. §. si.

**Ab ea.** qz si ualeat institutio ualere libertas: vt. §. codez. i. rñ. 2. §. qui manu. non pos. §. i. 2. ita no. ar. q. vbi aliquid prohibetur fi eri directo: similiter et per ob liquum pibet. sic. ff. de cōdi. insti. qua sub conditione. §. si quis. Item arg. qz cassato prin cipali cassatur quicq. sequitur et eo vel ab his: vt. C. de le. 2. cōsti. l. nō dubiū.

**Stator.** habet. **Seru.** autē a do mino suo heres institutus siquidē in eadem causa manserit fit ex te stamento liber heresqz ei necessari us: si uero a uiuo testatore manu missus fuerit: suo arbitrio adire he reditatē potest: quia non fit hēs ne cessarius. cuz vtrunqz ex dñi testa mento nō consequit. q. si alienatus fuerit iussu noui domini adire here ditatē debet: et ea ratiōe per eū dñs fit heres. nā ipse alienatus neqz li ber neqz heres esse pōt: etiā si cū li bertate heres institutus fuerit. desti tisse etenā a libertatis datōe videt dñs qui eum alienauerit. **Ali enus.** quoqz seruus heres institutus si in eadē causa durauerit iussu dñi eius adire hereditatem d. Si vō alienat. fuerit ab eo aut uiuo testa tore: aut post mortez eius anteqz adeat debet iussu noui domini ad ire. at si māmissus est uiuo testato re vlt. mortuo anteqz adeat suo ar bitrio adire potest hereditatem.

**Seruus autē alienus post dñi mortem.** recte heres instituitur: qz

de usufru. §. finif. vnde sic cēt quasi liber donec duraret usufru. quia nihil du raret post mortez testantis: nihil ualeat talis institutio vt sit liber: sed suo dño he reditatem querit: vt. j. co. §. alienus. Sed qd si erat usufructus repetit. in perso na pmi hēdis: uel et alteri qd pōt: vt. ff. qui. mo. usufru. amit. l. repeti. i. pñ. rñ. et erat qñ liber toto illo tpe: vt in. d. l. i. C. cōia de ma. l. i. §. si autē fructuari.

**Seruus autē a domino.** Seruus a dño instituitur fit liber et heres ne cessari. nisi in uita testatoris fuerit māmissus aut ab eo alienat. h. d. arctin.

**Causa.** i. seruus eiusdem dñi. Jo. vt. ff. si ex nota. cū aga. l. i. §. i.

**Liber.** nisi aliqua lex impediāt libertatē: vt. ff. co. l. si nō lex. vlt. dditio: vt. ff. co. l. quonens. §. si. uel qz ex lege pūit ad libertatez: vt. ff. co. l. testō. §. Jo. Itē fit liber a semetipso nisi institutus fuerit ita: cū quis mibi hēs erit sticus liber et hēs esto. nam tūca cōfde accepit totā libertatem: vt. ff. de acq. here. l. c. parte.

**Itē et ignoras fit heres et liber:** vt. ff. si cer. pe. l. cū qui.

**Anteqz.** i. hēditatem et libertatē. nā liber fit et hēs necessarius hec duo cō sequi debet et testō dñi: vt. j. de here. qua. 2. dif. §. i.

**Quod si alienatus fuerit.** i. liber. directa. n. libertas in seruo alieno non po test habere locum sed institutio pōt habere effectū: vt hic. sed aliud in legatis que adimunt hoc ipso q alienant fuit: vt. ff. de ali. le. l. suo cū libertate. et est rō. qz in legato spectatur dies quo cedit. nō autē an sit manumissus: vt qñ. di. legati ce. si post. §. si cum.

**Alienauerit.** i. alicui habēti factiones testamēti: vt. ff. co. seruum meū in fi. i. rñ. et hoc nisi redimatur ab eodē testatore qui eū instituit et postea eum aliena uit. tūc. n. reuincit libertas: vt. ff. de ma. testa. l. verū. 2. ff. co. quotiens. §. si. 2. l. si nō lex. 2. l. antepe.

**Alienus quoqz.** Seruus alienus hēs institutus querit dño suo heredita tem: si iussu suo hereditatem adijt. Si uero fuit alteri alienatus debet iussu no mi domini adire. Si uero anteqz adeat fuerit manumissus pōt suo arbitrio ad ire. h. d. are.

**Alienus.** qui sic institui pōt cū liber erit prius non: vt de cōdi. insti. l. seruo alienus. 2. l. quia.

**Iussu precedente aditione:** vt. ff. de acq. here. l. si qui bona. §. iussus. et ita ius dño queritur. alias si seruus nolit adire qd pōt eē dño iubente non querit: vt. C. eo. l. cū pponas.

**Testatore.** et post iussu eius anteqz tñ adiret: vt. ff. de acq. here. atisti. §. i.

**Domini.** hoc ē in hereditate vt illi acqratur q tpe aditionis ē dominus uel sibi si liber ē tunc. sed in legato spectatur dies cessionis: vt tpe mortis legantis sit meus l. alienez. tamen mibi debetur legatum: vt. ff. quando di. lega. ce. l. si post. §. ij.

**Arbitrio.** sic. §. e. §. si vō a uiuo.

**Seruus autē.** Seruus alien. pōt institui et post mortez dñi sui. Et et seruus hereditarius uel eius q ē in uero. h. d. Arcti.

**Ad huc.** uerba legis sunt omnia. et fm hoc planū ē: uel testatoris: quia

manu. non pos. §. i. 2. ita no. ar. q. vbi aliquid prohibetur fi eri directo: similiter et per ob liquum pibet. sic. ff. de cōdi. insti. qua sub conditione. §. si quis. Item arg. qz cassato prin cipali cassatur quicq. sequitur et eo vel ab his: vt. C. de le. 2. cōsti. l. nō dubiū.

**Alienus seruus.** Ser uus in quo quis habet usufru ctum dicitur alienus: Et ideo institutus cum libertate ab usu fructuario non consequitur li bertatem ipsaz. b. dicit cū glo. arctinus.

**Testator.** et id non pōt euz cum libertate instituere: vt. ff. co. si alienū. in prin. Hytradi cit ad hunc. §. ff. de bo. auc. iij. pos. l. in uenditione. sed certe quo ad alia est loco domini nō quo ad hoc vt possit fieri liber: sed cum alius manumissus cēt a fructuario simpliciter sine in stitutione erit tanq. liber qd duraturus erat usufructus: vt .C. cōia de ma. l. i. §. si autē fructuarius. nunquid et h erit tanq. liber l. vere liber nō fit rñ. nō qz ex morte testatoris p tinus erat futur. quasi liber si ualere qd ageretur: vt. j. d. be red. q. 2. dif. in prin. Itē tunc erat usufructus pcedus: vt. §.

sic dicat instituo seruū heredē post mortem domini. et probat hec lectio secunda .ff. eo. qui filio. i. rñ. nec ob. q. videat in diem hec institutio. vt. j. eo. §. heres. q. i certus ē dies mortis: ut. ff. de pñ. et dem. l. i. vnde valet. et. ff. eo. l. i. tpe in pñ.

**a** **F**actio. s. passiuē uō actiue: vt. j. de her. qua. et. vif. §. testamēti. et iussio herediū spectat: si modo cū defuncta fuit. licz cū herede instituto non sit testamenti factio: ut. ff. eo. si seruus hereditarius.

**b** **C**ōndū. bene dico seruū hereditariū posse institui: quia non est nullus sed alicuius. s. hereditatis que vicem defuncti obtinet.

**c** **D**efuncti. et est forte ratio. qz defunctus est certus qui fuerit sed non sic de herede. quia et si certus sit institutus poterit esse qz nō adeat hereditatez: quia potest desistere multis de causis. ut. j. qui. mo. testa. in. fir. §. posteriori. et facit ad hunc. §. j. de stipu. ser. in prin. et. ff. de acquirē. re. do. l. in eo in fi. et. l. sequē.

**d** **R**ec. cū pro nato sit habendus quo ad cōmodum: ut. ff. de sta. bo. l. q. i. vtero. et. ff. eo. l. eius. §. i.

**e** **S**eruus autē pluriūz seruus pluriū ab extraneo institutus acquirat vnicuiqz pro parte vñica. h. d. areti.

**f** **C**ū qbus. s. domini. **g** **A**b extraneo. si vero ab altero ex dñis sit institutus acquirat ceteris socijs hereditas. qd̄ dic ut. ff. pro socio. l. verū. §. si seruo cōmuni.

**g** **I**ussu. dic qz sufficit vna iussio: lz sint plures dñi: vt. ff. de acq. her. l. seru. duoz. et. l. in acqrendis.

**h** **E**t unus. Quis potest et vnus et plures heredes facere. h. d. areti.

**i** **I**n infinitis. qd̄ ergo si instituo oēs homines quicunqz sunt in mūdo: videt nullum cē cum effectū habere non possit. puto tñ valere vt hic. sed tñ non poterit cōfirmari aditione pp̄ nimiam difficultatē vel impossibilitatem.

**j** **V**elut. cū sua voluntas sit lex: vt in anc. de nup. §. disponat. col. viii. **k** **H**ereditas. Hereditas pp̄rie diuiditur in. rñ. vñicas siue partes: quarū quelibet suo pp̄rio noie nūcupatur. **l** **N**ō tñ diuidi in pauiores vel in plures p̄ ut voluntas extiterit testatoris. h. d. areti.

**m** **P**lerūqz. id̄ dicit plerūqz. qz qñqz in plures: vt. j. e. §. si plures. qñqz i pauiores diuiditur: vt. j. e. §. nō aut.

**n** **Q**ue. s. vñica simul collecte.

**o** **A**ppellatione. i. significatione.

**p** **P**artes. j. posite in quantitate differentes: vel dic melius be partes. s. vñicie. rñ. vel ad partes redacte. est. n. ad superiora facienda relatio.

**q** **S**extans. als̄ sextās. i. vñica et dimidia: vt. ff. de inoffi. testa. papi. §. qñi quarta. Sed quare nō posuit nomē quod vñicam significaret: rñ. qz plura sunt negocia q̄ uocabula: ut. ff. de p̄. uer. l. nam natura. Et nō qz primū. et. ii. et. iiii. et. iiii. nomen interpretationem sumit ex eo qz quotā signat hereditatis portionem. sextās. n. d̄ q̄asi semuncia. et uncia et est tertia littera eius. s. non. et. sextās: qz sextā partē signat. i. duas vñicas. quadrās: qz quartam. et ita tres vñicas signat. triēs quia tertiā partē et ita quattuor vñicas signat. sequētia vō noia etymologiam habēt et ex eo qz certum nūerū vñicaz signant. dic. n. quinquis non qz qñtā partem habet: sed qz qñqz denotat vñicas: semis qz ser. et sic de singulis per ordinē. Item nō. qz nō oēs vñicē q̄ signant p̄ ista noia continent in asse licz hoc uideatur. sic. n. continet as. lxxviii. uncias et dimidiā. id̄ aut as ponit has partes: qz quelibet pars pōt in asse cōtineri: hac rōne et homo dicitur risibili et actio legis aequile penalis dicit: ut. j. ad. l. aq. §. his uerbis. Item nō. ista tria noia: as: pondus: libra idem significare. Item qñqz as ponitur pro obolo. unde illud. **r** **D**ne duo passeres asse ueniunt. vñ uerius. **s** **O**bolus pondus as ē possessio tota. i. hereditas: ut hic. sed et pōdus large dicitur omne quod ē in statera positū. sed hic stricte accipitur pro pondere. rñ. unciarum unde dipondium quasi duplex pondium. s. rñ. unciarum: ut. j. e. §. si plures. et facit ad hūc. §. ff. e. seruum meum. §. fi.

**r** **S**extans. i. due vñicie.

**q** **Q**uadrās. i. tres vñicie.

**s** **Q**uinquis. i. quinqz.

et cum hereditarijs seruīs est testamenti factio: nondū enī adita hereditas p̄sone vicez sustinet: nō heredis futuri sed defuncti: cū etiā eius qui in vtero est seruus recte heres instituit. **S**eruus autē pluriū cuz quibus testamenti factio ē: et ab extraneo institut⁹ heres vnicuiqz dominoz cuius iussu adierit pro portione dñi acqrit hereditatē. **E**t vnū hoīez et plures vsqz in infinitū quot qz heredes uelit facere licet.

**H**ereditas plerūqz diuiditur i xij. vñicias que assis appellatione continent. habēt enī be partes prop̄a nomia ab vñicia vsqz ad assem vtp̄uta sextūs sextans quadrans triens quinquis semis septims bes dodrans dextrās deuns as. **N**ō aut vñiqz semp. xij. vñicias eē oportet. nā tot vñicie assem efficiūt quot testator uoluerit et si vnū tm̄ qz ex semisse: vbi gr̄a heredem scripserit totus as in semisse erit. **N**ec enī idē ex pte testat⁹ et ex pte itestat⁹ decedere pōt nisi sit miles: cuius sola uolūtas in testando spectat. **E**t ex cōtrario potest quis i quāta scūqz uoluerit plurimas vñicias suā hereditatē diuidē. **S**i si plures instituantur heredes: ita demū in hoc casu partiū distributio necessaria est si nolit testator eos ex

- 1 **S**emis. i. sex vñicie.
- 2 **S**eptūs. i. septē.
- 3 **H**es. i. octo.
- 4 **D**extrās. i. decē.
- 5 **D**euns. i. vñdecim.

**D**odrās. i. nouem.

**D**as. i. duodecim.

equis partib⁹ heredes esse. satis enī constat nullis partib⁹ noiatis ex eqs partibus eos heredes esse. **P**artibus autē in quorūdam p̄sonis expressis si quis alius sine parte noiatus erit: siqdē aliqua pars assis de erit ex ea parte heres sit: et si plures sine parte scripti sunt omnes in eādē partē cōcurrunt. si vō totus as cōpletus sit in dimidiāz p̄tez uocatur: et ille vñ illi oēs i alteraz partē dimidiam. nec interest primus an medius an nouissimus sine pte heres scriptus sit. ea enī pars data intelligit que uacat. **V**ideam⁹ si pars aliqua uacet. **N**ec tamē qz qz sine parte sit heres institutus qd̄ iuris sit: ueluti si tres ex quartis partibus heredes scripti sunt: et cōstat uacantem partem singulis tacite pro hereditaria pte accedere: et per inde haberi ac si ex tertijs partib⁹ heredes scripti essent. **E**t ex diuerso si plures heredes scripti in portionib⁹ sint tacite singulis decrescere incipiūt. uerbi gr̄a vt si quattuor ex tertijs partib⁹ heredes scripti sint perinde habeant ac si vnusqz ex quarta pte scriptus heres fuisset: et si plures vñicie qz. xij. distribute sit is qui sine parte institut⁹ est qd̄ dipōdio deest habebit. idēqz erit et si dipōdus expletus sit: qz omnes

**T**otus. nāz in totis presumitur instituisse et functus cum alium nō instituit: vt hic et. ff. eo. l. interdum. §. i. idem quoqz p̄sumitur in milite: vt. C. de testa. mi. l. iiii. hoc ergo nisi qd̄ hic sequitur nō ad superiora p̄ri. rñ. sed ad h qd̄ seq̄ refer. i. neqz. n. et. §. si miles fecit testamentus in castrensib⁹ potest decedere intestatus in paganicis: vt. C. de testament. mi. l. i.

**D**ecedere. imo uideatur qz sic: vt. ff. de iof. testa. l. nam et si parentibus. §. pe. que est contra. sed hoc est uerū ab initio. s. ex postfacto potest: vt. C. de iof. testa. l. i. cuz duobus. **E**t nō. bicidem iuris non esse in parte quo ad partem quod est in toto quo ad totū: vt. ff. fami. her. l. i. hoc iudicio. arg. contra ff. de pac. l. iuris gētiū. §. adeo. et. §. sequē. et facit ad hunc. §. ff. de regu. iur. l. in testamentis.

**P**iles. nā miles bñ potest p parte testatus decedere pro parte intestat⁹: ut. C. de testamē. mili. l. ii.

**Q**uāta scūqz. i. quot cūqz. et facit. ff. e. l. interdum. §. paterfa. et. l. se. vñ ad. l. et factio.

**Sed si plures.**

Qui plures uult heredes instituire dispariter necessario habet per partes hereditatis distribuere. si non uult equaliter esse heredes quibusdam tamen instituit in partibus. Qui sine partibus instituitus est habebit reliquū hereditatis siue sit vnus siue plures. Si uero totus as fuerit per testatorem distributus qui sine parte est institutus habet semissem totius hereditatis. h. d. areti.

**D**istributio. i. assignatio partium quam partem uelit testator quelibet habere.

**E**xquis partibus. facit. ff. e. l. quotiens. §. h̄des.

**H**eres sit. eadem ē ratio in dipōdio: ut. ff. e. l. sabinus. et. j. eo. §. si plures. Item est hoc uerum si testator nō ignorat: vt. ff. e. quo loco. §. i. que est contra.

**D**imidiam. aliter. n. si asse expleto scripsit ex reliqua pte heres esto: tunc. n. cū nihil reliquū sit ex nulla parte heres institutus est: vt. ff. eo. l. i. quod sabinus. §. sed si assem.

**E**gocantur. s. qui erāt instituti in tota hereditate partib⁹ expressis.

**O**mnes. qui erant. vel erant instituti sine partibus.

**N**ec interest. hoc referē nō ad primū casuz sed ad superiorē. s. quādo pars uacat. idē tamē in secundo. sed nō haberet locuz ratio que redditur. Ea enī et. **U**el dic qz ad proxi. et statim cū sic sit institutio intelligitur pars uacare: et facit ad hoc. ff. e. l. quo loco. i. rñ.

**V**ideamus. Pars h̄ditatis p̄ testatōrē nō distributa accretat heredibus pro portionibus hereditarijs. idem ecōtra: si testator plus attribuit q̄ sit in hereditate. tunc quilibz heredum decrescat pro rata. hoc dicit primo. **E**t si plures vñicie qz. xij. sint distribute: et alius sit institutus sine parte transit ad dipōdiū. h. d. areti.

**V**ideamus. ff. e. l. interdū. §. paterfa. vsqz in fi. l.

**D**ipōdio. dicit autē dipōdium pondus siue hereditas in. rñ. vñicias diuisa. sic. n. pōdus dicit ea q̄ in. rñ. diuidit. et tripōdiū qd̄ i. rñ. et quadripōdiū qd̄ in. rñ. et sic de singulis.

**I**demqz erit. i. quod dicimus si quis expleto asse fuit institutus heres in dimidiam uocatur uel non expleto asse in uacantem partem uocatur vt. §. e. §. partibus aut. uel transcendentem in uacantem vsqz ad dipōdiū: vt. §. proxi. rñ. **I**dem est etiam si dipōdium sit expletum. §. §. ff. e.

**T**riens. i. quattuor vñicie.

item sabinus. in fi. l. vbi dicit expleto vobis dno institutus non habere par-

tem vacatem vsq; ad tripdium. sed certe imo dicit q; sic si recte illa lite-

ra intelligitur. et ita concordat. Itē videt q; tra. ff. e. l. ex vncijs. vi. sed cer-

te illa est concordantia si recte ibi fiat cōputatio vnciarū sed magis vñ con-

tra. C. de leg. l. cū questio. vbi dicit non fieri transitū ad vobidū vel tri-

pōdū; s; tantū vñ ad i mi primo quantū cōserē secundo. sed distingue

aut noluit testator excedere assē vel vobidū; quod pōt. vt. s. e. s. nō aut. et ita intelligitur.

aut noluit: et tunc habeat locū lex p̄traria. Itēz a tunc qñ vobidū sū lo-

cū beat vā. l. cū qd. q̄ ē p̄ra. Alij dicit hāc cor- rēgi per illam.

pres ad assē postea reuocantur q̄ uis sit pluriū vnciaz. C. hēs et pu

re et sub p̄ditione istitui pōt. ex certo tpe aut ad certū tps nō pōt. velu

ti post gnquennū q̄ moriar vñ ex calendis illis vel vsq; ad calendā

illas heres esto: dicm̄q; adiectum hñi pro supuacuo placet: et p̄inde

cē d; ac si pure heres istitutus esset. C. Impossibilis p̄ditio in istitutio

nibus et legatis vel fideicommissis et libertatibus p̄ nō scripta habetur.

C. Si plures p̄ditiones in istitutioi bus ascripte sūt: siquidē iuncti: vt

puta: si illd et illud factū fuerit oib; parēdū ē: si sepatim; veluti si illd

aut illud factū fuerit cuilibet p̄ditōi obtēpare satis est. C. Di quos nun

q̄ testator vidit heredes istitui p̄nt: veluti si fratris filios p̄grina

tos ignorās q̄ essent heredes insti tuerit. ignorantia enī testantis inuti

lem institutionem non facit. P. C. De vulgari substitutione. P. C. Testat aut quis i testō suo plu

libet fieri pōt et ideo de ea vulgari premitit.

P. C. Testat autem Totus iste titulus diuiditur in quattuor partes. Primo

ponit q; cuilibet liberum est facere pluralitatem graduū heredum. Secun-

do q; loco vnius instituti p̄nt plures substitui et contra. Tertio qñ partes sunt i

institutione expresse et non in substitutione. Quarto qñ seruus alienus vt pater

familias instituitur. Secun- da ibi. et plures. Tertia ibi. et

si ex disparibus. Quarta ibi. si seruū. Et hoc dicit. Pōt q; plures gradus heredū facere.

et in substitutum substituire ser- uū necessarium hñdē. b. d. are. k. Pōtēst at quis i testō. In

alia at voluntate q̄ i testō: vt i codicillis vel aliqua alia non sit. s. hñdi substō vt directo

valeat: sicut nec institutio fieri potest. vt. j. d. codi. s. pe. et c. de codi. l. hereditatem. sit m̄ in

codicillis ex certa scientia idēst cum credit codicillari: et vere codicillatur. vt per fidecomis-

sus saltē directo substitutus p̄b verba. s. cōstitutio codicillos ad mittat. vt. ff. ad tre. l. scenola. i. m̄. nisi testator putaret se fa

cere testamētū; et facere codicil- los non destinaffet; posset. i. non proposuerat facere: sed m̄ illud qd fecit non valet iure te-

stamenti: sed iure codicillorū. nam tūc substitut; i his nec di recto: nec per fideicom. admit- teretur. h; posset. vt. C. d. codi. l. i. facit. ff. eo. l. pōt. l. Gradus. ad similitudines enī graduū sic dicuntur qui fa

ciunt scalas. sic et vñ gradus

conanguinitatis: vt. ff. de grad. l. iurisdic. s. gradus.

m. Inquantū. i. in quot. n. Substituere. s. pōt.

o. Nouissimo. i. vltimo. sic. s. de suspic. tu. s. nouissime. sed nūqd in alio nisi in vltimo fieri pōt: rñ. nō. cū. n. ipse seruus oīo esse heres cōpellatur vt hic subij

cit. et. j. de her. qua. et. dis. s. primo. pater alij qui esset ei substitut; nō admitti. vt. C. e. l. post aditā. p. C. el. pro saltē.

r. C. plures. Pōtēst plures in locū vnius: et vnus in locū plurius: et sin- guli singulis: vel oēs inuicē substitui. b. d. are.

q. Substitui. s. possunt. r. C. plurius. s. substitui pōt.

s. Inuicē. sic. j. t. i. s. substituitur. t. C. sūt. s. possunt substitui.

C. Et si ex disparibus. Instituti inuicē substitui easdē partes vident habe re in substitutione quas in instōne: nisi testator alr disponat. b. d. are.

u. Disparibus. puta vnū in. vi. vncias: alij in. iij. alij in. ii. istitutū ponas. nā si nō adeat institut; in. vi. vncias. iij. accretū hñti. iij. et due habenti duas

vt hic. et. ff. e. l. ex testō. et. l. si plures. et. C. e. l. i.

r. Expressit. s. ff. ad treb. quonens. l. nōnunq; h; hic non expressit proprio no- mie s; ex equis partib; substituto dare iussit.

C. Sed si institui. Si institutus fuerit cōf d; substitut; et demū tert; sub stitut; substitutus admittit ad partes vtriusq; neutro istitutor; adēre. b. d. are.

y. Institutio. casus est. Ticius et seius institui sunt heredes. et ticio seius substiti tus. et seio sunt substitutus meus. prio ticius. secūdo seius repudiavit. admit- titur autem meus in partē vtriusq; heredis: vt hic et. ff. eo. l. si ticius. et. l. cohe- redi. in prin. z. C. heredi. s. seio. a. C. coheredi suo. s. ticio.

b. C. Alius. s. meus. c. C. Distinctione. s. ordinis pupillaris vel vulga- ris substitōnis. q. d. nō distinguitur si fuerit pupillaris vel vulgaris substitutio: et que fuerit primo facta vel institutio vel substitutio. et idē in vulgari. sed hāc

reprobant quidam: quia debet ibi esse ordo vt primo principalis et postea sub- stō fiat: vt. ff. de vul. et pu. s. l. ii. s. p̄nus. sed certe iste. s. p̄nus corrigi p̄ sequē tes. s. usq; i fi. d. l. sed ego hoc reprobo. q; non est bec huius littere intentio: sed

hec: q; sic fuit de facto q; non distinterūt cū ab eis quereret. Et m̄ distinguēdū a nobis: sic et alias. ff. de iudi. non pōt in fi. l. et. ff. de postula. l. imperator. in fi.

Item non dicit hic de pupil. sed de vulgari tñ: vt p; et serie ti. p. qd ēt reproban tur superior sñia. s. q. s. in prin. glo. fuit dicit; fm̄ quosdam nō distinguit. a- fuerit pupillaris an vulgaris substitutio. Distingue ergo vtrūq; institutus adie rit vel coheres vel ambo vel nullus: si. n. uterq; adiuit substitutus repellitur.

si coheres tñ. s. seius idē: q; meius repellitur. Item si neuter: h; locum qd b dicitur. s. q; meus habeat totū. si aut ticius tñ. s. primus hñs adeat et seius in prem repellit. s. meius nā in partes repellit quā adiit ticius: vt. C. e. l. post adit ā. et. ff. de vul. sub. q. habebat filij. i. rñ.

C. Si seruus. Si substitutio vulgaris facta fuerit seruo alieno quem testa tor liberū putabat substitutus venit ad partem hereditatis quus seruus adierit

hñdicitate iussu dñi. b. d. are. d. C. Patrēfamilias. i. libe; homines. e. C. Iussu. quē iussū nec necessario oportet p̄ceder: vt. ff. de acq. hereditat. si q; mibi. s. iussam. f. C. In partē. Sed in quaz; rñ. hereditas in. duas

partes dividitur. et iterum unus semis dividit in duas partes: que sunt due quar...

admittit. Illa enim verba si heres non erit in eo quod quae alieno iuri subiecta...

De pupillari substitutione.

In parte quis habet non solum ita ut supradictum substituet potest. id est ut si heredes ei non extiterint...

a Verba nunc mutat casus...

b Heres. f. dno que opponuntur in substitutionibus...

c Scit. et verum scit: alias enim non diceretur scire...

d Alii. i. si neque sibi si liber fieret vel dno suo...

e Effecerit. na tunc quoniam non est aliquid istorum duorum...

f Arbitratur. f. testator. subaudi et verum arbitrat.

g Subiectus. puta quod vendidit se ad precium participandum...

h Acquisierit. supple in littera. at in nostro casu primo...

i Serui. i. instituti.

De pupillari substitutione. Continuat. Quia. s. n. usque est de vulgari substitutione...

Liberis. Totus iste titulus dividitur in sex partes. Primo ponit qualiter quis possit facere substitutionem pupillarem...

Liberis. no. ex hac littera tria esse necessaria ut pupillaris substitutio teneat. Primum ut sit de liberis cui substituitur...

Supra diximus. f. vulgariter. s. n. i. et hoc idem hic subiicit.

Ad. hic caute. no. quod primo ponit verba institutionis...

Est. hec institutio tamen.

Heres. ecce pupillaris.

Pubes. benefacit quod exponit. alias interdum p. xiiij. an. interdum p. xv. an.

c Erat. f. liber factus.

Arbitratur. f. testator. subaudi et verum arbitrat.

Subiectus. puta quod vendidit se ad precium participandum...

Acquisierit. supple in littera. at in nostro casu primo...

Serui. i. instituti.

De pupillari substitutione. Continuat. Quia. s. n. usque est de vulgari substitutione...

Liberis. Totus iste titulus dividitur in sex partes. Primo ponit qualiter quis possit facere substitutionem pupillarem...

Liberis. no. ex hac littera tria esse necessaria ut pupillaris substitutio teneat. Primum ut sit de liberis cui substituitur...

Supra diximus. f. vulgariter. s. n. i. et hoc idem hic subiicit.

Ad. hic caute. no. quod primo ponit verba institutionis...

Est. hec institutio tamen.

Heres. ecce pupillaris.

Pubes. benefacit quod exponit. alias interdum p. xiiij. an. interdum p. xv. an.

ponitur hec oratio: cum in suam tutelam venit: ut. ff. de lega. iij. cum in filio.

Quo casu. f. supra dicto.

Heres. et solus patris habeat bona sibi a quo.

Filio. et nihilominus pater: ut. ff. e. p. familias. et bona pupilli vinctus quod sita sunt: ut. ff. eo. sed si plures. s. ad substitutos. nisi in duobus casibus...

siquidem non extiterit heres filius tunc substitutus sit pater heres. si vero extiterit heres filius et ante pubertatem decesserit: ipsi filio sit heres substitutus. Nam moribus institutum est ut cum filij eius etatis sint in qua ipsi sibi testam facere non possunt...

Resipuerit. f. cum compotes metis vel sani facti fuerint.

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur...

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa. Prima. f. vulgaris subdividitur...

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa.

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa.

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa.

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa.

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa.

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa.

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa.

Ad exemplum. et ita h vocatur exemplaris substitutio. vbi ut plene de his hinc notitia distinguitur quinq; genera substitutionum: quae alia est vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendiosa.

heres duobus: patri. f. et filio. ite duarum hereditatu. vnu qd dicitur: qz ab vno factus. et facit ad hoc. ff. e. l. patris et filij. et ff. de condi. et dem. d. l. her. scriptura. et ff. de bo. pos. fm. ta. et si ita scriptum. §. si. et l. vt bonoz.

**S**ubstitutio. dicitur pater facere substitutiones pupillarem filio separatim clausam et signatam et disponere qd no aperiat vno filio: qd dispositio valet et si no fuerit pro se ita clausa et signata. b. d. are.

**F**ormidolosus. i. doctus multiformis: vt in midus.

**S**ubijcere: quibz infidus cum subijceret substitutus vt haberet eius hereditate: vt fecit zacharellus.

**S**ubstitutio. f. est ipsa institutio. nam hic e ordo. ut primo institutio. secundo vulgaria substitutio. tertio pupillaris fiat: ut. §. eo. ti. in prin.

**V**ocatur. qd est pupillaris.

**S**cribere. vt et alia charta: qz hoc fieri potest: vt. ff. eo. l. patris et filij.

**L**ino. lino appellat ipsam cordulam que fit de lino: ut videmus fieri in litteris domini pape in quibus cordulis testamenti apponchant. vij. sigilla d. cera. §. d. dicit proprio lino. qz si alio eno videretur dominus et ita aperiretur et consilium legis nullu esset. vt dic. pprio. i. separato ab aliis partibus testam. n. §. done magis infidiabitur substitutus cuius est constructio. i. iordia idcz videat. et pp. sc. m.

**C**anere. id est et si hoc non caueat. du tr separati signet.

**C**onius. quasi dicat virinus qd sic caute fieri potest: sed si no ita fecerit nu quid valet ideo minus: m. no ideo minus et. vt hic dicit.

**T**abulis. f. apertis.

**N**on solum. Substitutio pupillaris pot fieri non solum filio instituto: sed etiam exheredato. Et veniunt in ea oia bona pupilli vnde cuqz quesita: qd locu habet et in posthumis. b. d. areti.

**N**on solum. exheredatis. f. substitui pot.

**V**alcat. f. a principio: vt qz filius fuit preteritus: vt. ff. e. si quis cum. in ff. l. vel als. f. non valet testamentu a prin. cu3 multi sint modi quibus testis non valet vt. ff. de iust. rup. testa. l. i. Idem et si ex postfacto iupatur in totu. f. testamentum patris. secus si p parte m: qz tunc substitutio remanet: vt. ff. e. in substitutione. et ff. de inof. testa. l. papi. §. sed nec. Item hec sunt vera si iure civili expugnetur testis: alii at si iure ptorio vt si per contra tab. expugnetur testamentuz qz remanet substitus: vt. ff. e. l. ex duobus. in fi. et l. se. que huic. l. contrarie sunt. Sed certe aliud est cum expugnetur iure civili vt hic. aliud cum iure pretorio vt ibi. na pretor non potest facere esse nec desinere heredem: vt. §. de bo. pos. §. quos aut. Item not. hic qd de alienis rebus quis testatur: vt pater de bonis filij. sic et alias. ff. d. dona. inter vi. et vro. cu3 hic. §. si miles. et ff. de iust. rup. testa. si quis filio. §. sed et si quis filius. Et et alius casus fm quosdam. vt. C. d. secundis nup. fm. §. si. sed d iure cdi ali est: vt. ff. d. test. l. eius qui. §. i. et de codicil. l. con ficiuntur. §. supius.

**S**ingulis. Pupillaris substitutio potest fieri singulis pupillis vel ei qui vltim mo rictur. b. d. areti.

**S**ingulis. pot enim esse q quis habeat plures filios et omnes ipuberes. si cuilibet substitui tueri vult: poterit. si autz vltimo loco morietur et hoc potest: vt hic. et ff. e. l. singulis. et hoc casu vno moriente deservit sua portio iure legitimo. f. per. l. xii. tab. ad fratres: vt hic et. §. de le. agna. succes. §. i. sed certe ex eo qd m vltimo moriente substituit videtur eos mu. cum substituisse vsqz ad vlt. mum. et ita iure substitutionis magis legitimo inter eos succedi videtur. vt. ff. de lega. ii. l. ticia scio. §. scia. in ff. §. que est huic contra. §. certe ibi dicitur plus. f. qd non alienarent qd testator eis dimittat. et hoc ibi dicitur de iure substitutionis succedere. no qz vltimo m substituit: vt. ff. de le. i. l. is q in fi.

**N**ouissimus. i. in vltio pura bis verbis: qui ex liberis matris ipubes vltimus moriet: ei tunc heres esto.

**S**ubstitutio. f. pupillariter.

**S**ubstitutio. Substitutio pupillaris pot fieri istis verbis generalibus qd quis mihi heres erit: quo casu vocant ad substitutionem scripti pro ea parte pro qua vocantur in institutione. b. d. areti.

**N**ominatim. sic. §. d. exbere. li. §. nominatim.

**E**rit. sub iudi sit heres filio meo.

**Q**uibus. i. generalibus verbis.

**H**eredes. f. patris. sic. §. de exbere. li. §. nominatim.

**E**xterunt. sibi met heredes. nam secus si alij querant veputa patri vel domino. nam tales. f. pater et dñs qui sunt heredes per filium vel p seruum et his verbis generalibus no admittunt ex substitutione. idē dicas de herede heredis: vt. ff. e. cu filio. et l. liberis. §. hec verba. et l. sequē.

**P**ro qua. prout. n. dilexit testator qui eos instituit equaliter vel unequaliter sic in substitutione presumitur: vt hic. et ff. e. si pater et. §. ti. i. §. et si ex disparibz.

**M**asculo. Pupillaris substitutio expirat adueniente pubertate. hoc dicit. Aretinus.

**M**asculo. ad. viij. an. copletos. na pupilli eē desinūt: vt. §. qui. mo. testa. l. fir. in prin. sed infra hos anos pot substitui: vt. ff. e. si ita qd. et l. qui plures.

**a** Obliget. rogando eum p fideicō. vt restituat.

**b** Trademus. vt. j. de fideicō. bere. per totū.

**c** Quibus modis testamētus infirmetur. Et qz nunc qualiter firmentur testa-  
menta. nunc qualiter infirmantur. nā nihil est adeo firmum qd non rumpatur  
vt in auc. de sup. §. nup. col. iiii.

**T**estamētus. Totus iste  
titulus diuiditur in quin-  
qz partes. Primo ponit qua-  
liter testamentum tollat agna-  
tione sui heredis nouiter ado-  
ptari. Secūdo quat per secun-  
dum testamentum tollat pri-  
mum. Tertio quat testm irri-  
tetur capitis diminutiōe testa-  
tis. Quarto an voluntas so-  
lennis possit tolli nuda volun-  
tate testāns. Ultimo q etia im-  
perator non capit ex testamen-  
to imperfecto. Secūda ibi in. §.  
posteriore. Tertia ibi: alio quo  
qz. Quarta ibi ex eo aut. Qul-  
ta ibi. Eadez oratione Et hoc  
dicit. Testm non iure factum  
non valet: ideo non pōt rum-  
pi. Qd non iure factū est eius  
iure vitiatō rumpitur viuo te-  
statoze: vtputa per agnationē  
filij nouiter adoptati vel arro-  
gati. b. d. areti.

**d** Adoptauerit. i. arropa-  
uerit.

**e** Constitutionem. puta quia  
anus est qui adoptat: vt. C. de  
adoptio. l. cū i adoptiuis. r. s.  
de adop. §. sed hodie. accur.

**f** Rumpitur. si autē eū pri<sup>o</sup> i-  
stituisse non ruperetur. h. po-  
stea arropetur. vt. ff. de libe. r.  
posthu. filio. §. si. si aut fuit ex-  
heredatus filius emancipatus  
r postea arropatur: tunc non  
rumpitur: aut efneus q postea  
arropatur: r tūc rumpitur. vt. ff.  
de ptratabu. l. nō putauit. §.  
si quis emācipatū. cfneuz aut  
nepotē accipe qui non est suus  
heres: cuius alius eum precedat  
alias frustra r tunc exheredat  
vt. ff. de verbo. ob. quidā cum  
filii. r. de libe. r. postu. l. si qz  
posthum<sup>o</sup>. §. si filius.

**g** Agnatione. i. sicut nati-  
uitate alicui<sup>o</sup> posthumi. nam  
tunc certū est rumpi. vt. ff. de  
iniu. rup. testa. l. i. in fi. r. l. iiii.  
in prin. r. l. verū. r. hoc in ma-  
sculi testamento. secus in t: sō femie: vt. ff. de libe. r. post. l. gallus. §. nunc de le-  
ge vellea. in fi. §. r. est rō: qz preteritio matris habet pro exheredatione: vt. s. de  
exhereda. li. §. si quid. h. inofficiosi testa. agit talis posthum<sup>o</sup>: vt. C. de inoffici.  
testa. l. i.

**h** Posteriore. Testamentum secundū tollit primum si secūdu ē iure per-  
fectum siue ex secūdo actuali adiatu hereditas siue nō. dūmō adiri ex eo possit.  
hoc dicit. Areti.

**i** Rumpitur. hoc verū fm quosda; qz scdm nō cōcordat cū priō. as durat p-  
mum: vt. C. de testa. sancimus. certe hoc stare non pōt. naz si valet secūdu non  
valet primū. cū idē nō possit duo testamenta facere. cū ex secūdo tñ adcaf heredi-  
tas. ecōtra in sententia. nā valet prima nō secūda ab eodem r super codē lata vt  
ff. de re iudi. l. iudex.

**j** Existere. nota nō cōsiderari qd est: sed quod esse pōt: vt hic. r. ff. de here. in-  
stitu. l. pater filio. r. ff. de iniu. rup. testa. l. cū in secūdo. in prin. r. §. in futuz. sed  
ptra. ff. de lib. r. posthu. si filio i priā cartha. so. ibi testm scdm nō valet et i pn.  
hic aut valet: h. ex eo nō adcatu hereditas. Itē nota qz id qd valeat plus rū-  
pif p id qd minus valet. sic. ff. de adi. le. l. legatū sub cōditōe. §. i. arg. cōtra. ff.  
de rescu. vendi. si id qd in prin. §. si. dic vt ibi no.

**k** Decefferit. quare nō trāsmittit nec oli nec hodie ad heredes: vt. C. de cadu.  
tol. §. in nouissimo.

**l** Institutus. h. s. in secundo testō. r iste versus est et plūm qñ valet scdm te-  
stamētum r non certū in eo aliqz heres r vide tria exēpla.

**o** Sed si quis priore. Primum testamentum iure pfectū tollit p secūdu p  
secūdu et si in eo sit in re certa heres institutus: nisi i secūdo asseruerit se velle vale-  
re primum: quo casu institutus in re certa oia per fideicommissum restituet. hoc  
dicit. arctinus.

testator obliget<sup>o</sup> alij hereditatē ei<sup>o</sup>  
vel totā vt pro parte restituere: qd  
ius quale sit suo loco trademus<sup>o</sup>.

**o** Quibus modis testm infirmet.

**T**estamētus iure factum vsqz  
adeo valet: donec rumpatur  
irritū fiat. rūpif autē testamētuz  
cū in eodēz statu manēte testatore  
ipfius testamenti ius viciat. si quis  
aut post factuz testm adoptauerit<sup>o</sup>  
sibi filium per imperatores eum q  
est sui iuris: aut per pretorez fm no-  
stram constitutionē cū qui in prāte  
patris fuerat: testm eius rumpitur<sup>o</sup>  
qñ agnatiōe sui heredis **P**o-  
steriore vō testamento qd iure per-  
fectuz est: superius rumpitur<sup>o</sup>: nec  
interest an extiterit aliquis heres ex  
eo posteriore testamento an non.  
hoc enim soluz spectat: an aliquo  
casu existere poterit: ideoqz si quis  
noluerit heres esse aut viuo testa-  
tore: aut post mortē eius anteqz be-  
reditatē adierit decesserit<sup>o</sup>: aut ante  
cōditōez sub qua h. s. institut<sup>o</sup> est d  
functus sit: in his casibus paterfa.  
itestatus moritur: naz r pri<sup>o</sup> testm  
nō valeret ruptū a posteriore r po-  
sterius eque nullas habet vires cū  
ex eo nemo heres extiterit. **S**z  
si quis priore testamento iure per-  
fecto posterius eque iure fecerit: et  
si ex certis rebus<sup>o</sup> in eo testō here-  
dē instituerit superius testamētuz  
sublatuz esse diuus seuer<sup>o</sup> r antōi-  
nus rescripserunt: cui<sup>o</sup> pstitutiōis  
inseri verba iussimus<sup>o</sup> in nostro co-  
dice cū aliquid quoqz preterea in  
ea pstitutione expressuz est. **I**m-  
peratores quoqz seuer<sup>o</sup> r ātonin<sup>o</sup>

**m** Sed si quis. iste. §. est lex. ff. ad treb. r incipit si quis priore. accur.  
**n** Priore. no. ar. pro snia appellatiōis. vtrū ex ea vel ex priā agatur  
sed contra ar. C. d. dona. inter vi. r vro. l. ex verbis. r sile pōt no. in. l. pe.  
eiusdem titu.

**o** Rebus. qz totum habet h. ex certa re sit institutus. r ideo rumpitur p-  
mum testamentum: vt  
hic r. ff. de here. insti. l.  
.i. §. si ex fundo.

**p** Iussim<sup>o</sup>. hoc iur.  
statim.

**q** Aliquid. f. quo ex  
preste confirmari pōt p  
muz in secūdo. r alia vt  
p in sequē.

**r** Imperatores. ecce q  
ba dicte cōstitutiōis.

**s** Campano. f. rescri-  
pserunt salute.

**t** In eo. f. secundo te-  
stamento.

**u** Rerū. f. certarum.

**v** Scriptus. f. in secū-  
do testamento.

**w** Suppleta. f. si res  
sibi date nō faciāt qñā.

**z** Expressum. naz te-  
statoze testō secundo ex-  
preste voluit primuz te-  
stamētū remanere r tñ  
non potuit nisi ex iure  
fideicommissi. ex tacita  
quoqz voluntate que ex  
cūdo testamētō percipif  
remanet primū. vt si sic  
dicā in secundo. id insti-  
tuo talem qz mortuus ē  
quē instituerā in primo  
nā si errauit remanet p-  
mus heres r legata ex  
vtrōqz prestatur. l. a p-  
mo. vt. ff. de here. insti.  
l. finali.

**a** Nec modo. f. trib<sup>o</sup>  
modis. p arrogationez  
r p agnationē. vt. s. c.  
§. i. nē r p secūdi testa-  
mēti cōpositionē: vt. s.  
codē. §. posteriore quo-  
qz vsqz huc.

**o** Alio quoqz.  
Der capitis dimi-  
nutionem testamentum p  
prie firmitatem. r largo  
mō testm ruptuz vel in-  
iustu dicit irrituz r qz.  
hoc dicit. areti.

**b** Diminutus sit. licz minima capitis diminutione: vt. j. c. §. non tñ  
in fi. r. ff. de codicil. l. cōficiuntur. §. si post testamētum. Sed cōtra. s. de  
testamē. mi. §. pe. Sed illud spē est in malice. potest r alius modus irri-  
tandi testm adijci qz per legem qñ qz cassat in duobus casibus: vt in auc.  
vt cū de ap. cog. §. si qz de predictis. r. §. sed vñ de parētibz. col. viii.

**c** Retulimus. vt. s. de capi. dimi.

**d** Casu. f. cū qz capite diminiuitur.

**e** Dicuntur. f. pprie.

**f** Alioqn. f. si iproprie dicere volumus r large.

**g** Causas. i. differētiās.

**h** Singulis. i. de proprijs noibus. r facit. ff. de sup. le. l. labeo. §. fi.  
**Montanen.** Testamētū iure factū postea irritum capitis dimi-  
nutione testatoze recōualescit de equitate ptoze si testator tpe mortis fu-  
erit ciuis romanus r sui iuris. b. d. areti.

**i** Irrita. vt per capitis diminutionē testatoze.

**j** Signata sunt. r postea testator capite diminutus est.

**k** Romanus. vt qñ maximā vel mediā capitis vi. passus fuerit.

**l** Potestatis. vt in minima.

**m** Fuerit. r aliquo iudicio voluntatem primā retineat. ff. de secū. tab.  
l. qui ex liberis. §. testamētō.

**n** Libertatē. imo et factō suo testatoze. vt quia captatur ab hostibus r  
ibi suus moraf. nā tūc valet testm. vt. s. q. nō est p. fa. te. §. fi. que est s  
sed illud est pp fideicōz. l. cor. vt ibi. r. ff. d. vul. sub. l. ler. cornelia.

**o** Tabulas. no. qz de iure ciui. non admittitur cū sit irritum tñ. h. iure  
pretorio quo inspecto non potuit infirmari qd erat factū cū circa talia ius  
pretorium non habet vim. vt. j. de bo. pos. §. nos autem.

**C**reo autē. Per posterius testamentum imperfectum vel alia voluntate non solēnem nō tollit primū. b. d. arc.

**C**reo solo. bene dicit solo qz si plus interueniat licet nō sit perfectum secūdū tamen qñqz rumpit primū vt in si. b. uis. §. dicemus.

**C**oluerit. s. dicendo hec verba. nolo testamentum qd feci valere.

**C**Perfecte. immo qñ

qz si sint imperfecte se-

cunde rumpunt primo

factas. vt. C. de te. san-

ctimus in si. q. est cōtra.

h. ibi iam ex cursu decē-

nij q̄ mutatione volun-

tatis illud cuenit non so-

la mutatione. Item con-

tra. ff. de te. mi. l. ei. m-

litis. §. militia missas. h.

ibi primū erat minus

solēne iure cōmuni in-

specto vnde facile potuit

rumpi. Itē contra. ff.

de inuis. rup. te. l. ij. sed

ibi scdm licet nō sit pfe-

ctū iure cōi. est tñ pfe-

ctū iure militari vñ rū-

pit primū. Itē cōtra. C.

de te. l. hac cōsultissima

. §. si qz aut. sed ibi in se-

cūdo fuerūt instituti qui

alias ab intestato suc-

cessari erant: vnde faci-

le rumpitur primū tes-

tamentū in quo extra-

nei sunt instituti et facili-

us admittitur veniens

ab intestato. ut ar. ff. de

vul. et pu. sub. l. si filius.

Itē cōtra. C. de testa. l.

nostra. et ad idē contra.

ff. si tab. tes. nulle ex. l.

i. §. si heres. sed istis legi-

bus plus fecerat testator vt

rūperet primū. qz incidit qd

magis est: q̄

si aliud testamentum facere

voluisset vt ar. ff. de his que

in testamento

velen. l. ij. Itē cōtra. ff. de acqui. here. l. claudius. sed ibi non valet

primū: non qz ruptum sit a secūdo. sed quia heres institutus in primo nō

adiuit ex eo hereditatē: vñ non valet testamentum qz herede nō habet vt

ff. de his que in testa. de. l. proxime. nec potuerit eā trāsmittere suo here-

di vt. C. de cadu. tol. §. in nouissimo. Itē cōtra. C. de his qui. vt indig.

l. hereditas. sed ibi dicit talia verba qz heres erat indignus vel similia:

que plus faciunt q̄ si simpliciter diceret nolle pu<sup>o</sup> valere: vel q̄ si scdm

cepisset facere et ideo ibi receditur a primo. Vel dic illud quod hic dicitur

esse verum de iure directo vt non rumpatur primū sed tamen aufer-

tur ei hereditas vt idigno vt ibi: cum hec cogitauerit testator vt arg. ff. de

condi. liti. l. quidam in si.

**C**Nullum est. nō nihil esse qd perfectum nō sit vt. C. ad sil. euz. fil. in

si. sed p̄tra. ff. que ad. test. ap. l. ij. §. testamēto. sed ibi abusive dicit aliqd

qd non erat perfectum. Itē cōtra. C. de test. l. hac cōsultissima. §. ex imp-

fecto. sed illud speciale fauore liberoz vt ibi dicitur. sicut et illud speciale i

eis: vt difficilius rumpat testator illud in quo ipsi instituti sunt. vt in au-

temi. de testa. imper. §. pe.

**C**Eadem oratione. nō valet institutio facta de imperatore rōne

litis quā testator hz cū alio siue institutio sit perfecta siue nō. et licet im-

perium sit legibus solutū tamē vult viuere legib<sup>9</sup>. b. d. Areti.

**C**Reliquerit. s. in solēni testō qd facit vt duriorē faciat aduersarium

suis aduersarijs: q̄ institutio est inuidiosa. ut. ff. de here. liti. l. pe.

**C**Causam. s. litis. nam legitimas nō probat. s. princeps multo minus

probabit non legitimas.

**C**Probatarum. i. commendatarum.

**C**Admissurū. nisi solēniter sit institutus nollit ēt nomen heredis hfe.

**C**Auctoritas. ut qz aliqd desit pp qd testm nō valet cum multa sunt in

eius factione necessaria vt. §. de testa. §. i. et ij.

**C**Rescripserunt. ut. C. de testa. l. ex imperfecto.

**C**Inquunt. s. imperatores.

**C**Soluti. vt. ff. de leg. et se. con. l. principes. et facit. ff. de in. fisci. l. si-

scus. §. finali.

**C**Viuimus. i. iure viuere volumus. ut hic et. ff. de le. et cōsti. digna. et

facit. ff. de le. ij. qd principi. et. l. se. et. ff. de leg. ij. l. imperfecto. et. ff. de inof-

fi. testa. l. papinia. §. imperator.

**C**De inofficioso testamento. Qualiter ipso iure testamenta infirmantur.

s. i. i. dictum est: nunc aut qualiter officio iudicis. i. per sententiam iudicis intentata querela.

**Q**uia plerūqz parētes sine cā

liberos suos exheredant<sup>9</sup> vel

**C**Ex eo autē sola non pōt infirma ri testm q̄ postea testator id noluerit valere: vsqz adeo vt et si qz p<sup>o</sup> factū pu<sup>o</sup> testm posterius facere ceperit: et aut mortalitate p̄uēret aut qz eū ei<sup>9</sup> rei penituit: id nō p̄fecisset: diui p̄tinacis ofone cautuz ē ne al<sup>9</sup> tabule p̄ores iure facte irrite fiant: nisi sequētes iure ordinate et p̄fecte fuerint. nā imperfectū testm sine dubio nullū ē. **C**Eadē oratione expressit: nō admissurū se ad hereditatē eius q̄ litis cā p̄ncipes reliquit herede: neqz tabulas non legitime factas in qbus ipse ob eā cām heres institutus erat probatur<sup>9</sup>. neqz eniz ex nuda voce heredis nomen admissurū: neqz ex illa scriptura cui iuris auctoritas desit aliqd ad p̄tarū: s̄m hec diui quoqz seuer<sup>9</sup> et antonin<sup>9</sup> sepissime rescripserunt. h. n. inqunt<sup>9</sup> legibus solut<sup>9</sup> simus: atqz legibus viuimus.

**C**De inofficioso testamento.

**Q**uia plerūqz parētes sine cā liberos suos exheredant<sup>9</sup> vel

la. Secūdo quando querela cessat. Secūda ibi. Sed hec ita. Item prima subdi miditur. Nam primo de querela descendentiū contra testamenta ascendentiū. Secundo contra de querela ascendentiū cōtra testamēta descendentiū. Tertio de querela collateralī. Quarto qz querela ē remediū subsidiarium. Scda ibi. nō aut libis. Tertia ibi. foroz. Quarta ibi. tā aut. et hoc dicit. Solis

omittit<sup>9</sup>: inductū ē vt de iofficioso testō agere possint<sup>9</sup> liberi: q̄ q̄run tur<sup>9</sup> aut intq̄ se exheredatos: aut iniqz p̄teritos: hoc colore q̄si nō sane mētis fuerit cū testm ordinaret: sed hoc of nō q̄si vere furiosus sit sed recte qd fecit testm: non aut ex officio pietatis. nā si vere furiosus ē: nullū testm est. **C**Non aut liberis tñ permissum est testm parentū inofficiosuz accusare verū etiam liberoz parentib<sup>9</sup>. **C**Soro<sup>9</sup> aut<sup>9</sup> et frater turpibus<sup>9</sup> p̄sonis scriptis heredib<sup>9</sup> ex sacris p̄stitutionib<sup>9</sup> p̄relati sunt. nō ergo p̄tra oēs heredes agere p̄nt. vltra fratres igit<sup>9</sup> et sorozes cognati nullo modo aut agere possunt aut agentes<sup>9</sup> vincere.

**C**Tam autem naturales<sup>9</sup> liberi q̄ s̄m nostre constitutionis diuisionem<sup>9</sup> adoptati ita demum de inofficioso testamēto agere possunt: si nullo alio iure ad defuncti bona venire possunt. nam qui ad hereditatē totam vel partem<sup>9</sup> eius alio iure veniunt<sup>9</sup>: de inofficioso agere

liberis et parentib<sup>9</sup> defuncti et sororibus et fratribus consanguineoz dat querela inofficio si. non autem ceteris cognatis hoc colore quasi a demente factū sit testm. b. d. Areti.

**C**Exheredant. hoc refertur ad eos qui ascendūt p̄ lineam masculinaz et femininam. h. se quens clausula respicit tñ femininam.

**C**Vel omittit. hoc tñ ad femininā lineam refertur. nā illarū p̄terito pro exheredatione habet. vt. §. de exher. li. §. mater. si aut aliqs de linea masculina omittet filium in potestate nullū ipso iure esset testamentum: si emancipatū filius omittet valeret sed p̄ contra ta. rumpitur. ut. §. de erbe. li. in prin. et. §. emancipatos. **C**Hodie et emancipatus p̄teritus pōt dicere nullū ipso iure: vt. §. de exher. lib. §. nominati. et. C. de libe. pre. maximum.

**C**Possint liberi. s. ab adita hereditate infra quinquenniū. ut. C. e. sanamus. §. si. et. l. si qz filū in si. et. ff. e. pap. in si. et. C. in qui. cau. in inte. resti. nō est ne. l. ij. et hoc p̄posita quadam penitēde ad hoc vt testm rescindat que nō est actio p̄toris nec accusatio: sed medium

tener: et quādoqz actio quādoqz accusatio dicitur: sed proprie dicitur querela vt no. ff. eo. posthumus. §. si qz.

**C**Qui. s. liberi.

**C**Querunt. i. conquerunt.

**C**Exheredatos. a qualibet linea.

**C**P̄teritos. ab aliquo de linea femina.

**C**Testamētū. vt. §. qui. non est per. face. tes. §. itez furiosi.

**C**Liberorū parētib<sup>9</sup>. s. est permissum accusare filijs qñ sunt ab eis exheredati. et hoc accipe in filio pagano emancipato als si eēt miles nō subiaceret querela: vt. C. eo. l. pe. in si. Itē si eēt in p̄tate testm ipso iure nō valeret. vt. §. qui. nō est p̄mis. fa. te. in prin. et facit. ff. e. l. nam et si parentib<sup>9</sup>.

**C**Soro<sup>9</sup>. hoc accipe in consanguineis et vterinis: vel consanguineis tñ nam vterini non possunt vt. C. eo. l. fratres.

**C**Autē. duo dicit iste. §. primū qz frater et soroz possunt agere querela s̄m qz hoc vey est quādo turpes persone instituunt heredes.

**C**Turpib<sup>9</sup>. i. infamib<sup>9</sup> ipso iure vsqz suam vel et de facto. vt. C. eo. l. ffes.

**C**P̄relati sunt. i. admissi sunt.

**C**Non ergo. hoc refertur ad primū responsum.

**C**Possunt. s. de iure.

**C**Ultra. hoc ad secundum.

**C**Agentes vincere. s. qui de facto agentes non vincerent: melius ergo facerent si se s̄p̄tib<sup>9</sup> innamibus nō veraret. ut. ff. e. l. i. **C**§. cōtra. ff. e. posthumus. §. si qz ex his. sed ibi nemo repulit agētem: repelli tñ potuit vt hic. **C**Sed an filij fratru agāt: vñ ex hac littera eos excludi: sed cū hodie vocētur ab intestato. et fratribus eqparant forte et ipsi q̄rela dat: ut in autēti. de here. q̄ ab testa. dese. et i autē. vt fratru filij. §. reliquū colla. it. q̄ est in. C. de leg. here. autem. cessante. et ar. ff. de inoffi. test. l. posthumus in p̄n. **C**Sed rudent quidam qz non admittunt ad querelā. et tñ vna cū eo qz pōt agere admittit ab intestato: vt. C. de inoffi. testa. fratres et. C. cōia de suc. autēti. itaqz. vel possit responderi qz admittitur iure diuerso naz frater agit querela et rumpit. et filius alterius fratris cum sit ruptum testamentū admittit ab intestato.

**C**Tam autem Querela inofficiosi nō hz locū vbi cōpetit aliud remediū. nec vbi aliquid relicū sit qz agitur ad supplementum. b. d. Aretinus.

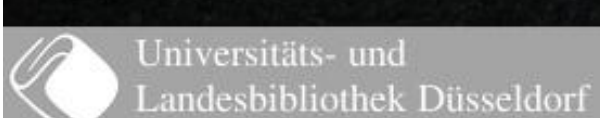
**C**Naturales. s. et legitimī. nā naturales tñ non agunt in bonis patris s̄z matris. vt. ff. eo. si suspecta. §. i.

**C**Diuisionem. ut ab auo paterno vel materno.

**C**Adoptati. i. arrogati qz habēt q̄rtā ex cōstōde diu p̄ij. ut. ff. e. papi. §. si quis impubes. Itē adoptati si auo paterno dati sunt. ut. C. de adop. cum in adoptiuis et. §. de adop. §. sed hodie. et hoc p̄dicit.

**C**Partē. s. quartā: si aut minus tūc ad supplementū agit. ut. j. proxi. §.

**C**Geniū. i. venire possunt ut iure legauit vel donatōnis. ut. j. e. §. pe. qz eoz filij vel serui sunt instituti. ut. ff. e. nihil.





**A** Posthumi. scz exheredati. nā si preteriti. ipso iure rāpūt testm: vt. s. de ex her. li. s. posthumi. s. hodie nō pōt exheredari: vt. C. e. l. si q̄s i suo. s. legis.

**B** Sed hec. scz. s. dicta a prin. s. vsqz huc. **C** Testamēto. f. iure institutiois cū testm facit vt in autē. vt cum de ap. cog. s. aliud. s. si aliā volūtatē facit sufficit quoquo relictū. vt i auc. s. trē. s. se. s. i.

**C** Constitutio. vt. C. co. om- nimodo.

**D** Cis. l. exheredatis vel pre- teritis.

**E** Querit. edictum. vt. C. co. sancimus in prin.

**S** Tutor. Tutor legatus petēdo nomine pupilli non re pellitur a querela. idem si que relam nomine pupilli gerit qz non amittit legatum sibi reli- ctum. h. d. areti.

**S** Tutor. testator extrane- um instituit r filiū exheredauit r cuidam pupillo existenti in tu tela filij sui legatū reliquit: qd petijt fili? noie pupilli sui non tñ id repellit a qrela suo noie. Sed cōtra. ff. e. l. si. i. rñ. s. ibi certe aduocatus vel peurator spōte faciebat cum illa officia sint spōtanea. vt. j. mā. māda tū. at hic ēt ex necessitate qz tu- tela ex necessitate suscipitur. vt ff. de tutor. r. cu. da. ab bis. l. necnon. r. necessario geritur. vt ff. de admī. tu. l. i. in prin.

**N**ihilominus. nam vide- bas paternū iudiciū approbas se r sic nō posse postea querela agere: sed tamen nihilominus potest vt hic dicit.

**P**atris. i. ipsius tutoris immo erat exheredatus.

**S**ed si cōtrario. hic testa- tor filium suū pupillū exhere- dauit r tutorem quem ipsemet pater filio dabat legatum di- misit. h. ergo agat de inofficio- so noie pupilli r succumbat tñ ad legatum admittit: r ita no. ar. ex hoc r superiori rñso qz q̄s agit aliqd interdū non ēt ipse: sed vt alius. simi le. ff. de adop. si pater. s. qui duos. r. ff. eo. si heres. s. si. r. l. aduersus. s. i. r. C. de admī. tuto. cū quedā. r. ff. de cōpen. l. penultima. r. C. de dolo. l. i.

**I**gitur quarta. Sufficit qz filius habeat vnā quartā quoquo relictū titu- lo ad hoc vt excludat a querela siue sit vnus siue plures. h. d. areti.

**I**gitur. formatur b contrariū ex eo qd habes. ff. eo. s. sed hec ita. vbi dicit ēt si minus quarta habet non agit querela ad complementum so. hic loquitur an te iustinianum vt. C. e. cum queritur. r. ff. e. papi. s. qm̄ autem quartas as. s. fm̄ iustiani tempora per. l. C. e. oimodo. r. illud igitur qd est hic ponitur ince ptine non illatine. sic. ff. de insti. r iure ius ciuile. s. hoc igitur. vel lege illatine eo qz habes. s. co. s. tam aut in fine.

**L**egati. sed hodie iure institutionis si facit testamētū ut in autē. ut cum de app. cog. s. illud. si vero alia sit voluntas sufficit quoquo relictū. ut in auten. de trien. r. se. s. i.

**V**iuos. f. data ea cōditione: vt hec donatio inter viuos in quartam com- putetur vt. C. co. l. si quando. r. s. generaliter r hic subijcit.

**C**onstitutionibus. ut dotis causa r donationis propter nuptias. vt. C. de inofficioso testamen. quoniam nouella.

**Q**uod aut vidimus. f. s. proximo. s.

**P**ortione. vt. f. quilibet habeat quartam huius partis quam habiturus erat ab intestato. ut. C. e. l. parentib. r. l. cum queritur. hoc tñ est hodie iure au- tenticorum mutatum. f. ad triētem vt detur tertia si sunt quatuor vel paucio- res. Si vō plures sunt filij exheredati habent dimidiā ut in auten. de trien. r. se. s. i. que est. C. co. autē. nouissimi. Et nō. in fi. huius ti. qz quidam dicūt hūc ti. hodie non habere locum nisi inter fratres turpibus personis hereditibus insti- tutis r hec fuit sententia. h. per auten. que est. C. de lib. pre. vel exheredatis. autē. nō licet. r. autē. ex causa. Sed nos dicimus qz habet locum vt olim quod plene vidimus in auten. ut cum de appella. cog. s. aliud in fi. r dicta auten. ex causa. nisi qz quedam capitula in dicta auten. circa querelam sunt innouata. vt quia olim non transmittatur ad heredem etiā suum nisi esset preparata. ut. ff. eo. posthumus. s. si. r. l. se. hodie sic ad suum heredem ut. C. e. sancimus in fi. Item olim quarta dabatur hodie triens vel semis ut dictum est. Item oliz filij se gratos esse probabant: hodie heredes probant ingratos. vt. C. co. om- nimodo. Itē nō. hūc titu. loqz de gratis filijs. si enim essent ingrati nihil tene- tur pater eis dimittere: ut in auten. de her. r. sal. s. exheredatos. colla. i. r in autē. de immen. do. in fi. s. fi. colla. vij. r sunt cause ingratitudinis. r iij. quid?

filij exheredat ut: r. vij. quibus pater a filijs vt in autē. vt cū de app. co. s. causas. r. s. hoc vidimus. r tres quibus frater a fratre ut in auten. de nup. s. ingratitudinem colla. iij. accur.

**D**e heredum qualitate r differentia. Quia heredes de quibus. s. dictum est diuersi sunt ideo de eorum differentia r qualitate: idest diffe- renti qualitate videam? accur.

tionem facit nostra constitutio: vel alijs modis q in nostris constitutio- nibus continent. Ad autē de quar- ta diximus ita intelligendū est: vt si ue vnus fuerit siue plures qd age- re de inofficioso testamēto permit- titur: vna quarta eis dari possit vt pro rata distribuatur eis. i. pro viri- li portione quarta.

**D**e heredū q̄litate r differentia.

**H**eredes aut aut necessarij di- cūtur: aut sui r necessarij: aut extranei. **N**ecessarius heres est seruus heres institut: ideoqz sic appellat. Quia siue velit siue nolit omnino post mortē testatoris pri- nus liber r necessarius heres sit. Unde q facultates suas suspectas habēt solent seruū suū primo aut se- cundo aut vltiori gradu heredē instituire: vt si creditorib? satis nō fiat potius eius heredis bona q̄ ipsius testatoris a creditoribus pos- sideantur vel distrabantur vel in- ter eos diuidantur. **P**ro hoc tamen incommodo illud ei com- modum prestatur vt ea que post mortem patroni sui sibi acquisi- rit ipsi reseruentur: r quāuis bona defuncti non sufficiant creditorib? iterum tamen ex ea causa res eius

**H**eredes. Totus iste notabilis titu. diuiditur principaliter in duas partes. **P**ri- mo ponit regulam qz heredum tria sunt gene- ra. Secundo illa gene- ra sequitur r declarat se- riatim. Secunda ibi. **N**ecessarius heres. Itē ista subdividitur in tres partes. Nam primo p- sequitur p̄mum gen? he- redū. f. q̄ sunt necessarij: heredes tñ. Secūdo p- sequitur secūdam mem- brum siue genus: vide- licet qui sunt sui r neces- sarij. Tertio profequi- tur qui sunt extranei he- redes. Secunda ibi. sui autem. Tertia ibi. ceteri qui. Areti.

**H**eredes autē. aut necessarij. f. tñ. accur.

**E**xtranei de his au- tem omnibus hicti. di- cit per orationem vt. j. primo. s. r. s. sui r. s. ce- teri. accursius.

**N**ecessarius. Di- uiditur iste. s. i. quatuor partes. **P**rimo ponit quis sit heres necessari- us tñ. Secundo ratio- nem assignat quare sic vocatur. Tertio infert consulendo testatori qui non est soluēdo. Quar-

to prouidet ipsi seruo. Secunda ibi. qz siue. Tertia ibi. vñ qui. Quar- ta ibi. pro hoc tamē. Et. b. d. in summa. Seruus proprius heres a do- mino institutus dicitur necessarius quia est heres velit nolit. bona tamē que post mortem domini querit propria reseruant. h. d. Areti.

**N**ecessarius. ad hoc vt sit necessarius est necesse ut sit seruus testato- ris tempore testamēti vt hic r. ff. e. si alienum in principio. Item r tem- pore mortis vt. s. de her. insti. s. seruus. Item qz non sit alteri legatus tunc enim le gatario quereret hereditatem r ipse eius esset nisi idem ser- uus sibi substitutus esset heres r liber. vt. ff. de pupillari substitutione. l. si. s. i. accursius.

**P**rotinus. i. statim: r si quidem pure institutus est a seipso liberta- tem consecutus videtur vt. ff. de acquir. her. ex parte r. ff. de heredi. in- sti. l. si sub conditione. s. si. r etiam ignorans. vt. ff. si cer. pcta. eius qui. r. ff. de testa. qui iudicium.

**E**t necessarius. nisi sit institutus sub hac conditione si vellet. que q- ba faciūt eum voluntarium. sed in extraneo nil operant. ut. C. de condi- insti. verba. r. ff. de her. insti. cornelius.

**A**nde. qz necessarius. Accur.

**S**uspectas. ut qz sciuir se non esse soluēdo: r facit. s. qui. ex cau. ma- nu. nō possunt in principio: r. s. de vulga. sub. in prin.

**G**rat. f. ab hoc secundo heredē r libero instituto.

**H**eredis. i. serui instituti: r hoc ne defunct? iniuria afficiatur. ut. s. co. qui. ex cau. ma. non possunt. s. i. in fi.

**I**ncommodo. qz inuitus hereditati astringitur.

**I**ntestaf. r als iuenitur in multis locis ut qui in vno casu grauatut debet in alio releuari ut. ff. de iureiur. l. cum qui in prin.

**P**ost mortem. scilicet ante aditam hereditatem: vt. C. ad fil. cum fil. nel certe hic protinus videtur adita hereditas. Et. d. l. cum fil. alio ca- su loquitur.

**P**atroni. i. qui esset patronus si esset liber in vita illius.

**R**eseruent. separatione impetrata si bona patroni nō attingat. i. nō incepit administrare ut. ff. de sepa. l. i. s. fi. als si incepit administrare non poterit postea impetrare separationē nisi sit minor ut. ff. de mino. ait pretor. s. non solum. quo casu tñ. f. cum est minor separationem im- petrabit ēt si iam attigerit hereditatē. non autem ut ab hereditate se ab- stineat ut. ff. de acq. her. necessarij. s. i.

Non veniūt. i. non venduntur.

**Sui autem** hīc. §. diuiditur in quatuor ptes. Primo ponit qui sunt sui z necessarij heredes. Secundo hoc limitat z restringit. Tertio rationem reddit quare dicuntur sui heredes. Quarto rationem ponit quare dicuntur necessarij. Secunda ibi. sed vt nepos. Tertia ibi. Sed sui quidem. Quarta ibi ne cessarij. Et. b. d. Filius vel alius quem nemo precedit in potestate dicitur suus z necessarius heres: z suus ideo dicitur quia est quasi dominus in vita patris: necessarij ideo dicitur quia idem de iure civili heres est. b. d. areti.

**In potestate.** als si sunt emancipati extranei sunt. vt. j. e. §. ceteri.

**Deserit.** improprie ponit qz viuo patre nō fuit heres sed dicitur deserere quantū ad id qd futurum erat: sic z als ff. de iur. i. quemad. ca. l. iij. §. deserere.

**Interceptus.** f. filij.

**Ratide.** ueluti emācipatione vel deportatio ne. vt. §. q. mo. ius pa. po. sol. §. preterea. z. §. cum autem.

**Liberatus.** emancipatione.

**Succedit.** ita vt etiā filius emancipatus repellatur: z nepos qui remansit in potestate ex eo uel alio filio natus admittatur z hoc de iure ciuili qz nō cognouit emācipatos. qz erant capite minuti. ut. j. de here. q. ab inte. de. §. emancipati. de iure autem pretorio soli filij emancipati admittuntur non nepotes vt. d. §. emancipati. sed per edictum de conuulgendis cum emancipato liberis eius: admittitur simul filius z nepos vt. ff. de conuulgen. cum emāci. l. i. ij. rñ. Quod. i. q. simul nepos cū patre vel fratre patris admittatur locum hodie non haberet. cū sit sublata omnis differentia que fiebat occasiōe emācipationis vt in autem. de here. que ab intesta. de. §. i. colla. i.

**Sed sui appellatur.** f. supradicti filij: z nepotes.

**Quia domestici.** no. filij domesticum patri: sunt z alij in uli domestici. vt. C. de his qui ad eccle. consu. present. §. sane.

**Estimantur.** f. ex artificio iuris ciuili qd fingit eandem personam patre z filij. vt. C. de impu. z ali. sub. l. fi. Itē eandē uocem utriusqz vt. j. de inuti. stip. §. ei qd. itē z id uidet dominus qz in illis bonis patris aliter sicut ipse pater. z sicut vxor dñi dotis. f. dicit z habere possessionē ut. C. de iure do. in rebus. z. C. qui po. in pig. l. fi. ita z possessionē uiuo patre habere ut filius. ut. ff. pro here. l. ij. in fi. hīc est qz sola administratio dicit trāsire ad filij cū pater morit ut. ff. de lib. z posthu. l. in suis.

**Liberorum.** ut. j. de here. que ab inte. §. i.

**Dicuntur.** f. dicit filij.

**Sunt.** scilicet iure ciuili inspecto. aliud iure pretorio ut subiicit quod preualet.

**Permittit.** f. liberis in prāte positus non ut habeant necessitatez adire pretorem: sed sufficit si se nō immisceant. ut. ff. de acqui. here. ei qui se. z. C. si ut se ab here. ab. l. i.

**Extri.** Qui non est in potestate morientis tpe mortis dicitur heres extraneus. b. d. areti.

**Appellatur.** sic. C. de rei uro. act. extraneum.

quas sibi acquisierit non ueneunt. **Sui autem z necessarij heredes sunt** ueluti filius filia: nepos neptisue ex filio: z deinceps ceteri liberi q in potestate morientis modo fuerint. Sed vt nepos neptisue sui heredes sint non sufficit eam eūue in potestate aui mortis tpe fuisse. sed opus est vt pater eius uiuo pte suo deserit suus esse heres aut morte interceptus: aut qualibet alia rōne liberatus: pte: tunc enim nepos neptisue in locū patris sui succedit. Sed sui qdē heredes iō appellatur qz domestici heredes sūt ex uiuo quoqz patre quodāmodo dñi existimantur: vnde etiā si qs intestatus moriat prima cā est i successione liberorū. **Necessarij** uero iō dicunt qz oīno siue uelint siue nolint tam ab intestato qz ex testamento ex. l. xij. ta. heredes sunt: sed bis pretor pmittit: uolentibus se abstinere ab hereditate vt poti⁹ parentis qz ipsorū bona similiter a creditonibus possideantur. **Ceteri** qui testatoris iuri subiecti non sunt extranei heredes appellatur. itaqz liberi quoqz nostri q in prāte nra nō sunt heredes a nobis instituti extranei heredes nobis uident: q de cā z q heredes a matre instituntur eodē numero sunt: qz femine in prāte liberos non hñt. **Seruus** quoqz heres a dño instituit: z post testm factū ab eo manumissus eodē numero habet. **In heredibus aut extraneis illud obserua** ut sit cū eis testamēti factio siue heredes ipi instituant siue bi q i prāte eorū sunt: z id tribus tpeb⁹ inspicit: testamenti qdē facti tps vt psterit institutio. mortis vō testatoris vt effectū hēat. hoc amplius z cum adierit hereditatē eē vō cū eo testamēti

q Non habent. vt. §. de adop. §. femine.

**Habetur.** f. vt sit heres extraneus. nam non consequitur iste vtrunqz. f. libertatē z hereditatem ex domini testamento: qd est necesse vt sit necessarius vt. §. de here. inst. §. si uero a uiuo.

**In heredibus aut extraneis.** Heres cōne trib⁹ tpeb⁹ vō eē capax. vō tpe mortis testatoris z aditōis. incapacitas autem medij tpe nō nocet. z testamēti factio capitur i actiua z passiua significatione. b. d. areti.

**Factio.** passiuē accipe. i. vt possit capere ex testamento qd pōt qlibet exceptis quibusdam quos no. j. ti. §. legati.

**Foy.** nā seruo istituto domini psona inspicit ut de here. isti. §. seruus plurium.

**Id.** f. quod sit capax.

**Tribus tpebus:** als est tribus: z als sed tñ tria inspicuntur tempora vt subiicit.

**Mutatio.** vt qz medio tpe efficiat nō capax tñ bis tribus tpeb⁹ bñ intencit capax vt hic. z. §. de here. inst. sed in cōditione. §. solenus. z. l. si alienū. §. in eñeis. §. ptra. ff. de acqui. here. si seruus eius q. §. certe qz siuus in futute nō dicebatur capax vt ibi: ex performance dñi pncipali erat. naz vñs erat nō capax. vñ eo manumisso non nocet ei manumissio cū presumatur qz nūc z tūc fuerit capax. Itē sunt ar. cōtra. ff. p. enpt. l. ij. in pn. z in auc. vt cū de ap. cogno. §. generaliter.

**Tēpora.** f. in extraneo herede sed in suo z necessario exigē vñs fm. §. tps mortis vt. §. co. sui. vel §. az. et tps testamēti inspicit. tps autē adite hēditatis nō inspicit qa statim sunt hēdes patre mortuo. f. de iure ciuili vt. ff. de suis z le. l. i in suis. in necessarijs autē tñ duo tpa inspicunt. f. testamēti z tps mortis ut. ff. d. hēdi. in fi. si alienū. l. rñ. z. l. seruū.

**Testamēti.** uidef. f. in actiua significatione.

**Acquirere.** f. potest.

**Facionem.** in passiuā significatione.

**Sibi.** si sunt sui iuris. ac.

**Alij.** si sunt in aliena prāte vt hic. z. ff. de testa. filius. z fa. cit. ff. de flu. l. i. §. fi.

**Extraneis.** Extraneis heredibus facultas libera est adire uel repudiare nisi semel fuerit hereditas adita quia non potest repudiari nisi a minore hodie uero potest hēs sine deliberatōe pñciedo iūctariū secure z sine dāno adire hereditatem.

**Extraneis abstinenti.** vt est seruus heres cui datur abstinenti facultas per pretorem ut. §. e. §. necessarij.

**Adeunda.** no. hic quatuor pportionalia. f. immiscere z abstinere que duo p tñēt ad suos hēdes. Itē adire z repudiare: q duo pñēt ad extraneos ut hic dicitur: sed qñqz suus dē adire z repudiare. ut. C. de le. here. defunctus.

**Deliberare.** infra annū deliberatōis petito tēpore z indulto ab imperiali culmine. a nostris autem iudicibus infra. ij. menses z nō nisi semel peti pōt. vt. C. de iure deli. sancimus. §. z hoc quidem.

**Omnibus.** nisi sint vñ iure cōdi vt. ff. de mino. l. uerū. §. item nō restituitur Itē nisi iurauerit adultus super cōtractu. vt in. l. federici hac edictali. in autē. de pace tenēda. §. sacramēta.

**Succurrit.** vt. ff. de mino. ait pretor. §. z si hereditatem.

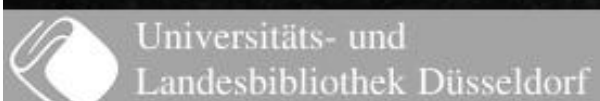
**Sciēdū.** maiori. f. cuidam pro priuilegio.

**Quam.** scz abstinenti.

**Grande.** sic. ff. de cōdi. inde. l. ij. §. si quid z. l. iij.

**Sordianus.** sed vbi sunt leges istoꝝ imperatorū: nō habemus. sed habentur mēio earū. C. de iure deliberandi sancimus in prin.

**Prestitit.** als prestauit. f. ut aliquis non grauet propter improuissum debitum vel etiam promissum: si non est sufficiens hereditas vt. C. de iure deliberan.



fancimus. §. ex omnibus. et hoc factio inventario. si res presentes sunt infra tres menses: si abfuerunt intra annale spacium vt. C. de iure deli. fancimus. §. si autem dubius. et §. si in locis.

a **C**onstitutione. ut de iure deli. fancimus.

b **E**quissimam. quantum ad tractatum.

c **M**obile. quantum ad finiaz.

d **C**onstitutionis. q. de cõposi- tione dicti inuentarij loquit.

e **G**rauiamini. sed quod erit grauiamini. tenebitur solidu oi bus creditoribus: et legatarijs etiã si excedat mensuram here ditatis vt. C. de iure deli. l. si. §. si do postq. si at petijt tem pus ad deliberandum et fecit in uentarij creditoribus quidem tenebitur solidum. sed de legatis detrahitur falcidia siue adierit be reditatem infra deliberationis tps siue nõ recusauerit: sed si si fecisset inuentarij oibus insoli dum tenget vt. C. de iure de lib. l. si. §. si autem hoc aliqs. et §. si q. autem.

**I**tem extraneus. he res dicitur adire hereditate gerendo se pro herede in aliquo actu vel nuda voluntate vel re vel d bis declarata et ita potest repudia re dum nõ sciat hereditatem sibi delatam quis sit mutus. b. d. vsq. in finem. Aretinus.

**I**tem ad legitimã. i. iure ciuili aliud iure priorio tunc. n. necesse hz corã pretore agnoscere vt. C. de iure deli. l. puberẽ. et l. suũ. et C. q. ad bono. pos. l. vi.

**N**uda. o. q. extrinsecus declaret. si qd ergo pro herede vel ut heres gessit vt h. die tuc voluntatem illam declarat nisi si prestat se nõ vt herede face re vt hic. et ff. de acqui. here. l. pro herede in prin. et l. gerit. sed cõtra id qd dicit nuda vo luntate est. C. de iure delib. l. potuit. sed certe est necessaria voluntas et actus si ab actu icipias vt ibi facit: sic et als. ff. de acq. pos. quãadmodũ.

**P**ro herede. i. factis ipsis gerendo pro herede.

**O**biisse. als nisi hoc sciat nõ p̄iudicat sibi aditio. nã non videtur adire vt hic. et ff. de acqui. here. si is ad que. et l. cum qui duobus.

**H**ereditate esse. etiam pure. nã si sub cõditiõne nõ potest ante existentem conditio nem adire vt. ff. de acqui. here. is q. heres. Sũt et alia necessaria. s. ut sit liber et sui iuris q. adit als nõ poterit adire nisi iussu patris uel dñi precedente. vt. ff. eo si quis mihi. §. iussum. et l. quotiens. Itẽ o. q. sit cõpos mentis ut in fi. huius ti. Itẽ. q. sit maior. riii. annis. als nõ potest adire ut. C. de iure deli. potuit et l. si infanti. Itẽ q. sciat mortuũ esse testatorem. als nõ potest adire ut. ff. de acqui. here. is qui heres. §. si quis dubitet et l. qui hereditatem. et l. neminem. et l. qui su perstans. Itẽ certus de cõditiõne testatoris esse debet. ut. ff. de acquiren. here. be res. §. si. et l. sequen. accur.

**P**ro domino. unde herus. i. dominus. ut. ff. ad. l. aquil. item mela. §. lex aquil. Item dicunt thetonici heri. i. domini.

**D**estinatione. dum nõ et hoc actu extrinsecõ declaret. argumẽtum tñ cõtra. ff. de pecu. le. l. nõ statiz. n. intelligit. nõ ergo demẽs uel furiosus.

**D**elegatis. Dic q. ter. cõtinuat istam rubricam.

**P**ost hec. Totus iste titulus diuiditur p̄ncipaliter in quinq. pres. Pri mo cõtinuat se ad precedentia. Secundo ponit diffinitionem legati. Ter tio recitat quot genera legatorũ olim erãt. Quarto illud corrigat. Quinto in cepit tractare materiam legatorum. Scõda ibi. legatum. Tertia ibi. sed olim. Quarta ibi. natura aut. Quinta ibi. non solũ aut. Et illa quinta suo loco sub diuidit. et b. d. in sũma. Ex causa licet mutare ppositum vel sic. ex cã licet im miscere in vna materia aliã materiã hz nõ sit oino similis: dummodo vna ma teria transeat et cõformitatem habeat cũ alia materiã. b. d. areti.

**P**ost hec. f. que diximus. §. de testa. or. buculq.

**P**ars. f. q. est circa legata et lãga est ut patet. ff. p. multas rubricas.

**P**roposita. s. per quas perso. nobis acqui. §. finali.

**L**oquimur. i. locuti sumus. et sic tps p̄tẽpore ponitur. ut. C. de infa. si possi donũ. vel loquimur. i. loqui debemus si materiã precedentem posequeremur sic in autẽ. de cõsangu. et affinita. §. si igitur coll. v.

**F**iguris. i. partibus uel formis q. iij. sunt per successionem ciuile: per pre toriam per arrogationem: et p̄ aditionẽ cõseruande libertatis causa ut. §. per quas perso. nobis acqui. §. fi.

stitutione tã eqssimam et nobile scripsit cui tenore si obseruauerint boies licet eis adire hereditate: et i tantũ teneri iquãtũ valere bona be reditatis ptingit: vt ex hac cã neqz deliberationis auxiliũ fiat eis neces sariũ: nisi omiffa obseruatione nfe cõstitutionis et deliberandum exi stimauerint: et sese veteri grauiami ni aditionis opponere maluerint.

**I**tem extraneus heres testamẽto institutus aut ab intestato ad legiti mã hereditate vocatus potest aut p herede gerendo vel et nuda volũta te suscipiẽde hẽditatis heres fieri. Pro herede autẽ gerere q. s. vt si reb hereditarijs tanqz heres vtat vẽdẽdo res hẽditarias: aut p̄dia colẽdo locandone: et quoquo mo do si voluntate suã declaret re vt verbo de adẽnda hẽditate: dum modo sciat eũ in cuius bonis p be rede gerit testatũ itestatuẽ obijisse: et se eibẽdẽ eẽ. pro herede eniz ge rere est pro dñõ gerere. veteres. n. heredes pro dñis appellabãt. sicut aut nuda voluntate extraneus he res fit: ita contraria destinatione statim ab hẽditate repellit. Eũ qui furdus vel mutus natus est vt postea factus nihil prohibet pro be rede gerere et acquirere sibi heredi

**D**ino. i. diligentissime. **T**estis. ut. §. de testa. et tribus sequenti. **H**ereditibus vt. §. de here. insti. vsqz buc. **S**equenti. qz nec debent nisi in testamẽto relicta et post heredis institutio nẽ: sed hodie contra in vtroqz vt. j. de fideicõ. heredi. §. p̄terea. et j. eo. §. sed non vsqz et §. ante.

tate si tamẽ intelligit qd agit.

**D**elegatis.

**P**ost hec videamus de lega tis: que pars iuris extra pro positã qdẽ materiã videtur. nã lo quimur de his iuris figuris qbus p vniuersitatẽ res nobis acgruntur. Sũt oino de testamentis et d be redibus qui testamento institunt locuti sumus: non sine causa sequẽ ti loco potest hec iuris materia tra ctari. Legatum itaqz est dona tio quedã a defuncto relicta ab be rede prestanda. Sed olim quidem erant legatorum genera quatuor: per vendicationem: per damnationem finẽdi modo: p̄ p̄ceptionẽ. Et certa qdã verba cuiqz generi le gatorũ assignata crãt per que singu la genera legatorũ significabantur: Sed ex constitutionib diuor p̄ncipũ solennitas hmoi verboz peni tus sublata ẽ. P̄ra aut cõstitutio quã cum magna fecimus lugubra tione defunctorũ voluntates vali diores eẽ cupiẽtes: et non verbis sed voluntatibus corũ fauentes di sposuit: vt oib legatis vna sit nã et qbuscũqz verbis aliquid relictũ sit liceat legatarijs id persequi: non solũ p̄ actiões psonales sũt et p̄ i rem et p̄ hipotecariã. cuius cõstitutio

**L**egatum. Diui dit in septẽ pres. Pri mo ponit qualr diffinia tur legatũ. Scõdo quot erant olim genera lega torum. Tertio qualiter vnũ quodqz genus lega torum fiebat siue erant certa verba assignata. Quarto qualiter dicta verborum solennitas est hodie sublata. Quin to qualiter per Iustinia num omnes isti modi le gandi: vel omnia gene ra legatorum sunt reda cta ad vnam naturam. et legatarijs datur ius p sequendi legata altero de tribus modis. Ser to remouet differentiaz que erat inter legata et fi deicommissa et adequat. Septimo responderet cui dam tacite obiccioni. Secunda ibi. sed olim. Tertia ibi et certa que dam. Quarta ibi: sũt ex cõstitutionibus. Quĩ ta ibi nostra. Sexta ibi. sed non vsqz. Septima ibi. sed ne in primis. et hoc dicit i summa. An tiqua solennitas uerborũ que olim in legatis ob seruabatur est hodie sub lata et in legatis potius voluntas q̄ verba spe ctatur. Item in omnib legatis vna natura ipo nitur: hntqz legatarij ius psequendi legatũ tri

bus actionib. Itẽ legata fideicommissis sunt ad equata. are.

**L**egatũ sic. ff. e. l. legatũ. sed aliter diffinitur. ut. ff. e. legatum.

**Q**uedã donatio. sunt. n. tres donationes. ut. ff. e. l. i. et differt hec a donatione cã mortis ut diximus. §. de dona. §. l. in fi. §. Itẽ a donatio ne inter viuos cũ legatũ reuocari possit usqz ad mortẽ. ut. ff. de adimen. le. l. iij. in fi. et l. iij. sed in donatione inter viuos non est ita ut. §. de do na. §. sunt et alie. Itẽ differũt ab hereditate cũ hoc singulare et sine onere sit: illud qd vniuersale et cũ onere ut. ff. eo. nã si hereditatem. et argumẽ tum. ff. de eden. quedam. §. nihil.

**Q**uedã verba. vt si dicat legatario vendica tibi rem talẽ: vel here di dicat dãno te illũ ere alieno liberare. ut. j. e. §. sed et tale. Item si sic di cat finite illum habere talẽ rem. Itẽ si dicat vni heredum papito rem il lã. i. ante partẽ capito. ut. ff. e. si a pluribus.

**C**onstitutionib. quas non habemus.

**S**ublata. est. f. dudum retro.

**C**õstitutio. C. cõdia de lega. l. i.

**L**ugubratione. s. vigilatione maxime nocturna. nam fm philoso phos luna dicitur habere radios lugubres sũ sol daros sic in auc. vt iu di. sine quoquo suffra. in prin.

**V**alidiores. interdũ non est volũtas validior scriptura. ut. ff. de usa fru. le. l. si alij. et ff. de sup. le. l. labeo. et facit ad hoc qd in ter. vicif. l. q. volũtas sit validior scriptura. qd est uerũ ut. ff. de leg. ij. l. cuz pater. §. cũ iperfecta. et de le. i. l. iij. fm Jo. et hoc nisi sit impossibilis uel p̄iosa vt. j. eo. §. si. uel inepta vt. ff. eo. l. seruo alieno. §. fi.

**C**upientes. quo ad uerba solẽnia.

**L**egatis. idest oi generi legatorũ.

**N**atura. quantum ad hoc vt debeant: sunt tñ quedam fauorabiliora alijs vt. j. de obli. que ex qua. contrac. §. fi.

**V**erbis. aptis tñ ad hoc. ut. ff. de cõ. pecu. qui aut in fi. et l. sequenti.

**P**ersonales. s. ex testamẽto.

**P**er in rem. i. per rei vendicationem. nam recta via transit domi nium in legatarium rei legate. ut. ff. de fur. l. a ticio.

**H**ypothecariã. s. in rebus alijs q fuerũt defuncti: et nõ. q. si lega tum sit in specie et sit res testatoris competunt ille tres actiones si in ge nere ut seruũm competunt due. s. testamẽti et hypothecaria. sed in casu

vna tñ actio. scz ex testamento: vna exceptio cõpetit vt si lego debito-  
ri liberationẽ. vt. ff. de leg. l. q. mibi. r. ff. vt in pos. l. e. si debitori.  
Si aut sit res aliena due tñ cõpetat. f. psonalis r hypothec: vt. C. cõ.  
de leg. l. i. nõ tñ oibus agit. i. actio in rẽ. r ex testõ sed vna quã elegerit.  
vt. ff. de le. ij. cõ filius. §. varijs. S; si legatari? sit dñs quãtr personali  
aget. vt. j. d. act. §. sic ita  
q; rñ. rãtõ possessõis  
vt. ff. de triti. l. ij.

a **P**erpetuus. i. delibe-  
ratiõ. Accur.

b **A**d eã. i. nõ suimus  
pcti. s. dicta cõstõne im-  
mo r aliã fecim? cõtra  
istã r eãdẽ materiã. ut  
C. cõia dele. l. ij. prima  
tñ remouet ofiaz qtuor  
generũ legatorum. f. in  
quo erat ofia inter se. se-  
cũda qõ remouet ofiaz  
inter legata r fideicomis-  
sa. accur.

c **S**trictõ. i. stricto iu-  
re sic vt ex testõ tñ debe-  
antur. vt. j. de fideicõ.  
heredi. §. pterea. accur.  
d **M**agis. f. q. lega-  
ta. vt ab intestato etiã  
debeat vt. j. de fideicõ.  
be. §. pterea. vel dic ex  
voluntate magis q solẽ-  
nitare testamenti.

e **E**requari. quãtum  
ad finem r tractatũ nõ  
quãtũ ad verba. naz nõ  
dicat legataria libertas  
vel hereditas l; fideicõ-  
missaria appellet. Item  
ppter legatum si cogit  
qõ adire sed p fideicom.  
vniuersale sic ut. j. ad. l.  
fal. §. ex diverso r. ff. ad  
trebe. q. poterat. r. j. de  
fideicõmissa. heredi. §. h;  
si recuset. accur.

f **D**est. in tribus eni  
dest. vt. j. e. §. post mor-  
tẽ. r. j. de fideicõ. here.  
§. pterea. r. j. de singu. re. p fidei. re. in prin cipio.

g **A**mplius. f. vt ex necessitate dentur qd nõ erat in fideicõ. ut. j. de fi-  
deicõ. here. in principio

h **S**ed ne cunabilis. i. hoc uolumine vt. s. e. in pemio circa medium.

i **O**pereprecium. i. pulchrum videt ut dicit in salustio.

k **I**nterim. i. anteq veniam? ad illã pstitutionẽ vbi tractãt cõia coz.

l **D**e legatis. ut hoc titulo r duobus sequẽtibus. f. de fidei com. heredi-  
tati. r alio ibi proximo titulo.

m **C**ognita. f. separatim.

n **E**rudin. sic. s. de insti. r. in. §. his generaliter.

**N**on solum. Etia res aliena põt legari r heres tenet eaz redime-  
re si põt r soluere: als tenet estimationẽ prestare. Et hoc verũ si testator  
sãt esse rem alienã r agenti incũbit onus pbandi. b. d. areti.

o **R**es. r in his nil refert si sciverit hoc defunctus ut. j. e. §. si quis rem  
suam. r. ff. de le. ij. unum ex familia. §. si quis rem suam. Item de re cõi  
legata fm Jo. ut. ff. eo. l. v. §. i. r. ij. sed certe ibi nõ ualet legatum nisi p  
ea parte pro qua non est error.

p **A**liena. etiã hostium. ut. ff. eo. etiã ab omnibus. §. enã fm Jo.  
Item ab hostibus capta. ut. ff. eo. seruus ab hostibus r. l. Id quod.

q **P**otest. sic r. s. de insti. r iure. §. is igitur.

r **R**edimere. speciale propter preceptum testatoris sic. ff. com. diui. l.  
cõi puidũdo. §. si. regulariter cõtra. ut. C. de cõtrahen. emp. inuitum.

s **R**edimere. villo modo: quia nõ vult viderẽ: uel si potest tñ nimius  
petit p precio ut. ff. e. nõ dubiũ. §. si. r de leg. i. apud inlia. §. conitat. ac.

t **C**õmercium. i. non potest super ea re contractus haberi.

u **A**dipisci. passiuẽ accipit. accur.

v **E**stimatio. si apud eos nullum est commercium uel etiã est sed cuz  
grandi difficultate nõ ualet legatũ ut hic r. ff. e. l. apud iuli. §. si. nisi testa-  
tor uoluerit contrariũ manifeste. ut. ff. e. si quis inquilinos. r nisi in alio  
casu. ut si liber homo legetur qui fuerat redemptus ab hostibus. quo  
casu a pignore erimitur. ut. ff. eo. senatus. §. si. Si autem commercium  
est in cõmuni: sed non est ci. f. a quo relinquatur ualer ut ipsam detur uel  
estimatio. ut. ff. e. l. mortuo boue. §. labeo. ij. rñ. r si cintel ligatur. ff. e. in  
l. sed si res. Si aut tantũ ei non est cui prestare õz si propter suam deli-  
ctum uel scete diuerstatẽ: ut i iudeo r mãcipio christiano. ut. C. ne iude.

chri. mã. l. i. non valet necessitatio datur. ut. ff. de leg. ij. mortuo boue. §. la-  
beo. i. rñ. r de verb. obl. multum interest. sed propter status cõditionẽ vel corpo-  
ris vicium. vt q; seruo milicia cõtr acto leges stipendium cursoris: si testator scit  
vicium inesse datur estimatio als nõ vt. ff. de leg. ij. in fideicõ. §. si seruo alieno  
r. ff. e. si filiusfamilias. §. si quid alicui.

blico vsui destinata? sunt legauerit.  
nam nullius momenti tale legatũ  
est. **Q**uãtũ diximus alienam rez  
posse legari ita intelligendum est si  
defunctus sciebat alienam rem esse  
non si igno: abar. forsitan eniz si sci-  
uisset? alienam rem esse non legaf-  
set: r diuus pius rescripsit r veri?  
est ipsum qui agit. i. legatariũ pro-  
bare oportere sciuisse alienam rem  
legasse defunctum: non heredes. p-  
bare oportere igno: asse alienas: q;  
semper necessitas probandi incum-  
bit illi qui agit. **S**ed r si rem su-  
am obligatam creditori aliquis le-  
gauerit necesse h; heres luere? eaz:  
r in hoc quoq; casu idẽ placet q; in  
re aliena vt ita demũ luere necesse  
habeat heres si sciebat defunct? rez  
obligatas eẽ r ita diui seuerus r an-  
toninus rescripserũt. si tamẽ defun-  
ctus uoluerit legatariũ luere r hoc  
expresserit non õz heres eam luere.  
**S**i res aliena legata fuerit: r ei?  
rei viuo? testatore legatari? õis fa-  
ctus fuerit: siquidẽ ex causa emptio-  
nis ex testamẽti actõẽ p cõi pseq? p-  
si vero ex cã lucratua ueluti ex do-  
natiõẽ uel ex alia? lucratua simili cã  
agere non potest. nam traditum? e  
duas lucratuas causas in eundem  
hominem? r eandem rẽ? currere

j. de iterdi. §. cõmodi. C. de acti. r oblig. l. negãtes r. C. de pba. actor.

d **Q**ui agit. nisi qui neget ius r nisi presumet ius pro actore tũc pbat reus ne-  
gans vt. ff. de pba. ex ea parte. r. ff. de dona. inter vi. r vro. qntus.

**S**ed r si rem inam obligatam. Heres tenet luere rem testatoris al-  
teri obligatam si testator sciuit esse obligatam: nisi probetur de contraria uolũ-  
tate testatoris. b. d. areti.

e **L**uere. Trib? causis luit heres si sciebat testator rem esse obligatam vt hic  
Itã si igno: abar sed reliquit cõiuncte persone. ut. C. de fideicõ. liber. obliga-  
ta. als est. l. predia uel si p tãto erat res obligata quantum ualet uel pro ma-  
iori summa. ut. ff. de leg. i. si res obligata.

**S**i res aliena. Si legatarius fact? fuerit õis rei legata ex causa lucratua  
non debetur legatũ: scus si ex causa onerosa. b. d. are.

f **Q**uõ. i. r si post mortem ut. j. eo. §. si cui.

g **C**onsequi. Mo. cante dicit consequi. nam precium petere non potest sed rez  
que tñ est in obligatione fm nos. estimatio tamen datur propter defectum rei.  
ut. C. de uerbo. oblig. si seruum. §. effectus. sed contra nos est. ff. de leg. iij. l. si  
res mibi. rñ. ibi propter defectum iuris petendi: ex presumpã uoluntate defũ-  
cti rem legatam legatarius amisit: sed h non ex uoluntate defuncti amisit emẽ  
do. Quidam tamen dicunt estimationem esse in obligatione. ut. ff. de condi-  
furi. in re furtua. §. sed vtrum in si. Et nõ. quatuor casus quibus peto id quod  
habeo. Primus est vbi res mibi data potest auferri ut. ff. de solu. si rem. r. l.  
qui res. i. rñ. Item si habeo ex alia causa q; debeam habere. ut quia non uidear  
habere cum precium ab sit ut hic. Item si aliquid iuris rei deest adhuc traden-  
dum est. ut. ff. de solu. etiã r de uerbo. obl. iul. §. si. Item si res deterior est dõ  
lo uantis ex causa stricti iuris datur de dolo l; habeam rem. ut. ff. de dolo. r ele-  
ganter. §. non solum. sed in bo. si. agitur ex primo contractu. ut. ff. de con. l. iij.  
§. si res.

b **E**x alia. ut legati: ut. ff. man. si hereditatem. nõ dotis promissione. ut. ff. de  
acti. r obli. l. ex promissione dotis. accur.

i **N**on potest. etiã si in sua potestate esse desinit ut. ff. de lega. ij. l. meuius.  
§. duobus.

k **T**raditum a iure. ut. ff. de ac. r ob. oẽs. r. ff. e. si seruus le. §. stichum. ac.  
l **D**ominẽ. ff. e. l. si seruus. §. i. cõtra. Sol. ibi p obliquũ currũt: nõ directo ut  
hic. ar. ff. de ual. substitutione que liberis. §. si. accur.

m **R**em. i. spẽm aliud si quantitatem ut. ff. de le. ij. l. ticio sero. in princi.  
c ij

y **B**asilicas. basilis grece la-  
tine domus regis dicit.

z **D**estinata. ut via publica.

a **I**gnorabat. que ignoran-  
tia nocet. nisi coniuncte perso-  
ne sit relictum. vt. C. eo. cum  
aliena. r nisi cum relinquit li-  
bertas seruo alieno: ut. ff. de si  
deicõ. lib. Dau. rñdet. quid si  
res legata fuerit cuius? respõ.  
si in specie non tenet heres de  
euc. vt. ff. de euc. l. heres. r. ff.  
de le. i. si a substituto. §. heres.  
sed si in genere siue extraudi-  
cuius? siue in iudicio tradita fue-  
rit legatario non stipulanti de  
eucide agit ac si nihil sibi da-  
tum esset. si est extrãtus. scilicet  
iste legatarius ut. ff. de le. i. l.  
si domus. §. i. r. l. non quo-  
cunq;. r de le. iij. qui concubi-  
nam. §. si heres. r. ff. de euc.  
heres. Si de coniunctis est le-  
gatarius. ut si vni de fratribus  
est prelegatum non agit ne cre-  
scat inuidia inter eos vt. C. de  
bo. q; lib. cum oportet. r. ff. de  
leg. ij. cõ pater. §. eucitis. Sed  
si omnibus est prelegatũ: om-  
nes agunt siue distributio pre-  
legatorum fuerit per iudicem  
facta siue per partes. si autem  
a testatore excipiendo seruant  
non agendo vt. C. commu.  
vtriusq; iudi. l. si fratres. r de  
leg. ij. cum pater. §. eucitis.

b **S**i sciuerit. scilicet eo casu  
quo ignorauit.

c **V**erius est ut. ff. de pro-  
ba. verius. r. C. de rei vendi.  
res r. C. de eden. qui accusare  
volunt r. C. de excepti. si qdẽz.

**a** Non posse. sed cur secus quando emittit? Rñ. qz nec rem habere videtur cum precium ei absit & loco rei successerit. ut. ff. de peti. here. si & rem & qd me. cā. v. deamus. & l. si ipsa accur.

**b** Ratione. s. supradicte regule. accur.

**c** Testamēto. s. duoz. hominum. si enim unus esset primum p scdm corrigif vt. s. qui mo. testa. infir. §. posterior. Quid si in eodē bis legavit? rñ. distingue speciem a qntitate ut. ff. de le. i. plane. §. si eadem vsqz ad illum. §. si cō iunctim.

**d** Nō pōt. vt de leg. i. plane. §. si si duoz. cōtra ut seqf ex eodem testō. s. illa intelligit fm huius. §. distinctionem.

**e** Agere. ff. de le. i. hui. §. i. ptra. s. ibi testatoris & hñdis testantis est eadē psona vt i autē. de iureu. a mo. in pn. col. v. Tel ibi in scō legato cōmodo repñtationis primi legati relicti videf. ut. j. c. §. ex cōtrario. qz videf legari bis i duobus testamētis: & ideo non habebit nisi semel.

**f** Sa quoqz res. Etiam res futura que tñ esse speratur legari pōt. h. d. are.

**g** Sa. sic. ff. de leg. ij. l. qd in rem in principio.

**h** Quid si aut nec fuit res nec est in rex natura nec erit ut chimera. vel fuit sed non est vt hō mortuus: nō pōt legari vt. j. d. inuti. stip. in pri. Si at est dubiū an sit vel nō sit in rerū natura: cauet heres de psequendo & restituendo ut. ff. de leg. i. l. fuo legato. §. si. Idem in seruo legato q fugerat ante testm. aliud i eo q fugerat post testamentum qui. s. ex periculo legatarij. ut. ff. e. titu. l. cum seruus. & l. si seruo legatus. i. respon.

**i** Nam. & tunc competit sibi ex actio. ut. ff. de uer. ob. interdū. i. rñ.

**k** Si eadē res. Si vna res ab eodē duobus legatur coniunctim vel distmctim: si ambo pcurrit ad legatū medietas vni & medietas alteri: sed deficiēte legato in psona vnius totū ad collegatarium datur. h. d. are.

**l** Si eadē duobus. qd si dicat illi: aut illi lego? Rñ. duo rei stipulandi esse videt. ut. ff. de leg. ij. l. si ticio aut scio. accur.

**m** Coniunctim. s. per copulatiuam coniunctionem ut. ff. de here. insti. si ita quis. accursus.

**n** Distinctim. i. separatim ut. j. proxi. §.

**o** Scinditur. vniuersim nisi simul vno coniuncti essent qui locū vnius obtinet: vt. ff. de here. insti. ticius. & l. interdū. accur.

**p** Vno. nā si testatore mortuo legatarius debeat ad heredem suum legatus transmitit: vt. C. de cadu. tol. §. cum igitur accur.

**q** Testatore. post testamentum tamen ut differat a sequēti.

**r** Defecerit. s. legatari? vt p mortē ciuile. vel dic legatū qd tribus casibus deficit & accrescit legatario pter duos q ponuntur hic. Primus si non est collegatarius i rerū natura tpe testamēti ut. C. de cadu. tol. §. i. Secundus si mibi & posthūmo q abozietur postea. ut. ff. eo. l. si duo. §. si. Tertius si mibi & heredi legat. ut. ff. eo. l. plane. §. si duob? & sic sunt quinqz casus. Ecōtra sunt tres casus qbus deficiat legatū. s. collegatario nō accrescit. primus si mibi & seruo legas vt. ff. eo. l. plane. §. si coniunctim. scōs si mibi & tibi res tua legat vt. ff. e. l. hui. §. si ticio. tertius si mibi & nō capaci legat. ut. ff. de leg. ij. l. si ticio.

**s** Coniunctim. s. re & verbis. ut. ff. de le. iij. l. re cōiuncti.

**t** Distinctim. s. verbis tñ nam re sunt coniuncti.

**u** Lego. sed nonne dando scio adimit ticio. vt. ff. de pup. substi. si quis eum & de adi. le. l. sicut. Rñ. sic si pbatut testatorē hoc. s. adimere ticio & dare scio voluisse: nō abs ut. ff. eo. ti. l. si pluribus. §. i.

**v** Distinctim. s. verbis tñ: re tñ coniuncti sunt ut. ff. de le. iij. cōiuncti. Sunt & alij re & verbis distincti ut si dicam lego ticio dimidiā fui. Sempromio lego dimidiā eiusdem fui. ut. ff. e. ti. l. & pculo. nec obstat in eo. ti. Pemo in prin. qz illa itelligit qñ vna dimidiā vtriqz legavit: & in istis nō hz locū accessio. i. ius accrescēdi ut. d. l. pculo. Sunt etiam re distincti: sed verbis coniuncti: ut si dico lego tibi & sempromio p equis portionib? Sūt & alij re & verbis cōiuncti. ut. s. proxi. & coniuncti utroqz modo preferuntur distinctis utroqz vel altero tñ modo cōiunctis. Coniuncti vno modo tñ simul admittunt. s. re tñ: cōiuncti vno cum verbis tñ coniunctis & distinctis re & verbis preferunt. ut. ff. de here. insti. si ita quis heredes & ff. de leg. iij. l. re cōiuncti. §. penul. & §. si.

**w** Si cui fundus. Si ad legatarium peruenerit proprietatis fundi eadem legati ex causa onerosa: & usufructus ex causa lucratua potest peti totus fū-

nō posse. **Macrōe** si ex duob? testamētis eadē res eidē debeat in terest vtrum rem an estimationem ex testamēto cōsecutus est. **Pam** si rez habet agere non potest: quia habet eam ex causa lucratua: si estimationē agere potest. **Pa** quo qz res que in rerum natura non est: si modo futura est recte legatur: veluti fructus q i illo fundo nati erūt: aut quod ex illa ancilla natum erit.

**Si eadem res duobus legata sit siue coniunctim siue distinctim: si ambo peruenerint ad legatū scinditur inter eos legatum si alter deficiat: quia aut spiciuerit legatū: aut viuo testatore defecerit: totū ad collegatariū pñet. **Cōiunctim** aut legat: veluti si quis dicat ticio & scio boiem stichum do lego. distinctim ita si quis dicat. Ticio stichus hominē do lego. scio hominē stichum do lego: sed si expsit eundē hominē stichū: eque distinctim legatum intelligitur. **Si cui fundus alienus legatus sit & legatari? eme-****

rit tamen officio iudicis estimatio p proprietatis debet. h. d. areti.

**Emerit. s. legatarius. accur.**

**Deruenerit. s. morte usufructuarij vel capite dimi. et simili causa lucratua tñ: vt. s. de usufruc. §. finitur. & sic factus est casualis. accur.**

**Fundum. i. proprietatem plenam. de iudicis tamen officio aliter fit vt. j. sequitur.**

rit proprietatē deducto usufructu: & usufru. ad eū puenerit: & postea ex testamento agat: recte eum agere & fundum petere **Julianus** ait. qz usufructus i petitiōe seruitutis locū obtinet: sed officio iudicis con tinetur vt deducto usufructu inbe at estimationē prestari. **Sed** si rem legatarij quis legauerit inutile est legatum: qz qd proprium est ipi us amplius eius fieri non potest: & licet alienauerit eam nō debet nec ipsa res nec estimatio eius. **Si** quis rem suam quasi alienaz legauerit valet legatum. **Pam** plus valet qd in veritate est qd in opinatione. **Sed** si legatarij eē putauit valere constat: qz exitū voluntas defuncti habere potest. **Si** rem suam legauerit testator postea qz eam alienauerit: **Aelsus** putat si non adimendi animo vendidit nihilominus deberi: idqz diuus seuerus & antoninus rescripserunt. **Idē** rescripserunt eū q post testamētū factum pedia que legata erāt pignori dedit: ademisse lega-

**P**etere. hic repete qd dixim? s. c. §. si res qz diximus fundū peti & sic in plena prietate. **Sed** opponitur plena p prietas constat ex duobus. s. nuda proprietate & usufructu & iam habet partem id est usufru. ex eā lucratua quomodo ergo petitur fundus in plena proprietate? Rñ. usufruc. hoc casu cum fundus petitur in plena proprietate non obtinet partem domini s; tunc seruitutis predialis que non est pars rei cum non possit esse sine re & ideo non videtur peti ea pars rei que obuenit ex causa lucri scilicet usufru. & hoc de rigore: sed contra de equitate. ut subiicit.

**P**etitione. s. tali. i. pedia fundi per actionem ex testamento abs in multis locum domini habet. vt. ff. de dam no infec. qui bona. §. si perficiantur. & de bo. auc. iudi. pos. in ven. & ff. fam. her. l. & puto. §. ij. & ff. de usufr. l. iij. & v.

**Seruitutis. s. realis.**

**Deducto. i. estimatione usufruc. quem. s. usufructum ex causa lucratua hz & id debet plus habere. ut. s. eo. §. si res.**

**Estimationem. s. proprietatis. accur.**

**Prestare. s. ab herede suo. accur.**

**Sed si rem legatari. Legatum rei proprie legatarij non ualet et si post testamentū sua esse defierit. h. d. areti.**

**Legatum. ut. ff. de lib. leg. l. i. cōtra solu. ibi liberatio relinquif que nō erat debitoris. accur.**

**Potest. sic. j. de actio. §. sic itaqz & ff. de leg. iij. l. cuj quis. i. respō. & ff. de excep. rei iudi. l. & an eadem. §. actiones. & ff. de acqui. pos. l. iij. §. ex pluribus.**

**Alienauerit. ff. de re. ca. l. i. in fi. contra. so. fm. s. ibi viuo testato re alienauit. hic postea. uel hic purum fuit ibi conditionale fm Joan. ar. ff. e. cetera. §. ij.**

**Si quis rem suam. Valet legatum rei testāis licet testator putauerit alienam. h. d. areti.**

**Quasi. i. credens alienam. accur.**

**Opinione. nota si. ff. de manu. iij. si pater. §. quotiens. & ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. qui ignorauit. argumentum contra. ff. de acqui. here. is qui putat. solutio ibi de re que consistit in aio. accur.**

**Erutum. i. effectum ut. ff. quē ad. test. aper. l. negare. ibi. publice eni expedit suprema hominum iudicia erutum habere. i. res talis legatario acquiri potest. accur.**

**Si rem suaz. Alienatione rei legate a testatore facta non adimit legatum nisi probet animus adimēdi. h. d. areti.**

**Alienauerit. vendendo sed donando indistincte videtur adimere nec distinguitur an valeat donatio uel non etiam si reuocetur ut. ff. de adimem. lega. l. cum seruus. & l. rem legatam. & l. legatum sub conditio ne. §. i. si ex alia causa a donatione distingue animum ut hic & in dubio probat heres mutatā uolūtate. ut. ff. de leg. iij. fideicomif. §. si rem & ff. eo. l. lucius. §. penulti. & ff. de pba. cū qui.**

**Adimendi. qui animus ex hoc pbatut: qz si necessitate rei familiaris non uidet reuocasse: abs sic: que distinctio in donatione non cadit ut ff. de adimen. leg. l. rem legatam. & no. C. eo qui post.**

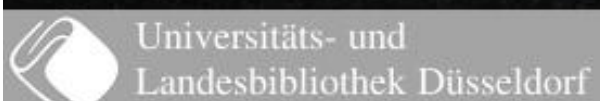
**Deberi. scilicet rem legatario. argumen. s. eo. §. non solum. ubi ab iniūto fuit alienata.**

**Idqz. i. iuris esse uel iudē. s. impatores. ac.**

**Pignori dedit. quid si rem obligatam creditori debitori legauerit nunquid ualet legatum? Respon. sic & nihilominus poterit petere debitum nisi uoluntas testatoris ostendatur uolentis compensare:**

vt. ff. de le. ij. l. i. creditores. Accursus.  
**A**ideri. nisi sub dicta distinctione. i. an habuit animam adimendi vel non. vel dic nullo modo vt hic. C. eo. qui post. et hoc quia primo valuit relicto. abs contra. vt. C. de dona. inter vi. et vro. si maritus. et ff. de dona. inter vi. et vro. cum hic status. §. nullo. accur.  
**S**i vo. Mo. de toto ad partem. accur.  
**Q**uis. scilicet testator. accur.  
**S**i quis debitori. Legatum liberationis valet et potest fieri in perpetuum et ad tempus. et contra non valet legatum factum a debitore suo creditori nisi afferat sibi aliquam utilitatem. b. d. are.  
**L**egauerit. qd tribus modis fit. Primum peti nolo. vel quod debz relinquo: vel actionem remitto. et hic liberandus est a legatario ab omni debito. vt hic. ff. de libe. leg. l. si quis rationes. et l. aurelio. i. respon. Secundus est rationes reddere nolo: et hic ab omni liberatur nisi ab eo quod penes eum sit et ab eo quod dolo fecit ut. ff. de lib. le. aurelio. §. si. Tertius si damnauit heredem ne exerceat actiones quo casu si bonam causam habet testatoris litis euentus et sumptus ab aduersario facti legati videntur ut. ff. de libe. leg. petitor. si mala causam nihil videtur legare vt in eadem. l. accursus.  
**T**itile. h. res sua sibi legari videatur vt. ff. de lib. leg. l. i. i. rñ. et hoc verum: nisi testatore viuo exactio fiat: ut. j. eo. ti. §. tam autem. et ff. e. l. fideicommissa. §. si rem.  
**H**eres. vel heres heredis. ut. ff. de lib. leg. l. ij. in fi.  
**H**ereditas. cum effectu propter exceptionem ut. ff. de libe. leg. l. iij. §. nunc de effectu.  
**H**ereditas. sicut est bonorum possessor et fideicō. vniuersalis. ut. j. d. bo. pos. §. quos autē. et de fideicō. heredi. §. restituta. accur.  
**L**iberet. per acceptilationem si solus est debitor si habet conreum socium idem: abs conreus siue socius pacto est liberandus. ut. C. de lib. le. l. iij. §. nūc de effectu in fi. accur.  
**T**empus. ut. ff. de lib. leg. nō solum nostrum. §. ij. accur.  
**C**ontrario si debitor. secus si alius qz interest creditoris plures reos habere ut. ff. de lib. leg. si quis decedens. §. si.  
**S**uo. s. ciuilitate et naturalitate et cum effectu et pure abs valet ut. ff. co. l. si creditori. et per totam. l. i. §. sin aut.  
**A**mplius. sed nūquid hodie semper est plus cū habeat statim rei legatē vñiam et hypothecariam aliarum rerum defuncti? Rñ. non ut. ff. de le. iij. l. iij. §. si rem. qz plus tñ quatuor modis dicitur ut. j. de acti. §. plus. iste autē modus nō est aliqz de his.  
**S**i. s. creditori.  
**L**egauerit. s. debitor nihilominus. s. contra. ff. de le. ij. l. debitor in prin. vbi est inutile. Sol. hic corrigif. vel ibi dicit inutile est id nō uile cū et alia habeat actionem potest tamen et ista agi. ut hic.  
**C**onstitit. i. valuit.  
**Q**uia. ratio illius falsę opinionis.  
**N**on potest. no. arg. pro vtraqz parte ad banc regulā vt. ff. de ver. ob. existimo. et l. pluribz. §. sed et si placeat. et de his que pro nō scrip. ba. l. si in metallum. §. item si seruo. et de serui. l. pro parte.  
**S**ed si uxori. Legatū dotis factum a mortuo vxori valet etiā si maritus nullam dotē habuit dūmodo in legato certū exprimat. Are.  
**P**lenius. s. in cōmodo representationis cum legatum statim. dos vo annua bina trina die olim: hodie post annum mobilia: sed immobilia statim. ut. C. de rei uxoria actio. l. prima. §. cum autē. et ff. de do. pre. l. i. §. uerum ē. Item de dote datur actio in quāntū maritus facere potest vel eius heres. ut. ff. solu. ma. etiam. i. rñ. Et legatū insolidū: nisi in solidū per beneficiū inuētarij: ut in autē. de heredi. et falci. §. si vo nō fece

rint colla. l. Item si qua pacta in preiudicium mulieris facta sunt beneficio legati tollunt. ut. ff. de do. pre. l. i. i. rñ.  
**D**ote. i. illam dote quam non recepit legatarius.  
**I**nstrumenta dotis. s. in quibus p̄fessus fuit se recepisse dotē quā nō recepit. ut. ff. de dote pre. l. si. et l. cū scriptum. §. item qui.  
**I**n prelegando. i. legando. abundat enim pre. ut. ff. de dote pre. l. i. i. rñ.  
**S**i res legata. Si res legata facta heredis etiam ignorantis prestari non potest heres tenetur. secus si non suo facto. b. d. areti.  
**S**i res. puta fructus stichus. Facto. i. mora: quo casu si interitu tenetur. ut. ff. de vbo. ob. si seruum. i. respō. et de le. i. cum res. §. si. vel qz sine causa occidit. vt. d. l. si seruum. aliud si cum causa: ut. ff. de le. i. l. qd ergo. §. heres. tenet enim de dolo et lata culpa et leui. ut. ff. e. sed cum res. §. sed si culpa. et §. culpa autem.  
**P**erierit. uel non compareat quo casu canet heres de dādo si ad euz redierit et suis sumptibus recuperatur quādo post mortem fugit: abs id est si in vita sumptibus legatarij: ut. ff. de leg. i. cum res. §. item si res. et de leg. ij. si quis seruum.  
**P**ecedit. qz qui in specie tenet eius interitu liberaf vt hic et ff. d. uer. ob. si ex legati.  
**S**ine facto. in hoc quoqz. s. seruo alieno potest admitti culpa puta non certificauit heres dominum qui si sciisset se posse vendere non manumississet: sed forte cum videret cum velle manumittere. ut. ff. co. l. cum res. §. si alienus. et §. penultimo. et §. si. Item si fuerit in mora emendi. ut. ff. de uer. obli. si seruum. §. si autem alie  
 nus. et dic factio id est culpa vel mora.  
**H**ereditas. contra. ff. de leg. pre. l. nam scdm.  
**M**anumissus. nam manumissus similis est mortuo. ut. ff. de solu. si mihi alienum. accursus.  
**T**enetur. scz ad estimationem. ut. ff. co. l. si quis iquilinos. §. i. et ff. qui et a quibus heres. sed hic non dicit tenere manumissionem. sed dicit quominus valeat legatum. s. quo ad estimationem.  
**N**ec interest. cur secus ubi seruum indebitum sibi solutū qz manumiserit ut ff. de cōdi. inde. in sūma. §. si seruum que est contra Jo. rñ. qz debuit scire cum factum suum censeat ut in auc. de iuricor. a mo. i. rñ.  
**D**onauerit. s. heres. **S**eruum a testatore legatū et erat heredis.  
**T**enetur. ad estimationē ut. s. prime dicit. **I**gnorauerit. s. heres.  
**S**ed si quis ancillas. Extincta p̄sona p̄mo legata remanet legatum in accessoria qñ sit p̄ dictionem cum secus in rebus. b. d. are.  
**S**uis natio. abs suo nato.  
**C**edunt. qz duo legata sunt separata: ut. ff. de pecul. le. l. iij. et l. si ancillam. sed contra. ff. de uentre inspi. l. i. §. et hoc vbi dicitur qz partus est portio vicerum matris. rñ. ibi lo qur donec in ventre est.  
**I**dem. sic ē. ff. de pe. le. l. iij.  
**O**rdinarij. qui sunt hi dic ut. j. qd cum eo. §. cum autem.  
**P**ortuo. s. viuo testatore nō si post. ut. ff. de pe. l. nunc inutile. accur.  
**E**xtinguitur. quia accessio est vt. ff. de pecu. l. i. et ij. sed quare non ita in superiori casu: rñ. propter hominis dignitatem quia ita non accedit ut. ff. de edil. edic. iustissime in prin. Item quid si vicarij erant tantus in peculio et legatus est cum peculio: rñ. idem vt exprimere peculium noccat. ut. ff. de condi. et demon. si in diem in fi.  
**I**dem ē. instructus. huic primo articulo contradicit ut. ff. de fun. instru. si mi in fi. Sol. p̄m az. qz hic simpliciter pp rades sic loquitur. Etel dic qz sit idem qd in partu. et vicarij. et qz sequit scz cum instrumento refratur ad priori. de peculio. uel subtilius refert inter instrū fundi qd perit semper perempto legato fundi: et instrumentum patris. qd non perit licet legatū fundi pereat: et hoc casu loquit lex contraria in eo. ti. l. i. Ar. cōtra. ff. de fun. instru. l. quesitū. §. sed si fundus. et §. si instructo. vel dic illam esse Pauli sententiam. istam labeonis a iustitiano probatam. et sic corrigitur illa.  
**I**nstrumento. est autem instrumentum apparatus rerum retro diutius p̄māsurarum sine quibus nō posset exerceri possessio. ut. ff. de fun. instru. q̄situs. l. rñ.



et sunt instrumenta fundi colendi seruandi gratia comparata ut. ff. de fun. instrum. l. instrumenta. que sunt illa ibi habes.

**C Si grex.** Grex etiam in vna oue refertur. Et legato grege: veniunt oues adiuncte gregi post testam. idem in legato edium. b. d. are.

**C Si grex.** q. r. r. ouibus stat vel quatuor porcis vt. ff. de abigeis oues.

**C Ad vna.** sic. ff. qd cuiusq. vniuer. l. sicut. §. si.

**C Potest.** ff. qui. mo. v. usufru. amit. l. si. contra. solu. facilius perditur legatum usufru. q. ppetatis vt ar. ff. e. u. re. p. c. §. rei mu. r. ff. e. l. si grege i si.

**C Legato.** sic. ff. e. grege. sic. §. si. pri.

**C Corp.** tria enim sunt corpora reru. vnum qd vno spiritu. i. elemetatione ptingit vt hō lapis. Scdm qd ex coheretibus stat vt domus armariu. Tertiu qd distatib⁹ corpibus vt grex et pps ut h. r. ff. de vfu ca. rez mixtura. §. i. r. ff. de rei v. in rez. §. at in his.

**C Cedere.** sed columna vel signu domus legari pure non potest ut. ff. de le. i. l. cetera. ne vrb⁹ deformatur. Accur.

**C Si peculium legatum.** Augmentum vel diminutio peculij legari vno testatore ad legatarium spectat: sed si post mortem ante aditam hereditatem cedit legato si est legatum ipsi seruo: secus si extraneo. b. d. are.

**C Fuerit.** suo vel cōneo. ac.

**C Peculio.** nam r futurum peculium legari potest. ut. ff. d. pecu. l. ei quoq. r. facit. §. ad hoc proximo. §.

**C Legatario.** idem manumisso. accur.

**C Cedere.** no. tria tempora ante mortem testatoris: r post: ante tamen aditam hereditatem. Item r post in primo tempore. s. quo inuenitur cessisse dies legati. omnes sunt legatarij pares. nam quicquid eo tempore acquiri seruus talis ei cui hoc peculium est legatum acquirat sine ipsi seruo sine alij extraneo sit relictum: quia non cedunt legata. similiter in tertio si sunt pares. In secundo distinguitur extraneus a seruo ut hic. nam qd legatum cedit extraneo a morte hic dō ab adita hereditate quia nec libertas sibi prius debetur. vt. C. de cadu. tol. cum igitur r. §. in nouissimo. nam pura legata vel in diem certam relicta a morte cedunt nisi in sex casibus vt ab adita hereditate vt. C. de cadu. tol. §. cum igitur. r. §. in nouissimo. r. ff. quando dies leg. ce. l. ij. inter quos legatum seruo manumisso relictum est vnum. ut hic conditionalia: vel in diem certum relicta ex die vel conditione existente cedant idest transmittuntur ad heredes. nam ante conditionem vel diem venientes si decedit legatarius non transmittit. ut. C. de cadu. tol. §. si aut. nisi in tribus casibus. Primus. ut. ff. de condi. r. demon. conditiones. Secundus. ff. eo. l. ij. Tertius. ff. quando dies leg. ce. si cū pñitione. Item verbu cedere duas h3 significaciones. i. incipere deberi ut. ff. de verb. sig. l. cedere. Itē cedere quātū ad trāsmiſſionē. ut accipitur. C. de ca. tol. per totum. r. in vtraq. potest hic accipi. accur.

**C Quia.** bona est rō. si eni prius cederet idem esset qd in extraneo: est r alia ratio vt. ff. de pecul. le. l. deniq. §. si. vbi dicitur qd verisimile est cum ei legat quā si patrimonium suum ei legat.

**C Peculij.** Peculij serui nō intelligit cē legatū suo cui testator reliquit libertatē in vltima uolūtate. secus si inter viuos fuit manumissus. b. d. are.

**C Peculium.** sic. C. de pecu. eius qui li. mc. l. i.

**C Quāuis.** cur tam varie rñ. qz secūdo casu. s. qñ inter viuos operas eius manumissor erat habiturus. vñ cōtra donatio presumit fm Jo. ut. ff. man. si dō non. §. pap. uel fm. p. pp preoccupacionem mortis. qz presumitur auferre si potuisset vt in autē. de trē. r. se. §. illud quoq. ibi pro tumultu mortis angustiat⁹ r. r. C. qui testa. facere non possunt hac cōsultissima. §. i.

**C Legato.** f. seruo. r etiam libertas fuit legata aliud si extraneo. ut. ff. de pecu. le. l. vi. §. si. r. l. si sticho. accur.

**C Pñitionem.** nisi testator fuerit hui⁹ cōsuetudinis ut redderet seruo que sibi debebat ut. ff. de pecu. le. domin⁹ sticho. §. i. in fi.

**C Idem rescripserunt.** cum rationibus. quasi diceret si relinquo seruo libertatem

rationibus ab eo redditis: coipso r peculium legare sibi videtur aliō econtra si libertatem relinquo r rationes reddere vto: qd non videtur legatum peculium ut. ff. de leg. i. si seruus uetitus. Rationes autem reddere dicitur quando amoto dolo r fraude redditur. ut. ff. de fideicommiss. l. i. ber. l. thais. §. stichus.

peculium videri legatum cū rationibus redditis liber esse iustus est: r ex eo reliqua inferre. **C Tam autē** corporales res legari possunt qd incorporeales: r ideo qd defuncto debet pot alicui legari: vt actiōes suas heres legatario pñter: nisi exegerit viuus testator: pecuniā. nā hoc casu legatum extinguitur. **C S3 r tale** legatum valet: dānas heres me⁹ esto domū illius reficē vel illum ere alieno liberare. **C Si generaliter** seruus vel res aliena legat electio legatarij est: nisi aliud testator dixerit. **C Optionis** legatum. i. vbi testator ex suis vel alijs reb⁹ optare legatariū iusserat habeat in se cōditionē tacitā: r ideo nisi ipse legatarius viuus optauerit: ad heredē legatum nō transmittat: s3 ex constitutione nostra: r hoc i meliore statu reformatū ē: r data ē licētia r heredi legatarij optare seruum: licet viuus legatarius hoc nō fecit: r diligentiore tractatu habito: r hoc in nra cōstōne additū ē: vt siue ples legatarij extiterint qbus optio relicta est r dissentiant in corpore eligēdo: siue viuius legatarij plures heredes sint: r inter se circa optandus dissentiant alio aliud corpus eligē cupiētē: ne peat legatum qd pleriqz prudētū ptra beniuolentiā introducebāt: fortunā cē huius optionis iudicē: r forte esse hoc dirimendū vt ad quē fors deueniat illius senten-

**C Reliqua.** als reliquas. i. aliqua que erāt reddēda reddere cū iam quedam reddiderat vel etiam nihil ut. ff. de uer. sig. l. ceterorum.

**C Inferre.** repetere iustus est.

**C Tam autem.** In ra incorporealia r etiam scā pñt legari. b. d. aret.

**C Incorporales.** i. actiōes r seruitutes ut. §. de re cor. r incorp. ut. ff. de leg. i. l. i. r. l. cetera in principio.

**C Pñter.** sine cessio- ne tamen vnles habet legatarius. ut. C. eo. l. ex legato.

**C Exegerit.** nam si ere gerit semp in dubio pñt mo voluisse legatum extingui ut. ff. de adimen. le. l. pe. §. si. r. de lib. le. l. si solū. §. liberatio. nisi p- bet pñt ut qz debitor: ul- tro obtulit eo nō petente: vel qz exactā p legatario deposuit ut. ff. d. leg. iij. l. fideicō. §. si rē.

**C S3 r tale.** alieno liberare. nā vtilitatē h3.

**C Si generaliter.** Legati genere electio ē legatarij. b. d. are.

**C Res aliena.** ut equ⁹.

**C Legatarij.** a principio r ex post facto fm

**C Vt h. r. ff. de le. i. l. si seruo legatus.** §. cū hō.

**C S3.** R. a principio dabat electionem heredi s3 ex contumacia transference bas in legatariū. ar. ff. d. serui. sicut. r. C. de sol. l. i. Jo. distinguit aut in

genere generalissimo uel subalterno: ut substantia uel corpus uel animal legatur. quo casu non valet cum festucam uel muscam dando liberetur. uel eo genere quod dialectici speciem appellant: ut homo r similia r tunc subdistingue. aut habeat in hereditatem seruus: r tunc legata rias eligit dum modo non meliorem. ut hic r. ff. eo. l. legatus. l. rñ. r. l. q. duos. r de libe. leg. l. ij. aut non habeat. r tunc heres eligit. ut. ff. de v. tri. r oleo lega. l. iij. l. rñ. r. l. iij. Si autem testator ex certis reliquit in certum aut ipse sensit de certo quod patet expresso nomine eius. r tunc eligit heres r eius uoluntatem interpretatur. aut non sensit. r tunc legatarius eligit: ut. ff. eo. l. si quis a filio. §. si plures. r. l. qui duos in domo autem in genere legata si habet testator domos. vnam ex his eligit heres: si non habet r reliquit derisorium est legatum ut. ff. eodem si domus. in fundo in genere legato dic non ualere legatum cum vnus digiti possit fieri fundus ut. ff. de iu. dō. cum post. §. generaliter r. ff. e. l. q. rerum. §. q. si quis.

**C Optionis.** Legatum optionis hodie transmittitur ad heredem si legatarius decedat anteq optet. r pluribus debentibus eligere discordantibus forte dirimif. b. d. are.

**C Conditionem.** f. si eligeret. accur.

**C Et ideo.** bona ratio: ut. C. de cadu. tol. §. si autem aliquid.

**C Ex cōstitutione.** que ē. C. cōtra deleg. l. si. in prin.

**C In nostra cōstitutione.** f. predicta.

**C Cupiente.** r alij aliud subaudi. nam vnlitatem h3 ut. C. eo. l. cōstitutione. §. qui r. ff. de le. i. l. si. in prin.

**C Beniuolentiam.** i. contra equitatem. f. q. perierit. nam de iure stricto perire deberent ut. ff. e. l. bnius. §. si.

**C Et forte.** uel cum tarillis uel alio modo sic. ff. de iudi. in tribus. Sed quare iudex nō cōpdlit eos ad consentendum. ut. ff. eo. huius in fi. rñ. immo hoc modo compellit. uel ibi cōpdlit in actiōe eligenda que datur a iure. hic aut nō cōpdlit in eo qd daf a testatore.

**S**ententia. ut tamen ceteris estimationem prestat suarum partium vt. C. comu. dele. l. si. in prin.

**L**egari. Illi possunt ex ti. legari capere qui possunt heredes insti. mi. b. d. areti.

**L**egari. solum. et contra. i. solus legat vt. ff. e. l. ij.

**F**actio. in passiva si significandi accipe vt. ff. de hered. quali. et viffe. s. testamenti. Sed qui sunt isti qd non habent testamenti factione? rñ. in certa persona ut. j. pri. s. Jtes peregrinus siue deportatus. ut. ff. de hered. insti. l. i. Jtes in metallu damnat. ut. ff. de his qui pro no scrip. ba. l. si i metallu. Jte seruus de adulterio cu domina commissio accusatus. vt. ff. de here. insti. s. ij. Item collegiu nisi p beatur licetur. vt. C. de here. insti. l. collegiu. Jte incestuosi vt i auē. qui. mo. na. ef. sui. s. vlt. col. vi. Jte heretici maioris heretici. ut. C. de heredi. l. mātcheos. Jtes apostate ut. C. de apost. bi. g. sancta. Jte mulier nū bēs infra annu a tempore mortis mariti vt in auē. de nup. s. i.

**I**ncertus uero. Quis legatū ē libertatē uel tutele i certā psonā cōferri nō poterat: s; bō die sic uimō legatariū cernificari possit. b. d.

**I**ncertis uero. concessus erat. hodie contra etiā ante le. grecam infiores in pauperibus ut. C. de epi. et de. l. id qd

**N**am nec miles. cuius. l. militis uoluntas seruaf. p lege. afs. ut. C. de test. mili. l. i.

**I**llud quoq; dsigna ti. l. kalē. ianuarij sortie batur. i. incipiebant bonores administrat et ante per tres menses designabatur. ut. ff. de condi. et dñō. publi. et. C. de magi. mu. l. i.

**L**ibertas dari. vt si dicat ita illum liberū esse uolo qui capitolium primo ascenderit vel simile fecerit vt. ff. pri. s. incertis. uel stichum liberum esse uolo cum habeat duos stichos ut. ff. de ma. test. cum ex pluribus.

**S**ub certa. sic. ff. de le. pre. l. iij. s. hoc amplius. sic. ff. co. ti. i. l. si ser uas legatus. s. huius sic. ff. de re. ou. l. quida. sic. ff. co. ti. l. legato. s. i.

**I**ncertis. repete quasi naturale debitu vt. ff. de cōdi. inde. iul. et. l. fra ter a fratre et. l. si dominus in fi.

**P**osthumus quoq;. Hodie etiā posthumo alieno q nō est futurus suus potest legari sed tutor incertus dari non potest Item de iure pre torio alienus posthumus ēt olim poterat institui. b. d. are.

**L**egabatur. sed nec instituebat iure ciuili vt. ff. de lib. et posthu. l. gal lus. s. ille casus.

**S**uos. s. quondam ante emancipationem vt sequitur.

**F**uturus. s. heres.

**S**ed nec. quasi dicat nō solum in posthumo sed oīa supradicta ab il lo. s. incertis correcta sunt vt ar. ff. e. l. iij. hoc legatum. i. respon. et. l. ca tamen. accur.

**C**onstitutio. quā nō habemus.

**H**uic. s. posthumo. q Tutor. per nostrā. s. supradictas cōstitutionem grecam. nec ueteri iure vt. ff. de testa. tu. tutor.

**I**ncertus. ut si ita dicebat illū tutorē dō qui prius de iusticia uenerit.

**P**osteritati. i. filijs.

**P**oterat. s. de iure priorio nō ciuili vt. j. de bo. pos. i. ff. contra. ff. de

tia optionem pcellat. Legari autem illis solū potest cum quibus testamenti factio est. Incertis uero psonis neq; legata neq; fidei cōmissa olim relinq cōcessus erat. Nam nec miles quide; incerte persone poterat relinqre vt diuus adrianus rescripsit. Incerta autēz persona uidebat: quā incerta opi nione testator: aio suo subijciebat: ueluti si quis ita dicat: quicūq; filio meo filiam suaz in matrimonio de derit id est collocauerit ei heres meus illū fundū dato. Illud quoq; qd bis relinqbatur qui post testamē tum scriptum primi consules designat erūt: eque incerte persone legari uidebatur: et deniq; multe alie huiusmodi species sunt. Libertas quoq; incerte persone non uidebat posse dari: quia placebat no minatum suos liberari. Tutor quoq; icerte psonē dari nō pōt. Sub certa uero demonstratiōe. i. ex cer tis psonis incerte persone recte legabatur. ueluti ex cognatis meis q nunc sunt si quis vxorem filiaz me am duxerit ei heres meus illam rez dato. Incertis autē personis lega ta uel fideicommissa relicta et p errore soluta repeti nō posse sacris pstitutionib; cautū erat. Post humo quoq; alieno inutiliter ātea legabatur. Est autē alienus posthu mus qui natus inter suos heres te statoris futurus non est: ideoq; ex emancipato filio conceptus nepos extraneus erat posthumus auo. S; nec huiusmodi species penitus est sine iusta emendatione relicta: cum in nostro Codice constitutio posita est: per quam et huic parti mede

li. et posthu. gallus. s. ille.

**N**on potest. sed que est illa q vxor esse non potest: rñ. multe sunt ille. vt. ff. de nup. uirinus. s. si aduersus et. C. de testa. l. iij.

**S**i quis in nomine. Error nominis pronominis agnominis cognomi nis non uiciat si de corpore constat. b. d. areti.

**S**i quis. sic. C. de test. l. si quis in nomine.

**I**n noie. nomen est genus s; ponit hic pro spē sui vt alber tus qui dicitur proprium per sone nomē. cognomē qst cōe cognationis nomen vt asinellus: prenomē qd causa differē tie pōitur vt si sint duo Tullij vni supaddat Marcus: et uicatur marcus tullius naz mar cus est prenomē. Agnomen est qd imponitur ab euentu. vt apfricanus qui uicit apfrica; Alamanicus et goticus vt. ff. in Rub. proemij huius lib.

**L**egatus. sic. ff. si cer. pe. l. cernum. C. eo. si fortidmanum.

**H**eredibus. s. si erret i eo rum nomine.

**I**ntelligant. s. a testante et h i ppijs. i appellatiuis distin gue fm Jo. an parū errat vt li bros mēbranos appellet quo casu ual; marie euz fuerit consu et sic appellat ut. ff. de le. iij. libroz. s. qd tñ cass. an mul tū erret et tūc pira. ut. ff. e. n. l. iij. et sup. leg. l. labeo in me dio legis.

**I**nterest. unde liber hō sibi nomen mutare potest licet ser uus non possit. ut. C. de mu. no. l. i. et. ff. de sal. l. falsi.

**H**uic proxima. Falsa demonstratio non uiciat lega tum. b. d. aretinus.

**U**ernam. uerna est filius ex ancilla testatoris natus.

**S**i d seruo. emptus. idē et si nō emitt ut ar. ff. de usuc. nū quas. s. si. secus in uenditione ut de ptabē. ep. si qd fundū.

**L**onge. Falsa cā non uiciat legatū nisi p modū condi tionis fuerit plara. b. d. areti.

**L**onge. ideo dicit magis qz uerba false demonstrandi sunt de substantia ipsius legari. vt cum dico stichum uernam do lego. sed sba falsa cāe non ita Jte qz cāe legandi nō coherent legato ut. ff. de cōdi. et demon. cum tale. s. falsa causa. Item qz hic dare presumitur. ut. ff. de condi. inde. in summa. s. ei quoq;.

**S**ed si conditionaliter. no. q conditio per si apponitur vt hic et. ff. de condi tio. inde. qui promittit. et per cum: vt. ff. de uer. obli. quodcumq;. s. non solum. nē si in casu vt. ff. de tue. l. muro. s. sub conditōe. Modus per ut: ut. C. de his que sub mo. l. ij. Causa per quia: ut hic demonstratio fit ostendendo aliquid quod non est ut. ff. pri. s. et. ff. co. si sit. s. primo. Circa hec quatuor sic dicas. et pri mo falsa causa non nocet ut hic. conditio nocet si deficiat ut hic et. ff. si certum peta. cum ad presens. et. l. itaque. modus idem quod conditio operatur: excepro q id quod datur sub modo etiam antequam modus impleatur petitur cau tione tamen interposita de modo implendo quod non est in conditione et. ff. de condi. et demon. qui heredi. s. si. et de adimen. le. liberto. s. lucius et. ff. de lega. iij. si tibi legatum. In demonstratione distingue ut. ff. co. si sit. s. i. et. l. non que cumq;.

**A**n seruo. Seruo heredis pure non potest legari sed sub conditione sic si tempore existentis conditionis non sit in potestate heredis: sed cōtra. Seruo alie no herede instituto potest eius domino legari pure uel sub conditione sed si ius su domini hereditatem adeat legatum euancēit. areti.

**I**nutiliter. sic. C. de necessa. ser. heredi. institu. quidam. s. illo. contra. sed ibi non imponitur necessitas dandi: uel in minimis loquitur. ut. ff. de ali. et ci. le. l. seruos. nam cum sit purum a morte testatoris cedit. ut. C. de cadu. rollen. s. cum igitur.

**L**egari. propter confusionem hereditatis et legatarij quia eadem persona sibi ipsi deberi non potest. accur.

**N**ostro. i. romano

**N**on potest. sed que est illa q vxor esse non potest: rñ. multe sunt ille. vt. ff. de nup. uirinus. s. si aduersus et. C. de testa. l. iij.

**S**i quis in nomine. Error nominis pronominis agnominis cognomi nis non uiciat si de corpore constat. b. d. areti.

**S**i quis. sic. C. de test. l. si quis in nomine.

**I**n noie. nomen est genus s; ponit hic pro spē sui vt alber tus qui dicitur proprium per sone nomē. cognomē qst cōe cognationis nomen vt asinellus: prenomē qd causa differē tie pōitur vt si sint duo Tullij vni supaddat Marcus: et uicatur marcus tullius naz mar cus est prenomē. Agnomen est qd imponitur ab euentu. vt apfricanus qui uicit apfrica; Alamanicus et goticus vt. ff. in Rub. proemij huius lib.

**L**egatus. sic. ff. si cer. pe. l. cernum. C. eo. si fortidmanum.

**H**eredibus. s. si erret i eo rum nomine.

**I**ntelligant. s. a testante et h i ppijs. i appellatiuis distin gue fm Jo. an parū errat vt li bros mēbranos appellet quo casu ual; marie euz fuerit consu et sic appellat ut. ff. de le. iij. libroz. s. qd tñ cass. an mul tū erret et tūc pira. ut. ff. e. n. l. iij. et sup. leg. l. labeo in me dio legis.

**I**nterest. unde liber hō sibi nomen mutare potest licet ser uus non possit. ut. C. de mu. no. l. i. et. ff. de sal. l. falsi.

**H**uic proxima. Falsa demonstratio non uiciat lega tum. b. d. aretinus.

**U**ernam. uerna est filius ex ancilla testatoris natus.

**S**i d seruo. emptus. idē et si nō emitt ut ar. ff. de usuc. nū quas. s. si. secus in uenditione ut de ptabē. ep. si qd fundū.

**L**onge. Falsa cā non uiciat legatū nisi p modū condi tionis fuerit plara. b. d. areti.

**L**onge. ideo dicit magis qz uerba false demonstrandi sunt de substantia ipsius legari. vt cum dico stichum uernam do lego. sed sba falsa cāe non ita Jte qz cāe legandi nō coherent legato ut. ff. de cōdi. et demon. cum tale. s. falsa causa. Item qz hic dare presumitur. ut. ff. de condi. inde. in summa. s. ei quoq;.

**S**ed si conditionaliter. no. q conditio per si apponitur vt hic et. ff. de condi tio. inde. qui promittit. et per cum: vt. ff. de uer. obli. quodcumq;. s. non solum. nē si in casu vt. ff. de tue. l. muro. s. sub conditōe. Modus per ut: ut. C. de his que sub mo. l. ij. Causa per quia: ut hic demonstratio fit ostendendo aliquid quod non est ut. ff. pri. s. et. ff. co. si sit. s. primo. Circa hec quatuor sic dicas. et pri mo falsa causa non nocet ut hic. conditio nocet si deficiat ut hic et. ff. si certum peta. cum ad presens. et. l. itaque. modus idem quod conditio operatur: excepro q id quod datur sub modo etiam antequam modus impleatur petitur cau tione tamen interposita de modo implendo quod non est in conditione et. ff. de condi. et demon. qui heredi. s. si. et de adimen. le. liberto. s. lucius et. ff. de lega. iij. si tibi legatum. In demonstratione distingue ut. ff. co. si sit. s. i. et. l. non que cumq;.

**A**n seruo. Seruo heredis pure non potest legari sed sub conditione sic si tempore existentis conditionis non sit in potestate heredis: sed cōtra. Seruo alie no herede instituto potest eius domino legari pure uel sub conditione sed si ius su domini hereditatem adeat legatum euancēit. areti.

**I**nutiliter. sic. C. de necessa. ser. heredi. institu. quidam. s. illo. contra. sed ibi non imponitur necessitas dandi: uel in minimis loquitur. ut. ff. de ali. et ci. le. l. seruos. nam cum sit purum a morte testatoris cedit. ut. C. de cadu. rollen. s. cum igitur.

**L**egari. propter confusionem hereditatis et legatarij quia eadem persona sibi ipsi deberi non potest. accur.



**A** Proficere. qz actus morientium non possunt esse in suspenso. vt. ff. comu. p. l. si. in fi. 7 propter regulam catonis que sequitur.

**B** Fierit. seruus legatarius qz hec est regula catoniana.

**C** Elalere. exceptis quibusdam casibus. vt. c. res tua sit tibi legata 7 ante mortem testatoris alienata. Accursius.

**D** Heredis no sit. nam si est adhuc seruus non valet legatum aliter valet: sic 7. ff. ad. l. fal. l. si a seruo.

**E** Instituto seruo. i. domino et psona serui. vt. s. per quas perso. no. acqui. s. item serui. sed idem dominus erit heres. ergo non valet legatum quia idem no potest esse heres 7 legatarius vt. ff. de le. i. l. legatum est. s. i. Accur.

**E** Cum. scz dominu.

**F** Heres sit. i. dicit mortuo testatore statim post testu. non id statim dñs serui erit heres per seruu: 7 legatariu p se: 7 ita no erit apud eñ. i. eundem heredem hereditas 7 legatu qd erat superiori. s. imo ad hoc vt sit heres p seruu duo pcedere o3 scz iussus dñi 7 obedientia serui: 7 iterum sui conditio poterit variari. sed legatu nñ iteru habebit dominus: sñt ergo separata hereditas 7 legatu interim cu legatu apud dñm. bñditas apud nullum donec seruu vel manumissus sibi uel iussu alii cuius domini eam adeat.

**G** Intelligitur. nam nemo e heres adhuc cum 7 dñi iussus 7 serui debeat sequi voluntas vt. C. de here. isti. c. 3. pponas 7 licet hereditatis dies cedat ea adita tamen legatum a morte testatoris cedit vt. C. de cadu. tol. s. in nouissimo. vñ apud dñm erit legatu sed hereditas apud nullu que poterit esse vel apud hunc vel apud illu si alienabitur. s. seruus prius vt sequitur.

**A**nte heredis. Legata 7 libertas hodie relinqui possunt ante heredis institutionem etiam postea 7 inter institutionem 7 substitutionem. areti.

**B** Legabatur. aliud in tuto re etiam olim vt. s. qui da. tu. possunt. s. ad certu. accur.

**C** Fundamentum cu sine illo nullum dicatur vt. ff. de iure. codicil. l. si. 7. ti. iij. s. i. pms 7. ff. de bis que in testa. dele. l. pe. ibi. Calpurnius.

**D** Ordinem. no. ordine scripture non seruandum. sic. ff. s. solu. no enim. contra. ff. de fideicom. li. l. generaliter. s. qd ergo. 7 in au. de heredi. 7 fal. s. inordinatus. colla. prima.

**E** Voluntatem. repete vituperandus erat.

**F** Constitutionem quam no habemus fm quosdam. uel dic verius q loquitur de ea que in. C. de testa. l. ambiguitates. 7 qz ibi dicit. no ex mete. referas ad alia non ad huc ordinem. accur.

**G** Medias. qz primu instituit heredem 7 postea legauit 7 postea alium heredem instituit. 7 ita legat inter medias heredu institutiones.

**H** Auorabilior. nisi in duobus casibus. ut. ff. de manu. test. cum et pluribus 7 de le. i. si qz a fi. s. pe. 7. l. fere. 7 ad tre. si patroni. s. sed si non fructibus.

**I** Post mortem. Ante 7 post mortem heredis 7 legatarij 7 pudic mortis legatarij legari potest. b. d. aretinus.

**K** Conuenimus. vt. C. vt actio. ab here. 7 contra here. l. i.

**L** Legatis. i stipulatisibz idē. vt. d. l. C. vt actio. ab herede. 7 s heredes. l. i. ca ue tñ qz legatu sic icipit ab herede vt heredi dari qd prio nullo mo fuit. sed stipulatio fuit licet iefficaz vt. ff. de eue. qz pupillo 7. l. si p ipudencia. s. non mirum.

**M** Inueniatur. vt. ff. e. l. i. 7. s. co. ti. s. sed non vsqz.

legamus queritur: 7 constat pure inutiliter legari nec quicquam proficere si viuo testatore de potestate eius heredis exierit: qz qd inutile foret legatum si statim post factu testamentum decessisset testator: non o3 hoc ideo valere: qz diutius testator vixerit. Sub conditione vero recte legatur vt requiramus an quo tempore dies legati cedit in potestate heredis no sit. Ex diuerso herede instituto seruo: quia dno recte etiam sine conditione legatur: non dubitatur. Nam 7 si statim post factum testamentum decesserit testator: non tamen apud eu qui heres sit dies legati cedere intelligitur cu hereditas a legato supata sit: 7 possit per eu seruu alius heres effici: si prius qz iussu domini adeat in alterius potestate traslatas sit: vel manumissus ipse heres efficietur: quibus casibus vtile est legatum. qz si in eadez causa permanserit 7 iussu domini scilicet legatarij adierit: eua nescit legatu. Ante heredis institutionem legabat antea inutiliter. s. qz testamenta vim ex institutione heredu accipiunt: 7 ob id veluti caput atqz fundamentu intelligit totu testamtu hedu istituto. Pari ratione nec libertas ante heredis institutionem dari poterat: s3 qz in ciuile esse putauimus scripture ordinem qdem seq: qd 7 ipsi antiqua ti vituperandu fuerat visum: sperni aut testatoris voluntate per nraz constitutionem: 7 hoc vitu emendandum: vt liceat 7 ante heredis institutionem 7 inter medias heredu institutiones legatu relinqre: 7 multo magis libertatem cuius vsus fauorabilior e. Post mortem quoqz heredis aut legatarij simili modo inutiliter legabatur: veluti si qz ita dicat: cu heres me mortu fuerit do lego. Itē pudic qz heres aut legatariu moriet. Sed simili modo

**V**ene quoqz. Hodie potest pene nomine legari 7 legatum trasferri vel adimi nisi precipiatur aliquid in bonestum vel opprobrioz vel legibus interdictum. b. d. are.

**F** Idimebatur. hec verba exponit. vt. j. ti. i.

**A**liquid. qd fieri vult fm Jo. hoc adiecto scilicet in penam heredis se committere atqz est co ditio 7 valet vt. ff. s. bis que pe. no. l. i. 7. ij. 7 institutio quia primo potest legare rem 7 postea heredem instituire.

**N**on faciat. qd fieri non vult. accur.

**C**ollocauerit. s. qd fieri nolo. s. ea collocari.

**N**on collocauerit. s. quod fieri nolo. s. ea collocari.

**A**lienauerit: qd nolo alienauerit. na ut alienat uolo.

**P**er. i. ualde.

**A**gnosce. s. posse vt. s. quibus modis testa. infir. s. fi.

**O**bseruabantur. vt. C. de testa. mi. l. i.

**C**ollocauerit. s. qd fieri intererat.

**C**onstitimus. vt. C. de bis que pe. no. l. i.

**I**mpossibilia. ff. e. l. si mibi. s. i. s. Solu. ibi no erat impossibile. poterat. n. esse qz diu uiuere 7 infra triuū post id fieret qd volebat. Ad dic qz ibi voluit testator heredem constituere se soluturu si decederet. s. testator: infra triuū qd potuit no autē soluere. Item cōtra. s. de here. isti. s. i. possibilis. Solutio qui dā dicunt non valere si cur testator voluit. vt h valet tñ pure vt ibi. uel distingue s3 Joan. aut apponit co ditio impossibilis heredi aut legatario: si heredi non valet legatum vt hic. si legatario valet. vt ibi. 7 quere hic exempla. C. de bis qui pe. no. l. impossibilia.

**D**e impossibili dic pcpit heredē trasfere montes vel ei adicat coheredem vel alia pena iposuit vt pcpit heredi vel legatario vt daret inquilinos sine predijs als penam imposuit. nam in predijs et similibus remanet heres 7 legatarius nec tenetur ad impossibile vel probrosum. nec etiam ad penam ideo q impossibile vel probrosum non impleuit.

**I**nterdicta. vt inquilinos: idest ascriptios sine predijs. vt. ff. e. si quis inquilinos.

**P**robrosa. vt uctimera i sanus ut. ff. e. ti. l. seruo alieno. s. fi. vel reliquias i mari. vt. ff. s. codi. istitu. l. pe. in prin.

**S**ecta. i. ego q sequor iusticia hoc tempore non patior. sic. C. de pac. l. fi. in fine.

**D**e ademptione legatorum. Quia ambulatoria est defuncti voluntas vsqz ad supremum vite exitum vt. ff. de adme. leg. l. iij. s. fi. 7. l. i. l. ideo post data legata etiam de cis adimendis videamus.

**A**demptio. Diuiditur in duas partes. Primo loco de ademptione. Secundo de translatione. Secunda ibi. Transferru. 7. b. d. Ademptio 7 translatio legati pot fieri in eodem testamento vel alia scriptura. b. d. areti.

**C**odicillis. s. testamento confirmatis fm quosdam non aliter. Sed nos contra vt in au. de resti. fideicom. s. manifestum. col. ix.

**F**irma. vt si eodē testō fiat videt nec datum: si alia voluntate videt

**A**demptio legatorum: siue ex eodem testamento adimantur legata: siue codicillis firma e: siue contrarijs verbis fiat ademptio: vel

le vel probrosum. nec etiam ad penam ideo q impossibile vel probrosum non impleuit.

**I**nterdicta. vt inquilinos: idest ascriptios sine predijs. vt. ff. e. si quis inquilinos.

**P**robrosa. vt uctimera i sanus ut. ff. e. ti. l. seruo alieno. s. fi. vel reliquias i mari. vt. ff. s. codi. istitu. l. pe. in prin.

**S**ecta. i. ego q sequor iusticia hoc tempore non patior. sic. C. de pac. l. fi. in fine.

**D**e ademptione legatorum. Quia ambulatoria est defuncti voluntas vsqz ad supremum vite exitum vt. ff. de adme. leg. l. iij. s. fi. 7. l. i. l. ideo post data legata etiam de cis adimendis videamus.

**A**demptio. Diuiditur in duas partes. Primo loco de ademptione. Secundo de translatione. Secunda ibi. Transferru. 7. b. d. Ademptio 7 translatio legati pot fieri in eodem testamento vel alia scriptura. b. d. areti.

**C**odicillis. s. testamento confirmatis fm quosdam non aliter. Sed nos contra vt in au. de resti. fideicom. s. manifestum. col. ix.

**F**irma. vt si eodē testō fiat videt nec datum: si alia voluntate videt

tantum sed postea ademptum vt. ff. de his que in testamen. de. l. i. r. ff. de le. l. si ita scriptum. Sed videt q nulla talis voluntas valeat cum videatur sibi repugnare. vt. ff. de re. iur. l. ubi repugnantia. que est huic contraria. Sed dic q ibi dicit de repugnantia que fit propter simplicitatem verborum vt. ff. de condi. institu. si ticius. vel habet locum predicta regula quando non apparet que sit vltima: quo casu neutra valet vt. ff. e. l. ni bil phibet. accur.

**A**liis. s. vt adimo vel peniteo eius qd de di vel similia: imo etiaz nota voluntate presump ta: vt si inimicus postea sit factus legatarij vt. ff. de adimē. l. e. l. iij. in fine. r. l. iij.

**T**ransferri. facit. ff. e. translati.

**E**t scio. s. si scio ē nō capar nunquid adēm pno a pno facta valet respōdeo sic. vt. ff. de le. l. plane in prin.

**De lege falcidia.** Qualiter minuatur legata adempte vel trā stande dictum est: Nūc qualiter lege falcidia minuatur: ideo dicitur su perest.

**S**uperest. Totus iste titulus diuidit i quinq; partes. Primo minuat se ad pcedentia Secūdo ponit effectum .l. falcidie rāz de iure. l. iij. tabularum q de iure quo vtuntur. Tertio ponit vnum dubiu; an heres non grauatū respectu sui coheredis gra uati possit detrahere fal cidiam. Quarto ad qd presens tempus rediga tur vt inspiciatur an .l. falcidia habeat locum Quinto qñ. l. falcidia i ponitur qd est añ deducēdū. Secūda ibi. Cum enim. Tertia ibi. Et cū qñ. Quarta ibi. Quā titas at. Quinta ibi. Añ aut. Et. b. d. Testator nō hē hereditatem exhau rire vel vacuare in totum legatis: sed solūmodo vsq; ad dodrantem ne testatores sine herede decedant. b. d. arcti.

**S**uperest. falcidia. ideo sic dicta: qz vt falc fenum sic r lex legata re fecat. Vel dic a falcidio auctore dicta vt publiciana a publicio dicta vt. j. de actio. §. alie. accur.

**Q**ua. s. lege falcidia.

**A**el. pro etiam.

**U**ti. hec sunt verba. r. j. tab.

**S**ue rei. idem in re sua tota. quā ipse legauit vel etiam aliena. nam r aliena res legari potest vt bic. r. ff. ad. l. falc. l. i. in prin. r. §. de leg. §. non solum. accur.

**I**psorum testatorum. non tamen licet testatoribus eā renūciare nisi in casu vt. ff. eo. qd de bonis. §. si. r. l. si debitor. ar. cōtra. C. de pac. l. penul. ibi. cū r alia regula sic rē. sed hodie per auct. sed cum testator que ē. C. ad. l. fal. contra. accur.

**A**dire. facit. j. ti. i. §. sed quia heredes. accur.

**S**uper hoc. i. super coartanda legandi licentia. accur.

**N**ouissime. i. vltimo. accur.

**L**egare. vel ēt cā mortis donare. nā etiam ibi locum habet falcidia Itē r in mortis cā capione. ut. C. e. l. pe. Licet de hac qdam ptradicat r ē p eis argumētū. vt. ff. e. l. acceptis. Itē i fideicō. vt. C. e. l. ij. Item in do natione iter viuos que morte cōfirmatur. nō als ut. C. eo. in donatione: r in his habet locū qd hic de legatis dicitur. accur.

**D**odrantem. i. nouem vncias totius hereditatis. sic enim dodrās di citur. vt. §. de heredibus instituē. §. hereditas. Si ergo fiat i contrariuz de singulis potest fieri sectio. idest quartie partis detractio r ipō iure: proposita etiam rei vendicatione. vt. ff. eo. l. lineam in fi. i. respon. r. l. i. plau-

cuis. r. C. eo. l. ij. iam ergo non est questio an heres possit retinere falcidiam in vna re. nam non potest vt in. d. l. plaucius. Sed aliud quando quis legat partem bonorum tunc enim succurritur heredi siue rerum partes siue estimationes dare maluerit. vt. ff. de le. i. non amplius. §. i. a. cur.

**E**t cum questum. Si plures fuerint instam quilibet in sua parte potest falcidiam detrahere licet portio alterius coheredis non fuerit granata. b. d. arc.

**E**t cum questū. facit. ff. e. l. in singulis. accur.

**S**uper modum. i. supra quartam. accur.

**M**inuunt. als minuatur r sic remanēt ei tres vncie que sunt qra totius assis. accur.

**Q**uia is. s. eius. accur.

**Q**uartā pte. i. tres vncias.

**H**oc interrogatiue lege r postea rōde. Et placuit rē.

**R**etinere. s. quartā ptem sue partis quāz iure hereditario hz: nō aut datum cā adimplende conditionis sibi. ab aliquo iputabit sibi in quartam nisi in statu libero esset datum r de pecunia hereditaria de q ei dare permittitur. vt. ff. e. id autē. r de don. cau. mor. l. qd statuliber. Item nec legatum a coherede relictum sibi imputet. vt. ff. eo. in quartam nisi te stator hoc cauerit. vt. ff. eo. qd autem. i. respon. r. §. marcellus.

**Q**uantitas autē. In rōe legis falcidie cōsideratur quantitas patrimonij: que erat tempore mortis testatoris. nec augmentum nec diminutio contingens postea. r ante aditam hereditatem legatarijs nocet vel prodest. b. d.

**Q**uantitas. morti. §. de le. §. si peculij. contra. So. ibi remanet seruus quasi peculij dominus.

**L**egauerit. s. tres ptes hereditatis. r quarta remanet ita q non habet locum falcidia qz .c. habebat in bonis. vt. §. dicitur est.

**E**t diuerso. legata dentur. als de hoc locum habet quādo res hereditarie non legatē perierint. si autē legatē pereant di

si ſingue aut erant pondere numero vel mensura: r tunc idē quod hic dicitur aut non: r tunc aut incertum vputa hominem: r tunc idē quod hic. aut icertū er certis: vt vnum de seruis suis: r tunc si omnes percant legatarij damnū est. vt. ff. e. in ratione. §. diligenter r. §. incertum. aut penitus certa vt stichus: r tūc perit legatario. vt. §. de le. §. si res legata.

**H**ec ea res. rōdet tacite obiectioni quasi diceret nonne erit iniquum compelli adire r nō lucrari r ita damnum sentire.

**P**acisci. i. aliquid oportet eos dare heredi vt adeat. Et ita nota q non per oia etiā hodie sunt crequata fideicōmissa legatis. nam fideicommissarius compellit heredem scriptū adire r nihil ei dat. vt. j. ti. i. §. sed si recuset. sed illud est i generalibus fideicō. hoc in specialibus.

**C**um autem. In rōne legis falcidie primo deducit es alienū funeris ipē sa r precia seruorū. r de residuo quarta ps legatorū r si plus est legatū q sint patrimonij vires id primo deducitur: postea patrimonij defalcā. b. d. arc.

**A**lienū. ēt qd ipi heredi debebat tpe mortis: hz cōfusione sit factum idebituz vt. ff. e. q fundū. r. C. e. l. irritū. nisi expresse pbibeat. vt. ff. e. si debitor: creditorē.

**F**uneris. nō monumenti. vt. ff. e. l. i. §. fi.

**S**eruorum. mos erat antiquitus vt qui seruos nō habebat vnum vel plures emeret qui bonoz causa sumus testatoris plicati antecederēt quo facto statz intelliguntur manumissi. r sic illorum manumissorum detrahatur precium. r facit ad hanc positionem. C. de la. liber. tollen. §. sed r qui domini. Vel dic q te stator alicui. r legauit vt alienum seruum redimeret legatarius r manumitteret. de hoc. n. legato non detrahatur falcidia nisi de eo quod superesset forte facta emptione. vt. ff. de fideicom. liber. l. decē. r. ff. eo. sed si non seruus. Si autem vt suum proprium legatarius manumitteret. r tunc nullam partem falcidiam legatariuz: r ita hec precia deducunt vt falcidiam nō patiant. vt. ff. eo. de. f.

seruus .i. inf. accursus.  
 a **R**atio habeatur. s. habita estimatione rerum non ex affectione. sed communi estimatione vt. ff. eo. l. p. c. a.  
 b **P**ro rata. v. ita quartam detrahit heres si nihil ei dimiserat testator: vel si aliquid erat residuum penes eum. adhuc detrahit ad supplementationem vel quintas vel etiam miliesimam. vt. ff. .e. in quantitate. §. si. et facit ad hoc. C. e. l. ij. .r. ff. e. l. plau- cius.  
 c **I**taq; si fingamus. retento casu q; habebat i bonis qua dringenta.  
 d **O**ctaua. scilicet quadringentorum. que est quinquaginta et ita habebat heres p. i. a. qui quaginta et hec alia quinquaginta detracta: et sic centum. s. sic quartam.  
 e **Q**uingentos. retento casu q; habebat in bonis quadringenta et sic legauit vltra q; haberet centum.  
 f **D**etrabi. improprie ponitur detrahi quo ad id quod ex cedit. et proprie quo ad quartam que est in bonis. et sic semel positum verbum proprie et improprie ponitur. vt. ff. de officio proconsul. l. ij. Item no. q; hec falcidia cessat in multis casibus quos dicas: vt dicitur in aut. de her. et fal. §. hic nobis.

**De fideicommissariis hereditatibus Rubrica.**  
**N**unc transeamus ad fideicommissa: sed prius est vt de hereditatibus fideicommissariis videamus. Sciendum itaq; est omnia fideicommissa primis temporibus in firma esse: quia nemo inuitus cogebatur prestare id de quo rogatus erat. quibus enim non poterant hereditate vel legata relinquere: si relinquerent fideicommitterent eorumq; capere ex testamento poterant hereditate: et ideo fideicommissa appellata sunt: quia nullo vinculo iuris s; tantu pudore eorum qui rogabantur continebantur. Postea diuus primus Augustus semel iterumq; gratia personarum motus: vel quia per ipsius salutem rogatus quis diceretur: aut ob insignem quorundam pfidiaz iussit consulibus auctoritate suam interponere. Qd q; iustu

**Nunc transeamus.**  
**T**otus iste titulus diuiditur in septem partes. Primo ponit qualiter iure vetustissimo non de necessitate sed verecundia quadam fideicommissa prestabantur. Secundo quomodo tempore augusti certis personis ex necessitate prestabantur vel etiam de iure pretorio. Tertio quomodo fideicommissum fieri debeat vel valeat. Quarto quando restituta erat hereditas quod ex senatusconsulto transibant actiones omnes in fideicommissarium. Quinto qualiter ex senatusconsulto Vespasiano heres institutus poterat detrahere quartam: et qualiter dicto iure heres rogatus de tota hereditate vt transirent actiones pro rata in fideicommissarium stipulatio interponebatur si heres volebat adire. si vero recusabat ex dicto senatusconsulto cogebatur. Sexto Iustinianus ista duo senatusconsulta equiparat. et omnia que senatusconsultum trebel. statuit eidem referuat. Et que senatusconsultum Vespasianum statuit attribuit senatusconsulto trebelliano tanquam antiquiori. Septimo circa materiam fideicommissorum certos casus dubitabiles ponit. Secunda ibi. Postea. Tertia ibi. in primis. Quarta ibi. restituta. Quinta ibi. sed quia heredes. Sexta ibi. sed q; stipulatio. Septima ibi. nihil autem interest. et. b. d. A generalibus tanquam a dignioribus est incobandam: et olim heres de fideicom. grauatus non cogebatur de necessitate ad fideicommissi prestationem: hodie vero secus si relinquitur capaci. b. d. arcti.

g **S**ciendum. quasi dicat tractaturis nobis de fideic. q; eorum apud antiquos aliter se habebat tractatus: ne quid antiquitatis penitus ignoret: itaq; dicamus de fideicommissis generalibus et specialibus vt ar. §. de testam. in principio.  
 h **Q**uibus. vt spuris et in his nil innoat. nam nec hodie valet fideicommissus. vt. ff. de iure fil. no intelligit. §. i. et. ij. et. iij. et. C. de natu. lib. l. i. et. ij. et. C. ad le. fal. etiam fm a30. sunt et alij q; capere no poterant nec pit. ut. §. de le. §. lega-

ri dicimus. et in his oibus nil innoat vt in muliere que transit ad secunda vota infra tempus luctus cui ab extraneo relinqui non potest. vt. C. de inces. nup. l. si quis incesti. et. C. de secun. nup. l. i.  
 i **N**ullo. i. nulla occasione. accur.  
 k **V**inculo. i. actione. sed per officiu iudicis. vt. ff. de ver. si. pecunie verbum. §. actiones.

videbat: et populare erat: paulatim conuersum in assiduam iurisdictionem: tantusq; eorum fauor factus est vt paulatim etiam pro: proprio crearetur: q; d fideicommissis ius diceret que fideicommissarium appellabant. In primis igitur sciendum est opus esse vt aliquis recto iure testamento facto heres institutur: eiusq; fideicommittatur vt ea alij hereditatem restituar: alioquin inutile est testamentum in quo nemo heres instituitur. Cum igitur aliquis scripserit: Lucius Ticius heres esto. pot adijce: rogo te Lucius Tici vt cu primu poteris hereditatem meam adire eas Lucio scio redas et restituas. Pot etia qsq; et de parte restituenda herede rogare et liberum est: vel pure vel sub conditione relinqre fideicommissum: vel ex certo die. Restituta autem hereditate is quide qui restituit nibilo minus heres pmanet. is vero q; recepit hereditate aliqui heredis: aliqui legatarij loco habebat: et in Peronis qd tpius trebellio Mاريو et Anneo seneca p. s. l. i. senatusconsultum factum est quo cautus est: vt si hereditas ex fideicommissi ca restituta sit omnes actiones q; iure civili heredi et in heredem competeret ei et in eum daretur: cui ex fideicommisso restituta est hereditas. post qd senatusconsultu p. tor vtiles actiones ei et in eu qui recepit hereditate qua si heredi et in heredem dare cepit.

**De fideicommissariis hereditatibus Rubrica.**  
**N**unc transeamus ad fideicommissa: sed prius est vt de hereditatibus fideicommissariis videamus. Sciendum itaq; est omnia fideicommissa primis temporibus in firma esse: quia nemo inuitus cogebatur prestare id de quo rogatus erat. quibus enim non poterant hereditate vel legata relinquere: si relinquerent fideicommitterent eorumq; capere ex testamento poterant hereditate: et ideo fideicommissa appellata sunt: quia nullo vinculo iuris s; tantu pudore eorum qui rogabantur continebantur. Postea diuus primus Augustus semel iterumq; gratia personarum motus: vel quia per ipsius salutem rogatus quis diceretur: aut ob insignem quorundam pfidiaz iussit consulibus auctoritate suam interponere. Qd q; iustu

Et si q; heredes scripti: cu aut totam hereditate: aut pene totam plerumq; restituere rogabantur adire hereditate ob nullum vel minimum lucru recusabant: atq; ob id extin-

**Restituta.** Qui restituit hereditate; remanet heres nomine et in fideicommissum. transeunt omnes actiones. b. d. arcti.  
 y **P**ermanet. nota quod semel est: semper erit. sic. ff. de mino. l. et si sine. §. sed quod papi. et. ff. de her. insti. l. et qui soluendo. in. fi.  
 z **A**liquando. i. fm vnum ius vt per trebel. vt statim dices. naz omnia transibant.  
 a **A**liq; i. fm aliud ius no erit loco heredis sed legatarij vt per pegastianum fm quod retinet institutus quartam. vt. j. e. §. sed q; et. §. postq;  
 b **T**rebellio. et hinc dictum fuit trebellianu senatusconsultum. vt et macedone. vt. ff. ad macedo. l. i.  
 c **O**mnes. imo non oes etia p trebel. vt. j. e. §. ergo. contra. Sol. h; hic dicit oes no tn dicit tote uel in totu fm Jo. Vel dic q; qn de toto erat rogatus habebat locum qd hic dicit. si autem retenta quarta decetero et rogatus habet locum quod dicitur. j.  
 d **C**uili. uel etiam pretorio du modo tales sint pretorie q; sint transitorie. vt sunt persecutorie. ut. ff. de acti. et obli. in onerarijs et. ff. e. l. i. §. quauis. locus in penalibus. ut. j. de ac. §. penales. accur.

**Sed quia heredes.** Heres rogatus de fideicommissi vniuersali vt particulari p senatusconsultu pegastianu poterat qrtam deducere. et in herede oes actiones remanebunt nisi cautio fuerit interposita iter cu et fideicommissariu de actionibus diuidendis. b. d. arcti.  
 e **H**ereditatem. non facta cessione actionum. atq; enim etiam dire-

Personarum capacium duntaxat. non eorum que sunt non capaces. de quibus. §. locutus est. et vic personarum quarundam.  
 m **I**nterponere. s. vt fideicommissus prestet generaliter in omnibus.  
 n **E**t populare. i. populo expediens.  
 o **I**n assiduam. i. vt quotidie de hoc ius reddatur etiam ab alijs q; a consulibus.  
 p **J**urisdictiones. s. vt quotidie ius de hoc redderetur. accur.  
 q **E**orum. s. fideicommissariorum. accur.  
 r **C**reare. vt. ff. de ori. iuris. l. ij. §. post deinde diuus.  
**In primis igitur.** Ad hoc vt valeat fideicommissum vniuersale ex testis et heres vniuersa lit istum q; pt grauari o tota vel pte hereditatis capaci restituenda. b. d. arcti.  
 s **I**n primis. s. q; ius fideicommissorum expositurum qm aut fideicommissum vniuersalia et singularia sua habet natura: communit igit et deo in primis notandum est. sic eod tra de r. et inuaf. §. de le. §. sed ne in primis.  
 t **I**nutile. nota no valere testamentum sine herede. sic. ff. de his que in testa. de. l. prime. et. ff. de condi. l. fi.  
 u **I**nstitutus. pot et ab intestato vt. j. codes. §. preterea. que est cohera. accur.  
 v **C**onditione. que et a quo sunt implende dic vt. ff. e. facta. §. si sub conditione.

etiam by ex nomine cedentes.  
**a** Recusabant. sic. s. n. i. in prim.  
**b** Consulibus. s. cristentibus.  
**c** Ex lege. i. dicere sicut p lege falcidia defalcantur specialia legata. vt. s. n. i. s. cu aut. r. s. i. ita r generale fideicom. defalcatur per pegasianu se. co. vt b. Et no. tripli cem esse quartam. vna dicitur iure nature debi ta. vt que debetur filiis r filiabus r inferioribus r superioribus r quibus dam transuersalibus. vt. C. de inoffi. test. cuz querit. r. l. paratib. qd aucta vt in auct. d. trien. r se. s. i. r hoc dicit de bitu bonoru subsidium ut. C. d. iof. o. da. si totas Alia est q debet iure isti tutionis: vt ex singula rib legat. r fideicomis sis. ut. s. n. i. Alia q of trebelliana. ut. j. e. s. q. q. l. fuerit p pegasianu lduca. vt hic. It est q r ta q d. r. vt q debetur ex cōstitutione diui pij filio arrogato vt. s. de ado. pti. s. cu aut. Item est r alia. vt in auct. qui. mo. na. efficiun. leg. s. quis igitur coll. vi.

**d** Permissa e. idest p senatusconsultum tre bellianu. scz ut ab here de non a legatario gra uato alij dare uel resti tuere. ut dicemus. j. n. i. s. i.

**e** Post qd senatuscō sul. f. pegasianum. **f** Sustinebat. s. oia. **g** Partem. s. dodra rem.

**b** Solebat. s. iure ue tustissimo fm pla. nam legatarius non sentie bat onera: r ideo hec sti pulatio itponebatur. sed cum bodie legata fi deicommissis sint ade tra. ut. s. de le. s. i. r i fi deicommissio diuidatur onera inter heredem r fi deicommissarius. ut. j. pri. s. ergo. r. s. q. q. sti pulationes. p q hec le gata vniuersalia seu p ncularia sine stipulatio ne debet trāfire cu one re. r facit ad hū. s. ff. de le. ij. si quis seruum. s. fi. r. l. se. Accursius.

**i** Interponi. puta. qn legabat dodras. accur. **k** Comune sit. s. hac stipulatioe nō iteposi ta oia onera erant here dis rogati occasione quarte quam retinebat ut. j. e. s. at si plus.

**l** Ergo siquidem. Rogat de restituēdo dodratē ex senatuscōsul to trebel. actioes diuidunt p rata. sed si vlt a dodratē tunc ex senatuscōsul to pegasiano oēs actiones remanēt penes heredē nisi stipulatio de diui dendo fuerit interposita. r hoc si spōte adijt: sin aut coactus ex senatuscō. trebel. actiones oēs transeunt in fideicommissarium. b. d. areti.

**m** Ergo. qz tūc deum locū habebat senatuscō. pegasianū qn uel to tum uel ultra dodratē heres rogatus est restituere. ergo rē. **n** Parte. s. e. s. restituta. contra. s. d. ut ibi.

**o** Vniuersa onera. nisi stipulationem supradictam interposuisset. ut. s. e. s. postq. r hic subicit. **p** Si rō restituerit. scz sponte. nam poterat quartā retinere per pegasia num. ut. s. co. s. p. s. q. accursius.

**q** Interponebant. facit. ff. de pecu. si creditor. r. ff. man. heredem. s. fi. cat eam suspectam eē quasi dam nosam cauetur pegasiano scnatu consulto: vt desiderante eo cui resti tuere rogatus ē iussu ptonis adeat r restituat hereditatē: perindeqz ei r in eum qui recipit hereditatē actio nes dantur: acsi iuris ē ex trebellia no senatuscōsul to: quo casu nullis stipulationibus ē opus: qz simul hu ic qui restituit securitas dāt: r actio nes hereditarie ei r in cū transfe rūtur qui recipit hereditatē vtroqz senatusconsulto in hac concurrente spē. **r** Sed qz stipulationes ex se natuconsulto pegasiano descendē tes: r ipsi antiquitati displicuerunt: r quibusdaz casib<sup>9</sup> captiosas eas hō excelsi ingenij Papinianus appel lat: r nobis in legib<sup>9</sup> magis simpli citas qz difficultas placet: ideo oib<sup>9</sup> nobis suggestis<sup>9</sup> tam similitu dinib<sup>9</sup> qz differentijs vtriusqz se natuconsulto placuit exploso senatuscō sul to pegasiano qd<sup>9</sup> postea supue nit omnē auctoritatē trebelliano se natuconsulto. prestare vt ex eo fideicō. hēditates restituant siue habeat he res ex volūtate testatoris qrtā: siue plus siue min<sup>9</sup> siue nihil penitus vt tunc qn uel nihil uel minus quar ta apud eum remaneat liceat ei v<sup>l</sup> quartam uel qd deest ex nostra au ctoritate retinere: uel repeterc solu tum<sup>9</sup> quasi ex trebelliano senatuscō sul to pro rata portione actionibus<sup>9</sup> tam in heredem qz in fideicommis sarium competentibus. **s** Si ve ro totam hereditatem restituerit<sup>9</sup> sponte omnes hereditarie actioes fideicommissario r aduersus eum competunt. **t** Sed etiam id qd precipuum pegasiani senatuscon sultis fuerat vt quando recusabat heres scriptus sibi datam heredita tem adire necessitas ei imponere tur totam hereditatem volenti fi deicommissario restituere: r om nes ad eum r contra eum transire actiones: r hoc transponimus ad senatusconsultum trebellianū vt ex

**p** Sed si. dānosaz. licet causam non assignet qz varie sunt hominum volunta tes vt. ff. ad treb. qui poterat.  
**q** Quo casu. i. casu p trebel. restituatur tota. uel die per pegasianum. s. in casu proposito vbi coactus adit: si vero non coactus sed spōte fecus. vt. s. co. s. si rō totam.

**r** Utroqz. s. trebelliano quia nil retinebat. r pegasiano. qz cogebatur r ita quo ad senten tiam concurrunt quo ad verba enim non concurrunt cu alio casu vnum r alio aliud loque batur.

**r** Sed quia stipulatio nes. Fideicommissarie heredi tates ex senatusconsulto trebel. restituntur sublatō in totum senatusconsulto pegasiano cu ius auctoritate: senatusconsult. trebelliano imperator attribu it. r heres rogatus potest tene re quartam siue relicta ei sit si ue minus actionibus pro rata diuisis Itē heres q suspectam hereditatē adire non vult bo die p senatusconsultum trebel lianum cogit: olim p pegasianū: oibus actionibus in fi deicommissarium deuolutis. b. dicit. Aren.

**s** Sed qz. vtri interponi sti pulationes ex sena. con. pegasia. rē.  
**t** Casibus. s. pp solēnitatem dorum vt dicunt. uel tunc qn is cui restituta erat non erat sol uendo. vnde inutilis erat stipu latio. uel veri<sup>9</sup> hoc captiosos modos nescimus qui sint.

**u** Simplicitas. no. simplici tate amicaz legibus. r facit. j. de leg. ag. suc. s. nos rō. r. ff. de dolo. l. i. in prin.  
**v** Suggestis. hic nota q in sententia sunt allegationes re petende.

**v** Qd postea. quia prius fuit trebel. accur.  
**z** Quartam. s. de bonis he reditatis: detracto tñ aliēo cre vt. C. e. r si sine scriptura.

**a** Liceat. etiā cōtra volunta tē defuncti iure isto. s. institutio num vt. C. ad. l. fal. si vt alle gas. bodie forte s fm quosdā vt in auct d here. r fal. s. sin au tem expressim.

**b** Solutus. propter facti nō iuris ignorantiaz. vt. C. ad. l. fal. error.  
**c** Actionibus. s. creditorum nō legatorum fm. s. vt. ff. e. l. i. in fi. r. l. apud. i. respon. s. r legatarius respondet cu eis fideicommissarij portio nō suf ficiat sic tamē vt totius heredi tatis quarta sibi restructur vt ff. ad trebe. l. i. s. si is qui fm jō. Sed 230. contra. C. ad tre

bel. l. ij. sed illa fm supradictam distinctionem intelligitur.  
**d** Si rō. restituerit. que restitutio fit re r verbo. re ut si patiat res hereditari as a fideicommissario possideri uel totas uel aliquas earum hac mente ut restituatur hereditas: vbo aut sic. restituo hereditatē tibi licet corporaliter rex possessio nem nō tradā r ex tūc res sūt fideicommissarij in utroqz casu ut. ff. ad treb. facta Sed nūqd ēt an factā restitutionē ē fideicommissarius dñs. ut. C. cōia dele. l. fi. s. sed qz: Respd. nō qz an restitutionē oia fecit heres r ēt manumittit suum here ditariū qd nō faceret si ali<sup>9</sup> esset dñs. ut. ff. ad tre. marcellus. s. res. r. l. si heres institutus. s. si heres. nec obstat. dicta. l. cōia dele. q dicit dari rei uendi. fideicō missario generali. nam est intelligendum ex quo hereditas est instituta uel specia le in rebus alienatis vt ante restitutam hereditatem detur fideicommissario vti lis rei uendicatio.

**e** Competunt. qz per omnia est ut heres ut. ff. qd cū eo si filius. s. fi. accur.  
**f** Fuerat vt. s. in co. s. sed si recuset.

**o** Si rō restituerit. scz sponte. nam poterat quartā retinere per pegasia num. ut. s. co. s. p. s. q. accursius.

**q** Interponebant. facit. ff. de pecu. si creditor. r. ff. man. heredem. s. fi.

**r** Sed etiam id qd precipuum pegasiani senatuscon sultis fuerat vt quando recusabat heres scriptus sibi datam heredita tem adire necessitas ei imponere tur totam hereditatem volenti fi deicommissario restituere: r om nes ad eum r contra eum transire actiones: r hoc transponimus ad senatusconsultum trebellianū vt ex

**s** Si ve ro totam hereditatem restituerit<sup>9</sup> sponte omnes hereditarie actioes fideicommissario r aduersus eum competunt. **t** Sed etiam id qd precipuum pegasiani senatuscon sultis fuerat vt quando recusabat heres scriptus sibi datam heredita tem adire necessitas ei imponere tur totam hereditatem volenti fi deicommissario restituere: r om nes ad eum r contra eum transire actiones: r hoc transponimus ad senatusconsultum trebellianū vt ex

**u** Simplicitas. no. simplici tate amicaz legibus. r facit. j. de leg. ag. suc. s. nos rō. r. ff. de dolo. l. i. in prin.  
**v** Suggestis. hic nota q in sententia sunt allegationes re petende.

**v** Qd postea. quia prius fuit trebel. accur.  
**z** Quartam. s. de bonis he reditatis: detracto tñ aliēo cre vt. C. e. r si sine scriptura.

**a** Liceat. etiā cōtra volunta tē defuncti iure isto. s. institutio num vt. C. ad. l. fal. si vt alle gas. bodie forte s fm quosdā vt in auct d here. r fal. s. sin au tem expressim.

**A** Apud heredem. cui etiam dabitur fideicommissum. de prestando cum indēnem futurum occasione hereditatis. ut. ff. ad trebel. cum hereditas. et etiam p futuris haber exceptionem ut. ff. ad trebel. l. i. §. quāq. sed bec cautio d qua hic dicitur qualiter fit: respon. per offi. iudicis postulante eo cui est restituenda hereditas vel quota ps: non autem sic si singulari fideicommissum sit relictum ut. ff. ad trebel. l. nam q. §. non ois. uel et postulate pcuratore eius cui sit mandatum. nec suffi

at cauere de rato. ut. ff. ad trebellianum quidam. §. etiā.

**N**ihil autem. Quod iuris est de toto quo ad totum idem iuris est de pte quo ad ptem. b. d. areti.

**N**ihil. dicitur ut. §. e. §. §. q postulationes et priori. §. Et no. qd iur. e de toto quo ad totū idē e i pte quo ad ptem. ut. ff. d. acq. here. si seru. et. ff. d. v. suris. qui scit in prin. et ar. §. ff. de euic. et mille.

**S**i quis una. Si apud heredem rogatus de hereditate restituenda remanet aliqua res vel quantitas voluntate testantis que valeat quartā hereditatis vel ultra: tunc restituta hereditate oēs actiones in solidum trāsferunt in fideicommissarium: heres ad nulla onera hereditaria tenet. b. d. areti.

**Q**uartā. uel etiam minus quarta: si tñ agit ad supplementum. uel retinebit. ut. ff. e. l. i. §. si heres et precepto in fi.

**R**emanet. s. facit. C. de heredi. insti. quotiens.

**A**ctiones. s. creditorum nō legatorum qd dic ut. §. co. §. sed q: in fine.

**I**nstitutus. scz ut restituatur retenta certa re.

**P**reterea. Ille q ab intestato bona defuncti cepit etiam fideicommissarius potest granari de restituendo totam vel partem hereditatis. b. d. areti.

**R**ogare. in codicillis. Restituatur. id pōt ab eis fideicommissum relinquere quoniam sua sponte relinquere legitimā hereditatē vñ nō instituit do alium ut. ff. de iu. codi. l. cōficiuntur. §. i.

**V**aleant. s. quo iure hoc est verum. antiquo nō ut. ff. d. le. i. l. i. Et nouo nō ut. C. d. d. le. l. i. dic §. antiquo iure locuz hēre qd hic dicitur. vel dic q dicta. l. i. de le. i. fm noua iura loq tur fm q egparata sunt legata fideicō. ut. §. d. le. §. §. nō vñqz.

**R**estituatur. eteni iquāntū qd onerat et onerari pōt. j. n. i. §. hoc solū. S; nūquid qrtaz retinebit: respōdeo ut. j. n. i. §. hoc solū. Accur.

**E**t quia. Qui priō negauit fideicommissam esse relictam postea dicitur non pōt dicere in min⁹ solēni voluntate fuisse relictum. b. d. fm opi. Jo. vel dic. qñ testator noluit solēniter disponere sed in fide heredis cōmittere heres tenet iurare nō esse relictum vel soluere. b. d. are. et hāc opi. approbant doc. in. l. i. §. C. e. ti.

**N**omē. No. nomen pñs rei. ut. §. de dona. est et aliud.

**D**etraxit. bec iura sunt. §. co. in prin.

**E**x facto. i. ex questione de facto.

**S**ubstitutionē. ut. C. de fideicō. l. i. §.

**L**egitimus. no. testes qnqz in codicillis necessarios eē. ut. C. de codicillis. l. i. §. ff. de fideicō. l. i. §. ibi sed sine. v. et.

**I**urauerit. naz in omni casu erat olim iurandum et in omni capitulo: ut. C.

de iuramento calūnie. l. i. in princ. hodie sufficit semel iurare ut in auē. de his qui ingre. ad appel. §. h. accur.

**N**abere. sed nūqd hodie corrigif hoc cum nulli deferatur iurito. ut. C. d. iureiu. l. fi. et l. generaliter. §. sin autē: Rñ. non: qz bec est posterior iustitiani: ut. C. de fideicō. l. fi. et ita est spālis casus in quo quis cōpellitur iurare. accursus.

**C**oartari. no. ppter cōtumaciaz nō iurantis eum cōdenari ut. C. de iuramento calum. l. ij. §. fi.

**E**adem. scz ut cōpellatur iurare: uel soluere. areti.

**Q**d si. dicitur quando contumax fuit non iurando: nunc quando iurauit et per sacramentū fuit confessus vel etiam antequā iuret: sed prius negauerat relictum ut in fine huius titu. dicitur statim.

**S**ubstitutē. que est ut ex quo est volūtas nō solēnis non valeant ea que facta sunt ut. C. de fideicom. l. si veritas. et C. d. testamētis. nō vñ bium. §. illud.

**S**oluere cogendus. sed qñ coartatur ex nō solēni voluntate sic ergo soluuntur inuoluntate relicta sicut et vtiliter qd eē nō dber ut. C. de fideicom. l. si veritas. que ē contra. So. quidaz dicunt q ubi solēniter testari voluit et non fecit habet locum lex contraria: als si voluit testari solēniter habebat locum quod hic dicitur. ut ar. ff. de codicil. l. i. §. hec falsa est quia et hic dicitur testator loquitur qui solēniter facit ut ibi. si testator fidei heredis. Rñ. ut. §. dicebant et se distinguendum an dicat heres non est uerum tibi legatū esse i quo casu cogitur probare esse uerum et solēne ut in contrario eo salvo ut si deferatur sacramētū iuret ut. §. pri. §. an dicat nō pōt petere qz est minus solēne in quo casu cogitur ut hic. §. hoc nō ualet. quia fm hoc expeditur ei negare qd esse non debet ut. ff. de tribu. tit. illud. §. pe. dic ergo §. Jo. aut ab initio pñteatur relictū et tūc non tenet ex nō solēni voluntate ut l. l. illa §. rñ. aut negauit: sed postea fuit p sacm uel p pbāndes pñctus uel delato iura mēto cōfiteat relictū tūc iurare cōpellitur ut ita rōne sui mēdacij teneat ut hic: et ar. auē. d. trien. et semisse. §. audiū. et. §. ad hoc.

**D**e reb⁹ singul⁹ p fideicō. reli. De gñalib⁹. §. ti. i. dicitur nūc d spālib⁹.

**P**otest autē. Totus iste titulus diuidit i tres ptes. Priō pōt d fideicommissio pecuniario. Scdo de libertatibus. Tertio per que verba fieri debeat. Scda ibi. libertas quoqz. Tertia ibi §. bā ar. et. b. d. Etia res singularis pōt p fideicommissū relinq et tā ab herede q a legatario. b. d.

**S**ingulares. nō solū generalit. ut. §. ti. i. a C. uel legatariū. l. ro gare ut aliqd alicui restituat.

**N**ō possit. antiquo iure in-

veluti fundū boiem pecuniā alicui restituat. cum aliqñ legata nisi ex testō non valeant. C. Euz quoqz cui aliqd restituit pōt rogaf ut rur suz alij totā aut partē vel etiā aliqd aliud restituat. C. Et qz pma fidei cōmissoz cunabula a fide heredu pendent: tā nomē q substantiā ac ceperunt: ideo diuus augustus ad necessitatē iuris ea dtraxit. C. Au per et nos eundē principē superare contendētes ex facto q Tribunia nus vir excellentissimus et qsto: sa cri palatij sugessit constitutionē fecimus p quā disposuimus: si testator fidei heredis sui cōmisit ut vel hereditatē vel speciale fideicommissuz restituat: et neqz ex scriptura neqz ex. v. testiū numero q in fideicommissis legitimus esse noscatur pos sit res manifestari: sed si pauciores qz qnqz: vel nemo penitus testis in teruenerit: tunc sine pater heredis sine alius qcūqz sit q fidez heredis elegit: et ab eo restitui aliqd uoluerit: si heres pfidia tentus adimple re fidē recusat: negando rez ita esse subsecutā: si fideicommissari⁹ iusturā dū ei detulerit: cū prius ipse de calūnia iurauerit⁹ necesse eū habere vel iusturandū subire quod nihil tale a testatore audiuit vel recusantez ad fideicommissi vel vniuersitatis vñ specialis solutionē coartari ne de peat vltima voluntas testatoris fidei heredis cōmissa. C. Eadē ob seruari cōsumimus et si a legatario vñ fideicommissario aliqd silt relictum sit. Q. si is a quo relictū dicit post qz negauerat confiteatur quidem ali quid a se relictum esse: sed ad legis subtilitatem decurrat: omnino soluere cogendus est.

**D**e singulis reb⁹ per fideicō. missum relictis.

**P**otest autē qz etiam singulas res p fideicommissuz relinqre: veluti fundū boiez vestē argentuz pecuniā numeratā vel etiā ipsuz herede rogare ut alicui restituat: vñ legatariū qñis a legatario legari nō possit. C. Potest autē nō solū pprias res testator p fideicommissuz relinqre: sed heredis aut legatarij

ut ita rōne sui mēdacij teneat ut hic: et ar. auē. d. trien. et semisse. §. audiū. et. §. ad hoc.

**D**e reb⁹ singul⁹ p fideicō. reli. De gñalib⁹. §. ti. i. dicitur nūc d spālib⁹.

**P**otest autē. Totus iste titulus diuidit i tres ptes. Priō pōt d fideicommissio pecuniario. Scdo de libertatibus. Tertio per que verba fieri debeat. Scda ibi. libertas quoqz. Tertia ibi §. bā ar. et. b. d. Etia res singularis pōt p fideicommissū relinq et tā ab herede q a legatario. b. d.

**S**ingulares. nō solū generalit. ut. §. ti. i. a C. uel legatariū. l. ro gare ut aliqd alicui restituat.

**N**ō possit. antiquo iure in-

specio: sed non iure aliter est. nam potest a quolibet qui commodus quocumque in se legari: et fideicommissi. ut. C. de. ble. l. i. §. si. et hoc statim subijcit.

**De testamento.**

Ad tria res testatoris et heredis sed et aliena potest per fideicommissam relinqui dum non grauetur legatarius in plus quam bono reur. et quasi aliena res legat vel ipsa vel eius estimatio prestanda est. b. d.

**Alterius.**

refert tamen an legat rem extranei an heredis. pro casu distinguitur an sciuerit alienam vel credit suam: secundo non ut. §. de le. §. quod aut. et ff. de le. ij. l. vnus et familia. §. si rem.

**Propius. f. legatarij.**

Inutiliter. facit. ff. de lega. i. l. plac. ij. §. si. et l. videndum. et ff. de le. iij. l. i. §. sciendum. et l. iij. §. iul. et l. legatarij. §. contra in. d. l. plane. §. si cui. sed ibi tenet per legatarium quominus meliorem acceperit. vel melior videtur esse quez degerit deteriorer elegerit: ut arg. §. de act. §. pterea. Item ar. co. tra. ff. de le. ij. imperator. §. i. ibi. Enimvero et. §. hoc quod hic de intellige quoniam in quantitate legat alicui et in quantitate oneratur: ibi autem quando quantitas datur et specie grauat quocasa tamen videtur estimasse specie sua legatarius accipiendo quantitate et ex eadem lege colligitur. Item contra. ff. ad l. fal. sed et si non seruus in prin. §. et ibi eodem modo. quoniam quantitas erat legata et onus erat positum faciendo. §. cum quantitas legat et in quantitate grauat sicut hic loquitur nunquid quartam iure fal. potest oneratus retinere siue sit legatarius siue fideicommissarij et sit grauat: quod dicitur quod sicut. ff. ad l. fal. penales. §. si. Nos §. ut in eo. titu. l. lex. fal. si inter. §. nup. et de vul. sub. sobred. §. cum filie.

**Libertas.**

Etiam libertas seruo per fideicommissum potest relinqui: et non tamen seruo proprio: sed etiam alieno ut quando poterit emat: et manumittatur. b. d. aren.

**Libertas extranei.**

licet etiam crediderit suus. ut. ff. de fideicom. liberta. Paulus. ij. rñ. et l. alieno in principio. sed in pecuniario legato distinguitur sciuerit vel ignorauerit rem alienam. ut. §. de le. §. quod autem. et §. non solum. accur.

**Non vendat.**

vel etiam si vendat ultra iustum precium vendere vult: nam tunc perinde est ac si non vendat. ut. ff. de le. iij. non dubium. §. si.

**Si modo. interpositio est.**

Ribil. si. n. aliquid est modicum relinquitur alicui ut vedat et ille legatus accepit compellit vedere ut hic et. C. de fideic. liber. l. dberi et l. si rem donatam. et. C. ad l. fal. si ea cuius seruum. accur.

**Recepit. f. dominus istius.**

Differet. quod differret non aufertur sic. ff. de iudi. cum furiosus. ar. tra. C. de inoffi. testa. sanamus. §. si. et ff. de usufru. si usufru. Item no. quod inspicitur quod euenire potest sic. ff. de iurif. om. iu. si idem. §. si. et ff. de adme. le. l. seruo cum libertate. ac.

**Manumittit. i. beredes vel legatarij. uel fideicommissarij.**

Qui autem. Manumissus per fideicommissum efficit libertatem manumittentis et non testatoris: manumissus vero directo dicitur orcinus. et est libertas testatoris. Et directo manumissus dicitur qui eodem testamento si ne aliquo medio suscipit libertatem. b. d. Are.

aut fideicommissarij aut cuiuslibet alteri.

Itaque et legatarij et fideicommissarius non solum de ea re rogari potest: ut ea alicui restituat quam ei relicta sit sed et alia siue ipsius siue aliena sit.

Hoc solum obseruandum est ne plus quam quod rogatus alicui restituere quam ipse ex testamento cepit. Nam quod amplius est inutiliter relinquitur.

Quia autem aliena res per fideicommissum relinquitur: necesse est ei quod rogatus est: aut ipsam redimere et prestare: aut estimationem eius solucere.

Libertas quoque suo per fideicommissum dari potest ut heres eius rogatus manumittat vel legatarij vel fideicommissarius.

Reciterest: ut per suo proprio suo testator rogatus: an de eo quod ipsius heredis aut legatarij vel etiam extranei sit.

Itaque et alienum suum redimi et manumitti oportet. quod si dominus cum non vedat si modo nihil ex iudicio eius quod relinquit libertatem recepit: non statim extinguitur fideicommissaria libertas: sed differret: quod possit tempore procedente vbi quocumque occasio sui redimendi fuerit prestari libertas.

Qui autem ex fideicommissi causa manumittit non testatoris sit libertas et si testatoris suum sit: sed eius quod manumittit.

At is quod directo testamento liber esse iubet: ipsius testatoris libertas sit: quod et orcinus appellat. nec alius vllus ex directo testamento libertatem habere potest quam qui utroque tempore testatoris fuerit et quod faceret testamento et quo moreretur.

Directa autem libertas tunc dari videtur cum non ab alio seruum manumitti rogatus sed velut ex suo testamento libertatem ei competere vult.

Verba autem fideicommissorum hec maxime in usu habentur: peto: rogo: volo: mado: fidei tue committo: quod perinde singula firma sunt atque si omnia in vnum congesta essent.

**De codicillis.**

Orcinus. sic dicitur ab orco. i. manumissus ab eo qui tendit ad orcum. i. infernum: uel ab orco quod est rectum vni oranus. i. directe manumissus: uel ab orco. i. capio. nam et de archior: quod multa capiunt in testamento in quo multa sunt.

Ex suo. non expectata manumissione ab alio facienda.

Testamento. uel etiam codicillis testamento confirmatis ut. ff. de ma. testa. libertas.

Competere. quod competit hereditate adita etiam ab vno ex pluribus heredibus ut. ff. de ma. testa. l. testamentum. §. testamentum.

Verba sine preceptis siue rogationibus verbis fideicommissum fiat valet. b. d.

Verba marime ideo hoc dicitur quod quibuslibet verbis relinqui potest. ut. §. de le. in prin. siue directis siue precariis ut. C. de. dele. o. verbu. et facit. ff. ad trebel. l. scruola.

De codicillis. Quod testamento et eorum accidentia dicta sunt nunc de codicillis. i. de pura vel de minima scripta voluntate nam id codicilli dicuntur quod in breuiori chartula vel codice quod testamento fiebat et solum in eis quodam fideicommissa relinquebantur et tales sunt ad testamento quod est scapha ad nauem. §. si nup. §. hoc potest fieri sine scriptura: quod dicitur quod non sed tamen dico et tunc scriptura hodie fieri: hinc forte olim in scriptis tamen fierent ut. C. de operis l. l. si. in principio.

Ante augusti tempore stat codicillorum ius in usu non fuisse: sed primus lucius letulus ex cuius persona etiam fideicommissa esse ceperunt codicillos introduxit. nam cum decederet in apbrica scripsit codicillos testamento confirmatos: quod ab augusto petijt per fideicommissum ut faceret aliquid: et cum diu augustus voluerat eius impleisset: demceps reliquit eius auctore secum fideicommissa prestabat: et filia letuli legata quod iure non debebat soluit.

De autem augustus conuocasse sapientes viros inter quos trebatium quoque cuius tunc auctoritas maxima erat: et quod scire an posset recipi hoc nec absonus iuris ratione codicillorum usus est: et trebatium suasisse augusto quod diceret vtilissimum et necessarium hinc civibus esse per magnas et longas peregrinationes quod apud veteres fuissent: vbi si quis testamento faceret non posset: tamen codicillos posset.

Post quod tempore cum et labor codicillos fecisset iam nemini dubium erat quod codicilli ius proprio admittentur.

Non tamen ante testamento factis quod codicillos facere sed intestatus quod decedens fideicommissum mittere codicillis potest. Sed cum ante testamento codicilli facti erant. Papinianus ait non aliter vires habere quam si spali postea voluntate confirmetur.

§. diu fratres seuerus et antoninus rescripserunt ex his codicillis quod testamento procedunt posse fideicommissum peti: si appareat eum quod testamento fecit a voluntate quam in codicillis expresserat non recessisse.

Codicillis autem hereditas neque dari neque adimi potest ne confundatur ius testamento et codicillorum. et ideo nec ex hereditate scribi potest.

Directo autem hereditas codicillis neque dari neque adimi potest. nam per fideicommissum hereditas codicillis

tertio sunt cum testamento veluti cum testator qui testamento implere nequerit addidit ut vim codicillorum haberet. ut. C. e. l. si. §. illud plane ibi. ut ille et. Quarto sine testamento. ab intestato ut. ff. e. codicillorum. et. §. si. et §. non tamen. et. C. e. non carco. hinc autem fuerunt confirmati vel ante vel post.

Augusto. cui aliquid relinquebat. §. si. et §. non tamen. et. C. e. non carco. hinc autem fuerunt confirmati vel ante vel post.

Non debebat. quod legata non debebantur nisi ex testamento iure antiquo. ut dicitur. §. si. et §. pterea.

Non potest. pro impotentia facti ut quod non habet testes quod testamento confirmando sufficiebant: sed si propter impotentiam iuris: ut. ff. co. l. diuus. §. codicillos que est contra. et probatur hoc solutio. ff. co. confirmantur. §. codicilli. Acc.

Non tamen autem. Etiam ab intestato codicilli fieri possunt. §. quod autem testamento fiebat non aliter valebant nisi erant in testamento confirmati. hodie vero si videntur confirmati. ar. et. C. ad tamen. confirmantur. §. expressim uel etiam si quo iudicio retineat prima voluntas. ut. ff. co. ante testamenti tabulas fm. §. sed hodie contra. nam siue ante siue post fiant semper videtur confirmari ut hic dicitur statum ut. ff. co. si quis cum. §. si. et l. ab intestato.

Codicillis. In codicillis hereditas directo dari uel adimi non potest. nec conditio institutioni apponi nec substitutio fieri sed per fideicommissum: sic et vnus potest plures codicillos facere. b. d. vsq. ad finem.

Codicill. neque dari. si directo sed per fideicommissum siue ab eo que prius fecerat hereditate: siue a legatariis bene potest relinquitur. ff. e. l. ij. §. si. et. C. e. hereditate. et. §. pr. §. 3.

Confundatur. i. ne iste due voluntates sic miscantur ut vna ab altera discerni non possit. nam si idem significaret quare diuersa noia darentur. ut. C. co. si idem.

a **S**cribi. s. vt de iure valeant.

b **D**irecto relinquit. sed qua actio de hereditas vel etiam alia codicillis relicta petuntur? Rñ. quidam conditione ex lege. vt. ff. de condi. et le. l. i. vel. die vili actione ex testamento cũ ad istar testamenti codicilli sunt inuenti. vt. ff. co. l. ij. §. i.

a **I**nstituto. s. in testamento. accursius.

b **A**dijcere. et cui conditioni adiecte necesse parere non hz s; in ei? p dñcis defectu de adē pñde hereditatis cogitasse vt vt de condi. isti. l. pe. i. si. s; forte in vanū cogitauit vt ibi dicit.

c **D**irecto. si tñ substituerit videtur rogasse per fideicommiss. vt restituar. ut. ff. ad treb. l. scruola.

d **C**odicillos. plures pōt. vt et oēs valeāt nisi p rariā conuēnāt voluntatē vt. C. co. l. cū pponas. aliud in testis vt. §. q. mo. testa. infir. §. posterior. et facit. ff. co. diuis. §. i.

e **E**t nullā. s. de illis q tuor q i testō pñderant. vel. vij. testū vel sigillorum. uel q sua māu scribant. uel q subscribant testes. §. de testamentis. §. i. sed quedam solēnitates hic desiderantur vt sint quinq; testes vt dicitur. §. u. ij. §. si.

**De hereditatib; q ab intestato deserunt.** **P**er rubrica ē generalis ad oēs sequentes titulos vsq; ad ti. de bo. pos. vbi mittim tractabit de testamento et ab intestato: sed textus huius ti. loquitur tantum de suis hereditibus. sic et alij vt. ff. si cer. pe. et de rebus creditis vbi tractat de iurmo in specie tñ.

**Intestatus.** **T**otus iste titulus diuidit in quatuor partes principales. **P**rimo ponit quis dicitur decedere intestatus. **S**ecundo q prima causa est liberorum: et qui sint liberi et sui. **T**ertio de emancipatis quomodo admittantur et de adoptiis. **Q**uarto ponit aliquas suas correcciones. **S**ecūda ibi. **I**ntestatorum autē. **T**ertia ibi. **E**mancipati autē. **Q**uarta ibi: **S**ed ea oia. **R**. b. d. **I**ntestatus dicitur quis dēcedere pluribus modis qui hic describuntur. b. d. **A**re.

f **F**ecit. vel q: non vult vel q: nō pōt vt pupillus furiosus hz h; iproprie testati dicunt eē et si vellent testari nō pōt ut. ff. de suis et legi. l. i. in prin.

g **N**on iure fecit. q: caruit solēnitatem testium vel non habuit testamenti factio-nem et fecit. accur.

h **R**uptū. arrogatione vel agnatione posthumi. vt. §. qui. mo. testa. infir. i. rñ. **E**t nota q nō est per omnia idē q rumpit ac si nullum factum esset cum pri mo casu. l. quando rumpit legatū et ex codicillis non valeat ut. C. de condi. l. i. secūdo sic. ut. §. de fideicommiss. here. §. preterea. et. ff. de iure codicillorū si quis cũ in fi. l. rñ. et. l. ab intestato. et. §. ti. i. §. non tñ. **A**ccur.

i **I**rritumue. vt per capi. dñi. testatoris. ut. §. qui. mo. testa. infir. §. nō tñ: et facit. ff. de ver. signi. intestatus.

k **E**ritit. sunt et alij duo modi vt per querelam vel per cōtra tabulas testamēto rescisso vt. C. de colla. vt liberis.

**I**ntestatorum. **H**ereditas intestati primo pertinet ad suos heredem. **E**t ille dicitur suus heres q est in potestate defuncti tpe mortis eius: siue fuerit de liberis naturalibus et legitimis siue de legitimis tñ siue legitimatis per oblationem curie siue per subsequens matrimonium. b. d. **A**re.

l **S**upra dicitur. §. de here. quali. et. §. sui.

m **S**ilio nato. aliud si ex filia vt. §. de pa. potes. §. si.

n **P**rogat. i. pcul a me natus: q quarto gradu ē mibi: q vocatur abnepos. ut. §. de gradibus. §. quarto gradu. uel dic cōpositum poni pro simplici. i. natū uel natā et sic ponit p nepote predicto vel dic melius loquitur de omnibus descendētib; ulterioribus et id dicit pgnatus q vsq; i infinitum succēdit: vt i autē. de here. et fal. ab intesta. §. i. colla. i. et sic p pnie ponit pgnat. i. pcul nat.

o **N**ec interest. naturales. s. et legitimi. accur.

p **A**doptiu. quo ad hoc vt sui dicantur nisi emancipati fuerint: tunc enim interest cum naturalis emancipati iure pctorio succēdunt: adoptiu non vt. ff. e. l. i. §. suos et. §. c. §. minus.

q **Q**uibus. s. suis hereditibus. accursius.

iure relinquit nec p ditionē heredit instituto codicillis adijcere neq; substituere directo pōt. **C**odicillos autē et plures quis facere potest: et nullam solēnitatem ordinationis desiderant.

**Explicit liber secundus.**  
**Incipit tertius.**  
**De hereditatibus que ab intestato deseruntur. Rubrica.**

**I**ntestatus decedit qui aut omnino testamētū nō fecit: aut nō iure fecit: aut id qd fecerat ruptum irritumue factum est: aut si ex eo nemo heres extitit.

**I**ntestatorum autem hereditates ex lege. xij. tabularum primum ad suos heredem pertinent. **S**ui autem heredem estimantur: vt supra dicitur: q in potestate mortis fuerint: veluti filius filiaue: nepos neptisue: p nepos proneptisue ex nepote ex filio nato: pgnat. pgnat. gnat. nec interest vtrū nales sunt liberi an adoptiu. **Q**uibus cōnumerari necesse ē et eos q ex legitimis nūmonijs non sunt pgeniti curijs tñ ciuitatū dati s; diuallit: pstitutionū q sup his poste sunt tenore hereditū suoz iura nascuntur: nec nō eos quos nse amplexe sunt

**C**urijs. erat enim curia siue corpus in quolibet ciuitate que curia indigebat officialibus ut negocia expedirentur: ut in autē. de defen. ciui. §. nulla in fi. col. iij. vnde quicumq; uellet naturalem suum filium dari illi curie uel ipsemet filius post mortem patris se offerre non extantibus legitimis uel pater testamento illud dicat legitimus sicbat: ut in autē. qui.

constitutiones: per quas iussim: vt si quis mulierē in suo contubernio copulauerit: nō ab initio affecti one maritali: eaz tñ copulauerit cũ q poterat habere cōiugū: et ex ea liberos suslulerit: postea uero affectione procedente etiā nuptialia iura et instrumenta cũ ea fecerit: et filios uel filias habuerit: non solū eos liberos q post dotē editi sunt iustof dicimus et in potestate eē patris: s; etiā anteriores q et bis q postea nati sunt occasione legitimi nominis preslulerit: qd obtinere cōsumimus et si non progeniti fuerint post dotali instrumentis consecrū liberi: uel etiam nati ab hac luce fuerunt subtrahi. **I**ta demū tamen nepos neptisue: pronepos proneptisue suoz hereditū numero sunt si pcedēs psona defierit in potestate parentis esse siue morte id acciderit: siue alia ratione ueluti emancipatione. **N**ā si p id tps q qd mori alius in potestate eius esset nepos ex eo suus heres eē nō pōt: id q; i ceteris deiceps liberorū psonis dicitū intel ligimus. **P**osthumi quoq; q si uiuo parente nati essent in potestate eius futuri forent sui heredem sunt. **S**ui autem heredem fiunt etiam ignorantes: et h; furiosi

mo. na. effi. sui. §. quod vero. et §. si quis igitur. sic fit remissio peccatorum bis qui vadunt uel tra mare.  
s **S**ecundum diuallium. id est principis. s. theodosij et leōis. vt. C. d natu. lib. l. si quis et. l. quoniam.  
t **A**ccion eos. s. necesse est connumerari inter suos.  
u **C**onstitutiones. C. de natu. lib. l. cas; quis et. l. nuper.  
r **S**uslulerit. i. habuerit. accur.  
y **I**nstrumenta. in quibus contineatur matrimonium inter Ricium et bertam esse contractus et dotem datam esse que instrumenta dotalia uel nuptialia dicuntur: si ne bis duobus. s. scriptura et dote dicit. **N**on ualere matrimonium quia lex plerunq; de his dicit tali casu. ut hic et. §. de nup. §. non alij ut. ff. de re iudi. nuptias. nos dicimus ualere matrimonium. ut. C. d nup. si uicinis et i autē. de nup. §. nuptias col. iij. sed non fieri liberos legitimis. ut in autē. de trien. et semisse. §. si. col. iij. accur.  
z **P**reslulerit. s. pmi.

nam et ob hoc retinet quidam prius concubinas ut experiantur an ex eis possunt filios habere ut postea accipiant eas in uxorē uel repellant q. s. ut repellantur in uxorē pbitum est ut in autē. qui. mo. na. effi. le. §. quoniam. colla. vi. accursius.

a **C**ensuimus. quasi dicat non solum si nascantur postea et uiuant cũ pnis: siue nō nascantur aliqui: siue etiā si nascunt et moriant. ut. C. d na. l. nup. et no. q si et legitimos hbit ex uxorē quondaz tñ hec ualent. et siue ex libera siue ex liberta siue serua quaz postea manumiserit et in uxorē duxerit hec seruantur ut in autē. de incest. nup. §. si. et in autē. d. triē. et. §. si. et in autē. de filijs ante do. instrumenta. natis per totum titulum.

**I**ta demū. **A**d hoc ut nepos et alij ulteriores liberi in potestate sui heredis sint: requiritur q alius non precedat eos in gradu. b. d.

b **D**efierit. sed nunc filius precedit nepotem ex altero filio uno gradu ut. §. de gra. cog. §. primo gradu. et §. secundo gradu. et tamen non excludit. ut. §. co. §. cum filius Respon. non uidetur precedere cum sui patris locum obtineat ut in dicto. §. j. eo.

c **E**manicipatione. uel capitis diminutione maxima uel media: non autem captiuitate. ut. §. qui. mo. ius pa. potes. solui. §. si ab hostibus. et. ff. e. l. i. §. si filius.

d **M**am si per id tps. contra. §. co. §. cum autem qrif in princ. **S**o. ut. §. ti. i. §. proripuit.

e **Q**uis. ueluti auus. accur.

f **E**ius. s. au.

g **E**x eo. s. ano.

h **P**ersonis. cum tamen omnes liberi appellantur licet post trinepotem improprie. ut. ff. de gradibus. l. iurisconsultus. §. parentes et. ff. de vbo. signi. l. liberorum.

i **P**osthumi. heredes. cum habeantur pro natis quotiens de eorum cōmodis qrif ut. ff. de sta. bo. qui in utero. et no. q posthum; dicit p pnie qui post humationem patris nascitur: et dicitur etiam p pnie ille qui factio testamento nascit. ut. ff. de iust. rup. test. l. iij. §. i.

**S**ui autē. **S**uus heres statim post mortem parentis efficitur heres etiam ignorans licet sit pupillus uel furiosus: et sine auctoritate sui admistratois. b. d. **A**re.

i **I**gnorantes. et inuiti et statim h; iure ptorio abstinere possunt. vt. §. de here. quali. et disse. §. sui. et. ff. si quis omif. cā tel. l. i. §. qui sunt.